



**TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ EĞİTİM
POLİTİKALARINA ETKİLERİ**

Hilal Kahraman

DOKTORA TEZİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 24 (yirmi dört) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Hilal
Soyadı : KAHRAMAN
Bölümü : Eğitim Bilimleri
İmza :

Teslim Tarihi : 08.02.2018

TEZİN

Türkçe Adı :Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Politikalarına Etkileri
İngilizce Adı : The Effects Of Non-Governmental Organizations On Education In Turkey

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Hilal KAHRAMAN

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Hilal Kahraman tarafından hazırlanan “Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Politikalarına Etkileri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Emin KARİP

(Emekli)

Başkan: Prof. Dr. Yüksel KAVAK

(Eğitim Bilimleri, TED Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR

(Eğitim Bilimleri, Başkent Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Temel ÇALIK

(Eğitim Bilimleri, Gazi Üniversitesi)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Kemal KÖKSAL

(Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 08/02/2018

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans/ Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Selma YEL

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda desteğini ve değerli zamanını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren kıymetli hocam Prof. Dr. Emin Karip'e teşekkürü bir borç bilirim.

Doktora ders dönemim boyunca bilimsel gelişimime katkı sağlayan tüm hocalarıma, tez dönemim boyunca olumlu eleştirileri ve önerileri ile tezime yön veren hocalarımla Prof. Dr. Temel Çalık ve Yrd. Doç. Dr. Kemal Köksal'a ve çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarımla Yrd. Doç. Dr. Emel Tüzel ve Yrd. Doç. Dr. Nazife Karadağ'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışma için gerekli verilerin toplanmasında, görüşme sorularının cevaplanmasında gösterdikleri içtenlik ve misafirperverliklerinden dolayı görüşmelerimi gerçekleştirdiğim tüm STK temsilcilerine teşekkür ederim.

Ve son olarak çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli eşime, tez yazım sürecinde yaşadığım tüm olumsuzluklarda neşesiyle beni tekrar motive eden oğlum Alp Dağhan'a ve tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Hilal Kahraman

Ankara, Şubat-2018

TÜRKİYE’DE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ EĞİTİM POLİTİKALARINA ETKİLERİ

(Doktora Tezi)

Hilal Kahraman

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Şubat, 2018

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerinin belirlenmesine katkı sağlamaktır. Nitel araştırma modeline göre tasarlanan bu çalışmanın örneklemi, araştırma konusuna dair zengin veri kaynağı sunacağı düşünülen 13 sivil toplum kuruluşundan oluşmaktadır. Bu çalışma grubunu oluşturan sivil toplum kuruluşları; DES, ERG, EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-BİR-SEN, LDT, SETA, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi, TED, TÜRK EĞİTİM-SEN, TEGV, TİSK ve TÖZOK olarak belirlenmiştir. Çalışma grubunu oluşturan sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin görüşlerinin alınması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görüşmeler sonucunda toplanan verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür: 1) Sivil toplum kuruluşlarının genel olarak varlık sebepleri; “eğitim çalışanlarının mesleki, ekonomik, sosyal, siyasi ve özlük hak ve menfaatlerinin korunması” ile “eğitim politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunma” iken; hedef kitlesi ise “öğretmen, öğretim elemanı, öğrenci ve eğitimin diğer paydaşlarıdır (yönetici, veli, memur, hizmetli vs.)”. 2) Sivil toplum kuruluşları tarafından en çok odaklanılan eğitim politikaları “müfredat, dersler, ders kitapları, öğretim programları, eğitimin içeriği, öğretme-öğrenme süreçleri, materyaller, öğrenme ortamları” ile “eğitime erişim, eşitlik,

cinsiyet eşitliği, fırsat eşitliği, eğitim hakkı, okul terki, çalışan çocuklar, çocuk hakları, barınma problemi, burslar” başlıklarında yoğunlaşmaktadır. 3) “YÖK, MEB, diğer bakanlıklar ve siyasi partiler düzeyinde lobicilik faaliyetleri” sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarını etkilemede en sık kullandıkları yöntemdir. 4) Sivil toplum kuruluşları genel olarak eğitim politikaları üzerinde sınırlı etkileri olduğunu düşünmekte; karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde sıklıkla “kişisel ilişkilere dayalı yaklaşıma” vurgu yapmakta; kamu yöneticilerinden en çok “iletişime açık, katılımcı ve paylaşımcı olmalarını” talep etmekte ve son olarak karar alıcılarla ilişkilerinde etki güçlerinin olduğunu düşünmektedirler.



Anahtar Kelimeler : Sivil toplum kuruluşları, eğitim politikaları, etkileme yöntemleri.

Sayfa Adedi : 177

Danışman : Prof. Dr. Emin KARİP

THE EFFECTS OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS ON EDUCATION IN TURKEY

(Ph.D. Thesis)

Hilal Kahraman

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

February, 2018

ABSTRACT

The aim of this study is to contribute determining the effects of non-governmental organizations on educational policies and practices in Turkey. The sample of this study, which is designed according to qualitative research model, consists of 13 non-governmental organizations that are thought to present a rich data source. Study group of this work is determined as DES, ERG, EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-BİR-SEN, LDT, SETA, TOBB Turkish Education Assembly, TED, TÜRK EĞİTİM-SEN, TEGV, TİSK, and TÖZOK. In order to receive the opinion of the non-governmental organizations' representatives, semi-structured interviews are carried out, and at the end of them, content analysis technique is used in the analysis of the data obtained. It is possible to summarize the results of the study as follows: 1) While the general reasons for being of non-governmental organization are protection of social, political and personal rights and interests of educational employees and contribution to formation of educational policies, its target audience consists of teachers, lecturers, students, and other shareholders of education (administrators, parents, officers, janitors etc.). 2) The most focused educational policies by non-governmental organizations are mainly on syllabus, courses, course books, curriculum, learning content, the process of teaching-learning, materials, learning environment, access to education, equality, gender equality, equality of opportunity, right

to education, dropping out school, child labour, rights of children, accommodation problems, and scholarships. 3) The lobbying actions on the levels of The Council of Higher Education (YÖK), Ministry of National Education (MEB), other ministries, and political parties are the most often used way of influencing educational policies by non-governmental organizations. 4) Non-governmental organizations generally think that they have limited impact on educational policies; they emphasize the personal relations between them and policy makers for their affairs in education; they demand government executives to be open to communication, participative, and sharer; finally, they consider that they can influence the policy makers in their relations between them.



Keywords : Non-governmental organizations, educational policies,
influencing methods

The Number of Pages: 177

Thesis Supervisor : Prof. Dr. Emin KARİP

İÇİNDEKİLER

| | |
|------------------------------------------------------|------|
| ÖZ..... | V |
| ABSTRACT..... | VII |
| TABLolar LİSTESİ..... | XIII |
| SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ..... | XIV |
| BÖLÜM I..... | 1 |
| GİRİŞ..... | 1 |
| Problem Durumu..... | 1 |
| Araştırmanın Amacı..... | 8 |
| Araştırmanın Önemi..... | 8 |
| Araştırmanın Sınırlılıkları..... | 8 |
| BÖLÜM II..... | 11 |
| KAVRAMSAL ÇERÇEVE | 11 |
| Eğitim Politikası ve Yasal Temeller..... | 11 |
| Devlet ve Eğitim..... | 11 |
| İdeoloji ve Eğitim..... | 18 |
| Politika..... | 23 |
| Politika-Eğitim İlişkisi ve Eğitim Politikaları..... | 26 |
| Türk Milli Eğitimi'nin Politik Çerçevesi..... | 31 |

| | |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <i>Eğitim Politikalarına Yön Veren Uluslararası Kurumlar ve Belgeler</i> | 31 |
| <i>Avrupa Birliği ve Eğitim Politikaları</i> | 31 |
| <i>Avrupa Konseyi ve Eğitim Politikaları</i> | 32 |
| <i>Birleşmiş Milletler ve Eğitim Politikaları</i> | 33 |
| <i>Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (EİT / ECO) ve Eğitim Politikaları</i> | 34 |
| <i>Karadeniz Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (KEİT) ve Eğitim Politikaları</i> | 36 |
| <i>OECD ve Eğitim Politikaları</i> | 36 |
| <i>Eğitim Politikalarına Yön Veren Kurumlar ve Ulusal Belgeler</i> | 37 |
| <i>Milli Eğitim Bakanlığı</i> | 37 |
| <i>Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı ve Kalkınma Planları</i> | 37 |
| <i>Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Millî Eğitim Şûrası</i> | 38 |
| <i>Hükümet Programları</i> | 39 |
| Sivil Toplum Kuruluşları ve Eğitim | 40 |
| Sivil Toplum | 40 |
| Sivil Toplum Kuruluşları | 45 |
| Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Gelişim Süreci ve Yasal Düzenlemeler | 49 |
| Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları Etrafında Gelişen Tartışmalar | 52 |
| Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim ile İlişkisi | 57 |
| Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Alanında Yaptığı Örnek Çalışmalar | 59 |
| <i>Anne-Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)</i> | 59 |
| <i>Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN)</i> | 60 |
| <i>Eğitimciler Birliği Sendikası (EĞİTİM-BİR-SEN)</i> | 61 |

| | |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <i>Eğitim Reformu Girişimi (ERG)</i> | 62 |
| <i>Liberal Düşünce Topluluğu (LDT)</i> | 64 |
| <i>Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)</i> | 66 |
| <i>Türk Eğitim Derneği (TED)</i> | 67 |
| <i>Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)</i> | 69 |
| <i>Türkiye Özel Okullar Derneği (TÖZOK)</i> | 70 |
| BÖLÜM III | 71 |
| YÖNTEM | 71 |
| Araştırma Modeli..... | 71 |
| Çalışma Grubu..... | 72 |
| Görüşme Yapılan STK Temsilcilerinin Kuruluştaki Konumları..... | 72 |
| Veri Toplama Aracı..... | 73 |
| Verilerin Toplanması ve Analizi..... | 74 |
| BÖLÜM IV | 77 |
| BULGULAR VE YORUMLAR | 77 |
| STK'ların Varlık Sebepleri ve Hedef Kitlelerini Nasıl Tanımladıkları..... | 77 |
| STK'ların Odaklandıkları Eğitim Politikaları..... | 88 |
| STK'ların Kullandıkları Araç/Yöntem ve Stratejiler..... | 111 |
| Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Politikaları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Alguları..... | 120 |
| BÖLÜM V | 133 |
| SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER | 133 |
| Sonuç ve Tartışma..... | 133 |
| STK'ların Varlık Sebeplerini ve Hedef Kitlelerini Nasıl Tanımladıklarına Dair Sonuç ve Tartışma..... | 133 |

| | |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| STK'ların Odaklandıkları Eğitim Politikalarına Dair Sonuç ve Tartışma..... | 135 |
| STK'ların Kullandıkları Araç/Yöntem ve Stratejilere Dair Sonuç ve Tartışma..... | 138 |
| Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Politikaları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Sonuç ve Tartışma..... | 139 |
| Öneriler..... | 141 |
| KAYNAKLAR..... | 143 |
| EKLER..... | 158 |

TABLULAR LİSTESİ

| | |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Tablo 1. <i>Tarihsel Süreçte Devlet-Sivil Toplum Rollerini</i> | 5 |
| Tablo 2. <i>Türkiye’de Dernek, Vakıf, Sendika, Oda ve Kooperatif Sayıları</i> | 52 |
| Tablo 3. <i>STK’ların Varlık Sebepleri ve Hedef Kitlelerini Nasıl Tanımladıkları</i> | 78 |
| Tablo 4. <i>STK’ların Odaklandıkları Eğitim Politikaları</i> | 90 |
| Tablo 5. <i>STK’ların Kullandıkları Araç/Yöntem ve Stratejiler</i> | 112 |
| Tablo 6. <i>STK’ların Eğitim Politikaları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algıları</i> | 122 |

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

| | |
|-----------------|-----------------------------------------------------------------------------|
| DES | Demokrat Eğitimciler Sendikası |
| EĞİTİM-BİR-SEN | Eğitimciler Birliği Sendikası |
| EĞİTİM-İŞ | Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası |
| EĞİTİM-SEN | Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası |
| ERG | Eğitim Reformu Girişimi |
| LDT | Liberal Düşünce Topluluğu |
| MEB | Milli Eğitim Bakanlığı |
| SETA | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı |
| STK | Sivil Toplum Kuruluşları |
| TBMM | Türkiye Büyük Millet Meclisi |
| TED | Türk Eğitim Derneği |
| TEGV | Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı |
| TİSK | Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu |
| TOBB | Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği |
| TÜRK EĞİTİM-SEN | Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası |
| TÖZOK | Türkiye Özel Okullar Derneği |

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, araştırmada cevap aranan sorular tanıtılmakta, önemi ve sınırlılıkları betimlenmekte ve araştırmada kullanılan tanımlar ve kısaltmalara yer verilmektedir.

Problem Durumu

Eğitime dair yapılan tanımlamalar ilkçağ gibi eski dönemlerde genellikle soyut ve pedagojik bir bakış açısıyla sınırlı kalmış; toplumsal mücadelelerin yaşandığı modern dönemlerde ise, toplumsal ve siyasal koşullar bu alanda belirleyici olmuştur. Eğitimin tanımlanmasında *bilinç, yeti, haz, zihin* gibi felsefi ve psikolojik alanlar, daha sonra yerini *toplumsallaşma, kültürlenme, ideoloji, siyasal iktidar ve toplumsal sınıf* gibi tanımlara bırakmıştır (İnal, 2004, s.35).

Felsefi açıdan eğitimi tanımlayan Platon, “insanın bizzat kendi idesine göre biçimlendirilmesi” (Hesapçıoğlu, 2009) olarak ifade ettiği eğitim tanımında *bilinç* ögesine dikkat çekerken; Russell ise eğitimin amacını, “zekâyı geliştirmek ve yurttaş yetiştirmek” (A.Yılmaz, 2001) olarak ifade ederek *zekâ* ögesine vurgu yapar. Platon ve Russell gibi filozofların eğitim tanımları daha çok insanın zihinsel bölgesinde yer alan öğeler (*bilinç, zekâ, yeti vs.*) üzerinde durmakta, çevresel, toplumsal ve siyasal boyutlara yer vermemektedir. Eğitimin bireylerin içsel yetilerinin geliştirilmesi olarak tanımlanmasına benzer bir bakış açısı da eğitime pedagojik açıdan yaklaşan tanımlarda görülmektedir. Örneğin, J. J. Rousseau eğitimi, insan doğasını açığa çıkarmak ve onu geliştirmek olarak

nitelendirir ve çocuğu ilk önce doğanın eğitimine bırakmak gerektiğini savunur. Ona göre çocuğun erken yaşlarda doğru eğitilmesinin en kesin yolu doğadır (Burkaz, 2014).

Bilginin kaynağı konusunda önceliği insan zihnine verenleri eleştiren J. Locke felsefesinde öncelikle insan bilgisinin kaynağı sorununu ele almış ve bu konuda önceliği deneyime vermiştir. Çünkü ona göre, insan zihni doğuştan boş bir levha (tabularasa) gibidir. İnsan, bilgi adına elde ettiği bütün kazanımları sonradan *deneyim* yoluyla elde etmiştir (Cihan, 2006). Eğitimi yaşamla özdeşleştiren ve insan yaşantıları çerçevesinde ele alan John Deweyde benzer şekilde okulun görevini, “bireyin içine girdiği farklı toplumsal çevrelerden aldığı etkileri, onun yetenekleri çerçevesinde düzenlemek” (Dewey, 1996, s.24) şeklinde ifade ederek eğitimde *çevresel öğelere* dikkat çeker. Bu tanımlamalarda eğitimin yalnızca zihinsel öğeler açısından değerlendirilmesinin bir eksiklik olduğu ve eğitimin, insanın dışında bulunan öğelerden de (başta toplum olmak üzere toplumsal kurumlar, ideoloji, kültür, siyasal iktidar vs.) etkilendiği görülmektedir.

Eğitimi sosyal bir kurum olarak kabul eden E. Durkheim eğitimi, yetişkin kuşakların yetişmekte olan kuşakları sosyalleştirmesi, toplumsal hayata alıştırmayı, ruhsal, zihni ve ahlâkî yönden yetiştirmesi olarak kabul eder (Ergün, 1987, s.33). Durkheim’in eğitim tanımında İşlevselci Paradigma’nın eğitime ilişkin önermelerinin felsefi kökenleri görülmektedir. İşlevselci Paradigma’ya göre eğitim, toplumun temel düşünce ve değerlerini yetişmekte olan kuşaklara benimseterek benzeşmelerinde önemli bir etkiye sahiptir ve mevcut kültürün aktarılması, toplumsal ve siyasal bütünlüğün, toplumsal kontrol ve değişimin sağlanması gibi toplum açısından yaşamsal etkilere sahip görevleri vardır. Eğitim, yerine getirdiği bu tutucu işlevi sayesinde çocukları toplumsallaştırarak, toplumsal yapının ya da düzenin sürdürülmesine yardımcı olur (Dinçer, 2003).

Toplumun ahenkli ve bütünleşmiş bir varlık olduğu görüşünün antitezi Çatışmacı Paradigma’dır. Çatışmacı Paradigma’ya göre toplum, birbiriyle çatışan birimlerden ve öğelerden kuruludur. Toplumun değişmesi de bu öğelerin itici gücü ile meydana gelir (Kongar, 2012, s.185). Çatışmacı Paradigma’ya göre eğitim kurumları, siyasal iktidarda olanların çıkarlarına yarayan, onların norm ve değerlerini yansıtan ve var olan eşitsizlikleri ve toplumsal sınıf farklılıklarını pekiştiren kurumlardır. Çatışmacı Paradigma içinde Marksist ve Marksist olmayan (Weberci) iki kanat oluşmuştur. Weberci Çatışmacı Paradigma’ya göre eğitim kurumları, Weber tarafından ekonomik durum, iktidar konumu ve kültüre (etnik ve coğrafi kökenler, din, eğitim, entelektüel ve estetik kültürler) bağlı

olarak oluşan toplumdaki statü gruplarının öğretilmesi etkinliğini gerçekleştirirken; Marksist Çatışmacı Paradigma içinde eğitime ilişkin ifade edilen görüşler genellikle “yeniden üretim” kavramına dayandırılır. Bu kuramcılara göre eğitim kurumları, egemen kültür ve onun çıkarlarını oluşturan bilgi biçimleri, değerleri, dili aktarma ve meşrulaştırma ve politik iktidarın temelini oluşturan ekonomik ve ideolojik tahakkümleri üretme ve meşrulaştırma işlevini görürler (İnal, 2004, s.67-78).

Okullar, ideolojik üretim ve yeniden üretim alanı (Apple, 2012, s.74) olarak siyasal toplumsallaşma sürecinde aileden sonra en fazla etkili olan kurumlardır. Devlet, okullar aracılığıyla siyasal sistemin değerlerini vatandaşlarına benimsetmeye, değer yargıları ve kurallarını içselleştirmeye çalışır. Modern toplumlarda eğitim üzerinde devlet kontrolü yüksek düzeydedir. Devlet, eğitim aracılığıyla siyasi sistemle uyumlu vatandaş yetiştirmeye çalışmaktadır. Dünyanın her yerinde okullar, halkın taleplerini değil, devleti ve devletin eğitim taleplerini dikkate alacak şekilde organize edilirler (Türköne, 2014, s.247). Bu yönüyle okullar devlet içindeki çatışmaları, devlet aygıtının hem meşruiyetini hem de birikim sürecindeki meşruiyetini sağlama çabalarını yansıtan ideolojik söylemin bir parçasıdır (Apple, 2012, s.73).

Devletin bir unsuru ve hegemonik kontrol sürecinde aktif bir aktör (Apple, 2012, s.72) olarak eğitim, egemen ideolojiyi sürekli olarak besleyerek siyasal sistemin kendini yeniden üretmesinde etkin bir rol oynar. Bu öneminden dolayı eğitimin, homojen ve yönetilebilir bir toplum yaratmak amacıyla devlet tarafından düzenlendiği, denetlendiği ve finanse edildiği söylenebilir (Gökçe, 2009, s.78).

Eğitimin, toplumsal yapının ve egemen ideolojinin yeniden üretimini sağlayan bir süreç olduğuna ilişkin görüş yaygın kabul görmeye birlikte, bunun eğitimin işlevine ilişkin eksik bir değerlendirmeyi içerdiği de bilinmektedir. Eğitim sürecinin, resmi olarak belirlenen müfredat, ders kitapları vb. ile yönlendirilen, devletin denetimi altında sürdürülen bir süreç olmasının yanı sıra, toplumdaki farklı iktidar ilişkileri temelinde sürdürülen mücadelelerin gerçekleştiği toplumsal bir süreç olarak da algılanması gerekmektedir (Ünal, 2005).

Eğitimin temel işlevi toplumsal yeniden üretim sürecinde bireyin sosyalleşmesini sağlamaktır. Bu işlev, özellikle kapitalist toplumsal ilişkiler ve yaşam tarzı olarak modernizmin varlığı ile özel bir önem kazanmış, eğitim kurumsallaştığı ölçüde okullar vatandaşların ve dolayısıyla yeni kapitalist topluma özgü bireyin üretildiği alanlara dönüşmüştür. Ancak neoliberalizmin yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte toplumsal

ilişkilerin ekonomik ilişkiler olarak yeniden tanımlanması, eğitimin bireysel getirisinin toplumsal getirisinden daha fazla olduğu ve devletin eğitime müdahalesinin eğitimin etkinliğini azalttığı yönündeki açıklamalar, daha çok bireysel çıkarların önemsendiği bir eğitim sisteminin kurgulanmaya başlanmasıyla sonuçlanmıştır (Ercan, 1999, s.26-27). Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, OECD gibi kurumlar tarafından yapılan çalışmalarda, eğitimin sermaye için yeni yatırım alanı olması yönündeki vurgulamalar ve bu kurumların sağladığı finansal destek eğitimin içeriğinin neoliberal politikalar doğrultusunda değiştirilmesi sürecinin hızlanmasına neden olmuştur.

Ancak, 1990'lı yıllara gelindiğinde, neoliberal politikalara bağlı uygulamaların istenen sonuçları elde edememesi, ülkelerin kalkınma sürecinde başarılı olmaları için karar mekanizmalarında daha etkin bir anlayışı işler hale getirmeleri gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda başta Dünya Bankası olmak üzere uluslararası kuruluşlar tarafından, devletin karar mekanizmalarında baskın olduğu dönemin geride kaldığı, artık farklı aktörlerin karar mekanizmalarının farklı yönlerini kontrol ettiği yeni bir yönetim anlayışının hâkim olacağı bir döneme girildiği iddiası gündeme getirilmiştir. Bu anlayış, “yönetişim” olarak ifade edilmiştir (Peker, 1996). Yönetim, iletişim ve etkileşim kavramlarının birleşiminden oluşan (Özden, 2008, s.93) yönetişim kavramı, ayrıca kamu-özel, devlet-devlet dışı, ulusal-uluslararası aktörler tarafından gerçekleştirilen bir işlev olarak da tanımlanmakta ve bunlar arasındaki yeni etkileşimsel ilişkilerin gelişimini kavramsallaştırmada kullanılmaktadır. Bunun anlamı, yönetimin sadece devlet tarafından yürütülen bir süreç olmadığı, bu sürece özel sektör ve sivil toplumun dâhil edilmesi gerektiğidir (Peker, 1996).

Sivil toplum ve devlet ilişkileri ele alınırken tarihsel süreç içerisinde değişim olgusu dikkate alınmalıdır. Sivil toplum-devlet ilişkilerinin birbiriyle kesişen dört evresinden bahsedilebilir. *Birinci evrede* sivil toplum, merkezileşmiş bir anayasal devleti meşrulaştıran bir araç iken; devlet de sivil toplumun içindeki bağımsız toplumların gelişmesine katkıda bulunan bir araçtır. *İkinci evrede*, sivil toplum ve devleti özdeş gören anlayış, yerini “devlete karşı sivil toplum” anlayışına bırakmıştır. Bu evrede sivil toplumun içindeki bağımsız toplumların kendilerini devlete karşı savunmaları meşru görülmektedir. Sivil toplum ve devlet ayırımıdaki devlet karşıtı düşüncenin zayıfladığı *üçüncü evrede*, sivil toplumun özgürlüğü, çatışma üreten bir şey olarak görülmüş ve sivil toplumun daha katı bir devlet düzenlemesine ve denetimine gerek duyduğu düşünülmüştür. Son olarak

dördüncü evre ise üçüncü evreye bir tepki mahiyetinde ortaya çıkarak, devlet iktidarının yeni biçimlerinin sivil toplumu yavaş yavaş boğacağını iddia eder. Bu nedenle bu evrede çoğulcu, kendi kendini örgütleyen, devletten bağımsız bir sivil toplumu korumanın ve yenilemenin önemi vurgulanır (Keane, 2004, s.50-53).

Benzer şekilde tarihsel süreçte devlet ve sivil toplumun üstlendikleri roller ve işbirliği modelleri 3 evre şeklinde ele alınmıştır;

Tablo 1.

Tarihsel Süreçte Devlet-Sivil Toplum Roller

| Dönemler | Devletin Rolü | Sivil Toplumun Rolü | İşbirliği Modeli |
|---------------------------------|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| 19. Yüzyıl | Düzenin koruyucusu | Kendi kendine örgütlenerek sosyal sorunların çözümünde görev alma | Yerini alma (yetki ikamesi) |
| 20. Yüzyıl | Sosyal varlığın düzenleyicisi | Tamamlayıcı hizmetlerin üreticisi | Hiyerarşik devletçi yapı |
| 20. Yüzyıl Sonu 21. Yüzyıl Başı | Toplumsal dengenin koruyucusu | Sivil topluma girişin anahtarı | Sivil toplumun yeniden canlandırılması, piyasa güçlerinin liberalleştirilmesi |

Kaynak: Tosun, E. G. (2003). Birleştirici demokrasi devlet-sivil toplum ilişkisinin yeniden yapılandırılması için bir analiz aracı olabilir mi? *Sivil Toplum*, 1(1), 29-45.

Tablo 1 incelendiğinde 19. yüzyılda düzenin koruyucusu devlet iken; sivil toplumun sosyal sorunların çözümünde sorumluluk aldığı görülmektedir. Yaşanan değişimlerin etkisiyle 20. yüzyılda devletin sosyal varlığın düzenleyicisi rolünü üstlendiği, sivil toplumun ise devletin tamamlayamadığı, eksik kalan hizmetlerin üreticisi rolünü üstlendiği görülürken; tabloda son dönem olarak görülen günümüzde ise, devletin rolünün toplumsal dengenin koruyucusu olmak ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Sivil toplum kuruluşları ise bu dönemde birey ile devlet ilişkilerinin yeniden düzenlenmesinde aracılık işlevini üstlenmektedir.

Devlet ile sivil toplum arasındaki bağı kuran temsiliyet olgusunun temeli katılımıdır. Katılımı yaygınlaştıracak araçlar ise sivil toplum kuruluşlarıdır (Tosun, 2001a). Sivil toplum kuruluşları, bir ideali ya da inançları savunmak ya da kar amacı gütmeyen (bir başka deyişle ticari olmayan) bir ideali gerçekleştirmeye yönelik olarak özgür bireylerin meydana getirdiği topluluklardır (Ryfman, 2006, s.40). Bugün sivil toplum kuruluşları, toplumun ilgi ve tercihlerini karşılamaya yardım eden ve taleplerini resmi kurumlara ileten

kuruluşlardır. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri, hesap vermeyi, şeffaflığı, çoğulculuğu ve siyasal kararların alınmasında katılımı artırır. Bu yönüyle sivil toplum kuruluşları devlet merkezli yönetimden, toplum merkezli yönetişime geçişin zorunlu unsurudur (Judge, 1995).

Yönetişim kavramı, başlangıçta kamu yönetimi alanında ortaya çıkmasına rağmen diğer alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Öncesinde tamamen devletin tekelinde olan sağlık ve güvenlik hizmetleri gibi eğitim hizmetleri de zamanla devletin yoğun kontrolünden çıkmış, eğitim kurumlarında da yönetim anlayışı yerini yönetişim anlayışına bırakmıştır. Bu anlamda eğitimde sistematik ve köklü değişikliklere gitmek ve eğitim yönetimine yeni aktörleri katmak bir zorunluluk haline gelmiştir.

Modern dönemle birlikte devletin en önemli işlevlerinden birisi haline gelen eğitimin, bireylerin istihdamından toplumsal statüsüne kadar birçok alanda belirleyici olmaya başlaması onu sadece teknik bir konu olmaktan çıkarmış, politik ve ideolojik bir mesele haline de getirmiştir. Artık eğitim, sadece çocukların büyüklerin görüşleri doğrultusunda eğitildiği ve yönlendirildiği bir olgu değil, toplumsal yapının temel belirleyicisi haline gelmiş bulunmaktadır (Al, 2014). Eğitim sistemindeki değişmeye bağlı olarak okulların kilit kurumlar haline gelmesi; okulların performansının ve temel değerlerinin, “eğitimcilere” bırakılabilecek “profesyonel” bir sorun olmaktan çok, artan ölçüde bir bütün olarak toplumun tüm kesimlerini ilgilendireceği gerçeğini de beraberinde getirmektedir (Drucker, 2011). Bu gerçek, gençler de dâhil olmak üzere okulla ilgisi olan herkesin, özellikle yönetim ve politika belirleme konularında karar verme süreçlerine katılma hakkına sahip (Apple & Beane, 2011, s.37) olduğu anlamına gelmektedir.

Toplumda meydana gelen değişime paralel olarak gerçekleşen yeni eğitim anlayışı ile birlikte, eğitim olgusunun toplumun her kesimini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemesi ve toplumun her kesiminden bireylerin, grupların, ailelerin eğitimden beklentilerinin artması, eğitim sisteminde karar alma süreçlerine toplumdaki tüm bireylerin katılımının sağlanmasını gerektirmektedir. Bu noktada toplumu oluşturan bireylerin eğitim sisteminden beklentilerini iletme ihtiyacı, sivil toplum kuruluşlarının örgütlenmeleri ile işlevsel hale gelmektedir.

Sivil toplum kuruluşları eğitim hizmetlerine somut olarak 5 farklı şekilde dâhil olmaktadır (Eraslan, 2011; Karataş, 2008, M. Güneş & Güneş, 2003):

1. *Farklı nedenlerle devlet tarafından sunulamayan eğitim hizmetlerinin telafisi:* Okuma-yazma kursları, eğitim programları...
2. *Devlet tarafından beklenen düzeyde sunulamayan eğitim hizmetlerine katkıda bulunma:* Yurt, pansiyon, okul, derslik, sınıf, kütüphane, laboratuvar yaptırma, çeşitli malzeme ve teçhizat yardımı, öğrenci okutma, burs verme, bilişim destekleri...
3. *Doğrudan eğitim hizmeti verme:* Başta üniversiteler olmak üzere çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından açılmış eğitim kurumları.
4. *Eğitim alanında proje üretme ve yürütme:* Eğitim hizmetleri ile ilgili çeşitli konularda yerel, ulusal ya da uluslararası boyutta projeler üretme, çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan projelerde görev alma...
5. *Eğitim alanında politikaların belirlenmesine süreçlerine katılım:* Teklif götürme, görüş-öneri sunma, kamuoyu oluşturma, bilimsel araştırma ve raporlar hazırlama, lobi etkinlikleri, yürütmeyi etkileme ve yönlendirme, kitlesel eylemler, yürüyüşler, mitingler, boykot ve grevler, protesto gösterileri...

Sivil toplum kuruluşları farklı alanlarda etkinlikler düzenleyerek eğitim ile ilgili politikaları etkileyebilme gücüne sahip olabilirler. Bu etkinlikler 6 başlık altında toplanabilir (Eraslan, 2011, s.211):

1. *Muhalefet:* toplantılar, mitingler, toplu gösteriler, kampanyalar, basın açıklamaları, bilimsel etkinlikler, araştırma, yayın, dokümantasyon.
2. *Milli Eğitim Bakanlığı'nu İzleme Gözleme:* toplumu bilgilendirme, bilinçlendirme, harekete geçirme.
3. *Savunuculuk:* baskı unsuru olma.
4. *Eğitim Projeleri Gerçekleştirme:* eğitimde alternatif projeler ve politikalar üretme, eğitim düzeyini yükseltme, bilgilendirme, burs verme.
5. *İşbirliği:* medya, diğer baskı grupları, diğer sivil toplum kuruluşları, Kamu-MEB, yerel yönetimler, danışmanlık ve yasal yardım.
6. *Lobi Faaliyetleri:* eğitim politikalarını değiştirme, farkındalık yaratma, diğer etki grupları ile işbirliği, internet ve sosyal paylaşım ağlarını kullanma.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerinin belirlenmesidir. Bu amaçla araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır.

1. Eğitim ile ilgili sivil toplum kuruluşları, varlık sebeplerini ve hedef kitlelerini nasıl tanımlamaktadır?
2. Sivil toplum kuruluşları, eğitim ile ilgili olarak hangi konulara/problemlere ya da politikalara odaklanmaktadır?
3. Sivil toplum kuruluşları, eğitim politikalarına etki ederlerken hangi araç/yöntem ya da stratejileri kullanmaktadır?
4. Sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algıları nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Eğitim sistemini toplumun diğer alanlarındaki değişimlerden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Toplum yapısında meydana gelen değişimler, nüfusun farklılaşması, aile biçimleri ve yaşam tarzlarının değişmesi sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da değişmeyi zorunlu kılmıştır. Değişen eğitim anlayışı ile birlikte eğitimle ilgili kararların tek merkezden ve bizzat işin içinde olmayanlarca alınması mümkün görünmemekte; eğitim ile ilgili politika ve uygulama süreçlerinde toplumsal katılım bir zorunluluk haline gelmektedir. Bu anlamda eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde toplumun katkısının sağlanması, karşılaşılabilecek sorunların aşılmasında hayati önem arz ettiği gibi toplumsal taleplerin eğitim politikalarına yansıtılması da ancak bu yolla gerçekleştirilebilir. Günümüzde demokrasinin olmazsa olmazı olarak karşımıza çıkan sivil toplum kuruluşlarının giderek artan önemi ve siyasal iktidarlar üzerindeki etkileri, bu kuruluşların eğitim sistemine ilişkin karar ve politika süreçlerindeki katılımlarını da etkilemiştir.

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerinin araştırıldığı bu çalışmanın, sivil toplum kuruluşlarının eğitimle ilgili olarak odaklandıkları politikalara, eğitim politikalarına etki ederlerken kullandıkları araç/yöntemlere, eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algılarına ve genel olarak

politika belirleme süreçlerindeki katılımlarına dair fikir vereceği ve ülkenin eğitim politikalarının belirlenmesinde görev alan ilgililerin (akademisyenler, eğitim uzmanları, eğitim bürokratları vb.) çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Türkiye’de eğitim ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının kendi varlık sebepleri ve hedef kitlelerini nasıl tanımladıkları, eğitim ile ilgili olarak hangi konulara/problemlere ya da politikalara odaklandıkları, eğitim politikalarını etkilemek amacıyla hangi araç/yöntem ya da stratejileri kullandıkları ve eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algılarını nasıl tanımladıkları üzerine odaklanmaktadır. Araştırma bu bağlamda sivil toplum kuruluşlarının amaçları, işlevleri, kullandıkları yöntem ve stratejiler ve etkileri konusunda kritik bir analizi amaçlamamakta, bu yönleriyle sivil toplum kuruluşlarının kendilerini nasıl tanımladıkları ve değerlendirdikleri ile sınırlı kalmaktadır. Bu çerçevede araştırmada sivil toplum kuruluşlarının yaptığı tanımlamalar ve değerlendirmeler sistematik bir şekilde özetlenmiş ve gruplandırılmış, ancak söz konusu tanımlamalar ve değerlendirmelerin farklı paydaşlar tarafından nasıl görüldüğüne ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Dolayısıyla bu araştırma sivil toplum kuruluşlarının işlev ve etkileri konusunda sivil toplum kuruluşları dışındaki ilgili tarafların farklı bakış açılarına ilişkin veri ve bulgu sunmamaktadır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesine zemin oluşturan devlet, ideoloji, politika, sivil toplum, sivil toplum kuruluşları gibi temel kavramlar açıklanmış ve bu kavramların eğitim ile ilişkisi ele alınmıştır.

Eğitim Politikası ve Yasal Temeller

Bu bölümde devlet, ideoloji ve politika kavramının eğitim ile ilişkisine değinilmiş, eğitim politikaları, Türk Milli Eğitimi'nin politik çerçevesi ve eğitim politikalarına yön veren ulusal ve uluslararası kurumlar ve belgeler değerlendirilmiştir.

Devlet ve Eğitim

Devlet, insanoğlunun yazılı kültürle tanışmasından bu yana her önemli metinde dolaylı ya da doğrudan ele alınmış ve her dönemde tartışmalara konu olmuştur. Bazılarına göre Latince “status”dan türediği düşünülen devlet, Arapça kökenli bir deyim olan “devl” kökünden gelir ve elden ele geçen iktidar, saltanat anlamını taşır. Önceleri bir hükümdar ya da hükümdar ailesine ait egemenlik ve saltanat anlamında kullanılan devlet; sonraki dönemlerde kapsamı genişleyerek tüm ülkeyi içine alan soyut bir egemenlik ve saltanat anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Saygılıoğlu & Arı, 2003, s.19).

Yüzyıllardır süregelen sosyal bir olgu olan devlet kavramı ve devletin tanımlanması ile ilgili bir anlaşmaya varılamamış olması, bu konuda şaşırtıcı bir çeşitliliğin ve derin görüş ayrılıklarının oluşması sonucunu doğurmuştur (Kapani, 2012, s.36). Devletle ilgili ilk

önemli görüşü Eskiçağda Platon dile getirmiştir. Platon'un devlet öğretisi, aynı zamanda toplum öğretisidir, çünkü ona göre “devlet” düzenli bir toplumu ifade eder. Devletin kuruluşu insanın doğasından kaynaklanır ve devlet, insanın kendi kendine yetememesi ve başkalarına gereksinim duyması gerçeği üzerine kurulmuştur. Devletin amacı yalnızca toplumun bir kesiminin mutlu olması değil, toplumun bir bütün olarak mutlu olmasıdır (Platon, 2011).

Platon'un öğrencisi olan ve onun felsefe geleneğini sürdüren Aristoteles, insan için en iyiyi amaçlayan ahlaki ve düşünsel yaşam olanağının yalnızca devlet olduğunu savunur. Aristoteles tarafından doğal bir varlık olarak nitelendirilen devlet, günlük gereksinimlerin dışına çıkan amaçların sağlandığı en yüksek varoluşu ifade eden bir birlikteliktir. Ona göre, bir kişinin kendi doğasını geliştirmesi, iyi yaşama ulaşması ve yetkinleşmesi, yalnızca siyasal yaşam içinde (devlette) gerçekleşir. Bu anlamda insanın doğası gereği siyasallaşma eğilimi taşıdığı, “siyasal bir hayvan” (zoonpolitikon) olduğunu ve onu hayvandan ayırt eden tek özelliğinin burada aranması gerektiğini söyler (Zabcı, 2011, s.140).

Ortaçağ düşünürlerinden Augustinus ise devlete ilişkin görüşlerini “Tanrı Devleti” adlı yapıtında ortaya koymuştur. Antik Yunan'da “Devlet güzelliğin kendisidir” düşüncesinin aksine, Augustinus güzelliğin Tanrı'dan başkasına atfedilemez olduğunu, Tanrı'dan ayrılıp kargaşaya düştükleri için Tanrı'nın insanları birbirinin başına geçirdiğini ve bu nedenle devletin kökeninde kötülük olduğunu savunur. Ona göre ancak Tanrı'da ve onun devletinde bulunan adalet, hukuk ve toplum düzeninin temelidir. Yani siyasal otoriteyi somutlaştıran yasa, kutsal aklın ürünü olan ve yalnızca Tanrı'dan kaynaklanan ebedi yasayı ifade eder. Bu yasanın insanın günahkârlığı yüzünden bozulmuş hali ise doğal yasadır. Bu da iki ayrı yasa koyucu iradenin sergilendiği iki ayrı düzen yani iki ayrı devleti işaret eder. Bunlardan ilki “Yeryüzü Devleti” ve diğeri ise “Tanrı Devleti”dir. Augustinus'a göre insan yeryüzü devletinde gerçek adaleti hiçbir zaman bulamaz. Gerçek adalet, ona göre ideal devlet olarak tanımlanan Tanrı devletinde ortaya çıkar (Yalçınkaya, 2011, s.132).

Güce dayanan ulus devleti savunan Machiavelli'ye göre bir millete dayanan devlet güçlü devlettir. Yani devlet, gücünü kiliseden değil milletten alır. Ona göre devlet, kendi kurallarını kendi koyan güçlü bir yapıda olmalıdır ve din, töre, hukuk ve ahlak ise devlete bağlıdır ve devlet için vardır (Karaköse, 2007, s.128).

Thomas Hobbes'a göre ise devletin amacı, bireysel güvenliktir ve bu güvenlik doğal hukukla sağlanamaz. Çünkü adalet, hakkaniyet, merhamet gibi doğa yasaları, bunlara

uyulmasını sağlayacak bir gücün korkusu olmaksızın insanı güvence altına almaya yetmez. Yani insanları yabancıların saldırısından koruyabilmenin, birbirlerine zarar vermekten engellenen, kendi sanayilerini ve yeryüzünü güvence altına almanın yolu bütün gücü ve kudreti bir tek insan ya da insanların meclisine vermektir. Bu topluluk “devlet” olarak adlandırılır. Bu büyük Leviathan’ın doğması demektir (Hobbes, 2011).

Hobbes’un devlet görüşünü eleştiren John Locke, siyasal toplumun oluşumunda temel alınan doğa durumunun bir savaş değil barış hali olduğunu ileri sürmüş ve monarşiye karşı çıkararak en uygun yönetim şeklinin demokrasi olduğunu savunmuştur (Eroğlu, 2010). Her insanın iyi, eşit ve özgür olarak doğduğuna inanan Locke’a göre otorite insanların rızasına bağlıdır ve devlet, kaynağını halktan ve doğa yasalarından alır (Wynne, 2007, s.27). Locke’un yaklaşımında devletin, “doğal” veya “Tanrı vergisi” bireysel hakların (özellikle de “hayat, hürriyet ve mülkiyet” haklarının) korunması gibi özel bir amacı vardır. Bu yaklaşım, devletin ve bireysel vatandaşların sorumlulukları arasında bir ayrımı da ifade eder. Ayrıca devletin doğal hakları tehdit ettiği durumlarda, vatandaşlar devlete karşı bazı korunma biçimlerinden de yararlanmalıdırlar. Bu korunma biçimleri ise ancak anayasal ve temsili bir hükümet tarafından sağlanabilir (Heywood, 2012, s.130).

Organik teoriler kapsamında ele alınabilecek en bilinen devlet teorilerinin birisi de G.W. F. Hegel’e aittir. Hegel’de sosyal varlığın üç alanı aile, sivil toplum ve devlet olarak ifade edilir. Özel çıkar alanı olan “aile” de insanlar, çocukları ve yaşlıları için kendi çıkarlarını bir yana bırakırlar. Buna karşılık bireylerin kendi çıkarlarını ön plana aldıkları ve “evrensel egoizm” olarak nitelendirilen alan ise “sivil toplum” alanıdır. Son olarak sivil toplumdaki düzensizlikleri ortadan kaldıran ve karşılıklı sempatiyle beslenen etik bir topluluk olarak da devlet, bu kurumların zirvesini ifade eder (Türköne, 2014, s.72).

Max Weber’in kavramsallaştırmasında devlet, yasal olarak fiziksel güç kullanma tekeline sahip, kurumlaşmış nitelikteki siyasal birliği ifade eder. Devlet, sadece ona özgü olan, onu ayırt eden bir araçla yani fiziksel güç kullanımıyla tanımlanabilir ve bu gücün kullanım hakkı, bireylere ya da kurumlara ancak devletin izniyle ve onun izin verdiği ölçüde verilebilir (Weber, 2014, s.41).

“Devlet nasıl ve ne zaman ortaya çıkmıştır?” sorusunun yanıtı aranırken; devletin kaynağını ve doğuşunu açıklayan çeşitli görüşlerin asıl göstermek istedikleri şeyin aslında, devletin kaynağının “ne olduğu” sorusu değil; devlet denilen siyasal topluluğun temelinin “ne olması gerektiği” sorusu olduğu görülür. Devletin gerçekte nasıl ortaya çıktığı sorunu

ele alındığında ise; bu konuda “yöneten-yönetilen farklılaşmasının kendini gösterdiği tüm siyasal toplulukların mı” yoksa “bugünkü devlet tanımlamasına uyan siyasal kuruluşların mı” devlet sayılacağı şeklinde iki farklı görüşün hâkim olduğu söylenebilir. Tartışmalı olan tüm bu noktaların ötesinde geçerli olan tek görüş; bugünkü anlamı ve unsurlarıyla devletin yeni bir kuruluş olduğu ve bu kuruluşun 15. ve 16. yüzyıllar içinde ortaya çıktığı görüşüdür (Kapani, 2012, s.41).

En temelde “idari kurumlar ve yasalar” (Roskin, 2014, s.1) anlamına gelen devlet, bugünkü tanımıyla, siyasi açıdan yönetme gücüne sahip; ideolojik açıdan toplumsal düşünme biçimine yöne veren; ekonomik açıdan ise üretim ilişkilerini düzenleyen, toplumsal yaşamı ve kurumları yöneten, onlara düşünsel biçim kazandırarak yönlendiren ve kaynakları dağıtma yeteneğine sahip kurumuş bir güçtür (Gökçe, 2009, s.35). Devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde egemen olan, bir yasal sisteme dayanan ve politikalarını yürütmek için askeri güç kullanma yeteneğinde olan bir politik aygıtın bulunduğu durumlarda vardır. Yani toplumların hükümet sistemleri, belirli toprak parçaları üzerinde söz sahibidirler, biçimselleştirilmiş yasaları vardır ve ayrıca askeri gücün denetlenmesine dayanırlar (Giddens, 2012, s.361).

Tanımlar incelendiğinde, bir devletin var olduğunu söyleyebilmek için dört temel kurucu unsurun gerekliliğinden söz edilebilir. (1) *halk*, aralarında bazı ortak özellikler bulunan topluluk. (2) *ülke*, halkın üzerinde yaşadığı, sınırları belli bir toprak parçası. (3) *siyasal otorite*; halk üzerinde iktidar yetkisini kullanacak kurumların, toplumun uyacağı kuralların ve bunları uygulayacak, denetleyecek yapıların oluşturulması. (4) *tanınma*; uluslararası alanda devlet yetkisini kullanma, uluslararası alanda varlık gösterme (Dursun, 2012, s.72). Bu unsurları taşıyan devletin beş kilit özelliğini belirlemek mümkündür (Heywood, 2012, s.127);

1. *Egemenlik*: Bir toplumdaki diğer bütün birlik ve grupların üzerinde olduğundan mutlak ve kısıtlanmamış bir iktidara sahiptir.
2. *Kamusallık*: Devlet kurumları “kamusal” olarak kabul edilir, kamu tarafından finanse edilir ve kolektif kararların alınması ve toplumda uygulanmasını sağlamakla yükümlüdürler.
3. *Meşruluk*: Bir meşrulaştırma çalışması olarak devletin kararları, genel olarak toplumun üyeleri tarafından daimi menfaatlerini yansıttığı varsayılarak bağlayıcı kabul edilir.

4. *Hükmetme*: Devlet bir hâkimiyet (nüfuz) sağlama aracıdır ve yasaların kabul edilmesini, ihlalcilerin cezalandırılmasını güvence altına alan cebri güce sahiptir.
5. *Coğrafi Alan*: Ülkesel bir birlik olarak devlet, coğrafi olarak tanımlanmış sınırlar içerisinde yasal yetki uygular ve uluslararası siyasette özerk bir varlık olarak kabul edilir.

Weber'in devlet tanımlarından hareketle devletin sekiz ana özelliğinden bahsetmek mümkündür. Bunlar (1) *şiddet araçlarının tekel denetimi*, (2) *toprak*, (3) *egemenlik*, (4) *anayasallık*, (5) *kişisel olmayan iktidar*, (6) *kamu bürokrasisi*, (7) *yetki/ meşruiyet*, (8) *yurttaşlık* ve bu listeye 9. bir özellik olarak eklediği "*vergilendirme*" dir (Pierson, 2000, s.24).

Devlet, kendiliğinden büyüyen bir yapı olmaktan ziyade yapay olarak oluşturulmuş ve bilinçli olarak inşa edilmiş bir çerçevedir. Dahası bir kez kurulduktan sonra bir devlet sürekli olarak bir amaca ya da işleve yönelik faaliyet gösterir. Yani sadece ortaya çıkış sürecinde bir amaç olduğu için değil; gelecekte de varlığını sürdürmekte kullanacağı meşruiyet ve etkinlikleri için gerekçe oluşturacak karmaşık bir görevi yüklenmek üzere düzenlenmiş bir mekanizmadır (Poggi, 2012, s.117).

"Toplumsal formasyonun birliğini devam ettiren ve toplumsal bir sistemin üretim koşullarını, sınıf hâkimiyetini sürdürerek, yeniden üreten bir düzey" (Laclau, 1998, s.73) olarak tanımlanan devlet, ideolojik ve ekonomik alanlarda negatif entropi sağlayarak varlığını sürdürmek amacıyla, eğitim, aile, hukuk, sağlık, güvenlik gibi toplumsal kurumları kullanır. Eğitim de bu kurumların en etkili ve en sistemli olarak, çeşitli güçler ve güçlerin oluşturduğu sistem ve kurumlar için siyasi, ideolojik ve ekonomik davranış kalıplarının kazandırıldığı ve istendik amaçların gerçekleştirildiği yerlerdir (Gökçe, 2009, s.35).

Geçmişten günümüze çok çeşitli açılardan tanımlanan bir kavram olan eğitime dair eski dönemlerde yapılan tanımlar, genellikle soyut bir bakış açısıyla sınırlı kalmış; toplumsal mücadelelerin egemen olduğu modern dönemlerde ise, eğitim kavramının tanımlanmasında toplumsal ve siyasal koşullar belirleyici olmuştur. Başlangıçta eğitim; bilinç, yeti, haz, zihin gibi daha çok felsefi ve psikolojik kavramlarla tanımlanırken, sonraları bu kavramların yerini toplumsallaşma, kültürlenme, ideoloji, siyasal iktidar ve toplumsal sınıf gibi kavramlar almıştır (İnal, 2004, s.35).

Eğitimin ilk defa siyasal sistemin bir aracı olarak Platon tarafından sistemleştirildiği söylenebilir. Platon, “Devlet” adlı eserinde ideal devletin nasıl olacağını belirtmiş ve bu toplumda insanları üç sınıfa bölmüştür: Çalışanlar (işçiler, çiftçiler, zanaatkârlar), bekçiler (askerler) ve yöneticiler. Doğuştan farklı niteliklere sahip olan üç sınıfın birbirine karışmadan, belirli bir düzende yaşamaları ise her sınıfa farklı biçimlerde verilen eğitim aracılığıyla mümkündür. Platon’a göre ideal devlet var olmadıkça gerçek bir eğitimi gerçekleştirmek de olanaksızdır. Eğitimin tüm sorumluluğu devlettedir, devlet öğretilecek her şeyi denetler ve gerektiğinde sansürler. İdeal devletin oluşturulmasından sonra, eğitimin görevi ise onu değiştirmeden ayakta tutmaktır (Platon, 2011). Platon’a göre hem bireyin hem de devletin yapısını düzeltecek en yetkin yöntem olan eğitimde, bilginin kaynağı akıldır ve bu nedenle insan, doğuştan getirdiği bilgi ve birtakım yetilerin farkına vararak bunları kullanmalıdır. İdeal ve evrensel değerlerden oluşan eğitimin temel amacı ise, her bireyin ruhuna egemen olan yetenekleri doğrultusunda eğitilmesidir (Bakır, 2014, s.2).

Platon’un eğitim anlayışında devletin en büyük aile olduğu, devletin eğitimi yönlendirmesi ve eğitim konusunda tüm sorumluluğun devlette olması şeklinde açıklanabilecek “aile devleti” modelinin karşısında John Locke’un öncülük ettiği “Aileler Devleti” modeli bulunmaktadır. Locke, eğitimde devlet otoritesini reddederek, bireylerin eğitiminde tüm sorumluluğun ailelere verilmesi gerektiğini vurgulamış ve eğitimi, iyi ahlaklı bireyler yetiştirme ve ebeveynlerin kendi becerilerini çocuğa aktarma süreci olarak tanımlamıştır (Aypay, 2015, s.4).

Çocuğun eğitiminde devlet otoritesi ve çocuğun toplumun isteklerine göre yetiştirilmesine karşı çıkan bir diğer kuramcı da Rousseau’dur. Rousseau’nun eğitim anlayışı, çocuğu eğitimin merkezine alır ve çocuğun doğayla uyumlu yetiştirilmesi gerektiğini vurgular. Rousseau’ya göre eğitim, çocuğun belli alışkanlıkları, becerileri, tutumları ve bilgileri kötü olarak nitelendirdiği toplumdaki uzakta ve doğa aracılığıyla edinmesidir (Rousseau, 2003).

18. yüzyılın bireyci anlayışının temsilcilerinden Rousseau’nun eğitim anlayışındaki eksiklikler ortaya çıktığında, her şeyi doğaya bırakmanın, en sonunda eğitimi yadsımak ve rastlantılara güvenmek anlamına geldiği anlaşılmıştır. Bu artık insanların, eğitim önlemlerini uygulamaya koymak için de bir yönetim organının varlığına gereksinim duymasına neden olmuş, ideal bir toplumu oluşturacak eğitimin, devletin desteği olmadan olanaksız olduğu görülmüştür. Bu düşüncelerden sonra politik yaşamda ulusçuluk

hareketinin ve özellikle de Alman düşüncesinin etkisiyle eğitim, bir devlet işi olarak ele alınmaya başlanmış ve insanın değil, yurttaşın eğitimi, eğitimin amacı olmuştur. Bunun bir sonucu olarak da eğitim, bireysel değişmeden çok, disiplinli bir öğretim olarak görülmeye başlanmıştır (Dewey, 1996, s.104).

Özellikle 18. yüzyıl Aydınlanma Döneminden itibaren bireyler ve toplumların ideolojik bir dünyada varlıklarını sürdürür hale gelmesi; milliyetçiliğin ve modern devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte okullara ulusal sistemi oluşturma işlevinin yüklenmesi ve sanayileşmenin yol açtığı sosyal sınıf bilincinin ortaya çıkmasının bir sonucu olarak sosyo-ekonomik ve siyasal gruplar arasında rekabetin artması, kurumlaşmış eğitim veya öğretimin büyük bir kısmının ideolojik görüşler ve programlar tarafından biçimlendirilmesine neden olmuştur (Gutek, 2006, s.165). Ulusal eğitim olgusunun vurgulanmaya başlanması, modern devletlerin kendilerinin sürekliliğini sağlamak için sadakatli yurttaşlar yetiştirmek amacıyla okulu kurumsallaştırmalarının bir sonucudur. Aslında eğitim olgusu tüm devlet biçimlerinde var olmuştur ancak toplumun tümünü kapsayan ve çoğu zaman zorunlu ve parasız olan ulusal eğitim modern devlete özgü bir şeydir. Bu bağlamda modern devletin ulus-inşa etme eğilimi, eğitimin bu yolda bir araç olarak kullanılmasına neden olmuştur (Şimşek, Küçük & Topkaya, 2012). Bu dönüşümlere paralel olarak devletin eğitim sorumluluğunu yüklenmesi, çocuklara ve gençlere egemen kuralların, geleneklerin, değerlerin okullar aracılığıyla aktarılması, okulları egemen düzenin resmi sosyalleştirme aracı yapar. Bu karakteri nedeniyle, eğitim aynı zamanda ideolojik mücadelelerin de en yoğun verildiği bir alandır.

Eğitimin devlet tarafından, siyasal sistemin devamlılığının sağlanması için ideolojik bir araç olarak kullanıldığı; bilgi, beceri ve değerlerin okullar aracılığıyla toplumun yeni üyelerine aktarıldığı düşünüldüğünde; eğitim kurumlarında kimlerin eğitim göreceği ve eğitim kurumları aracılığıyla hangi bilgi, beceri ve değerlerin aktarılacağı soruları gündeme gelmektedir. Bu soruların yanıtı ülkelerin kimler tarafından yönetildiği ile bağlantılıdır. Ülkelerin yönetim biçimleriyle eğitim sisteminin nasıl şekillenmesi gerektiği genellikle 3 kategoride ele alınabilir: *Bireysel yönetim*, *grup yönetimi* ve *çoğunluğun yönetimi*. *Bireysel yönetimde*, eğitim monarşik bir siyasal sistemde otorite merkezlidir ve tek kişinin yönetiminde din, meslek ya da sanat eğitimi biçiminde gerçekleşir; bilgi, beceri ve değerler ise eğitim aracılığıyla değil, geleneksel yöntemlerle aktarılır. *Grup yönetiminde* eğitim, oligarşik bir siyasi sistemde seçkin grubun değerleri ve ekonomik çıkarlarını

koruyacak biçimde gerçekleşir ve eğitim sistemi her yönüyle asil ve zengin grubun tekelindedir. Son olarak *çoğunluğun yönetiminde* ise; halkın egemenliği ve siyasal gücün yönetilenlerin rızasına dayalı olduğu bir sistem vardır. Bu sistemde eğitim kurumları toplumda yer alan tüm değerleri bir zenginlik olarak korur, devletin başarısı, toplumun eğitimine bağlıdır ve eğitim üzerindeki siyasal denetim asgari düzeydedir (Tezcan, 2006, s.336).

İdeoloji ve Eğitim

Devletin bireyi ve toplumu kurması ve düzenlemesinin en önemli araçlarının başında ideoloji gelir. İdeolojinin gücü, siyasal iktidarın belirlediği tanımlar ve amaçlar çerçevesinde toplumu kurma ve ona bir üst kimlik verme konusundaki etkinliğinden kaynaklanmaktadır (Poulantzas, 1992, s.40). Etimolojik olarak, “fikirler bilimi” anlamına gelen (Bauman, 2012, s.119) ideoloji sözcüğü; oldukça yaygın bir kullanımı olmasına rağmen, sosyal bilimlerin tanımlanması en güç kavramlarından birisidir. McLellan bu güçlüğü; “bu kavram en temel fikirlerimizin dayanaklarını ve geçerliliğini sorgular. İdeolojik olan *başkası'nın* düşüncesidir; bizimki değil. Kendi düşüncemizin ideolojik olabileceği fikrini neredeyse içgüdüsel olarak reddederiz ki, en değerli kavramlarımızın dayanaklarının kaygan bir zemine oturduğu iddia edilmesin” şeklinde ifade eder (McLellan, 2012).

Her ne kadar “ideoloji” sözcüğü bugün, beraberinde “nesnel olmayan bir fikir ürünü” çağrışımını getiriyorsa da; Batı Avrupa'nın fikir tarihinde bunun tam tersi bir anlamla ortaya çıkmıştır (Mardin, 2012, s.22). İlk olarak 1976'da, rasyonalist düşünür Destutt de Tracy'nin önerdiği Fransızca sözcük *idéologie*'nin çevirisi olarak görülen (Williams, 2012, s.185) ideoloji kavramı, o dönemde Tracy tarafından insan bilincinin çözümlemesi, bilginin oluşması ve yaygınlaşmasını amaçlayan yeni bir “Fikirler Bilimi”ni ifade etmek için kullanılmıştır (Özbek, 2011, s.34).

İdeoloji kavramı, yaratıcısı olan Tracy'den sonra 19. yüzyılda Marx'la yeni ve daha kalıcı bir anlam kazanmaya başlamıştır. Marx, ideolojinin toplumsal sınıfla ilişkisini kurarak, yönetici sınıfın fikirlerinin hâkim fikirler olduğunu, egemen sınıfın ideolojik üretim araçlarını da kontrol ettiğini; yani ideolojik olanın egemen sınıfın düşünceleri olduğunu ileri sürer (Barrett, 2004, s.20). Bu anlamda ideoloji Marx ve Engel tarafından, sosyal

dünyanın ürettiği çarpıklık, yanılgılar ve “yanlış bilinç”in sosyal, politik ve ekonomik hayata yansması olarak tanımlanır (Swingewood, 1975, s.60).

Marx’tan sonra ideoloji tartışmalarına katkısı günümüzde bile derin tesirler bırakan Antonio Gramsci, ideoloji kavramını da kapsayacak şekilde bir hegemonya kuramı geliştirmiştir. Ona göre kapitalist sınıflar halkı, sadece ellerindeki eşitsiz güçle yönetmemekte, aynı zamanda sahip olduğu fikirlerin hegemonyasını kurmaktadır. Hegemonya, iktidarın yönetirken sadece zora değil, aynı zamanda yönetilenlerin rızasına dayanmasıdır. İdeoloji ise, bu rızayı temin etmek için devreye girer. Yani hegemonik sınıf, eğitim kurumları, kilise, medya gibi aygıtları kullanarak halkın rızasını temin etmek için ideoloji üretmektedir (Türköne, 2014, s.103). İdeolojiyi, “sanatta, hukukta, ekonomik etkinlikte, bireysel ve kolektif yaşamın bütün tezahürlerinde kendini örtük biçimde açığa vuran bir dünya tasavvuru” olarak tanımlayan Gramsci, ideolojinin insanların gündelik eylemlerine ve yönelimlerine esin veren ve bu açıdan topluma nüfuz etmiş hâkim fikirler olduğunu ima etmektedir (Atılğan, 2013, s.292).

Marksist gelenek dışında ideoloji üreten Karl Mannheim ideolojiyi, bir siyasal düzeni savunmaya hizmet eden bireylerin ya da toplumsal tabakaların dünyayla ilgili tasarladıkları fikir sistemleri olarak ifade eder. Ona göre ideoloji kavramı, kısmî ve bütünlükçü ideoloji olmak üzere iki farklı anlamda kullanılabilir. Kısmî ideoloji kavramı, karşı tarafın iddialarının sadece bir kısmının; bütünlükçü ideoloji ise tüm dünya görüşünün sorgulanması anlamına gelmektedir. Yani kısmî ideoloji kavramı, ifade edilmiş olan şeyin reddedilmesine ya da karşıtını psikolojik köklerine kadar inerek bizzat söylemiş olduğu şeyin yanlış olduğuna iddia etmeye yöneliktir. Bütünlükçü ideoloji kavramı ise sadece bir özneyi değil, grubu kapsar, kavramsal çerçevenin kendisidir (Mannheim, 2004, s.86-88).

Marx, Gramsci ve Mannheim’dan sonra ideoloji kuramlarının gelişmesinde önemli bir rol oynayan bir diğer kuramcı da Louis Althusser’dir. “İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları” adlı yapıtında Althusser ideolojiyi, “bir insanın ya da bir toplumsal grubun zihninde egemen olan fikirler, tasarımlar sistemi” olarak tanımlar. Ona göre ideoloji, egemen sınıfın kendi iktidarını sürdürebilmesi için kullandığı bir baskı aracıdır. Ancak devletin ideolojik aygıtları (DİA), devletin (baskı) aygıtıyla aynı şey değildir. Hükümet, yönetim, ordu, polis, mahkemeler ve hapishaneler devletin baskı aygıtları iken; din (değişik kiliseler sistemi) , öğretim (özel ve devlet okulları), aile, hukuk, siyasal sistem (partiler), sendika, haberleşme (basın, radyo-televizyon) ve kültür (edebiyat, güzel sanatlar,

spor) devletin ideolojik aygıtlarıdır. Bu iki kavramı birbirinden ayıran asıl fark ise; devletin baskı aygıtının “zor kullanarak”; devletin ideolojik aygıtlarının ise “ideoloji kullanarak” işlemesidir (Althusser, 1994).

Tracy tarafından “fikirler bilimi” olarak nitelendirildiği günden bugüne kadar birçok aşamadan geçen, farklı şekillerde tanımlanan ideoloji kavramının, tüm siyasi geleneklere uygulanabilecek, nötr ve kapsayıcı tanımı; bir insanın dünyaya, topluma, tarihe, insana, eşyaya ve Tanrı’ya bakış açısını belirleyen bir etmen olarak; dünya ve toplum hakkında, bireyle uyumlu ve tutarlı inanç ve bilgiler bütünüdür (Doğan, 2011, s.365). Bir başka tanıma göre ideoloji, kalıcı bir güce sahip, önemli gruplar tarafından desteklenen, siyasal bir grubun toplumsal ve politik düzenlemelerini savunmak, yıkmak ya da değiştirmek amacıyla planlar yapan ve mevcut planları denetimine almak için çabalayan fikirler, inançlar, görüşler ve değerler dizisidir (Freedon, 2011, s.48).

İyi bir toplumun doğasına ilişkin bütünsel bir bakış açısı sunan (Schwarzmantel, 2008, s.25) ideoloji kavramı, mevcut iktidar sistemini korumaya, değiştirmeye veya ortadan kaldırmaya yönelmiş örgütlü bir siyasal eylem için zemin oluşturan, az çok tutarlı fikir kümeleri olarak tanımlanır. Bu nedenle genellikle tüm ideolojiler “dünya görüşü” biçiminde mevcut düzene ait bir açıklama sunarlar; arzulanan geleceğe ilişkin bir model geliştirirler ve siyasal gelişmenin nasıl yapılacağı ve nasıl yapılması gerektiğini açıklarlar (Heywood, 2011, s.4). İdeoloji kavramını altı farklı tarzda tanımlamak mümkündür (Eagleton, 2011, s.52-54):

1. Toplumsal yaşamdaki fikir, inanç ve değerleri üreten maddi bir süreç,
2. Toplumsal açıdan önemli bir grubun hayat deneyimlerini simgeleyen inanç ve fikirler,
3. Çıkar çatışması durumlarında toplumsal grupların çıkarlarının meşrulaştırılması ve desteklenmesi,
4. Egemen toplumsal gücün çıkarlarının meşrulaştırılması ve desteklenmesi,
5. Bir yönetici grup veya sınıfın çıkarlarının, özellikle ikiyüzlülük ve çarpıtma yoluyla meşrulaştırılmasına yardımcı olan fikir ve inançlar,
6. Bir bütün olarak toplumun maddi yapısından kaynaklanan yanlış ve aldatıcı inançlar.

İdeoloji kavramı, insana, topluma, eşyaya, siyasete dair bakış açıları geliştirmemize yardımcı olan, çevremizde olup bitenleri anlamamızı, yorumlamamızı kolaylaştıran yani

içinde yaşadığımız dünyayı keşfetmemizi sağlayan fikir ve inançlar olarak yorumlanabilir. Bir ideoloji genellikle dört unsuru içerir (Roskin, 2014, s.12):

1. Her şeyin yanlış gittiği ve toplumun yanlış yöneltildiği algısı,
2. Her şeyin yanlış gitmesinin nedeni üzerinde değerlendirme ve analiz,
3. Soruna yönelik tedavi (ılımlı ideolojiler için reform, aşırı ideolojiler için ise mevcut sistemin yıkılması),
4. Tedaviyi uygulamak için tasarlanmış bir eylem planı oluşturma çabası (eylem olmadığında bahsedilen diğer tüm unsurlar ciddi niyetten yoksun, sadece konuşmalar olarak kalırlar).

İdeoloji, siyasi faaliyetlerin değerlendirilmesi konusunda da önemli bir fonksiyondur. Bu yönüyle bazen istenen bir siyasal değişmeyi kolaylaştırmak; bazen de istenmeyen bir siyasal değişmeyi engellemek için kullanılabilir (Güriz, 2010, s.5). Her ne kadar siyasi kültürün önemli bir ögesi olsa da ideolojinin, siyasi kültürden farklı olarak bireyi ve toplumu belli bir amaca doğru hareketlendirme misyonu vardır. İdeoloji de siyasi kültür gibi bireylere bir kimlik kazandırır ancak bu siyasi kültürde kazandırılan kimlikten farklı olarak; toplumun kendisine biçtiği rol ve kimlik değil, daha geniş kapsamlı ve tutarlı bir dünya görüşünün içinde nerede ve nasıl bir rol ve görev üstlenmesi gerektiğini içeren bir kimliktir. Bu kimlik, bireyi toplumla bütünleştirmek yerine, daha küçük bir ideolojik grup ile bütünleştirerek, ideolojinin çizdiği sosyo-politik yapının kurulmasında rol almaya iter ve toplumun geri kalanından uzaklaştırır (Örs, 2008, s.12).

Nasıl ki siyasal kültür, toplum tarafından toplumun yeni üyelerine eğitim sistemi aracılığıyla aktararak kültürel devamlılık sağlanıyorsa; ideolojik kimlik de toplumun yeni üyelerine devlet tarafından eğitim aracılığıyla aktarılır. Her devlet kendi ideolojisini yurttaşlara kazandırmak ve yaşatmak ister, bunu da genellikle okullar aracılığıyla yapar. Bu anlamda eğitim, resmi ideolojinin genç kuşaklara aktarılma süreci olarak tanımlanabilir (Sönmez, 2005, s.57).

Eğitim ideolojileri çeşitli kuramlarla ilişkilendirilebilir. Eşitsizlik kuramları açısından Ivan Illich (1926-2002), Basil Bernstein (1924-2000), Pierre Bourdieu (1930-2002) ve Paul Willis gibi isimler karşımıza çıkar. Illich, okulların dört temel görevi yerine getirmek için kurulduklarını ileri sürer: Çocukları muhafaza altında tutma, mesleki rol dağılımını sağlama, hâkim değerleri öğretme, toplumca övülen bilgi ve becerileri kazandırma. Illich'e göre, örtük müfredat aracılığıyla çocuklara, yaşamdaki rollerinin “yerini bilmek ve orada

kalmaya devam etmek” olduğu öğretilir. Bernstein, dil kodları ile farklı alt-yapılardan gelen çocukların, yaşamlarının henüz ilk yıllarında, daha sonraki okul yaşamlarını etkileyecek, farklı kodlar veya konuşma biçimleri geliştirdiklerini ileri sürmüştür. Bourdieu, kültürel yeniden üretim ile okulların diğer toplumsal kurumlarla birlikte toplumsal ve ekonomik eşitsizlikleri kuşaktan kuşağa aktardığına ve son olarak da Willis ise işçi sınıfından çocukların nasıl işçi sınıfına özgü işler edindiğini açıklarken, öğrencilerin akademik başarısızlık deneyiminin kendilerine entelektüel sınırlılıklarını kabul etmeyi öğrettiğini ileri sürer (Giddens, 2012, s.752-759).

Yaşanmış anlamlar, pratikler ve içsel olarak tutarsız toplumsal ilişkiler olarak tanımlanabilecek ideolojiler, daima çatışma içerisindedir. Çünkü hem iyi hem kötü tarafları olan ideolojilerin, sürekli olarak insanları kendi tarafına çekme mücadelesi vardır. Okullar da bu mücadelenin yürütüldüğü ve egemen ideolojilerin üretildiği kurumların en vazgeçilmez olanıdır (Apple, 2012, s.58). Okullarda aktarılan bilgi, beceri ve davranışların tarafsız olduğunu söylemek ve eğitimin ideolojik bir boyutunun bulunmadığını iddia etmek; modern okulların varlık sebeplerine aykırıdır. Çünkü okullarda öğretilen bilgi, davranış kalıpları, kültürel sermaye ve ideoloji; toplumun ya da öğrencilerin ihtiyaçlarına göre değil, eğitim kurumları üzerinde baskı oluşturan iktidarın isteklerine göre şekillenir (Apple, 2004a).

Devlet, varlığını ve üzerine kurulduğu meşruiyet ilkelerini toplumsal alanda sürekli hale dönüştürmek için ideoloji ve eğitim gibi araçları kullanır. Eğitim, ideolojinin bir aracı olarak açıklanmakta ve bu yönüyle eleştirilmektedir. Çünkü devlet ideolojisi, eğitim alanları içerisinde bireyleri kontrol etmekte, gözlemlemekte, baskı altına almakta, disiplinize etmekte ve siyasal iktidara uyumlulaştırmaktadır. Devlet, eğitim alanlarında ideolojiyi toplumsal kültürün, simgelerin, kavramların, dilin ve günlük hayatın içerisine kurucu, koruyucu ve toplumu düzenleyici bir araç olarak yerleştirmektedir (Çetin, 2001).

“Eğitim ideolojisi, bir ülke, devlet, millet, siyasal bir parti ya da siyasal bir grup tarafından benimsenen; amacı belirli siyasal hedefler olan ve siyasal, sosyal, ekonomik olayları, kurumları bu amaçlara göre yorumlayan düşünceler bütünü” (Güven, 2000, s.33) olarak tanımlanabilir. Eğitime ilişkin bir ideoloji, belirli bir insan ve toplum tipi öngörür ve belirli ön kabullere dayanır. Bu noktada ideoloji, kendi taraftarlarının amaç ve ideallerini tanımlayarak; sosyal, kültürel, siyasal, eğitsel ve ekonomik sorunlarına çözümler üreterek geleceği kurgular. Eğitimi de bunu gerçekleştirmenin bir aracı olarak kabul eder (Şişman,

2010, s.180). Egemen grubun ya da resmi ideolojinin eğitim, özellikle de okullar üzerindeki doğrudan etkisi aşağıdaki boyutlarda gerçekleşir (Gutek, 2006, s.181):

1. İdeoloji, eğitim politikalarını, hedeflerini, amaçlarını ve sonuçlarını biçimlendirir.
2. İdeoloji, okul çevresi aracılığıyla bazı davranış ve değerleri belirleyip, pekiştirir.
3. İdeoloji, okulun resmi müfredatını oluşturan bilgi ve yetenekler üzerinde etkili olur.

Siyasal iktidarların egemen ideolojilerini yeniden üretmede kullandığı temel araçlardan biri olan eğitim, ideolojik yeniden üretim aygıtı işlevini yerine getirir. Yani siyasal iktidarlar eğitim kurumlarında yeniden üretilen ideoloji aracılığıyla, kendi çıkarlarına uygun bilgi ve değerleri eğitim kurumları içinde tanımlayarak egemenliklerini sürekli kılmaya çalışmaktadırlar (İnal, 2008, s.105). Althusser de siyasal iktidarların, bireyleri devletin siyasal ideolojisine uydurmak için devletin ideolojik bir aygıtı olarak nitelendirdiği okulları kullandığını ifade eder. Ona göre tüm toplumsal sınıfların çocukları, anaokulundan başlayarak tüm eğitim kademelerinde, egemen ideolojiyle kaplanmış “becerileri” ya da doğrudan egemen ideolojiyi tekrarlarla edinir (Althusser, 1994, s.44).

Politika

Politika kelimesi, eski Yunan’da şehir anlamına gelen “polis” kelimesinden türetilmiş olup; “şehir yaşamı ve bu yaşamı düzenleme” (Şişman, 2010, s.110) anlamına gelmektedir. Ancak burada ifade edilen polis, insanların vatandaşı olmaktan gurur duydukları bir siyasi topluluğu ifade eden şehir devletidir. Böyle bir siyasi toplulukta, bütün vatandaşlar şehrin ortak işleriyle uğraşarak haklarını ve görevlerini yerine getirirler. Buradan hareketle kelime kökeni olarak politika, “şehir devleti ile ilgili işler” olarak tanımlanabilir (Türköne, 2014, s.27).

Politika kavramının sistematik bir biçimde ele alınmasının Aristo’nun ünlü yapıtı “Politika” ile başladığı kabul edilmektedir. Kendisi de şehir devletinde yaşamış biri olarak Aristo’ya (2010) göre politika, doğuştan toplumsal bir yaratık, siyasal-toplumsal bir hayvan (zoonpolitikon) olarak nitelendirdiği insanların, en yüksek iyiliğe ulaşmak amacıyla mutluluklarını temin etmek için devlet (polis) tarafından gerçekleştirilen faaliyetler olarak yorumlanabilir.

Çağdaş politika kuramları ise Machiavelli’nin 1513’te yazdığı Hükümdar (II Principe) adlı yapıtıyla başlar. Machiavelli bu yapıtında, Ortaçağ’dan sonra gelen Rönesans düşüncesini

temsil eden bir politika görüşü ortaya koymuştur. Ona göre herhangi bir kalabalığı ya da bir grup insanı toplum yapan, ona toplum niteliği kazandıran husus politikadır ve toplumsal ilişkiler farklı şekillerde de olsa mutlaka siyasal iktidar tarafından şekillenir. Machiavelli her toplumda biri halkın (yönetilen), bir diğeri de büyük olanların (yöneten) olmak üzere iki farklı karakterin bulunduğunu söyler. Ona göre toplumsal bölünmüşlük, gerçekte toplumların vazgeçilmez ve önlenemez bir niteliğidir. Politikanın ya da siyasal iktidarın görevi, bu ikiliği gidermek ya da çözmek değil; toplumda önlenemez ve vazgeçilmesi mümkün olmayan bölünmüşlüğü ve çatışmayı yönetmektir (Vergin, 2011, s.102).

Batı fikir geleneğinde eski Yunan'dan beri evrensel bir gerçek olarak düşünülen politikanın çeşitli zamanlarda farklı kişiler tarafından farklı tanımları yapılmıştır. İngiliz Lord Butler politikayı “mümkün olanın sanatı” olarak ifade ederken; Benjamin Disraeli'ye göre ise politika, “insanların aldatma yoluyla yönelme sanatı”dır (Yayla, 1998, s.1). Siyaset bilimi literatüründe en çok atıf yapılan politika tanımı ise, Laswell'in “kimin neyi, ne zaman ve nasıl yapacağını belirlenmesi” (Laswell, 1936) olarak ifade ettiği politika tanımıdır. Turan politikayı, devlet işlerini düzenleme ve yürütme bilimi olarak tanımlarken (Turan, 1993, s.315); Eroğul ise; üretim dışında kalan, ancak üretimin sürdürülebilmesi ve geliştirilebilmesi için toplumsal çapta yürütülmesi zorunlu olan işlerin toplamı olarak ifade etmektedir (Eroğul, 2013, s.19). Bir başka tanımda ise politika, “toplumun tümünü ilgilendiren ilişkileri son aşamada meşru zora dayanarak düzenleyen eylemler bütünü”(Dursun, 2012, s.37) şeklinde tanımlanmıştır.

Örgütsel açıdan bakıldığında; alınacak kararlara ve eylemlere yön vermek amacıyla konulmuş ilkeler biçiminde kavramsallaştırılabilen (Bursalıoğlu, 2005, s.64) politika; bir örgütün amaçlarının planlanan düzeyde gerçekleştirilmesini sağlamak için konulmuş ve işgörenlerin görevlerini en iyi biçimde yerine getirmelerini sağlamak için düzenlenmiş ilkeler ve kurallar bütünüdür (Tural & Karakütük; 1991, s.17).

Politika kavramının tanımlarına bakıldığında, bu tanımların biri “uzlaşma” ve bir diğeri de “çatışma” olarak nitelendirilebilecek, başlıca birbirinden farklı ve birbirine zıt iki karşıt görüş etrafında toplandığı görülür (Kapani, 2012; Türköne, 2014). Aynı kavrama ilişkin rakip anlayışların farklı şekilde tanımlamaları; politika kavramını özü itibariyle tartışmalı bir kavram olarak nitelendirmemize neden olmakla birlikte; politika kavramı temel olarak şu başlıklar altında ele alınabilir (Heywood, 2012, s.25):

1. *Hükümet etme sanatı olarak politika*: Devletin ve daha geniş anlamda otoritenin incelenmesi,
2. *Kamu meseleleri olarak politika*: Politikanın, hükümetin dar alanının ötesinde kamu hayatı bağlamında ve kamusal alan ile özel olarak düşünülen alan arasındaki ayrım olarak incelenmesi,
3. *Uzlaşma ve mutakabat olarak politika*: Politikanın, çatışmayı güç kullanmadan, uzlaşma ve müzakere yoluyla çözümlenmenin bir yolu olarak görülmesi,
4. *İktidarın ve kaynakların dağıtımı olarak politika*: Politikanın, belirli bir alanda değil, bütün sosyal faaliyetlerde kaynakların üretimi, dağıtımı ve kullanılması olarak görülmesidir.

Heywood'un ele aldığı başlıklar dışında politika, *devlet yönetimi ve iktidar mücadelesi; güç ve değer dağıtımı; yönetim sanatı* ve son olarak da *bir kötülük kaynağı ya da aracı* olarak da görülebilir (Ertugay, 2012, s.8). Her ne kadar farklı şekillerde, farklı başlıklarla ele alınsa da politikayla ilgili belli başlı karakteristik noktaların belirlenmesi mümkündür (Kapani, 2012, s.19):

1. Bir politika her şeyden önce, zaman ve mekân bakımından evrensellik ve süreklilik niteliklerine sahiptir. Yani, en ilkelinden en gelişmişine kadar her insanın politik bir kimliği vardır ve insanlar arasındaki düşünce ve çıkar ayrılıkları devam ettiği sürece politika da var olacaktır.
2. Toplumdaki değerlerin dağıtımı ile ilgili çıkar çatışmaları ve iktidar mücadeleleri politikanın özünü oluşturmaktadır.
3. Politika sadece bir çatışma değil; aynı zamanda da bir uzlaşmadır. Alınan politik kararlar, toplumda değişik sosyal grupların istekleri bağlamında iktidar üzerinde yarattıkları etkinin dengelenmesi sonucunda az çok bir uzlaşma olarak ortaya çıkar.
4. Politikayı yalnızca bir kuvvet ve çıkar çatışması olarak görmek de, onun iktidar kavgası yönünü göz önünde bulundurmamak da doğru değildir.

Politikada belirleyici aracın “şiddet” olduğuna vurgu yapan Weber'e göre politika, hem devletlerarasında hem de aynı devlet içindeki değişik topluluklar arasında, iktidara katılmak ya da iktidarın bölüşülmesini etkilemek amacıyla gösterilen çabaların tümünü ifade eder. Sonuçta politika yapan her insan iktidara geçmek ister, bu nedenle de ya iktidarı başka ülküsel ya da bencil amaçlara götüren bir araç olarak benimser ya da iktidarı kendi büyüklük duygusunu karşılamak uğruna kendisi için ister (Weber, 2006, s.27). Ancak her

zaman gücü ele geçirmek ve kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak isteyenler olduğu düşünüldüğünde; politikanın örgütsel yaşamın kaçınılmaz bir parçası olduğu söylenebilir. Bu yönüyle politika, grupların güç için yarıştığı, her grubun politikayı kendi çıkarları doğrultusunda ya da kendi çıkarlarını örgütün çıkarıymış gibi göstererek etkilemeye çalıştığı bir topluluk olarak da ifade edilebilir (Strauss'tan aktaran Hoy & Miskel, 2010, s.28).

Politika-Eğitim İlişkisi ve Eğitim Politikaları

Eğitim-politika ilişkisi Aristo'ya kadar uzanan, uzun bir geçmişe sahiptir. Ülkelerin politikalarını şekillendirecek yönetim yapılarında görev alacak kişiler, eğitim sisteminde yetiştirilir ve bireylere ülkelerinin yönetim biçimine ilişkin bilgiler, eğitim sisteminde kazandırılır. Aslında eğitimin politik işlevini ifade eden bu süreç, “iyi vatandaş yetiştirmek” olarak özetlenebilir (Erginer, 2012, s.77). Eğitimin en genel amacının bireyin topluma uyumunun sağlanması olduğu düşünüldüğünde; mevcut politik sistemin de ayakta kalması, varlığını sürdürmesi eğitim aracılığıyla gerçekleşir. Sonuçta her sistemin devamlılığı kendisini benimseyen, destekleyen bireylerin bulunmasına bağlıdır. Ancak eğitimin politika üzerindeki etkisi sadece politik sistemin dayandığı ideolojiyi benimsemiş, devlete karşı görev ve sorumluluklarını yerine getiren bireylerin yetiştirilmesi ile sınırlı değildir. Politikanın ihtiyaç duyduğu insan kaynağının yetiştirilmesi görevini yerine getirmenin yanı sıra eğitim, ayrıca yetiştirdiği politikaya duyarlı bilinçli seçmenler aracılığıyla da politik iktidarların kararları ve eylemleri üzerinde etkili olarak politikaya yön vermektedir.

Bir diğer açıdan bakıldığında; eğitimi politikanın etkisinden bağımsız olarak düşünmek de olanaksızdır. Çünkü her toplumda, politik kurumlar eğitim aracılığıyla toplumdaki bireylere ideolojilerini benimseterek politik sistemin devamlılığını sağlayan ve ulusal bütünleşmeye katkıda bulunan vatandaşlar yetiştirmeye çalışır. Özetle eğitim, finansmanı, müfredatı, eğitim politikası, pedagojisi ile iktidarın ve ideolojilerin iç içe geçtiği mücadele ve uzlaşma alanıdır (Apple, 2004b, s.97).

Her ne kadar eğitimin politik değerlerle ilişkisi olmadığını savunanlar olsa da; politika ve eğitim ilişkisinin tarihine bakıldığında, politikanın eğitimde her zaman egemen olduğu; politik ideolojinin ise her zaman eğitimin amacı ve aracı olarak görev yaptığı görülmektedir (Ivashevskii, 2011). Bunun anlamı okulların tüm toplum için eğitimsel

olduğu kadar politik kurumları da ifade ettiğidir. Çünkü eğitimin bir toplumda sadece hayata hazırlık olarak yorumlanması, onun kapsamını tam olarak açıklayamaz. Eğitim, fiziksel çevrenin ihtiyaçlarına ayak uydurabilecek gençlerin yetiştirilmesi görevini üstlendiği kadar; sosyal çevrenin ihtiyaçlarına entelektüel açıdan ayak uydurabilecek gençlerin yetiştirilmesi görevini de üstlenir. Politik değerlerin, bilgi ve becerilerin nesilden nesile aktarılmasını sağlayan okulların, ideolojik fonksiyonu ise eğitimin ayrılmaz bir parçasını ifade eder. Çünkü okullar, çeşitli yollarla politik değerler iletir. Bu politik değerlerin içeriği ve biçimi politik sistemlere göre farklılaşsa da; egemen değerlerin siyasal sosyalizasyonu okullarda politik öğrenmenin en yaygın formudur. Yani okullar, toplumdaki egemen sosyal ve politik değerlerin yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynar (Harber, 1991).

Eğitimin fiilen iktidara dayalı olan bir kültürel şemayı sürdürdüğünü ifade eden Bourdieu ve Passeron (1990) da eğitim aracılığıyla bir bütün olarak toplumun kültürünün değil, hâkim sınıfların kültürünün (egemen kültür) doğru kültür olarak empoze edildiğini belirtmektedir. Onlara göre eğitimin modern toplumdaki işlevi, iktidar ilişkilerinin, ayrımcılıkların ve toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretilmesi yoluyla, kurulu düzenin meşrulaştırılmasına dair ideolojik görevlerin yerine getirilmesidir.

Toplumların tarihinde eğitimin bir politika konusu olarak ele alınması ve milli eğitim politikalarının oluşturulup uygulanması, yakın yüzyıllarda ulus devletlerin doğup gelişmeye başlaması ile birlikte önem kazanmıştır. Bir konudaki karar ve uygulamalara rehberlik eden planlar olarak ifade edilebilecek politikalar, bazen insanların geleceğe dönük bireysel planlarını ifade ederken; bazen de hükümetlerin ve eğitim bakanlıklarının, işletmelerin ya da okulların planlarını ifade edebilir. Belirli amaçlara ulaşmak için izlenecek yollar olarak da değerlendirilebilen politikaların oluşturulması ise, bir konuyla ilgili öncelik ve alternatiflerin belirlenmesi ve bunlar arasından bir tercihte bulunulması sürecidir. Dinamik bir süreç olan politika oluşturma ve uygulama sürecinde belirlenen ve uygulanan politikalar değerlendirilerek yeniden düzenlenebilir (Şişman, 2010, s.110).

Politika oluşturma sürecinde kullanılacak *merkezi kontrollü, çoğulcu, parçalanmış ve çok yönlendiricili* olmak üzere 3 modelden söz edilebilir. *Merkezi kontrollü modelde*, politika süreci merkezi bir anlayışla ve kontrollü olarak düzenlenir. Bu modelde politika belirleyiciler, bir dizi politika önerisi geliştirir ve uygulanmasını sağlar. Burada süreç tek yönlü ve yönlendirici olarak ve politika üretenler tarafından belirlenmiş bir dizi değeri

desteklemek için tasarlanır. *Çoğulcu modelde* politika süreci, sürekli ve yeniden oluşturulan bir süreç olarak temsil edilen ve politikanın oluşturulması, politikanın sunumu ve politikanın uygulanması aşamalarından oluşan çok yönlü ve çoğulcu bir süreçtir. Bu model, politika oluşturmanın her basamağında çeşitli çıkar gruplarının isteklerinin göz önüne alınmasından kaynaklı çoğulcu bir süreç olarak nitelendirilmektedir. *Parçalanmış ve çok yönlendiricili* modelde ise, politika oluşturma süreci doğrusal olmayan, dağınık ve bölünmüş bir biçimde gerçekleşen, sürekli gözden geçirilen ve dinamik bir süreçtir. Yani politika metinleri akış içerisinde sürekli olarak yeniden yorumlandığı için politika sürekli olarak değişim halindedir. Bu modellerden sonuncusunun politika oluşturmanın yolunu ve politikanın eğitim alanında nasıl işlediğini daha iyi anlattığı bilinmektedir (Scott, 2014, s.21-23).

Politika, sosyo-ekonomik kalkınma ve kültürel gelişmenin hem nedeni hem de sonucu olarak kabul edilen eğitimde, geleceğe dair gerçekçi ve ulaşılabilir bir vizyon geliştirmek için mevcut durumun rasyonel bir biçimde analiz edilmesini ifade eder (Aydın, 2015, s.95). Eğitimle ilgili politikaların analizinde ise öncelikle ulaşılabilir, uygun ve nitelikli bilgilere gerek vardır. Politikanın oluşturulması ve uygulanmasında kullanılacak bu bilgiler kapsamında şunlar yer alır (Aypay, 2015, s.167):

1. Eğitimle ilgili istatistikler ve geleceğe dönük tahminler,
2. Planlama ve politika oluşturmanın maliyetine ilişkin bilgi,
3. Araştırma ve proje yönetimi için finansal ve destek bilgisi,
4. Pedagojik işlevlerin ve personelin yönetimi için gerekli bilgi,
5. Değerlendirme sonuçlarıyla ilgili göstergeler.

Her ülkede eğitim, her şeyden önce bir politika sorunudur. Siyasal ya da ekonomik düzeni ne olursa olsun, her ülkenin ulusal bir eğitim politikası vardır. Tüm toplum kesimlerinde ulus olma bilincinin gelişebilmesi ve yerleşebilmesi için, gelecek kuşakların eğitiminin, toplumca benimsenmiş bir değerler dizgesi içinde ele alınması gerekmektedir. Çünkü bir ulusu ulus yapan başta kültür olmak üzere bu değerler dizgesi, her şeyden önce ulusal eğitim kurumlarında biçimlendirilmektedir. Bu bağlamda eğitim politikası, büyük önem taşımaktadır (Adem, 1993).

Eğitim politikası, bir toplumun ya da eğitim kurumunun, istenen amaçlara ulaşması için alacağı kararlara hukuksal bir temel oluşturacak yargıları kapsayan bir plandır (Öncül, 2000, s.407). Eğitim politikaları aynı zamanda, sistemin bütünündeki dönüşüme paralel

olarak eğitim kurumlarının kuruluşu, işleyişi, kısa, orta ve uzun dönemdeki amaçları, finansmanı, görevlendirilecek işgörenlerin seçimi, işgörenlerin çalışma koşulları, özlük hakları gibi özelliklere ilişkin ilke ve kuralların belirlenmesi amacıyla formüle edilmiş belgeler bütünüdür (Uluğ, 1985, s.85). Eğitimin temel amaçlarının belirlenmesi, eğitim etkinliklerinin denetlenmesi, eğitim kurumlarının alt yapı yatırımları, eğitimde özelleşme, eğitim programları, okutulacak dersler, müfredat, öğretim yöntemleri, öğrencilere kazandırılacak temel değerler, mezuniyet için yerine getirilecek gereklilikler, gibi kısaca eğitimle ilgili belirlenen ilke, yasa ve kuralların tamamı eğitim politikası olarak değerlendirilebilir.

Genel olarak eğitim sistemi ve okulların yönetimiyle ilgili oluşturulan ilke, yasa ve kurallar toplamı olarak nitelendirebileceğimiz eğitime ilişkin politikalar, eğitimle ilgili yasa ve yönetmelikler oluşturma, eğitimle ilgili işleyiş ve uygulamaları düzenleme, eğitim hizmetlerinin vatandaşlara sunulup dağıtılmasına ilişkin olabilir (Şişman, 2010, s.111). Bu yönüyle değerlendirildiğinde, devletin eğitime müdahalesinin doğrudan bir aracı olarak yorumlanabilecek eğitim politikaları ve uygulamaları, güçlü grupların kendi bilgilerini meşrulaştırmak ve güçlerini daha geniş bir sosyal arenada arttırmak için girdikleri mücadelelerin bir sonucudur (Apple, 2002, s.9).

Eğitim politikalarında etkili olan politik güçler 4 başlık altında gruplandırılabilir. İlk grup *liberaller (ekonomik modernistler)*dir. Okulları pazarla özellikle de küresel pazarla ilişkili olarak değerlendirirler. Onlara göre eğitim politikası, ekonomi eksenli olarak oluşturulan performans ölçütleri üzerinden tanımlanmalıdır. İkinci grup *yeni-muhafazakârlardır*. Liberallerle ekonomik vurgu açısından benzer görüşlere sahiplerken öncelikleri kültürün yeniden yapılandırılmasıdır. Yeni-muhafazakârlar için devlet müfredatına göre öğrenim yapmak ve değer, ahlak ve bilgi üzerinde en sıkı kontrol mekanizmalarını kurmak temel ilkedir. Üçüncü grup *otoriteryen dindar popülistlerdir*. Müfredatta çok kültürlülüğe karşı olan bu grup, tüm kontrolün yetişkinin ve öğretmenin elinde toplandığı geleneksel güç ilişkilerine dayanan bir pedagojiye geri dönülmesini ve müfredattan İncil temelli olmayan her şeyin temizlenmesini arzu ederler. Dördüncü grup ise gizli ya da açık herhangi bir ideolojik gündemleri olmayan, yeni dönem *orta sınıfın yönetsel ve profesyonel unsurlarıdır*. Verimlilik/maliyet analizi, yönetim, değerlendirme, denetim ve benzeri teknik/prosedürel yetkinliklerinden dolayı devlet içerisinde yer alırlar ve devlet kontrol ve denetimlerinin, maliyet analizi ve endüstriyel modelleme gibi araçlarla yapılması yönünde

baskı oluşturmaya çalışırlar. Bahsedilen her grubun dayatmaya çalıştığı bir gündemi olmasına rağmen, eğitim politikalarına dair yaşamsal kararlar, genel itibariyle ekonomi ve eğitim arasında daha sıkı bir bağ kurulması gerektiğine inananlar yani ekonomik modernistler diğer bir deyişle neo-liberaller denilen grup tarafından alınır (Apple, 2009, s.47-50).

Devletler her ne kadar eğitim aracılığıyla öğretilen bilgi ve değerleri, kendi çıkarları için değil, tüm toplum için tarafsız biçimde gerçekleştirdiğini ileri sürse de, devletin denetimindeki eğitimin tarafsız bilgiler ilettiğini düşünmek yanlıştır. Örneğin, devletin din, tarih, kültür, toplumsal yaşam gibi hemen her konudaki resmi görüşleri doğrudan müfredat içinde yer alır (İnal, 2008, s.108). Müfredat ise, asla sadece tarafsız bir bilgi topluluğu değildir. Her zaman seçici bir geleneğin parçası, birinin ya da bir grubun kültürel, politik ve ekonomik çatışmalar ve uzlaşmalar sonucu ürettiği meşru bilgi vizyonudur (Apple, 1993). Devletin, müfredat ve ders kitaplarıyla her zaman tarafsız bilgi ilettiğini düşünmek yanlıştır, çünkü devlet tarafından meşru bilgi ve değerler bütünü olarak tanımlanan müfredat, farklı sınıf, cinsiyet ve dinsel gruplar arasındaki karmaşık iktidar mücadelelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkar (Apple & Christian-Smith, 1991, s.2).

Müfredat gibi örtük program da mevcut siyasi düzenin bir sonucu olarak çalışır. Örtük program, çocukların uzun yıllar boyunca, kurumun içinde yaşarken ve kurumun beklentilerini ve rutinlerini karşılamaya çalışırken farkına varmadan öğrendikleri normlar, değerler ve eğilimlerdir (Apple, 2004a, s.13). Egemen grupların ideolojisi neyse örtük programın kapsamı da odur. Egemen gruplar kendi düşünce ve değerlerinin kazandırılması ve yaygınlaştırılması için resmi programlar aracılığı ile örtük programı kullanmaktadır (Apple, 2012, s.56).

Eğitim politikaları, eğitime yüklenen misyon temelinde, belirlenmiş amaçlara ulaşmak için oluşturulur. Bu nedenle de eğitim yönetiminin ve eğitim örgütlerinin hangi amaçlara yönelik olarak biçimlendirildiğini ve işletildiğini bu amaçları ne ölçüde gerçekleştirebildiklerini belirleyebilmek için eğitim politikalarının çözümlenmesi ve politika araçlarının değerlendirilmesi önemlidir (Özdem, 2007, s.1).

Eğitim politikalarını belirlemek ve onları sürdürmek, eğitim politikalarının bireysel ve toplumsal yaşantıları doğrudan etkilemesi ve eğitim politikalarındaki değişikliklerin etkisini uzun yıllar sonra göstermesi nedeniyle güç bir iştir. Çünkü alınan kararların yalnızca bireysel ya da toplumsal yönü ile değil, her yönüyle ülkenin tümünü ilgilendiren

kararlar olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle eğitim politikaları belirlenirken şu hususlara dikkat edilmelidir (Yapıcı, 2006);

1. Ulus bir bütündür. Ulusun bir bölümü ile ilgili olumlu ya da olumsuz yansımalar yaratacak kararlar alındığında, gelecekte sarılamayacak yaraların temeli atılmış ve kronikleşen toplumsal sorun ve çatışmalar yaratılmış olabilir.
2. Hükümetler, eğitim politikalarını belirlerken daha özenli olmalı ve sivil toplum kuruluşlarının, uzmanların, kamuoyunun görüşlerine başvurarak, alınacak kararlarda uzlaşma sağlamalıdır.
3. Eğitim politikaları üzerinden gündelik siyaset yapılmamalı, eğitim politikalarının gelecekle ilgili olduğu unutulmamalıdır.
4. Eğitim politikaları süreklilik ve planlama gerektirir. Bunun için, geçmişin iyi analiz edilerek dersler çıkarılması, bugünün sorunlarının tespit edilmesi ve gelecekte yaratacağı etkilerin öngörülmesi gerekir.
5. Eğitim politikaları, bireysel gereksinimlere, belirli bir tabaka ya da zümrenin taleplerine ya da belirli bir dünya görüşünün anlayışına göre oluşturulmamalıdır.
6. Eğitim politikaları, ekonomik bir değer olarak da; ciddi ve pahalı yatırımları gerektirir.

Eğitim politikasının açıklık, anlaşılabilirlik, bütünlük, süreklilik, bilimsellik, dinamiklik ve ilgililerin katılımıyla belirlenmesi gibi özellikleri vardır. Ulusal eğitim politikasının belirlenmesinde, özellikle demokrasinin vazgeçilmez öğelerinden katılım temel alınmak zorundadır. Katılım; eğitimle ilgili yetkilerin, öğretmenlerin, velilerin, eğitim sendikalarının, meslek odalarının, yerel düzeydeki yöneticilerin eğitimle ilgili kararlarla katılmasını gerektirir. Bu ise gereksinimlerin somut biçimde belirlenmesini, uygun önlem ve önerilerin alınmasını ve hemen uygulanmasını sağlar. Böylece eğitime ilişkin sağlıklı politika ve hedefler belirlenmiş olur (Adem, 1997).

Türk Milli Eğitimi'nin Politik Çerçevesi

Eğitimle ilgili politikaların belirlenip uygulanması, ülkelerin siyasi sistemlerine göre farklılıklar gösterir. Merkezîyetçi bir anlayışla yönetilen Türkiye'de eğitimle ilgili politikalar, yasalar, ilkeler, planlar ve programlar devlet tarafından düzenlenmekte ve uygulanmaktadır.

Türk Eğitim Sisteminin en temel politik kaynağının Atatürk İlke ve İnkılâpları olduğu söylenebilir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan “*Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılâp ve ilkeleri doğrultusunda*” ifadesi ile Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçlarında yer alan “*Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı... yurttaşlar olarak yetiştirmek*” ifadesi bunun en temel örneklerindedir.

Türk Eğitim Sistemi'nin genel politik çerçevesi; T.C. Anayasası'nın 42. Maddesi olan “*Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi*” başlığı altında ifade edilmiştir. Anayasa ile belirlenen Türk Eğitim Sistemi'nin politik çerçevesi 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun Birinci Kısmını oluşturan “*Türk Milli Eğitiminin Amaçları*” ve “*Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri*” bölümlerinde tanımlanmıştır.

Eğitim Politikalarına Yön Veren Uluslararası Kurumlar ve Belgeler

Ulusal belgelerin yanı sıra, küresel düzeyde de demografik, ekonomik ve kültürel güçlerin özellikle son yıllarda ulusal eğitim sistemlerini ve politikalarını çeşitli biçimlerde etkilediği görülmektedir. Bu etki kültürel etkileşimlerin sonucu olarak benzer politikaların benimsenmesi yoluyla olabileceği gibi; Avrupa Komisyonu gibi uluslar üzeri bir örgütün eğitimin belirli alanlarında uyum ve benzeşikliği sağlamak üzere aldığı kararlar-politikalar aracılığıyla da gerçekleşebilir (Karip, 2005). Bu anlamda Türkiye'nin uluslararası kuruluşlarla ilişkilerine bakıldığında; *Avrupa Birliği*, *Avrupa Konseyi*, *Birleşmiş Milletler*, *Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (EİT / ECO)*, *Karadeniz Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (KEİT)* ve *İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)* ile eğitim alanında çalışmalar gerçekleştirildiği görülmektedir (ABDİGM, 2017).

Avrupa Birliği ve Eğitim Politikaları

Türkiye 2004 yılından bu yana Avrupa Birliği eğitim programlarından tam üye olarak faydalanabilmektedir. AB eğitim programları Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin Hayat Boyu Öğrenmeyi yasalaştıran 2006 tarihli kararı ile 2007 tarihi itibariyle yeni bir döneme

girmiş ve genel ve mesleki eğitimin yanı sıra eğitimle ilgili tüm alt program ve faaliyetler Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Programları adı altında birleştirilmiştir. Hayat boyu Öğrenme Programı beşikten mezara kadar olan süreçteki resmi ve gayri resmi olan bütün eğitim faaliyetlerini kapsamakta ve üye ve aday ülkelerin eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmeyi amaçlamaktadır (ABDİGM, 2017). Türkiye 2007-2013 yılları arasında 9 Birlik Programına katılım sağlamıştır; Eğitim ve Öğretim alanında Hayat Boyu Öğrenme Programı bu programlardan biridir. Mesleki eğitim de dâhil olmak üzere eğitim ve öğretimde işbirliği, hareketlilik faaliyetleri, dönemsel ortaklıklar ve gençlik faaliyetlerini destekleyen“Eğitim, Öğretim, Gençlik ve Spor Programı: Erasmus+”ise Türkiye'nin 2014-2020 yılları arasında katılım sağlayacağı bir diğer programdır (AB, 2017). Bu program şu alanları kapsayacaktır: a) Hayat boyu öğrenme perspektifinde okul eğitimi (Comenius), yükseköğretim (Erasmus), uluslararası yükseköğretim (ErasmusMundus), mesleki eğitim ve öğretim (Leonardo da Vinci) ve yetişkin eğitimi (Grundtvig) kapsayacak şekilde her seviyede eğitim ve öğretim, b) Gençlik (Youth in Action), c) Spor.

Avrupa Konseyi ve Eğitim Politikaları

Mayıs 1949 yılında kurulan Avrupa Konseyi'nin başta gelen hedefi 47 üye devlet arasında, tüm gerçek demokrasilerin temelini oluşturan bireysel özgürlüğün, siyasal serbestliğin ve hukuk düzeninin korunmasında birlik sağlamaktır. Bütün üye devletler özgürlük, insan onuru ve bireylerin refahını, hükümet faaliyetleri için kesin ilkeler olarak benimsemekle yükümlüdür. Türkiye, Avrupa Konseyi'ne 1949 Ağustos ayında katılmıştır. Çalışma programına dâhil bulunan faaliyet alanları arasında eğitim ile ilgili konular da yer almaktadır. Konsey'in eğitim programlarını yürüten, Eğitim Politikaları ve Uygulamaları Yürütme Komitesi (CDPPE), Avrupa Konseyi eğitim programlarını tüm yönleriyle denetler ve Bakanlar Konseyine bu konuda tavsiyeler verir. Komitenin genel amacı, insan haklarını, demokrasiyi koruyup teşvik ederek toplumlarımızın kültürlerarası diyalog sürecine dahil olacağı hayat boyu öğrenme perspektifinde okul öncesi eğitimden yüksek öğretime kadar eğitimde tutarlı bir vizyon sağlamaktır. Avrupa Konseyi Eğitim Bakanları Konferansı, Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi (EDC / HRE), İnsan Haklarının Farkına Var ve Harekete Geç, Yüksek Öğretim ve Bilimsel Araştırmalar, Tarih Öğretimi, Avrupa'da Roman Çocukların Eğitimi, Avrupa Dil Portfolyosu ve Avrupa

Konseyi Pestalozzi Hizmet İçi Eğitim Programı konsey tarafından gerçekleştirilen proje ve çalışmalara örnek olarak verilebilir (ABDİGM, 2017).

Birleşmiş Milletler ve Eğitim Politikaları

BM, uluslararası barış ve güvenlik yoluyla barışı korumaya çalışan 51 ülke tarafından 24 Ekim 1945 yılında kurulmuştur. Günümüzde neredeyse tüm ülkeler BM'ye üyedir. Şu an BM'nin 193 üyesi bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler, insanlığı tehdit eden sorunları çözme yönündeki evrensel çabaların merkezidir. İnsan haklarına saygıyı arttırmak, çevreyi korumak, hastalıklarla savaşmak, gelişmeyi desteklemek, yoksulluğu azaltmak, çocuk gelişimi ve sağlığı, çevre koruma, insan hakları, yoksullukla mücadele ve ekonomik kalkınma, tarımsal kalkınma, eğitim, kadın hakları, doğal afet yardımı, atom enerjisinin barışçıl amaçlar için kullanılması ve iş ve işçi hakları gibi pek çok alanda çalışmalar yürütmektedir. Türkiye Birleşmiş Milletlerin eğitim alanında bir alt örgütü olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütünün (UNESCO) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonunun (UNICEF) çalışmalarına aktif olarak katılım sağlamaktadır (ABDİGM, 2017). Ayrıca Birleşmiş Milletlerin özerk uzman kuruluşlarından biri olan Dünya Bankası (World Bank) da Türkiye'nin işbirliği içerisinde olduğu önemli kuruluşlardan biridir.

UNESCO Birleşmiş Milletlerin bir özel kurumu olarak, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, 1946 yılında kurulmuştur. Türkiye'nin içinde bulunduğu 195 üye devletle faaliyetini sürdüren UNESCO eğitim, bilim ve kültür alanlarındaki amaçlarını, kendisine üye olan her devlette kurulan Milli Komisyonlarla gerçekleştirmeye çalışır. UNESCO'nun, "Herkes için Eğitim" (Education for All) gerçekleştirilmesini desteklemek, eğitimde evrensel ve bölgesel öncülük sağlamak, erken çocukluk döneminden yetişkinlik çağlarına kadar dünya çapında eğitim sistemlerini güçlendirmek, eğitim yoluyla çağdaş ve evrensel sorunlara cevap vermek (UNESCO, 2015) hedefleri kapsamında ulusal eğitim politikalarının şekillenmesinde rol oynadığı söylenebilir.

UNICEF, küresel düzeyde dünyanın öncü çocuk savunucusu ve yerel düzeyde ise çocukların refahını artırmak ve tüm çocuklara tam potansiyellerine ulaşma olanağını sunmak amacıyla çeşitli ortaklarla birlikte çalışan bir Birleşmiş Milletler kurumudur. Çalışmalarının büyük bir kısmı dünyanın en yoksul bölgelerinde ve özellikle de acil durumlarda çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilgili olsa da, kurum toplam 190 ülkede güçlü bir varlığa sahiptir. UNICEF'in küresel öncelikleri; erken çocukluk

bakımı, cinsiyet eşitliği, çocuk hakları, eğitime eşit erişim, evrensel ilköğretim eğitimi, çocuk istismarı, çocuk ve gençlere karşı şiddet ve sömürünün önlenmesi gibi konulardır. Türkiye Cumhuriyeti ve UNICEF arasında akdedilen 2 Şubat 1951 tarihli Temel Anlaşma iki taraf arasındaki işbirliğinin temelini oluşturmaktadır. UNICEF'in çalışmalarına, Türk Hükümeti tarafından Aralık 1994'te onaylanan Çocuk Hakları Sözleşmesi yön vermektedir. Türkiye'de UNICEF, çocuk ve ergenlere doğrudan hizmet vermek yerine, çocuklarla ilgili politikaların oluşturulmasına ve bu politikaların uygulamaya konmasına yönelik mekanizmaların tasarlanmasına ve hayata geçirilmesine yoğunlaşmaktadır. Bu amaçla Türkiye'de de çok sayıda bakanlık, devlet kurumu, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile birlikte çalışmaktadır.

II. Dünya Savaşı'nın ardından 1945 yılında kurulan IBRD'nin (Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası/International Bank for Reconstruction and Development) yerini alan Dünya Bankası (World Bank), 1947 yılında Birleşmiş Milletlerin özerk uzman kuruluşlarından biri olma özelliğini kazanmıştır. 184 üye ülke ile faaliyet gösteren Dünya Bankası, Türkiye ile işbirliğinde rekabetçiliğin ve istihdamın artırılması, eşitliğin ve kamu hizmetlerinin iyileştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın derinleştirilmesi temel stratejilerini benimseyerek (World Bank, 2015) eğitimsel gelişimin sağlanmasında da önemli katkılarda bulunmuştur. Dünya Bankası, özellikle eğitime erişimin sağlanması, cinsiyet eşitliği, eğitimde kalite, verimlilik ve eşitliğin artırılması, erken çocukluk eğitimi, okul özerkliği ve okulların finansmanı gibi konularda birçok projeye imza atmış ve ulusal eğitim politikalarının belirlenmesinde rol oynamıştır.

“Eğitimde Fırsat Eşitsizliği: Türkiye Örneği”, “Türkiye’de Temel Eğitimde Kalite ve Eşitliğin Geliştirilmesi: Zorluklar ve Seçenekler”, “Türkiye’nin Gelecek Nesillerine Yatırım Yapmak: Okuldan İşe Geçiş ve Türkiye’nin Kalkınması”, “Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Yaygınlaştırılması ve Geliştirilmesi” ve “Türkiye: Gelecek Nesiller İçin Fırsatların Çoğaltılması” Dünya Bankası ile yapılan projelere örnek olarak verilebilir (ABDİGM, 2017)

Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (EİT / ECO) ve Eğitim Politikaları

1996 yılında imzalanan İzmir Antlaşması ile kurulan Ekonomik İş Birliği Teşkilâtına (EİT / ECO); ülkemizle birlikte Afganistan, Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Pakistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan üyedir.

EİT Eğitim Enstitüsü 2012 yılında Ankara’da kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. EİT Eğitim Enstitüsü’nün amaçları genel olarak şu şekildedir (ABDİGM, 2017):

1. Her düzeydeki eğitim-öğretim kurumlarının programlarının çağdaş ilkeler doğrultusunda sürekli olarak geliştirilmesini ve bölgesel özelliklerin programlara yansımaları teşvik etmek, bu doğrultudaki araştırma projelerini desteklemek;
2. Bölge ülkelerinin eğitim-öğretim alanındaki tecrübelerine dayanan ve bölge insanlarını birbirine bağlayan değerleri güçlendirmeye yönelik araştırmalar yapmak;
3. Bölgedeki dillerin öğretimini, bölge ülkelerindeki insanların birbirlerini daha iyi anlayabilmelerini sağlayıcı bir anlayış içerisinde desteklemek;
4. Üye ülkelerde, iş gücünü arttıracak çağdaş eğitim teknolojilerinin kullanılmasını sağlayıcı araştırmalar ve diğer çalışmaların, bu teknolojilere sahip eğitim kurumlarında yapılmasını teşvik etmek;
5. Eğitim-öğretim değişim programlarını; bilim adamları, akademisyenler ile öğretmenler ve öğrencilerin karşılıklı ziyaretleri gibi etkinliklerle teşvik ve koordine etmek;
6. Bölge öğretmenleri için ortak hizmet – içi eğitim programları düzenlemek;
7. Eğitim konuları ve sorunlarını ele alan bilimsel toplantılar düzenlemek;
8. Eğitim alanındaki en son gelişmeleri izlemek ve üye ülkeler arasında uygulanması yolunda yol göstermek;
9. Üye ülkeler arasında edebiyat, tarih, coğrafya eğitimi hususunda işbirliğini geliştirerek, bölge halkları arasında daha yakın bağlar sağlamak;
10. Bölgenin mevcut eğitim sorunlarıyla ilgili etkili çözümler ortaya koymak üzere, üye ülke halklarının ilgisini canlandırmak;
11. Bölge halklarını, eğitim-öğretim alanındaki konferanslar, seminerler, kongrelerle eğitim alanındaki diğer programlardan haberdar etmek;
12. Tarım, ticaret, turizm, spor, endüstri, tıp v.b. alanlarda yaygın eğitim-öğretim çalışmaları yaparak, çağdaş eğitim programları konusunda bölge halklarını bilgilendirerek, seminer ve konferans gibi etkinliklerle bölge halkları arasında bu alanlarda daha yakın bağlar kurulmasını sağlamak;
13. Üye ülkeler ile uluslararası kuruluşlardan sağlanacak burslardan oluşan bir burs havuzu teşkil ederek, akademisyenler, öğrenciler, öğretmenler ve ilgili diğer personel için burslar verilmesini sağlamak.

Karadeniz Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (KEİT) ve Eğitim Politikaları

Karadeniz Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (KEİT) Türkiye'nin inisiyatifiyle, 1992 yılında İstanbul'da düzenlenen Zirve Toplantısına katılan Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Romanya, Gürcistan, Yunanistan, Moldova, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Türkiye Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından imzalanan Deklarasyonla resmen işbirlik kazanmıştır. Ağustos 2007 tarihlerinde İstanbul'daki KEİT Merkezinde Eğitim Bakanlıkları Müsteşarlar Toplantısı düzenlenmiş ve toplantı sonunda, eğitim alanında yeni işbirliği konularını kapsayan Toplantı Raporu ile Sonuç Bildirisi yayınlanmıştır. Söz konusu bildiri de öncelikli olarak yer alan "Eğitimde Bilgi İletişim Teknolojileri" alanındaki çalışmalarda MEB koordinatörlük yapmaktadır (ABDİGM, 2017).

OECD ve Eğitim Politikaları

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın yeniden yapılandırılması amacıyla 1947 yılında oluşturulan OEEC'nin (Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü) yerini alan OECD (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı), 1961 yılında ülkemizin de içinde bulunduğu 20 kurucu üyeden oluşmuştur. Günümüzde 34 üye ülke ile faaliyetlerini sürdüren OECD, dünyanın en geniş ve en güvenilir karşılaştırmalı istatistik, ekonomik, sosyal veri ve analiz kaynaklarından biridir. OECD, üye ülkelere politika deneyimlerini karşılaştırabilecekleri, ortak sorunlarına çözüm arayabilecekleri, en iyi mevzuat ve uygulama yöntemlerini belirleyebilecekleri, ulusal ve uluslararası politikalarda eşgüdüm sağlayabilecekleri bir platform sağlamaktadır (OECD, 2015). Türkiye, dünyada eğitim alanında meydana gelen değişiklikleri yakından takip etmek ve bu değişikliklerin eğitim sistemimize yansıtılması amacıyla OECD'nin birçok çalışmasına katkı ve katılım sağlamaktadır. OECD Eğitim Bakanları ve Müsteşarlar Toplantıları, Eğitim Politikaları Komitesi (EDPC) ile Eğitimi Araştırma ve Yenilik Merkezi (CERI) Yönetim Kurulu Faaliyetleri, Uluslararası Öğrenci Başarısını Değerlendirme Programı (PISA), Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Araştırması (TALIS) Programı, Eğitim Sistemleri Göstergeleri (INES) Programı, OECD Ülkelerinde "Bir Bakışta Eğitim – EAG", Yüksek Öğretim Kurumsal Yönetimi (IMHE) Programı, Yüksek Öğrenim Sonuçlarının Ölçülmesi (AHELO), Uluslararası Yetişkin Becerilerini Ölçme-Değerlendirme Programı (PIAAC) katkı ve katılım sağlanan çalışmalara örnek olarak verilebilir (ABDİGM, 2017).

Türk Eğitim Sistemi'nin politik çerçevesine yön veren ulusal ve uluslararası belgelerin yanı sıra, ulusal ve uluslar arası düzeyde yapılan eğitim toplantılarının dokümanlarının, eğitim alanında yapılan bilimsel tezlerin, araştırma raporlarının ve bilimsel makalelerin de politik karar ve eylemlere referans noktası oluşturduğu söylenebilir.

Eğitim Politikalarına Yön Veren Kurumlar ve Ulusal Belgeler

Türk Eğitim Sistemi'nin politik çerçevesiyle belirlenen ulusal eğitim politikasının oluşturulmasında etkili organlar şunlardır;

Milli Eğitim Bakanlığı

Eğitim politikalarının oluşturulmasında en etkili organlardan biri Milli Eğitim Bakanlığı'dır. 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 27. Maddesine göre Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, sorumluluk alanlarıyla ilgili konularda "*Eğitim ve öğretime ilişkin hedef, politika ve standartlar belirlemek*" görevini yerine getirirler.

Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı ve Kalkınma Planları

1960 yılında kurulan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı, 2011 yılında çıkarılan 641 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle Kalkınma Bakanlığı olarak yeniden yapılandırılmıştır. Genel olarak kalkınmaya yönelik plan, program ve politikalar geliştirme görevini üstlenen Kalkınma Bakanlığı, Türkiye'de planlı kalkınma döneminin başlangıcından beri kalkınma planlarının hazırlanmasına ve eğitim planlaması çalışmalarına katılmaktadır. Örneğin 2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda "Eğitim", "Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum" başlığı altında ele alınmıştır. Onuncu Kalkınma Planında Eğitimle ilgili amaç ve hedefler şu şekilde belirtilmiştir;

1. Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerleri ve millî kültürü özümsemiş, paylaşma ve iletişime açık, sanat ve estetik duyguları güçlü, özgüven ve sorumluluk duygusu ile girişimcilik ve yenilikçilik özelliklerine

sahip, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, bilgi toplumunun gerektirdiği temel bilgi ve becerilerle donanmış, üretken ve mutlu bireylerin yetişmesi eğitim sisteminin temel amacıdır.

2. Toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarına duyarlı, paydaşlarıyla etkileşim içerisinde olan, ürettiği bilgiyi ürüne, teknolojiye ve hizmete dönüştüren, akademik, idari ve mali açıdan özerk üniversite modeli çerçevesinde küresel ölçekte rekabetçi bir yükseköğretim sistemine ulaşılması hedeflenmektedir.

Ayrıca planda genel olarak eğitim sisteminde fırsat eşitliğine dayalı, kalite odaklı dönüşümün sağlanması, okul türlerinin azaltılması, programlar arası esnek geçişler, müfredat, okul öncesi eğitim, eğitime erişim, okul terki, özel eğitim, yabancı dil eğitimi, kademeler arası geçiş sistemleri, ölçme ve değerlendirme, öğretmen yetiştirme, birleştirilmiş sınıflar, ikili öğretim uygulamaları, bilgi ve iletişim teknolojileri, hayat boyu öğrenme, mesleki ve teknik eğitim, öğrenci hareketliliği, yükseköğretimle ilgili politikalar da yer almaktadır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Millî Eğitim Şûrası

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye göre, bakanlığın bilimsel danışma ve karar organı olup;“Eğitim ve öğretimle ilgili konularda Bakanlığın diğer birimleri tarafından oluşturulacak politika ve stratejilerin belirlenmesinde işbirliği yapma” ve “Millî Eğitim Şûrasının sekretarya hizmetlerini yürütmekle” görevlidir. Milli Eğitim Şuraları, eğitimle ilgili ulusal düzeyde güncel sorunların ele alındığı, önceden belirlenen şura gündem konularına göre oluşturulan çeşitli çalışma grupları tarafından raporların hazırlandığı, sorunların çözümü için önerilerin geliştirildiği ve tavsiye niteliğinde kararların alındığı en geniş katılımlı toplantılardır. Milli Eğitim Şurası Yönetmeliği'ne göre “Şûra; Bakanlığın en yüksek danışma kuruludur. Türk millî eğitim sistemini geliştirmek, niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretimle ilgili konuları tetkik eder; tavsiye kararları alır.” İlki 1939 yılında olmak üzere bugüne kadar 19 Milli Eğitim Şurası yapılmıştır. Bu kararlara örnek vermek gerekirse;

2006 yılında yapılan 17. Milli Eğitim Şurası'nda “Türk millî eğitim sisteminde kademeler arasında geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi (Özel Eğitim, Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Ortaöğretimde Kademeler Arasında Geçiş, Yönlendirme ve Sınav Sistemi)” ve

“Küreselleşme ve Avrupa Birliği sürecinde Türk eğitim sistemi (Yaşam Boyu Öğrenme, Eğitimde Hareketlilik, Eğitimde Nitelik)” konularında;

2010 yılında yapılan 18. Milli Eğitim Şurası’nda da “Öğretmenin yetiştirilmesi, istihdamı ve mesleki gelişimi”, “Eğitim ortamları, kurum kültürü ve okul liderliği”, “İlköğretim ve ortaöğretimin güçlendirilmesi, ortaöğretime erişimin sağlanması”, “Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi” ve “Psikolojik danışma, rehberlik ve yönlendirme” başlıklarında;

2014 yılında yapılan 19. Milli Eğitim Şurası’nda da “Öğretim programları ve haftalık ders çizelgeleri (okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise)”, “Öğretmen niteliğinin artırılması”, “Eğitim yöneticilerinin niteliğinin artırılması” ve “Okul güvenliği” konularında tavsiye niteliğinde kararlar alınmıştır.

Hükümet Programları

Hükümet programları, bakanlar kurulu tarafından hazırlanan, hükümetlerin ulusal ve uluslar arası konulara yaklaşımları çerçevesinde, uygulamayı amaçladıkları temel politikaları içeren ve buna dayanarak Meclisten güvenoyu istedikleri belgelerdir. Merkezi düzeyde eğitim politikaları, TBMM ve hükümet tarafından belirlenip uygulandığından; eğitim konusu ilk hükümetten başlayarak günümüze kadar birçok hükümet programında yer almıştır. Örneğin 65. Hükümet Programı’nda eğitim konusu “İnsani Kalkınma” hedefi başlığı altında, “Nitelikli Eğitim” alt başlığıyla yer almaktadır. Bu programda eğitimle ilgili olarak genel hatlarıyla öğretmen yetiştirme, müfredatın geliştirilmesi, eğitim kalitesi, değerler eğitimi, fırsat eşitliği, okul dışında kalan çocuklar, eğitim yönetimi, yükseköğretim reformu, eğitim teknolojileri vs. konuları ele alınmıştır. Nitekim MEB tarafından programda değinilen konulardan bazılarına ilişkin gerçekleştirilen değişikliklere örnek verecek olursak; MEB tarafından 2017 yılında müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmaları gerçekleştirilmiş, yenilenen müfredatta müfredatların giriş bölümüne “Değer(ler) Eğitimi” başlığı altında bir bölüm eklenmiştir. Yine Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, öğretmen yetiştirme ve geliştirme sürecindeki paydaşlara temel bir referans olması amaçlanarak güncellenmiş ve öğretmen yetiştirme ve geliştirme sürecinde bir yol haritası olması amacıyla hazırlanan ve 2017-2023 yılları arasında gerçekleştirilecek eylemleri kapsayan Öğretmen Stratejisi Belgesi hazırlanmıştır.

Sivil Toplum Kuruluşları ve Eğitim

Bu bölümde sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları kavramları açıklanmış; Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının gelişim süreci ve yasal düzenlemeler başlığına değinilmiş ve son olarak Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının eğitim ile ilişkisi değerlendirilmiştir.

Sivil Toplum

Bireylerin, aile veya devlet tarafından temsil edilmeyen ortak çıkarlarının alanı olarak bilinen sivil toplum, iktidarı ele geçirme amacı olmaksızın (Özbudun, 1999, s.112), birtakım kültürel, siyasal, ekonomik ve sosyal faaliyetleri yürüten gönüllü kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır (Kalaycıoğlu, 1998). Çaha’ya (2003) göre sivil toplum, bireylerin kendi arzularıyla oluşturdukları ortak yaşam alanını ifade ederken; bir başka tanımlamaya göre de, toplumsal dayanışma, toplumsal güven, toplumsal sorumluluk, toplumsal sorunlara çözüm bulma, toplumsal istikrar gibi önemli değerlerin yaratılmasında rol oynayan değer yaratıcı bir kurum, bir iletişim ağı olarak tanımlanmaktadır (Keyman & İçduygu, 2005).

En geniş anlamıyla, "bireyler veya gruplar tarafından gerçekleştirilen her türlü toplu sosyal faaliyet" olarak tanımlanan (Dunkerley & Fudge, 2004, s.237) sivil toplum bugünkü anlamıyla, bireylerin ve grupların devletten kaynaklanmayan ve devletçe yönetilmeyen her türlü toplumsal faaliyetlerini kapsar. Sivil Toplumun temel özellikleri; gönüllülük, katılım, çoğulculuk ve hoşgörüdür. Sivil toplumun varlığı için bireysel hak ve özgürlükleri güvence altına alan hukuk devletine, hukuk devletinin korunması için de sivil topluma ihtiyaç vardır (Türkdamar, 2011). Sivil toplum, devlet ve devlet otoritesi dışındaki ekonomik ve toplumsal alanı nitelemek için kullanılır. Sivil toplum, bu toplumsal alanda kendi ilke ve kurallarına göre işleyen, devlet otoritesi dışında kendi kendini düzenleyen özerk alanlardır (A.Yılmaz, 1997).

Devletten bağımsız bir sivil toplum, devletin etkinleştirilmesini sağlayacak ve devleti toplumsal denetim altında tutacak olan temel unsurdur. Ülke yönetiminde devlet sistemi kadar topluma da yer verilmesi gerektiği düşüncesinin somut bir sosyal mekanizması olan sivil toplum, devletten bağımsız kurumlar aracılığıyla bireyleri bir araya getiren, demokratik bir ortamda devlete karşı baskı grupları halini alan bir topluluğu ifade etmektedir (Saygılıoğlu & Arı, 2003, s.112).

Sivil toplum kavramı genel anlamıyla, bir ülkede devlet ile topluma, siyasi aktörler ve bürokrasi ile gönüllülüğe dayalı siyasi alan dışı örgütlenmeler ve etkinliklere ve kamusal alan ile özel alan arasında yer alan ya da bu alanlarda ortaya çıkan karmaşık ilişkilere işaret eder. Yani bir kavram olarak sivil toplum, devlet denetimi dışında kalan, belli düzeyde siyasi bir nitelik içeren, fakat özünde toplumsal sorunların çözümüne dönük sivil etkinlikleri, ilişkileri, çıkarları yaşama geçiren bir alanı ifade eder. Kavramsal düzeyde düşünüldüğünde ise; devlet ile ekonomi ve aile arasında kalan sivil toplumsal sorunları çözmeye dönük bir kamusal tartışma alanı ve bu tartışmanın yaşama geçirildiği örgütsel etkinliktir. Bu anlamda düşünüldüğünde sivil toplum kuruluşları da, belli toplumsal sorunlara çözüm bulunmasını, belli değerlerin korunmasını ve belli çıkarların yaşama geçirilmesini amaçlayan örgütsel etkinliklerdir (Keyman, 2006, s.15).

Sivil toplum, kamu bilincinin gelişebildiği, demokratik katılıma imkân veren ve iletişime açık bir alandır. Dayanışma içinde harekete geçmek ve iletişim kurmak için bir grup insana ihtiyaç vardır. İşte sivil toplumdan, sivil toplum kuruluşlarına geçiş de bu noktada gerçekleşir: Sivil toplum, örgütlü toplumdur (STGM, 2012, s.5).

TÜSEV’de sivil toplumun işlevleri şu şekilde sıralanmıştır (TÜSEV, 2011, s.51):

1. Toplumsal sorunları çözmeye etkin bir araç olarak görülür.
2. Bu çözümlerin oluşturulması sürecinde başta devlet olmak üzere farklı siyasal, toplumsal ve ekonomik aktörlerle işbirliği yapar.
3. Böylece “etkin ve aktif yurttaşlık” kurumunun varoluşunu sağlar.
4. Yurttaş katılımının günübürlük ve dolaysız sağlanması ile iyi işleyen liberal bir demokrasiye katkıda bulunur,
5. Bu katkı özellikle devletin etkinliklerine gereklilik, verimlilik, meşruluk ve şeffaflık getirmede önemlidir,
6. Ayrıca var olan farklı ekonomik, toplumsal ve siyasal aktörler arasında demokratik, adil ve katılımcı bir müzakere ortamı yaratılmasına yardımcı olur.

Sivil toplum kavramı, tarihin farklı dönemlerinde, içinde bulunulan dönemin sosyal ve ekonomik özelliklerine bağlı olarak değişik şekillerde yorumlanmış, bugünkü anlamını bulana kadar çeşitli evreler geçirmiş, farklı siyasal ve toplumsal olayların etkisiyle ve farklı düşünürlerin katkılarıyla gelişerek bugünkü halini almıştır.

Sivil toplum çerçevesindeki tartışmaların tarihi, Eski Yunan'a kadar uzanır. İlk kez Antik Yunan’da Aristo tarafından kullanılan sivil toplum kavramı, “Politika” adlı eserinde

"koinoniapolitike" şeklinde kullanılmıştır. Aristo'da "koinoniapolitike", diğer bir deyişle polis (devlet) kavramı, yasalarla belirlenmiş kurallar sistemi içindeki özgür ve eşit kabul edilen yurttaşların yaşadığı siyasal bir toplum olarak tanımlanmıştır (Aristo, 2010). Yani sivil toplum, devletten ayrı ve/veya ona karşıt bir alanı tanımlamaktan uzaktır. Bir sivil toplumun üyesi olmak demek, yurttaş yani devletin bir üyesi olmak ve dolayısıyla da onun yasalarına uygun ve diğer yurttaşlara zarar vermeyecek biçimde davranma yükümlülüğü altında olmak demektir (Keane, 2004, s.49).

17. yüzyıldan itibaren siyasi değerler üzerine yoğun tartışmalar ve arayışlar ortaya çıkmış, bunun bir uzantısı olarak sivil toplum kavramına ilişkin değişik argümanlar gelişmiştir. Thomas Hobbes, John Locke ve Jean-Jacques Rousseau'nun öncülüğünü yaptığı toplumsal sözleşmeciler sivil toplum kavramını, bir sözleşme sonucu oluşan geleneksel toplumdaki aile merkezli özel alana karşı ortaya çıkan, kamusal alan merkezli siyasal bir oluşum olarak nitelendirmektedirler (Çaha, 1997).

Aristo'dan bu yana gelen ve toplumsal sözleşmecilerin de devam ettirdiği sivil toplum-devlet özdeşliği, 18. Yüzyılda yerini sivil toplum-devlet ayırımına bırakmaya başlamıştır. Yani bu dönemde, sivil toplumun üyesi olmak, bir devletin vatandaşı olmak ve devletin koyduğu kurallara uyarak diğer vatandaşlarla uyum içinde yaşamaktan, bireylerin devletten izin almadan girebildiği toplumsal etkinlikler olma yönünde değişime uğramıştır (M.Yılmaz, 1997). Bu anlamda sivil toplum kavramını, devletten büyük ölçüde ayıran ve karmaşık bir sosyal düzen olarak ele alan ilk başarılı düşünür Hegel (Eraslan, 2011, s.27) sivil toplumun devlet içinde eritildiği, kaynaştırıldığı ve bütünleştirildiği bir idealist devleti savunur. Onun devletinde birey, ahlaki olgunluğa sivil toplum aracılığı ile ve ancak devlet içinde ulaşabilir (Doğan, 2000, s.209). Hegel'de devlete bağımlı olmayan farklı birey, kurum ve kuruluşlardan oluşan sivil toplum, ailenin diyalektik bir gelişmeyle devlete varmasında aracı bir basamak olarak gelişmektedir (Bayhan, 2002).

Çatışmacı teorinin önemli düşünürlerinden Marx, sivil toplum anlayışına sınıf kavramını ekleyerek Hegel'in kullanımından farklılaştırmıştır. Marx, Hegel'in devleti, her şeyi kuşatan ve yarı tanrısal kurum olarak gören anlayışını eleştirir. Marx, sivil toplumu siyasal yaşamı belirleyen bir alan olarak tanımlarken, devleti, sivil toplumdaki çatışma ve çelişkileri uzlaştıran bir kurum değil, sivil toplumun yansıması olarak kabul etmiştir (Azaklı, 1996). Marx'a göre devlet-sivil toplum ilişkisinde önemli olan, hâkim sınıfın ilkel çıkarlarının tekrarı ve yeniden güçlendiricisi olarak gördüğü devlet değil, sivil toplum ve

orada gerçekleşenlerdir. Devletin sınıflı doğası, sivil toplum yapısının bir sonucudur. Yani Marx'ta sivil toplum, ekonomik yapıyla özdeş olan, devlete karşı bir moment olarak tanımlanır ve sivil toplumdaki yoksulluğa, sınıflar arasındaki eşitsizliğe ve çatışmaya vurgu yapılır (Türküne, 2014, s.286).

Hegel ve Marx'ın in sivil toplum açıklamaları, Gramsci'nin sivil toplum teorisi için bir başlangıç noktası olarak görülebilir. Sivil toplum ile devleti (siyasal toplumu) barıştırmayı amaç edinen bir yaklaşım sergileyen Gramsci'de devlet, evrensel çıkarları değil, kısmi çıkarları temsil eder ve toplum üzerinde egemenliğini sürdüren ayrı ve üstün bir varlık olmayıp, toplum tarafından koşullandırılır ve topluma bağımlıdır. Bu nedenle sivil toplum, ne doğa durumu, ne sanayi toplumu ne de genel olarak devlet öncesi toplumla özdeşleştirilmez, ona göre sivil toplum, hegemonya olarak adlandırdığı devletin ikna edici rolüyle özdeşleştirilebilir. Siyasal toplumun zamanla sivil toplum içinde eriyerek devletin de ortadan kalkacağını öngören Gramsci, sivil toplum kavramıyla, bir toplumsal grubun, toplumun bütünü üzerindeki siyasal ve kültürel hegemonyasını, devletin etik içeriğini anlatır. Yani sivil toplum, maddi ilişkilerin değil, ideolojik-kültürel ilişkilerin tümünü; ticaret ve sanayi hayatının değil, tinsel ve düşünsel hayatın tümünü içerir (Bobbio, 2004, s.101-104).

Sivil toplum kavramının bu ilk kullanımlarının ötesinde günümüzdeki içeriğini kazanması, arka planında “devlet” ve “toplum” arasındaki ilişkilerin algılanma biçimini içeren uzunca bir sürecin geçmesini gerektirmiştir. Günümüze gelinceye kadar birçok anlam farklılığına uğrayan modern sivil toplum kavramı tartışmaları, devlet-sivil toplum ilişkisi bağlamında düşünüldüğünde başlıca iki görüş altında toplanabilir. Bunlardan ilki *hâkim bir devletin baskılarına karşı bütünlüğü korunması gereken bireysel özgürlüklerin alanını*; diğeri ise *ekonomik bakımdan zorunlu ancak sosyal ve kamusal çıkarların güçlü bir devlet tarafından denetlenmesine dayanan anti-sosyal bir savaş olarak görülen sivil toplum alanını* işaret eder (Pierson, 2000, s. 110).

Geçmişten günümüze toplum halinde yaşamının nasıl mümkün olduğunu anlamaya yönelik bir araç olarak kullanılan sivil toplum, devletle ilişkileri bakımından çeşitli aşamalardan geçerek bugünkü anlamına ulaşmıştır. Bu bağlamda sivil toplumun geçirdiği *ilk aşama*, bir devletin üyesi olmakla özdeşleşen anlamından kurtulması olmuştur. *İkinci aşama*, sivil toplum içindeki bağımsız toplulukların kendilerini devlete karşı savunmalarının meşruiyet kazanmasına denk düşmektedir. *Üçüncü aşama*, sivil toplumun

içerdiği özgürlüğün, toplumsal çatışmaların kaynağı, devlet müdahalesinin bu çatışmaları önleyici faktör sayıldığı bir anlayışı yansıtmaktadır. *Son aşama* ise, üçüncü aşamaya tepki olarak, devlet müdahalesinin sivil toplumu yavaş yavaş boğacağından korkulmaya başlandığı noktayı ifade etmektedir (Saribay, 1998, s.28).

Türkiye’de güçlü devlet geleneğinin etkisiyle varlığını güçlendiremeyen sivil toplum (Göle, 1994, s.119) anlayışının Türkiye’nin politik/siyasal, toplumsal ve kültürel yapısına bağlı olarak gelişim gösterdiğini söylemek mümkündür. Türkiye’de sivil toplumun tarihsel gelişimi incelenirken ilk olarak vakıf geleneğine dayanan Cumhuriyet öncesi döneme vurgu yapıldığı görülmektedir (Çaha, 2000; Gönenç, 2001; TÜSEV, 2011). Ancak Osmanlı Devleti döneminde devletin kuşatıcı özelliğinin ve güçlü merkezi yapının sivil toplumun güçlenmesine olanak vermediğini söylemek mümkündür (Çaha, 1994). Vakıflar, loncalar, ayanlık sistemi, millet sistemi ve tasavvufi akımlar, Osmanlı’da klasik sivil toplum unsurları olarak bilinmektedir (Çaha, Çaylak & Tutar, 2013, s.18). Benzer şekilde Mahçupyan (1997) Osmanlı sisteminde bir sivil toplum geleneği olmasa da Osmanlı toplum yapısının temel taşlarını oluşturan milletler, vakıflar, loncalar ve tarikatları sistemin doğal parçalarını ifade eden sivil toplum kurumları olarak değerlendirmektedir. 16. yüzyıla kadar Osmanlı’da ekonomik alanda Ahilik ve Lonca gibi esnaf kuruluşları; kültürel alanda ise tarikatlar sosyal ve siyasal normların belirlenmesinde önemli görevler üstlenmişlerdir. Ayrıca bu tür sivil oluşumlar devletle toplum arasında bir köprü vazifesi görmüşlerdir (A.Yıldırım, 2001, s.42). Ancak 16. yüzyıldan modernleşme hareketlerinin başladığı 19. yüzyıla kadar sivil toplum devletin gölgesi altında kalmış ve oldukça sönükleşmiştir (Çaha, 2000).

Modernleşme arayışlarının başladığı 19. yüzyıl, sivil toplum çalışmaları açısından bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemde hız kazanan modernleşme arayışlarının bir yandan mesleki ve ekonomik açıdan farklılaşmayı sağlayarak sivil toplum düşüncesinin gelişimine katkıda bulunduğunu ancak diğer taraftan toplumsal yaşamı tümüyle etkileyen politikaların zamanla diğer sivil toplum unsurlarını yok etmeye başladığı görülmektedir (A.Yıldırım, 2001, s.47). Bu bağlamda Çaha’nın (1994) da belirttiği gibi 19. Yüzyılda sivil toplum kuruluşlarının başarısının merkezîyetçi siyasal iktidarın gölgesinde kaldığını söylemek mümkündür.

Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte sivil toplum faaliyetleri de yeni bir yönde ilerlemeye başlamıştır. Türkiye’de sivil toplum örgütlenmeleri anayasal bir hak olarak ilk kez 1908

Anayasası ile ortaya çıkmıştır (Toprak, 1983, s.206). 1945 yılında çok partili hayata geçilene kadar sivil toplum alanında ciddi ilerlemelerin kaydedildiğini söylemek mümkün değildir. Ancak çok partili demokratik sistemin benimsenmesinin ardından 1946 yılında çıkarılan Dernekler Yasası'nın kısmen de olsa sivil toplum alanındaki özgürlükleri genişlettiği bilinmektedir (TÜSEV, 2011, s.56). 1960'lı yıllar sivil toplum hareketlerinin tekrar ivme kazandığı yıllar olarak anılmaktadır. 1961 Anayasası ile devlet ile sivil toplum arasındaki dengenin kurulmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır. 1960-1980 arası dönemde bireysel girişimle kurulan kültürel, iktisadi ve siyasal dernek sayılarında büyük bir canlılık ortaya çıkmıştır (Kalaycıoğlu, 1998, s.116).

Türkiye'de sivil toplumun özellikle 1980 sonrasında canlandığı ve çeşitli toplumsal süreçlerde faaliyet göstermeye başladığını söylemek mümkündür (Çaha vd., 2013; TÜSEV, 2011). Bu dönemde devletin küçülmesi ve liberalleşme politikaları, ekonomide özelleştirmeler, yerel yönetimlere yetki aktarımı, farklı sosyal hareketlerin ortaya çıkması, ideolojik grupların tasfiye edilmesi gibi nedenler sivil toplumun güçlenmesine zemin hazırlayan iç unsurlar olarak ele alınırken; soğuk Savaş döneminin sona ermesi, küreselleşme ve bilgi toplumunun gelişimi, ülkenin her yönüyle dış dünyaya açılması ve Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği gibi faktörler sivil toplumun gelişimini destekleyen dış faktörler olarak değerlendirilmiştir (Heper, 1992; Keyman & İçduygu, 2005).

Türkiye'de son yıllarda sivil toplumun giderek artan bir ivme ile geliştiğini söylemek mümkündür. Ancak sivil toplum kuruluşlarında ortaya çıkan popülizm, kliyantalizm ve fırsatçılık gibi unsurlar sivil toplumlar için oldukça ciddi sorunlar olarak görülmeye başlanmıştır (Çaha vd., 2013, s.25).Akrabalık, torpil, hemşerilik ve partizanlık gibi özellikler sivil toplumsal değerlerin oturmasını engelleyen unsurlar olarak gündeme gelmektedir (Çarkoğlu & Cenker, 2011). Ayrıca güçlü devlet, zayıf toplum yapısı, yönetici elitlerin siyasal sistem içindeki rolü ve toplumun özellikle de sivil toplum kuruluşlarının demokrasiyi içselleştirmemiş olmamaları Türkiye'de sivil toplum yapısının yerleşmesinin önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır (Tosun, 2001b, s. 358).

Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kavramına ilişkin yapılan çeşitli tanımlar sivil toplum kuruluşuna ilişkin farklı tanımların yapılmasını sağlamıştır. İ.Yıldırım, sivil toplum kuruluşlarını, sosyal veya ekonomik kalkınmaya doğrudan/dolaylı katkı sağlamak amacıyla gönüllülük, bağımsızlık,

kar amacı gütmemek ve kişisel çıkarına çalışmamak esaslarına dayanan sivil kuruluşları olarak tanımlarken (İ. Yıldırım, 2004, s.52); Aliefendioğlu (1999), bireylerin dilediklerini mevcut yönetime duyurmada, kamuoyu ve yönetimi etkilemede, sosyal hayatta çektikleri sıkıntılara çözüm bulmada ve sorunlara kamu kurumları eli ile değil de kamu düzeni dışında çözüm üretmede etkili olabilecek demokratik araçlar şeklinde tanımlamıştır. Bir başka tanıma göre de sivil toplum kuruluşları; bir yığın veya kalabalıktan öte, sadece bir araya gelmiş bir grup niteliğinden çok, bir anlam ifade eden ve gelişen toplumsal şartlara göre değişime ayak uydurabilen aktif, kendisini yenileyebilen, en iyiyi yapmayı hedefleyen, geniş halk yığınlarını kendine çekmesini becerebilen, idareci ve basınla da işbirliğinde bulunabilen kuruluşlardır (Neziroğlu, 1997).

Sivil Toplum Kuruluşları (STK); devletin ve özel şirketlerin dışında kalan, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, sendikalar, vakıflar, dernekler, aktivist gruplar, yardım organizasyonları, meslek odaları, kadın organizasyonları, dini kuruluşlar, platformlar ve kooperatifler gibi grupları kapsar. STK'ların bu çeşitliliği nedeniyle diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de farklı özelliklerine vurgu yapılarak türetilen kavramlar mevcuttur. Bunlardan en yaygın olarak kullanılanları şunlardır: Sivil Toplum Kuruluşları (Civil Society Organizations), Kâr Gütmeyen Kuruluşlar (Non-Profit Organizations), Üçüncü Sektör (Third Sector), Gönüllü Kuruluşlar (Voluntary Organizations), Hükümet Dışı Kuruluşlar (Non Governmental Organizations-NGO's), Hayırsever Yardım Kuruluşları (Charitable Organizations) (Uslu, 1999, s.24).

Yapılan tanımlardan yola çıkılarak sivil toplum kuruluşlarının taşıması gereken özellikler; özerklik, gönüllülük, bir kamu alanına sahip olma, yasallık, kar amacı gütmemek, kamu yararını gözetmek, şeffaflık ve ortak değerlere sahip bireyler bulundurmak şeklinde özetlenebilir (Akay, 2012, s.32).

Küreselleşme çağının politika oluşturan aktörleri olarak bilinen (Talas, 2011) sivil toplum kuruluşlarının işlevleri şu şekilde sıralanmıştır (Çağlar, Kendirli & Çağiran, 2005);

1. Kamuoyu oluşturmak yolu ile bireylerin taleplerinin dile getirilmesine yardımcı olmak,
2. Çoğulcu toplum yapısının oluşumunu sağlanmasında etkin rol almak,
3. Gerek devletin gerçekleştirdiği uygulamalara, gerekse pazar ekonomisinin dayattığı mekanizmalara karşı koruyucu bir işlev görmek,

4. Kendi içlerinde oluşturdukları katılımcı ve çoğulcu bir kültürle beslenmiş ve aynı zamanda yönetim deneyimi de edinmiş bireylerin yetişmesini sağlamak,
5. Kriz dönemlerinde yaşanan krizi hafifletmeye, halkın acil ihtiyaçlarını gidermeye, politik kararları değiştirmek üzere resmi organlara doğrudan ya da dolaylı yollardan baskı yapmak,
6. Pilot projeler üretmek, bu projelere kaynak bulmak ya da bu projeleri uygulamaya geçirmek yoluyla eğitim, sosyal refah ve istihdam konularında hükümet politikalarına paralel ya da alternatif sorumluluklar alabilmek.

Bahsedilen işlevlerin yanı sıra literatürde sivil toplum kuruluşlarının siyasal, kültürel, bireysel ve toplumsal işlevleri üzerinde de durulduğu görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının siyasal işlevleri üzerinde durulurken siyasi iktidara nüfuz etmek, siyasal duyarlılığı arttırmak, kamu politikalarının oluşturulması sürecinde kamuoyu oluşturmak gibi konulara vurgu yapıldığı görülmektedir. Ayrıca yasama ve yürütme alanlarına etkileri de sivil toplum kuruluşlarının siyasi alandaki işlevleri olarak ifade edilmektedir (İ.Yıldırım, 2004, s.72-84).

Kalkınma hizmetleri sunmak, hizmet sunumunda yeni yaklaşımları denemek ve test etmek, halk örgütlerini ve toplum derneklerini kurmak ve güçlendirmek, demokratik uygulamaları ve süreçleri teşvik etmek, vatandaşın kamu politikası konularına katılımını teşvik etmek, toplumsal hareketleri canlandırarak sivil toplumu devletle ilişkilerinde güçlendirmek, belirli konularda savunucu olarak hizmet etmek ve fikir birliği oluşturarak politika değişikliği yapmak gibi çeşitli işlevler de sivil toplum kuruluşlarının özelliklerine bakılmaksızın üstlendikleri işlevlerdir (Shaeffer, 1994, s.47).

Sivil toplum kuruluşlarının yasama üzerindeki etkileri genellikle istenilen bir kanunun geçirilmesi ya da istenmeyen bir kanunun kaldırılması konularında, milletvekilleri aracılığıyla olabileceği gibi kamuoyu oluşturmak suretiyle toplum aracılığı ile de gerçekleşebilmektedir. Yürütme alanındaki faaliyetler ise -hükümet politikalarının uygulanması sürecinde toplum üzerinde oluşturacakları etkileri düşünülerek- hem milletvekilleri hem de hükümet erkânıyla temas kurulması suretiyle gerçekleşmektedir (Akay, 2012, s.39). Bir başka ifade ile hükümet politikalarının uygulanması sürecini kolaylaştırmak adına sivil toplum kuruluşlarının toplum üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak işbirliği sağlanabilmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının kültürel işlevleri incelendiğinde bireylerin bilgi ve kültürel yönden gelişimlerine yaptığı katkılara vurgu yapıldığı; bireysel işlevleri incelendiğinde ise öncelikle bireylerin sorumluluk bilincinin geliştirilmesi sürecine yaptıkları katkının ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra kişilik krizi, yabancılaşma, güvensizlik, işbirliği kurmama gibi sosyo-psikolojik sorunların çözümünde sivil toplum kuruluşlarının katkıları olduğunu söylemek de mümkündür (Akay, 2012; İ. Yıldırım, 2004).

Sivil toplum kuruluşları ideolojik toplumdan farklı olarak bireylerin herhangi bir zorlamaya maruz kalmaksızın, kendi aralarında anlaşarak oluşturdukları ortak yaşam alanını ifade etmektedir. Böyle bir toplumda hiç kuşkusuz sivil toplum kuruluşları sivil yaşamın en temel unsurlarıdır. Bu temel unsur etrafında oluşan toplumsal gruplar, her türlü amaç için örgütlenebilmektedir. Oluşan toplumsal örgütlenmelerle devlet arasındaki ilişkiler hukuksal normlara göre düzenlenebilmektedir. Toplumsal grupların her tür amaç için örgütlenmesi serbest olup örgütlenme nedeni gruba mensup olan bireylerin çıkarını savunmaktır (Çaha, 2003).

Sivil toplum kuruluşlarının örgütlenmesini iki aşamada incelersek, ilk olarak siyasal, ikinci olarak da toplumsal/ekonomik bir içerik taşıdığını görmek mümkündür. Bundan dolayı sivil toplum kavramı, siyasal anlamda günümüzü ilgilendiren bir düşünceyle totaliter devleti aşmanın ve demokratik bir yapıyı gerçekleştirmenin bir aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Buradaki temel düşünce sivil toplumun güçlendirilmesinin demokrasiyi de güçlendireceğidir (Azaklı, 1996). Sivil toplum kuruluşları genel olarak şu özelliklere sahiptir (Tosun, 2001b, s.179);

1. Devlet iktidarını kontrol eder,
2. Katılım düzeyini yükseltir,
3. Demokratik tutumları geliştirir,
4. Kutuplaşmaları yumuşatır,
5. Yeni siyasal liderlerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi açısından önemli bir rol oynar,
6. Siyasal partilerin demokratikleştirilmesini sağlar,
7. Bilgiyi toplumun geniş kesimlerine yayar,
8. Yeni fikirlerin geliştirilerek yayılmasını sağlar,
9. Siyasal sistemin halka karşı sorumluluğunu artırır,
10. Siyasal katılmayı seçimlerin ötesine taşır.

Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Gelişim Süreci ve Yasal Düzenlemeler

Sivil toplumun ortaya çıkışı ve tarihsel süreç içerisinde geçirdiği aşamalar göz önüne alındığında, Türkiye’de Batıdaki anlamıyla özdeş bir sivil toplumun var olup olmadığı tartışma konusudur. Ancak, bu konuda yapılan araştırmalar, gerek Osmanlı döneminde gerekse Cumhuriyetin ilk yıllarında kendi kültürümüzle özdeş bir sivil toplumun varlığını ortaya koymaktadır. Dünya Bankası’nın Türkiye’de STK’lar konusunda hazırladığı rapor da (1997) bunu doğrulamaktadır. Rapora göre, Türkiye’de sivil toplum gönüllülük kavramıyla gelişmiş olup bu Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluş yıllarına kadar uzanan ve neredeyse 700 yılı kapsayan bir süreçtir (STGM, 2012, s.12).

Genel olarak Osmanlı siyasal yapısı, bu siyasal yapıyı toplumun içselleştirmesi, sultanların güçlü otoritesi ve güçlü devlet geleneği, sivil toplumun temel unsurları olan özerk sosyal sınıfların gelişmesini engellemiştir. Bu anlamda, Osmanlı toplumunda batılı anlamda sivil toplum taleplerinin başlangıç noktası, modernleşme taleplerinin başlangıç noktası ile paralel düşünülebilir. Osmanlıdan günümüze modernleşme süreci Tanzimat, Islahat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet diye kaba bir çizgi üzerinde ifade edilecek olursa, modernleşme talebinin yukarıdan aşağıya doğru bir seyir takip ettiğini, bu süreçte siyasal amaçlı sivil toplum örgütlenme taleplerinin de kendini merkezin dışında hisseden kesimlerden gelmekte olduğunu görmekteyiz. Bunları, bazı azınlık grupları, jön Türkler ve devamı niteliğindeki İttihat ve terakki hareketi ve Kurtuluş Savaşı yıllarında farklı amaçlarla kurulmuş olan cemiyetler şeklinde ifade edebiliriz (Abay, 2004a).

1923’de Türkiye Cumhuriyeti’nin bağımsız bir modern ulus-devlet olarak ortaya çıkışı ile başlayan dönemde sivil toplumun modern bir ulus kurma çabası içindeki devletle organik bir bağ içinde yaşadığı görülmektedir. Bu bağlamda devlet sivil toplumu kendi ideolojik aygıtı içinde modernleşmeyi pekiştiren bir araç olarak değerlendirmiştir. Bu sebeple bu dönemde sivil toplum örgütlenmelerinin tabandan geliştiğini söylemek zordur: bir yandan tek parti rejimi üzerine kurulan merkezi otoriter bir devlet anlayışı, diğer yandan ise neredeyse her on kişiden dokuzunun kırdan yaşadığı tarımsal ve geleneksel bir toplum yapısı hâkimdir. Bu bağlamda devlet bir taraftan modernleşmeyle uyumlu bir örgütsel yaşamı hayata geçirip desteklemiş, diğer taraftan da kendi gündemine aykırı bir örgütsel yaşamın gelişmesinin önüne set çekmiştir (TÜSEV, 2011, s.55).

1930'lu yıllar ve sonrası, sivil toplumun kaderi bakımından oldukça önemli bir dönüm noktasıdır. Genel hatları ile o dönem, Türk sivil toplumunun yok oluş sürecine girdiği ve Türk demokrasininin sivil toplum ekseninde toplumsal dayanaklarının kısıtlandığı bir dönem olarak tasvir edilebilir. 1940'lı yıllara gelindiğinde II. Dünya Savaşı sonrasında şekillenen dünyaya ayak uyduran Türkiye'nin çok partili sisteme, dolayısıyla çoğulculuğa dayalı bir topluma doğru evrildiğini görülmektedir. 1923–50 yılları arasında üniter anlayışla yoğrulan sivil toplum unsurlarından bazıları, direnç gösteremeyerek kaybolup giderken, bazıları daha güçlenerek 1950 sonrasına taşınabilmiştir (Çaha, 2000, s.226).

Sivil toplum, uzunca bir tarihten sonra 1960'lı yıllardan itibaren yeniden tartışılan bir kavram olmaya başlamıştır. 1968 öğrenci hareketleri, mevcut siyasal kurumları, değerleri, normları ve siyasal süreci genişçe bir eleştiriye tabi tutmuş ve bağrından feminizm, çevrecilik, alternatif yaşamcılık, antinükleer hareket gibi bir takım hareketler doğurarak, bunları yeni farklı taleplerle, devletlerle karşı karşıya getirmiştir. Batıda gelişen refah toplumunun da ivme kazandırdığı bu gruplar, bir bakıma “grup eksenli” yeni bir politik anlayışın doğmasını sağlamıştır. Bu politik anlayışta sistemin tamamen değiştirilmesi yerine mevcut sistem içinde yeni açılımlarla daha fazla “katılım” daha fazla “hak” ve daha fazla “özgürlük” gibi temalar işlenmiştir (Çaha, 1997).

Türkiye’de 1980’li yılların başı sivil toplum örgütlenmesi ve sivil toplumun oluşumu açısından yeni bir başlangıç olarak kabul edilmelidir. Zira dünyadaki gelişmelere paralel olarak 12 Eylül 1980 askeri darbe döneminin arkasından “birey devlet için midir yoksa devlet birey için midir” tartışması bütün toplum kesimlerini tartışmanın içine çekmiş ve sivil toplum alanı genişlemeye başlamıştır (Abay, 2004b). Türkiye’de 1980 sonrasında siyasal sistemin tıkanmasına bağlı olarak hızla kurumsallaşan sivil toplum kuruluşları, katılımcı demokrasinin önemli bir unsuru olarak, toplumda önemli işlevleri yerine getirmeye başlamışlardır.

1980’den sonra Türkiye’de sivil toplumun gelişmesi, devletin toplumsal yaşam üzerindeki gücünün azalmasına yol açan bir dizi tarihsel değişim ve dönüşüme bağlı olmuş ve modernleşme ve demokratikleşme süreçlerinde yaşanan krizlerle önem kazanmıştır. Ekonomide serbest pazar-temelli ihracata dönük sanayileşmeye geçiş, siyasal ve kültürel yaşamda ortaya çıkan dinsel ve etnik temelli kimlik talepleri ve küreselleşme sürecinin başlaması Türkiye’de sivil toplumun devlet denetimi dışında gelişmesini sağlayan etkenler olmuştur. 2000’li senelere gelindiğinde ise sosyal yapıda ve toplumsal güçlerde oluşan

farklılaşma sivil toplumun ve STK'ların nicel ve nitel öneminin artmasına yol açmıştır (TÜSEV, 2006, s.36).

Türkiye'de etkinlik gösteren STK'lar, 5253 Sayılı Dernekler Kanunu ve 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu çerçevesinde kurularak faaliyetlerini sürdürürler. 5253 sayılı Dernekler Kanunu 04.11.2004 tarihinde kabul edilmiş ve 23.11.2004/25649 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili kanunun amacı Madde 1'de "dernekler, dernek şube veya temsilcilikleri, federasyonlar, konfederasyonlar ve yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilciliklerinin yasak ve izne tâbi faaliyetlerini, yükümlülüklerini, denetimlerini ve uygulanacak cezalar ile derneklere ilişkin diğer hususları düzenlemektir" biçiminde ifade edilmektedir. Vakıflar Kanunu ise 20.2.2008 tarihinde kabul edilerek 27.2.2008/26800 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı da 1. maddede; "vakıfların yönetimi, faaliyetleri ve denetimine, yurt içi ve yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tescili, muhafazası, onarımı ve yaşatılmasına, vakıf varlıklarının ekonomik şekilde işletilmesi ve değerlendirilmesinin sağlanmasına ilişkin usûl ve esasların belirlenmesi; Vakıflar Genel Müdürlüğünün kuruluşu ile Genel Müdürlüğün teşkilât, görev, yetki ve sorumluluklarının düzenlenmesi" şeklinde belirtilmektedir.

Türkiye'de sivil toplum alanının bir haritasını çizmek için bu alandaki belli başlı örgütlenmeleri tanımlamak ve tasnif etmek gerekmektedir. Bu tasniflemeleri yasal statülerine bakarak yapmak mümkündür. Farklı yasal statüler açısından bakıldığında Türkiye'deki belli başlı sivil toplum kuruluşları sayısal olarak Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2.

Türkiye’de Dernek, Vakıf, Sendika, Oda ve Kooperatif Sayıları

| Yasal Statü | Sayı | Yüzde (%) |
|----------------------------------------|---------|-----------|
| Dernekler ¹ | 104.969 | 56,43 |
| Vakıflar ² | 5.159 | 2,77 |
| İşçi Sendikaları ³ | 160 | 0,08 |
| Kamu İşçileri Sendikaları ⁴ | 170 | 0,09 |
| Meslek Odaları ⁵ | 3.027 | 1,63 |
| Kooperatifler ⁶ | 72.563 | 39,00 |
| Toplam | 186048 | 100 |

Sivil Toplum Kuruluşları Etrafında Gelişen Tartışmalar

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları, özellikle son yıllarda birçok açıdan tartışmaların gündemi olmaktadır. Bu tartışmalardan bazıları devletin sivil topluma bakışı, yasal çerçevenin darlığı ve politik atmosfer gibi dış faktörlerden kaynaklanabildiği gibi, bazıları da başlı başına sivil toplum kuruluşlarının kendi iç dinamiklerinden ve faaliyetlerinden kaynaklanan sebeplerdir.

Devletten bağımsız olarak, tamamen gönüllülüğe dayalı ve üyelerinin çıkarlarının ötesinde toplumsal çıkar amaçlı çalışan, kar amacı gütmeyen ve yasal çerçevede faaliyet gösteren kuruluşlar sivil toplum kuruluşları olarak tanımlanır (Şahin, 2007: 31). Tanımdan da anlaşılacağı üzere sivil toplum kuruluşları kar amacı gütmek yerine, toplumsal çıkarı amaçlayan kurumlar olmalıdır. Ancak bu kurumlar potansiyel olarak çeşitli grup çıkarları ya da kaygıları doğrultunda faaliyette bulduklarından, bu durum onları daha büyük olan kamu yararı açısından muhalif yapabilir ve bazı durumlarda sivil toplum kuruluşları bağlı buldukları toplum kesiminin ihtiyaç ve isteklerini kamu yararının önüne çıkarmak isteyebilirler (Salamon, Hems & Chinnock, 2000, s.8). Başka bir deyişle bazı sivil toplum

¹Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2017a

²Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2017

³Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2017

⁴Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2016

⁵TESK, 2017

⁶ Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, 2015

kuruluşları, ekonomik çıkarlar adına ve söz konusu grubun nüfuzunu artırmaya yönelik hareket ederek kamu yararı konusunda uyuşmazlığa düşmektedirler (Caniklioğlu, 2007, s.103). Nitekim YADA (2015b) tarafından gerçekleştirilen projede kamu yöneticileri sivil toplum kuruluşları hakkındaki görüşlerini, %16,7 oranında “kişisel çıkar odaklı olmak” şeklinde nitelendirmiş ve toplum da benzer şekilde sivil toplum kuruluşlarına dönük eleştirilerinden “kar amaçlılık/çıkar odaklılık”ı %9.8 ile ikinci sırada belirtmişlerdir.

Sivil toplum kuruluşlarına dönük eleştirilerden bir diğeri de kurumsallaşma eksikliğidir. Oysa sivil toplum kuruluşlarını diğeri sivil toplum aktörlerinden (örneğin toplumsal hareketler) ayıran en belirleyici özellik kurumsal yapılarıdır. Kurumsallaşma, bir yandan sivil toplum kuruluşlarının güçlü bir alt yapıya sahip olmaları, diğeri yandan yönetim kademesinde yetenekli personel istihdamı anlamına gelmektedir. Ancak her iki boyutta da sivil toplum kuruluşlarının ciddi yetersizlik içinde olduğu görülmektedir. Faaliyetlerin sürekliliği ve etkinliği salt gönüllü ya da üye katılımıyla sağlanamayacağından sivil toplum kuruluşları her zaman alanında uzman kalifiye personele ihtiyaç duymaktadırlar ancak sivil toplum kuruluşlarının çok azında profesyonel ve uzman kadrolardan oluşan bir yönetim bulunmaktadır. Bu eksiklik ise sivil toplum kuruluşlarında yönetim zafiyeti biçiminde kendini göstermektedir. Profesyonel ve uzman yönetici ve ücretli çalışanlardan oluşan bir kurumsal yönetimin bulunmayışı sivil toplum kuruluşları açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Arşivleme ve dokümantasyon konusunda yetersizlik, etik kurulların oluşturul(a)maması, faaliyet planlamasında başarısızlık, etkin bir bütçeleme sisteminin kurul(a)maması, ulusal ve uluslararası düzeydeki diğeri sivil toplum kuruluşları ve diğeri kurum ve kuruluşlarla kalıcı ve sürdürülebilir işbirliğinin sağlan(a)maması, proje üretim ve yönetim sürecinde verimsizlik, toplum kesimleri ile doğrudan ilişki kanallarının yapılandırıl(a)maması, şeffaf ve hesapverebilir bir yönetim anlayışının oluşturul(a)maması bu olumsuz sonuçların en önemlilerindendir (Akbulut, 2011).

Demokratik değerlerin eksikliği, sivil toplum kuruluşlarının eleştirilen bir diğeri yönüdür. Bazı durumlarda sivil toplum kuruluşları demokrasinin önünde en büyük engel olarak ortaya çıkabilir. İçsel örgütlenme modeli ve sahip oldukları misyon bağlamında demokratik değerleri özümsememiş bir sivil toplum kuruluşu, demokrasiden yana değil ona karşıt bir güç olabilir. Dolayısıyla demokratik değer eksikliği sivil toplum kuruluşları için ciddi bir sorun alanı oluşturabilir. Çünkü sivil toplum kuruluşları öncelikle demokrasinin gerekliliğini savunan örgütlü yapılar olmalıdır (Akbulut, 2011). Ancak

birçok sivil toplum kuruluşunun kendi içlerinde yeterince demokratik olmadıkları söylenebilir. Çünkü sivil toplum kuruluşları genelinde demokratik karar alma mekanizmaları oluşmuş gibi görünse de bunların işlevselliği konusu tartışılmakta ve temsili organların baskın rolleri bulunduğu, patronaj ilişkileri ve hiyerarşik yapılanmaların demokratik uygulamalara engel teşkil ettiği görülmektedir (TÜSEV, 2011). Ancak kendi iç örgütlenmesinde demokratik standartlara uymayan bir sivil toplum kuruluşunun demokrasiden yana tavır alması mümkün değildir (Yıldırım, 2004, s.268). Bu noktada demokratik değerleri savunmayan ve bu konuda güçlenen sivil toplum kuruluşlarının ilerde demokrasinin doğru işlememesine ve demokratik değerlerin azalmasına öncülük edeceği gerçeği sivil toplum kuruluşlarının tehlike oluşturacak bir yanındır. Burada kastedilen devletin sınırlarını aşan ve denetim alanlarının dışında kalan kuruluşlardır. Sivil toplumun bu tarz örgütlenmeleri içeren geniş bir platform olduğu göz önüne alındığında, sivil toplumu yaşatabilmek adına demokrasiyi tehdit altında tutmanın maliyeti de düşünülmelidir (Caniklioğlu, 2007, s.101).

Sivil toplum kuruluşlarına dönük eleştirilerden önemli bir tanesi de devletle olan ilişkileridir. Aslen devletten bağımsız çalışması gereken sivil toplum kuruluşlarının finansman kaynaklarına bakıldığında, bu kuruluşların gelirlerinin içerisinde devletin dikkate değer bir payı olduğu, gelirlerini kısmen ya da önemli ölçüde devletten sağladıkları görülmekte ve bu da onların devletten bağımsız kuruluşlar olarak çalışmadıklarını ortaya çıkarmaktadır (Şahin & Uysal, 2007). Oysa sivil toplum kuruluşları, resmi otoritenin dışında kaldığı müddetçe bağımsızlaşır ve bir ağırlık merkezi oluşturabilirler. Devlet karşısında bir ağırlık merkezi oluşturduğu oranda da taleplerine yanıt alabilirler. Devlete göbek bağıyla bağlı bir sivil toplum kuruluşu, özerk (otonom) olmadığı için kendi inisiyatifi ile hareket edemez ve bu nedenle devlet üzerinde bir baskı mekanizması da yaratamaz. Dolayısıyla bir toplumsal grubun 'sivil' sayılabilmemesinin önkoşulu onun özerk olmasıdır (Yıldız, 2007). Sivil toplum kuruluşlarının devlet tarafından finanse edilmesi, bu kuruluşların özerkliklerinin sorgulanmasının yanında birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bunlardan en önemlisi sivil toplum kuruluşlarının destek sağlayan kurum ya da birimin talepleri doğrultusunda çalışmalar yapmaya zorlanması, başka bir deyişle bağımsız niteliklerini kaybetmeleridir (Akbulut, 2011). Bu anlamda birçok sivil toplum kuruluşu, devlet desteği alabilmek için ya devlet politikaları ile uyumlu projeler peşinde koşmakta ya da hükümet politikalarını destekler görünmektedir. Kaynak sağlama bahanesiyle hükümetlerin taşeronu durumuna düşmek ise sivil toplum kuruluşları için ciddi

bir eleştiri konusudur. Diğer açıdan bakıldığında ise hükümetler de bu durumu kendi lehlerine değerlendirmek için gereken mekanizmaları kurmakta ve işletmektedirler. Başka bir deyişle devlet, finansmanı belirli politikaların uygulanması veya belirli hizmetlerin sağlanması için sivil toplum kuruluşlarını etkilemede kullanılabilirken; çeşitli şekillerde sunduğu finansman yöntemleriyle de, sivil toplum kuruluşlarının kendisine karşıt durup alternatif oluşturmasının önüne geçerken, kendi faaliyetlerini de daha rahat yerine getirebilmektedir. Aslen devlet tarafından sivil toplum kuruluşlarına sunulan mali olanakların birçok yararının yanında önemli riskleri de bulunmaktadır. Bu nedenle sunulan devlet finansmanında dikkate alınması gereken hususlar vardır. Yalnızca sivil toplum kuruluşlarının olanaklarını arttırmak düşüncesiyle kontrolsüz ve bilinçsiz şekilde verilen desteklerin yararlarından çok zararları olabilir. Sonuç olarak sivil toplum kuruluşları sadece iyiliklerle donatılmış kurumlar da değildir. Bu nedenle, devletler sivil toplum kuruluşlarını kamusal ihtiyaçlar doğrultusunda desteklemeli; onları kamu benzeri kurumlar haline dönüştürmekten de kaçınmalıdırlar. Bunun için de sivil toplum kuruluşlarına yönelik devlet destekleri konusunda bilinçli ve şeffaf olunmalıdır (Şahin & Uysal, 2007).

Kar amaçlı örgütler olmayıp, kuruluş amaçlarını gerçekleştirme, bütçelerini büyütme, itibar ve sorumluluklarını artırma, hizmetlerinin kapsam ve kalitesini artırma gibi amaç ve hedefler üzerinde yoğunlaşan kurumlar (Özgen & Türk, 1996) olarak sivil toplum kuruluşlarının, kendilerinden beklenen bu işlevleri yerine getirebilmeleri için öncelikle toplum nezdinde olumlu bir itibara sahip olmaları gerekir. Olumlu ve kalıcı bir itibar algısı ise öncelikle sivil toplum kuruluşlarının olmazsa olmaz ilkelerinden olan dürüstlük ve tutarlılık ile şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin kurumsal bir değer olarak benimsenmesi ile olur. 1990'lı yıllardan itibaren muhasebe yolsuzluklarının ortaya çıkması, ticari işletmelerle rekabet, sivil toplum kuruluşlarına bağlı ticari işletme sayısının artması, devlet tarafından yürütülen bazı faaliyetlerin sivil toplum kuruluşlarınca yürütülmeye başlanması gibi nedenler, finansal tablolara duyulan güveni azaltmış, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri, kaynak kullanımı ve açıklamalarında şeffaflığa duyulan ihtiyacı artırmıştır (Güner & Memiş, 2008). Ancak 2011 yılı itibarıyla Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının şeffaflık ve hesap verebilirlikleri değerlendirildiğinde, bu kuruluşların %68,7'sinde çalışanlarına yönelik yazılı ve kamuoyuna açık davranış kuralları bulunmamakta; hatta %84'ünün ise bu konuyu daha önce hiç gündemlerine getirmedikleri saptanmıştır. Ayrıca şeffaflık açısından incelendiklerinde sivil toplum kuruluşlarının %70,6'sı mali bilgilerinin kamuya açık olduğunu belirtmişlerse de, bu bilgilere nasıl

ulaşılabilirliği konusunda farklı cevaplar vermişlerdir. Örneğin, %30 mali bilgilerine raporlarından, bir diğer %30 çalışanlarına sorarak, %34 ise web sitesinden ulaşılabileceğini belirtmişlerdir. Yine aynı çalışmanın sonucunda sivil toplum kuruluşlarının arasında hesapların kamuya açılmasının bu kuruluşların bağış almalarını olumsuz etkileyebileceği düşüncesinin hâkim olduğu bulgusu ise şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından vurgulanması gereken noktalardandır. Ayrıca YADA (2015b) tarafından yapılan çalışmada da kamu yöneticileri ve topluma sivil toplum kuruluşlarının performansları sorulduğunda, demokratiklik ve şeffaflık sivil toplum kuruluşlarının en zayıf bulunan özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının finansmanı, bir faaliyetin gerçekten yapılmasından ziyade faaliyet bilançolarını doldurmak amaçlı yapıldığı için sivil toplum kuruluşları, bir dış denetim eksikliği ile de karşı karşıyadır. Burada elde edilen gelirlerin yüksek olduğu düşünüldüğünde bu gelirlerin doğru kullanılıp kullanılmadığı da tam olarak denetim dışında kalmakta ve ayrıcalıklı gelir sağlayan kuruluşlar olarak sivil toplum kuruluşlarının elde edilen kaynakları, esas amaçlarının dışında kullanımları ile sonuçlanabilmektedir (Yıldırım, 2004, s.247). Bu nedenle günümüzde kamuoyu sivil toplum kuruluşlarından özellikle finansal açıdan hesap verebilirlik talep etmektedir. Bu doğrultuda sivil toplum kuruluşlarına yönelik kaynakların nasıl harcandığının açıkça gösterilmesi ve kurumsal sorumluluklarının farkındalığının artırılması amacıyla şeffaflaşma yönünde bir baskı oluşturma girişimi söz konusudur. Bu baskının temelinde de, finansal raporların hazırlanmasındaki usulsüzlükler ve şüpheli muhasebe uygulamalarının, sunulan bilgilerin anlaşılabilirliğini ve kullanılabilirliğini olumsuz etkilemesi bulunmaktadır. STK yöneticilerinin daha şeffaf bir kurum olabilmek için odaklanmaları gereken konular şu şekildedir (Güner & Memiş, 2008):

1. Bağımsız denetim: Bağımsız denetim faaliyeti, bağımsız denetim yetkisine haiz uzman muhasebeciler tarafından yapıldığından, kurumun muhasebe kayıtlarının genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun şekilde tutulup tutulmadığı hakkında daha nesnel bilgiler sunmaktadır.
2. Açıklamalar: Finansal tabloları anlamak ve yorumlamak bilgi kullanıcıları için zor olduğundan, bu tabloların açıklamalar ve yorumlar ile birlikte sunulması yarar sağlamaktadır.

3. İnternet: Sivil toplum kuruluşları faaliyet ve programlarına ilişkin detaylı açıklamaları, bunlara ilişkin finansal ve finansal olmayan sonuçları paydaşlarına internet ortamında duyurmak suretiyle şeffaflığı sağlayabilirler.
4. Tutarlılık ve süreklilik: Sivil toplum kuruluşlarının hazırlamış olduğu raporlar, aynı yöntemlerle ve sürekli bir şekilde yayınlanmalıdır.
5. Standartlaşma: Sivil toplum kuruluşlarının hazırlamış olduğu raporlarda standartlaşmadan veya bir düzenden söz edilememektedir. Bu yüzden sivil toplum kuruluşları ile ilgilenen, bu kurumları denetleyen kamu birimlerinin standart formlar geliştirerek sivil toplum kuruluşlarının finansal verileri ile faaliyet sonuçlarına ilişkin bilgileri veritabanında kamuoyunun erişimine açması sivil toplum kuruluşlarında şeffaflığı teşvik edebilecek bir diğer uygulamadır.
6. Üst yönetim desteği: Muhasebe şeffaflığına ilişkin talebin sivil toplum kuruluşlarının üst yönetiminden gelmesi son derece önemli olduğu gibi, böyle bir talep sonraki aşamalarda ortaya çıkabilecek engellerin aşılmasını da kolaylaştıracaktır.

Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim ile İlişkisi

Sivil toplum kavramının genişleyerek toplumun bütününde tartışılmaya başlanması ve sivil toplum kuruluşlarının, demokratik sistemlerin vazgeçilmez temel unsurlarından biri olmasıyla sivil toplum kuruluşlarının çalışma alanları da farklılaşmıştır. Genellikle çevre, sağlık, sosyal yardımlaşma, doğal afetler, insan hakları gibi alanlarda örgütlenen sivil toplum kuruluşlarının etkili bir şekilde yapılandığı alanlardan biri de eğitimdir.

Sivil toplumun sosyo-politik ve kültürel alanda yeni bir olgu olarak karşımıza çıkmasına karşın, eğitim Türkiye Cumhuriyeti için her zaman önemli ve tartışmalı bir konu olmuştur. Eğitimin genel olarak devlet dışı yapıların etkinlik gösterebildikleri bir alan olma özeliği göstermesi; devletin kaynak yetersizliği ve yapısal sorunlar nedeniyle eğitim hizmetlerini toplumun tümüne eşit olarak dağıtamaması ve yüksek maliyetler gerektiren eğitim alanında sivil paydaşlar araması; kamuoyu, medya, yerel yönetimler ve yerel bürokrasinin eğitim alanındaki etkinlikleri desteklemesi ve sivil toplum kuruluşlarının eğitim alanında etkinlik düzenlediklerinde sponsor bulmalarının kolaylaşması gibi çeşitli faktörler sivil toplum kuruluşlarının eğitim alanına yönelmelerini desteklemiştir (Eraslan, 2011, s.205-206). Nitekim Türkiye’de ki derneklerin %5,41’inin faaliyet alanı (Dernekler Dairesi Başkanlığı,

2017b), vakıfların %21,6'sının kuruluş amacı (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2013), kamu işçileri sendikasının %23,5'inin hizmet alanı (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2016) eğitimidir.

Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının birçoğunun faaliyet alanı eğitim olduğu gibi, farklı amaçlar için kurulmuş olan sivil toplum kuruluşları da eğitim ile ilgili çeşitli proje ve kampanyalar gibi faaliyetler düzenlemektedir. Genel olarak sivil toplum kuruluşlarının eğitim alanındaki çalışmaları, dayanışma ve yardımlaşma merkezli olup; dezavantajlı grupların eğitim olanaklarına ulaşması, kız çocuklarının eğitimi, okuma-yazma kursları, mesleki eğitim, burs ve yurt olanaklarının sağlanması, aile eğitimi, yetişkin eğitimi vs. konularında gerçekleşmektedir.

Sivil toplum kuruluşları örgütsel yapıları gereği kamusal karar alma organlarını etkilemekte; bunun yanı sıra çeşitli diğer ağlarla olan ilişkilerinin etkili mevcudiyeti ile de eğitim ve eğitim politikalarında kritik aktörlere dönüşmektedirler (Aksay, 2009, s.9). Gerek sistem içindeki aksaklıkların giderilmesi, gerekse eğitimle ilgili yeni taleplerin dile getirilmesinde sivil toplum kuruluşları önemli roller üstlenmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarında bir baskı unsuru olarak rol almaları katılımcı demokrasi anlayışının bir sonucudur (Karataş, 2008, s.87).

Anayasa'nın "eğitim-öğretim (...) devletin gözetim ve denetimi altında yapılıır" şeklinde ifade edilen 42. maddesi, Türk eğitim sisteminin merkezi bir yönetime sahip olduğunun en önemli kanıtıdır. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığınca idare edilen eğitim sistemimizde eğitim politikalarının belirlenmesi ve eğitim hizmetlerinin etkin bir biçimde yürütülmesinden merkezi yönetim yani Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur. Ancak 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri'nden 13. ilke olan "*Eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin işbirliği*" ve 14. ilke olan "*Her yerde eğitim*" ilkesinin toplumun ve sivil toplum kuruluşlarının eğitim-öğretim hizmetlerine katkısını ifade ettiği söylenebilir. Nitekim Millî Eğitim Temel Kanunu'nun "Her Yerde Eğitim" başlıklı 17. maddesinin son fıkrası "Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir" şeklindedir.

Ayrıca 12.09.2012 tarih ve 28409 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği'nin 10. Maddesinde eğitim ve öğretim plan ve programlarını ve ders kitaplarını hazırlamak gibi görevleri yerine getiren

İhtisas Komisyonlarında sivil toplum kuruluşlarından görevli uzmanların yer alması ve sivil toplum kuruluşlarının 08.07.2014 tarih ve 29054 sayılı resmi gazetede yayımlanan Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği'ne göre Şura genel kurulu üyeleri arasında yer alması, sivil toplum kuruluşlarının eğitimde karar ve politika süreçlerine katılımlarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Millî Eğitim Bakanlığı yürüttüğü projeler ve imzaladığı protokoller aracılığıyla çeşitli sivil toplum kuruluşları ile işbirliğine giderek, sivil toplum kuruluşlarını bir paydaş olarak kabul etmektedir. Türkiye Yeşilay Cemiyeti (YEŞİLAY) ile ortak yürütülen “Bağımlılıkla Mücadele Eğitimi Projesi”, Sabri Ülker Gıda Vakfı Enstitüsü'yle ortak yürütülen “Yemekte Denge Eğitimi Projesi”, TEMA Vakfı işbirliği ile yürütülen “Minik Tema, Yavru Tema” projesi ve “Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile Meslekî Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı (Meksa) Arasında Meslekî Eğitim İş Birliği Protokolü”, “Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ve Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) İş Birliğinde Öğretmen ve Öğretim Elemanlarına İşyeri Eğitiminin Sağlanmasına İlişkin Protokol”, “Millî Eğitim Bakanlığı ile Hizmet Vakfı Arasında Değerler Eğitimi Verilmesine İlişkin İş Birliği Protokolü” ve “T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Eğitim İş birliği Protokolü” gibi protokoller sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarında etkili olmaya başlamalarına örnek olarak verilebilir.

Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Alanında Yaptığı Örnek Çalışmalar

Türkiye’de eğitim alanında ulusal çapta ve yaygın faaliyetlerin dışına çıkan ve etkin hizmetler sunan önde gelen bazı sivil toplum kuruluşları ve yaptığı çalışmaların bir kısmı aşağıda sunulmuştur.

Anne-Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)

AÇEV, sosyal ve ekonomik koşullardan ötürü gelişimleri desteklenemeyen ortamlarda yaşayan çocuklar, anne-babalar ve okuma yazma bilmeyen yetişkinlerden oluşan hedef

kitesindeki ihtiyaçları araştırmalarla saptayıp bu ihtiyaça cevap verecek müdahale programları geliştiren, bunları işbirlikleri ile uygulayan ve uygulamaları değerlendiren bir sivil toplum kuruluşudur. AÇEV'in yaptığı çalışmalara örnek vermek gerekirse;

Anne Destek Programı: 3-11 yaşları arasında çocuğu olan annelere çocuk eğitimi ve gelişimi konusunda bilgi ve destek vermek amacıyla düzenlenen program, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü işbirliğinde Rehber Öğretmenler ile birlikte okullarda 3-6 yaş ve 7-11 yaş çocukları olan anneler için ayrı gruplar halinde 12/14 hafta olarak uygulanmaktadır.

Baba Olmak Güzel Şey Programı: Babaların çocukların yaşamı ve eğitimindeki önemli etkilerine dikkat çekmek için NTV işbirliğinde gerçekteştirilen projede, babalığın önemi, çocuğu dinleme, kendini ifade etme, aile tutumları, çocuğun gelişiminin desteklenmesi, çocuğa yönelik olumsuz disiplin yöntemlerinin azaltılması, aile içinde demokratik davranışların geliştirilmesi gibi konularda bilinç ve farkındalığın artırılması hedefleniyor.

Benimle Oynar mısın?: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) işbirliğiyle gerçekteştirilen, hem okul öncesi yaş grubundaki çocukların hem de ailelerin desteklenmesinin ve televizyon yoluyla daha geniş kitlelere ulaşılmasının amaçlandığı proje, 3-6 yaş çocuklara ve ebeveynlere yönelik eğitici ve eğlendirici bölümlerin yer aldığı 30 dakika süren stüdyo oyunları, animasyonlar, aktüel çekimler, şarkılar ve kukla bölümlerinden oluşan çocuk programıdır.

İşlevsel Yetişkin Okuryazarlığı Programı: 15 yaş ve üzeri eğitim hakkından yararlanamamış, okuma yazma bilmeyen kadınlara yönelik olarak 1995 yılından bu yana uygulanan program, gönüllü eğitimciler aracılığıyla Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile işbirliğinde ilköğretim okullarında, sivil toplum kuruluşlarının eğitime uygun salonlarında, valilikler ve belediyelere bağlı toplum merkezlerinde ve muhtarlık binalarında uygulanıyor.

Toplumsal cinsiyet, erken çocukluk eğitiminin önemi, engellilik-engelli hakları, aile içi şiddet, çocuk koruma konularında bilinçlendirme çalışmaları.

Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EğİTİM-SEN)

Eğitim emekçilerinin ekonomik, sosyal, demokratik ve kültürel haklarını koruma ve geliştirme, özgür-demokratik bir çalışma yaşamının oluşturulması mücadelesi; demokratik

ve yaşanılması bir ülke talebiyle birlikte sendikal mücadeleyi sürdürmek amacıyla kurulmuştur. Çalışmalarına örnek vermek gerekirse;

Raporlar: Yükseköğretim Alanındaki İdari ve Teknik Personelin Sorunları ve Çözüm Önerilerimiz Çalıştayı Sonuç Raporu, Dönüştürülen Üniversiteler ve Yükseköğretim Kurumlarında Yaşanan Hak İhlalleri, Asistan Çalıştayı Sonuç Raporu, Üniversite Temsilciler Kurulu Sonuç Raporu, 2017 Yılı Sonu Eğitimde Cinsiyetçilik Raporu, Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Araştırması.

Çalıştay ve Sempozyumlar: İdari ve Teknik Personel Çalıştayı, Dönüşen Üniversite Yükselen Mücadele Konferansı, Anayasa Tartışmaları, Eğitim, Yükseköğretim Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı, OHAL, KHK'ler ve Demokrasi Mücadelesi Sempozyumu, Eğitim Emekçileri Sorunlarına Çözüm Arıyor (Çalıştay), Sorunlarımızı ve Çözüm Yollarını Tartışıyoruz (Çalıştay), Eğitimde ve Kamuda Dönüşüm (Panel).

Yayınlar: Eğitim Sen Yükseköğretim Bülteni, Yükseköğretimdeki Disiplin Soruşturması Terörü Kitapçığı, Birlikte Güçlüyüz Afişi, Ortak Yaşam İlkelerimiz Broşürü, Yükseköğretim Örgütlenme Broşürü, Üniversite Temsilciler Kurulu Sonuç Raporu, Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Görüş ve Önerilerimiz, Yeni YÖK Afişi, 10 Soruda AKP'nin YÖK'ü Dönüştürme Politikası ve YÖK, Eğitim Sen Kadın Bültenleri, Eğitimde Yaşanan Dönüşümün Boyutları, Eğitimin Dinselleştirilmesi ve Şura Kararları Sunumu, İş Güvencemize ve Geleceğimize Sahip Çıkıyoruz.

Eğitimciler Birliği Sendikası (EĞİTİM-BİR-SEN)

Memur-Sen Konfederasyonu'na bağlı Eğitimciler Birliği Sendikası (Eğitim-Bir-Sen), eğitim çalışanlarının hak ve menfaatlerini en iyi şekilde korumak ve geliştirmek amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Çalışmalarından örnekler;

Raporlar: Eğitime Bakış 2017 İzleme ve Değerlendirme Raporu, Yükseköğretime Bakış 2017: İzleme ve Değerlendirme Raporu, 28 Şubat Raporu, Türkiye ve Dünyada Öğretmenlik Raporu, Şura Raporu.

Çalıştay ve Sempozyumlar: Atayurdunda Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu, Mehmet Akif İnan Sempozyumu, Yeni Anayasa'da Eğitim ve Özgürlükler (Panel), AB Sürecinde Eğitimde Reform İhtiyacı Sempozyumu, Eğitim Sorunları Sempozyumu, Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Sempozyumu.

Yayınlar: Eğitime Bakış Dergisi, Üniversite Bülteni, Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi, 100 Soruda Sendikacılık (kitap), Aday Öğretmenlik Kitabı, Eğitim ve Ahlak Şurası Kitabı, Bilge Sendikacı Mehmet Akif İNAN (kitap).

Eğitim Reformu Girişimi (ERG)

Eğitim Reformu Girişimi (ERG), çocuğun ve toplumun gelişimi için eğitimde yapısal dönüşüme nitelikli veri, yapıcı diyalog ve farklı görüşlerden ortak akıl oluşturarak katkı yapan bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir girişimdir. ERG çalışmalarını, Eğitim Gözlemevi ve Eğitim Laboratuvarı birimleriyle yürütür.

Eğitim Gözlemevi, eğitim sistemimizin iyileştirilmesine ve karar süreçlerinin veriye dayalı olmasına katkıda bulunmak için nitelikli veri kaynağı olmaya çalışır. Eğitim politikalarının iyileştirilmesi için yapıcı görüş sunar, öneriler geliştirir. Her yıl eğitim alanındaki gelişmeleri izleyerek “Eğitim İzleme Raporları”nı yayımlar. Eğitim politikalarının süreç ve çıktılarını iyileştirmek, kamuoyunu bilgilendirmek için araştırma ve politika belgeleri hazırlar. Eğitim Laboratuvarı, çeşitli uzmanlık alanlarından kişi, kurum ve kuruluşları eğitim zemininde bir araya getirerek farklı görüşlerden ortak akıl yaratır. Eğitimde fark yaratacak yaratıcı ve yenilikçi çözümleri üretmek için hayal gücünün önemine inanır. Eğitim Laboratuvarı öğretmenlerin, eğitim alanında çalışan uzmanların, kurum ve kuruluşların bir araya geldiği, iyi örnek ve materyallerini paylaştığı ve birbirlerinden öğrendiği etkinlikler, festivaller ve “Eğitimde İyi Örnekler Konferansı”nı düzenler. Bunun yanı sıra, eğitimin farklı paydaşlarını bir araya getirerek ağ inşa eder. ERG’nin yaptığı çalışmalara örnek vermek gerekirse;

Araştırma Raporları: Bir arada yaşamı ve geleceği kapsayıcı eğitimle inşa etmek, çocukların gözünden okulda yaşam araştırma raporu ve politika önerileri, öğretmen politikalarında mevcut durum ve zorluklar, her çocuğa eşit fırsat: Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu ve Öneriler, Kapsayıcı Eğitimin Durumu ve Öneriler, Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Başarı Farkı: PISA 2015 Bulguları, Ders Kitaplarında Engellilik, Bir Arada Yaşamı ve Geleceği Kapsayıcı Eğitimle İnşa Etmek, Çocukların Gözünden Okulda Yaşam Araştırma Raporu ve Politika Önerileri, Öğretmen Politikalarında Mevcut Durum ve Zorluklar, Türkiye Eğitim Sisteminde Eşitlik ve Akademik Başarı, Meslek Liselerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Temel Eğitimin Kademelenmesi Sürecinin İzlenmesi, Türkiye’de Devlet Liselerinde Akademik

Dirençlilik Profili, Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP) Ara Dönem Gözden Geçirme Raporu, Toplum Yararına Okullar: Avrupa’da Demokrasiyi Öğrenmek, Türkiye’de Din ve Eğitim: Son Dönemdeki Gelişmeler ve Değişim Süreci.

Eğitim İzleme Raporları: Eğitim ve eğitimde yaşanan gelişmelerin izlendiği raporlar. Eğitim İzleme Raporu 2016-17, Eğitim İzleme Raporu 2015-16, Eğitim İzleme Raporu 2014-15.

Notlar: Liselere Geçişte Yeni Sistem ve Nitelikli Ortaöğretim İçin Yol Haritası Bilgi Notu, Türkiye’de Erken Çocukluk Bakımı ve Okul Öncesi Eğitime Katılım, UNESCO Küresel Eğitim İzleme Raporu ve Türkiye Analizi, ERG’nin MEB Taslak Öğretim Programları İnceleme ve Değerlendirmesi, PISA ve TIMSS 2015 Bulguları Işığında Cinsiyete Dayalı Başarı Farkı Bilgi Notu, ERG’nin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Taslak Öğretim Programı İnceleme ve Değerlendirmesi, Türkiye’de Eğitime Ayrılan Kaynaklar, PISA 2015: Genel Bulgular ve Eğilimler, MEB 2017 Bütçesi Değerlendirmesi, Eğitim Sisteminin Öncelikli İhtiyaçları ve Çözüm Önerileri.

Eğitim 360°: Eğitime ilişkin derlenen verilerin herkes tarafından kullanılması amacıyla hayata geçmiştir. Eğitim 360° üzerinde yer alan eğitime dair kapsamlı veriler altı ana eksenle özetlenmiştir: eğitimin finansmanı, eğitime erişim ve öğrenci, öğretmenler ve öğrenme süreçleri, eğitimin içeriği, eğitim ortamları ve eğitim çıktıları. Her bir bölümde, verilerin grafik ve tablo görünümüne ulaşılabilir, veriler Excel tablosu olarak indirilebilir. Ayrıca her bir veriye dair detaylı açıklama grafiklerin altında yer alacak şekilde sunulmuştur.

Eğitimde İyi Örnekler Konferansı: Eğitimde fark yaratmak isteyenlerin ve eğitime gönül verenlerin bir araya geldiği, iyi örnek ve materyalleri paylaştığı ve etkileşimde bulunduğu konferanslardır. 2004 yılından bu yana her yıl düzenlenen Eğitimde İyi Örnekler Konferansları, sadece eleştirmenin bir adım ötesine geçerek iyi örnekler üzerinden, çözüm üretmeyi ve eğitim sistemini geliştirmeyi hedefler. Konferanslarda açılış oturumunun yanı sıra özel oturumlar, farklı alanlardaki uzmanlar tarafından yürütülen atölye çalışmaları, film gösterimleri, sergiler, sivil toplum kuruluşlarının ve Milli Eğitim Bakanlığı birimlerinin eğitim alanındaki projelerini tanıttıkları köşeleri de barındırıyor.

Öğretmen Ağı: Öğretmenlerin güçlendirildiği sürdürülebilir bir etkileşim ortamı.

Eğitim Politikası Seminerleri: Eğitim politikalarının tartışıldığı platformları çeşitlendirmek amacıyla farklı temalarda farklı uzmanların konuk edildiği platformlar. 19. Eğitim Politikası Semineri, 18. Eğitim Politikası Semineri.

Projeler: Düşünen Okul, Gelişen Öğrenci Projesi, Düşünme Gücü: Soran ve Sorgulayan Gençlik için Öğretmen Destek Projesi, Meslek Eğitiminde Kalite Projesi, Dünya Bankası Türkiye Eğitim Sektörü Çalışması.

Liberal Düşünce Topluluğu (LDT)

Liberal Düşünce Topluluğu'nun amacı, medeniyetin temelinde yatan fikrî geleneklerin Türkiye'de tanıtılmasını temin etmek; özgürlük, özel mülkiyet, piyasa ekonomisi, insan hakları, hürriyetçi demokrasi, hukukun hâkimiyeti, adalet, barış, hoşgörü gibi, insanların güven, düzen ve refah içerisinde yaşamasını sağlayan değerlerin ve kurumların anlaşılmasına ve benimsenmesine yardımcı olacak çalışmalar yapmak; insanların düşünme ve muhakeme kabiliyetlerini geliştirmek için başvurabilecekleri fikrî, felsefî kaynakların oluşumuna katkıda bulunmak; dernek amaçlarına uygun araştırma ve inceleme yapan kimselere maddî ve manevî destek sağlamak ve buna benzer faaliyetlerde bulunmaktır. Topluluk, ayrıca, bu doğrultuda Türkiye'nin temel problemlerine liberal ilkelerle bağdaşan çözüm yolları bulmayı ve kamu politikasının oluşturulmasında etkili ve yetkili çevreleri bilgilendirmeyi hedeflemektedir. Liberal Düşünce Topluluğu'nun yayınlarına örnek vermek gerekirse;

Hürriyet Akademisi Özgürlük ve Demokrasi Seminerleri: Gençlerin temel fikrî kaynaklara hâkim olması ve bu fikirler ışığında insanlığın ve içinde yaşadığımız toplumun temel problemlerini tahlil edecek kavramsal çerçeveyi kazanması için düzenlenmiştir.

Lisansüstü Seminerleri: Özgürlük fikriyatına dair temel literatürden haberdar, akademisyenlik, gazetecilik, uzman-araştırmacılık gibi her türlü entellektüel kariyerinde özgürlükçü perspektifini işlemeye hevesli öğrencilere rehberlik etmek amacıyla düzenlenen seminerlerdir.

Serbest Piyasa Ekonomisi, İzmir Okuma Grubu, Özgürlükçü Fikir Akımları, İstanbul Okuma Grubu, Liberal Demokrasi, Ankara Okuma Programı, Türkiye'nin Özgürlükçü Fikir Tarihi, Ankara Okuma Grubu, Demokrasi ve İnsan Hakları, İstanbul Okuma Programı.

Liberal Düşünce Kongresi: Özgür toplumun temel değer ve kurumları ışığında teorik tebliğlerle beraber Türkiye'nin ve dünyanın temel meselelerine özgürlükçü, çoğulcu ve barışçı çözümler arandığı her yıl düzenlenen kongreler.

Toplantılar; Özgürlük, Eğitim ve Türkiye toplantısı, Küreselleşen Dünyada Eğitim ve Demokrasi toplantısı, Geçmişle Yüzleşen Türkiye, Demokratikleşme ve Ermeni Talepleri Müzakere Toplantısı, Ulusal Güvenlik ve Egemenlik Meseleleriyle Uğraşırken Açık Toplum için Mücadele Etmek Müzakere Toplantısı, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum ve Demokrasi Müzakere Toplantısı.

Sempozyumlar, Paneller: İktisadî ve Siyasî Bir Düşünce Olarak Liberalizm (Panel), İslam, Sivil Toplum ve Piyasa Ekonomisi (Panel) ,Avrupa Birliği Yolunda Türkiye'de İfade Hürriyeti (Panel), Türkiye'de Özgürlük ve Demokrasi (Panel), Özgürlük ve Demokrasi Sempozyumu, Türkiye'de İfade Hürriyeti Bir Gelecek Perspektifi (Sempozyum), İfade Özgürlüğü Mağdurları (Sempozyum) , Düşünce ve İfade Özgürlüğü (Uluslararası Sempozyum), Türkiye'de Demokrasiye Geçisin Ellinci Yıldönümü (Sempozyum), Sivil İnisiyatiften Sivil Topluma (Sempozyum).

Uluslararası Toplantılar, Faaliyetler: Avrupa için Değişim Zamanı: Özgürlük ve Güçlü Ekonomi Çağrısı, Serbest Piyasa Ekonomisi Avrupa Turu, Istanbul Network for Liberty 3. Yıllık Konferansı.

Özgür Toplumun İlkeleri ve Türkiye'de Eğitim Projesi(Liberal Düşünce Topluluğu'nun Özgür Eğitim-Sen ile birlikte yürüttüğü proje), Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları ve Liberal Demokrasi Projesi, Liberal Fikir Hareketlerini Destekleme Projesi, Kanaat Önderleri Arasında Demokratikleşme Fikrinin Güçlendirilmesi Projesi, Demokratik, Laik, Hukuk Devleti Anlayışını Teşvik Projesi.

Raporlar: Türkiye'nin 2002 Sonrası Büyük Moderasyonu, Rapor: Alevi Açılımında Çözüme Odaklanmak, Türkiye'nin Eğitim Sorunu ve Özgür Toplum için Reform Önerisi, Türkiye'de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum ve Demokrasi, Türkiye'de İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Kamuoyu Araştırması ve Değerlendirme Raporu.

Liberte Yayınları: LDT üyelerinin katkıda bulunduğu, kimisi yabancı dillerden Türkçe'ye çevrilen, kimisi de yerli yazarlarca kaleme alınan yüzden fazla eser Liberte Yayınları tarafından yayınlanarak okuyucuya sunulmaktadır.

Liberal Düşünce Dergisi, Piyasa Dergisi.

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)

SETA eğitim araştırmaları, Türkiye ve Dünyadaki temel eğitim, yükseköğretim, gençlik ve bilim politikaları alanlarındaki gelişmeleri ve değişimleri yakından takip ederek bu alanlar ile ilgili araştırmalar yapmaktadır. Çıkarılmış olduğu analiz, rapor, kitap ve diğer yayınlar ile gerek kamuoyu oluşturma gerek politika yapıcılara ışık tutma bakımından katkı sunmayı hedefleyen birimin başlıca çalışma alanları, Temel eğitim, Yükseköğretim, Eğitim Politikaları, Sosyal Politikalar, Bilim Politikaları ve Gençlik konularıdır. SETA'nın yaptığı çalışmalara örnek vermek gerekirse;

Engelleri Aşmak: Türkiye’de Suriyeli Çocukları Okullandırmak (Rapor): SETA Vakfı ile Theirworld iş birliğinde iki temel araştırma sorusu üzerinden gerçekleştirilmiştir: Birincisi Türkiye’de okullaşan Suriyelilerin mevcut durumunu tespit etmek, ikincisi de okullaşamayan Suriyelilerin okullaşamama nedenlerini analiz etmek ve bu konuda politika önerileri geliştirmek

TEOG Yerleştirme Sistemi: Güçlükler ve Öneriler (Rapor): Muhtemel yeni modelde kriter olabilecek hususların avantaj, dezavantaj, risk ve önlemlerini analiz eden rapor.

Türkiye’nin Eğitim, Öğrenim ve Çalışma Sürecinde Olmayan Gençleri (Analiz): Türkiye için yeni bir terim olan ve NEİY olarak isimlendirilen 15-29 yaş grubunda olup herhangi bir eğitim, öğrenim ve çalışma sürecinde yer almayan gençlerin Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de genel durumlarının incelendiği analiz.

TEOG’tan Sonra Yeni Bir Model Arayışı, Eğitim Reformu Tartışmaları, ‘İyi İnsan’ı Test Skorları Belirlemiyor, Türkiye’de Aday Öğretmen Yetiştirme Modeli: İzleme ve Değerlendirme, Suriyeli Çocukların Yıllara Göre Eğitim Verileri ve Okullaşma Oranları, 2016’da Eğitim ve Sosyal Politikalar, Düşünen Okullar, Öğrenen Millet, İkili Eğitim Kaliteyi Düşürüyor, Eğitimde Alacak Yolumuz Var, Bir Bakışta Eğitim, Eğitim Liderliği Perspektifinde Öğretmen Performans Değerlendirilmesi , Analiz: Dezavantajlı Çocukları Topluma Kazandırmak Türkiye’de Koruyucu Ailelik, Eğitim Lideri Olarak Okul Müdürleri: Değişimi Yöneten Aktörler, Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin İtibarı, Öğretmen Seçim Süreci ve Ücretli Öğretmenlerle ilgili Düzenleme, Akademik Hiyerarşi: Doçentlik Unvanının Alınması ve Atanma Süreci, Yeni Liseye Geçiş Sistemi ve 3

Çemberli Sistem, Yeni Yasa Teklifi: Doktor Öğretim Görevlisi Mi, Doktor Öğretim Üyesi Mi Veya...?, Üniversitelerde Çok Seslilik, Dezavantajlı Okullar ve Sosyal Adalet.

Türk Eğitim Derneği (TED)

Türk Eğitim Derneği, eğitim alanında sivil inisiyatifin etkinleştirilmesini, okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm boyutlarda yaptığı eğitim çalışmalarını ülke çapında ve uluslararası düzeyde sürdürmeyi, uygarlık değerlerini koruma ve geliştirme çabasında etkin rol oynamayı hedefler. TED'in yaptığı çalışmalara örnek vermek gerekirse;

TED Okulları, TED Meşale Dergisi, TED Eğitim ve Bilim Dergisi, TED bursları

Türk Eğitim Derneği Yayınları: 19. Millî Eğitim Şûrasına İlişkin Değerlendirmeler, Öğretmen Gözüyle Öğretmenlik Mesleği, Türkiye Eğitim Atlası, Eğitim Siyaseti Nedir? Bilgi Çağında Öğretmen Eğitimi, Nitelikleri ve Gücü Bir Reform Önerisi, Eğitimde İnovasyon, Ulusal Eğitim Programı, Ulusal Eğitim Programı Yol Haritası, TIMMS Araştırma Raporu, Yükseköğretim Yasa Taslağına İlişkin Görüşler, Ortaöğretimde Dönüşüm Bir Yol Haritası, Öğretmen Yeterlikleri, Ortaöğretime Geçiş Sistemi Raporu, 80. Yıl Uluslararası Eğitim Forumu: Eğitim Hakkı ve Gelecek Perspektifleri, Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Okullarda Şiddetin Önlenmesi: Mevcut Uygulamalar ve Sonuçları, Avrupa Birliği'ne Giriş Süreci ve Eğitimde Vizyon 2023, Hayat=195 dk, Hayat=180 dk.

Bilim Kurulu Yayınları: Yükseköğretime Giriş Sorunları, Ulusal Eğitim Politikamız, Çocuk ve Eğitim, Temel Eğitim ve Sorunları, Türkiye'de Meslek Eğitimi ve Sorunları, Okulöncesi Eğitim ve Sorunları, Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz, Gençliğin Eğitimi ve Sorunları, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunları, Yaygın Eğitim ve Sorunları, Yükseköğretimde Değişmeler, Demokrasi İçin Eğitim, Eğitimde Laiklik, Sanayileşme Sürecinde Türk Eğitimi ve Sorunları, Ortaöğretimde Yenileşme, Yaratıcılık ve Eğitim, Aile ve Eğitim, Hoşgörü ve Eğitim, Yurttaşlık ve Eğitim, 75 Yılında Cumhuriyet ve Eğitim, Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları, Ortaöğretim Kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi ve Sorunları, Ortaöğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları, Ortaöğretim Kurumlarında Fen Öğretimi ve Sorunları, Ortaöğretim Kurumlarında Matematik Öğretimi ve Sorunları, Ortaöğretim Kurumlarında Türk Dili ve

Edebiyatı Öğretimi ve Sorunları, Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları.

TEDMEM: Türk Eğitim Derneğinin düşünce kuruluşudur. Eğitim sistemi için proaktif bir şekilde kanıta dayalı araştırma verisi, fikir ve yayın üretip kamuoyuna mal etmeyi amaçlamaktadır. Eğitimin içerik ve süreçleri, ekonomisi, tarihi, psikolojisi, pedagojisi, sosyolojisi gibi alanlar araştırma konuları arasında yer almaktadır. Çalışmaları;

Konferans ve Çalıştaylar: Öğretmen İstihdam Politikaları: Sorunlar ve Güncel Tartışmalar, Gelecek Perspektifinde Çocuk ve Teknoloji, Akademik Yayıncılık ve Dergicilikte Kalite Politikaları ve Yönelimler, Çocuklarla İletişim Kurma Sanatı: Oyun Terapisi Teknikleri, TEDMEM Kürsü: “Eğitim, Liyakat, Siyaset”, TEDMEM Kürsü: “Beceriler ve Ulusların Ekonomik Geleceği”.

Uluslararası Eğitim Forumları: Eğitim alanında yeni bilgi ve fikirlerin dünya ile paylaşıldığı, dünyada eğitim alanında geçerli olan önemli kazanımların Türkiye'ye aktarıldığı, farklı ülkelerden farklı konuşmacı ve katılımcıların ağırlandığı, siyasetçilerin, eğitimcilerin ve çeşitli kurum ve kuruluşların görüşlerini paylaştığı, gündemin ana başlıklarını tartıştığı bir platformdur.

TEDMEM Kürsü: Amacı geleceğe ilişkin öngörüler geliştirilmesine katkı sağlayacak bir platform oluşturmaktır.

Rapor, Analiz ve Bültenler: Türkiye'nin eğitim sisteminin kalitesinin geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlayan analiz, rapor, değerlendirme, eğitim atlası, güncel yayınlar, etkinlik raporları. Örneğin; Ulusal Eğitim Programı, Akademik Yayıncılık ve Dergicilikte Kalite Politikaları ve Yönelimler Çalıştay Raporu, Türkiye'nin Geleceğine İnanıyoruz: Geleceği Okuyoruz, OECD Yetişkin Becerileri Araştırması: Türkiye ile İlgili Sonuçlar, Ders Saatleri: Ne Kadar Az Ne Kadar Fazla?, 2017 Eğitim Değerlendirme Raporu, Türkiye'nin TIMSS 2015 Performansı Üzerine Değerlendirme ve Öneriler, Okul Öncesinden Lise Sona: Öğretmenler için 20 Temel Psikoloji İlkesi, Siyasi Partilerin 2015 Genel Seçim Bildirgeleri: Eğitim Politikalarına İlişkin Değerlendirmeler, Ulusal Eğitim Programı, 19. Millî Eğitim Şûrasına İlişkin Değerlendirmeler, Eğitim Siyaseti Nedir?, Türkiye Eğitim Atlası, Öğretmen Gözüyle Öğretmenlik Mesleği.

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)

TEGV, ilköğretim çağı çocuklarının Cumhuriyetin temel ilke ve değerlerine bağlı, akılcı, sağduyulu, özgüven sahibi, düşünen, sorgulayan, kendi iç yaratıcılığını harekete geçirebilen, barışçı, farklı düşünce ve inançlara saygılı, insan ilişkilerinde cinsiyet, ırk, din, dil farkı gözetmeyen bireyler olarak yetişmesine katkıda bulunacak özgün eğitim programları ile etkinlikler oluşturmak ve uygulamak amacıyla Eğitim Parkları, Öğrenim Birimleri, Ateşböceği Öğrenim Birimleri ve ‘Sosyal Etkinliklere Destek Protokolü’ kapsamında ilköğretim okullarında, gönüllüleri aracılığı ile hayata geçirir. Çalışmalar; eğitim programları, kısa süreli etkinlikler, kulüp etkinlikleri, sosyal etkinlikler, izleme-değerlendirme çalışmaları.

Bilim Ateşböceği Eğitim Programı, ilköğretim çağı çocuklarına, bilimsel düşünme becerilerini kazandırarak çocukların bilimsel düşünen, problem çözebilen ve bilime karşı olumlu tutum geliştiren bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunmayı amaçlar. Lloyd’s Register Vakfı sponsorluğunda geliştirilen Bilim Ateşböceği, çocuklar için tasarlanmış, zengin ve ilgi çekici materyaller ile desteklenen, yenilikçi deney ve eğitim setleri ile eğlenceli, yaratıcı ve etkin bir öğrenme ortamı sunar.

Matematik eğlenerek öğren eğitim programı, çocuklar için ilgi çekici ve eğlenceli etkinlik ve materyallerden oluşan ve Garanti Bankası’nın desteğiyle yürütülen Matematik Eğlenerek Öğren Programı, çocuklara matematik temel bilgi ve becerilerini kazandırmayı amaçlar Aynı zamanda çocukların matematiğe karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlamayı, matematiğe ilişkin duyabilecekleri kaygıyı azaltabilmeyi de hedefler. Bu program kapsamında çocuklar, düşünme egzersizleri, istasyon çalışmaları, küpler, renkli görseller, günlük hayattan örnekler, geometrik cisimler ve hikâyelerle matematiği severek ve eğlenerek öğreniyorlar.

Fen Eğlenerek Öğren Eğitim Programı, fen bilimlerinin temel bilgi ve becerilerini kazandırmak yoluyla, çocukların bilimsel süreç basamaklarına hâkim, neden-sonuç ilişkisini kurabilen, laboratuvar kullanımı bilgi ve becerisine sahip ve fen bilimine karşı olumlu tutum geliştiren bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunmayı hedefler.

Okuma programı, Okuyorum Oynuyorum Yaratıcı Okuma, Okuyorum Oynuyorum Yaratıcı Yazma, Renkli Kalemler programları.

Sanat programı, Düşler Atölyesi, Drama Atölyesi, Düş Gezini programları.

Bilişim programları, Algo Dijital Projesi: Çocukların temel dijital becerilerini güçlendirmek amacıyla tasarlanan Algo Dijital Projesi, çocukların problem çözme, algoritmik düşünme, blok temelli kodlama/programlama, dijital okuryazarlık ve dijital yurttaşlık konularında becerilerini geliştirmelerine katkı sunmak amaçlanıyor. Dijital Kaşifler: Bu programda amaç dijital yurttaşlık ve dijital zorbalık, teknoloji ve güvenli İnternet konularında katılımcılara farkındalık kazandırmaktır. Katılımcıların hâlihazırda var olan bilgi, beceri ve deneyimlerini gözden geçirmeleri beklenmektedir. Katılımcıların, doğru bilgiyi araştırmaları, analiz etmeleri ve çeşitli yöntemlerle değerlendirerek akranlarıyla paylaşmaları beklenmektedir. kodAdım: Algo Dijital Projesi içeriğinde yer alan, kodAdım halı oyunu Google.org desteğiyle uygulanmaktadır. kodAdım halı oyununun amacı, belirli şartlara ve düzene bağlı olarak yapılması öngörülen yönergeleri alternatif çözüm yolları bularak hayata geçirmektir.

Ateşböceği Öğrenim Birimi Eğitim Programı, bilişim, matematik, fen, okuma ve sanat alanlarında kısa süreli etkinliklerden oluşur. Programlar, ders içi saatlerde Ateşböceği Öğrenim Birimi etkinlik alanında 2-8. sınıflara uygun içerikler ile aktif bir öğrenme ortamında gönüllülerin desteği ile uygulanır. Toplam 12 saatten oluşan Ateşböceği Eğitim Programının 6 saati Bilişim etkinliğinden, diğer 6 saati ise Matematik Eğlenerek Öğren, Fen Eğlenerek Öğren, Okuyorum Oynuyorum, Drama Atölyesi, Eğlen Öğren Hijyen etkinliklerinden oluşur. Bu programla çocukların teknoloji okuryazarlıklarını geliştirmeleri, yaratıcılıklarını keşfetmeleri, okuduklarını daha iyi anlamaları ve kendilerini daha iyi ifade etmeleri, matematik ve fen alanındaki önyargılarını kırarak ve bu alandaki bilgi ve becerilerini geliştirmeleri ve hijyen konusunda farkındalıklarının artması hedeflenir.

Türkiye Özel Okullar Derneği (TÖZOK)

Türkiye Özel Okullar Derneği, Eğitim Sistemimizin gelişmesi, daha kaliteli ve dinamik bir eğitime kavuşulması amacıyla uzman ve akademisyenlerle birlikte düzenli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Özel okul yönetici ve öğretmenlerinin kariyerlerini geliştirmek için, alanlarıyla ilgili bilimsel çalışmalar da düzenleyen Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği'nin farklı konularda çalışmaları bulunmaktadır. Örneğin; Türkiye Özel Okullar Derneği Dergisi, Geleneksel Eğitim Sempozyumu, Temel Eğitim Sempozyumu, Eğitim Teknolojileri Konferansı.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin analizi ve yorumlanmasında kullanılacak teknikler hakkında açıklamalar yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışma; nitel araştırma modeline göre tasarlanmıştır. Daha çok ilişkilerin, etkinliklerin, durumların ya da materyallerin niteliğinin incelendiği çalışmalarda tercih edilen nitel araştırma yöntemleri (Fraenkel & Wallen, 2006, s.429), araştırma konusu ile ilgili değişkenlerin tam olarak tanımlanmadığı, literatürde sınırlı bilgilerin yer aldığı ve araştırmada katılımcıların görüşlerine daha fazla ihtiyaç duyulduğu çalışmalarda kullanılabilecek en uygun yöntemdir (Creswell, 2012, s.16).

Çalışmada sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerinin derinlemesine incelenmesi amaçlandığından, araştırmada nitel yönetime başvurulmasının daha uygun olduğu düşünülmektedir. Çünkü nitel araştırmalarda amaç genelleme değil, bir durumun ya da olayın derinlemesine, ayrıntılı bir biçimde çalışılması ve tanımlanmasıdır (Bogdan & Biklen, 1998, s.5). Bu amaçla sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek, kendi görüşleri doğrultusunda eğitim politikalarına dair etkilerinin ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çünkü araştırmada diğer insanların bilgileri, kavramları, görüşleri, deneyimleri, etkileşimleri, anlamlandırmaları ve duyguları ile ilgileniliyorsa en iyi yol görüşme tekniğiyle onlara ulaşmaktır (Mason, 2003, s.63).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden aşırı veya aykırı durum örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu örnekleme tekniği derin bir incelemeye tabi tutulacak sınırlı sayıda ancak aynı ölçüde bilgi bakımından zengin durumların çalışılmasını öngörür. Aşırı veya aykırı durumlar normal durumlara göre zengin veri ortaya koyabilir ve araştırma probleminin derinlemesine ve çok boyutlu bir biçimde anlaşılmasını sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2005, s.108). Bu amaçla araştırmacı tarafından, İçişleri Bakanlığı tarafından listelenen derneklerden çalışmaları faaliyetleri itibariyle araştırma konusuna dair zengin veri kaynağı sunacağı düşünülen 13 sivil toplum kuruluşundan oluşan bir çalışma grubu belirlenmiştir. Çalışma grubu belirlenirken, eğitim sendikalarından üye sayısı dikkate alınarak, görüşmeyi kabul edenler örnekleme dâhil edilmiştir. Diğer sivil toplum kuruluşlarının örnekleme alınmasında ise, eğitimle ilgili araştırma, yayın ve raporlarının bulunması ve bu anlamda çalışmalarıyla öne çıkmış olmaları esas alınmıştır. Bu çalışma grubunu oluşturan sivil toplum kuruluşları; DES, ERG, EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-BİR-SEN, LDT, SETA, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi, TED, TÜRK EĞİTİM-SEN, TEGV, TİSK, TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ olarak belirlenmiştir. Bunlara ek olarak TÜSİAD, MÜSİAD, DİSK ve AÇEV ile de görüşme düşünülmüş ve girişimlerde bulunulmuştur. Ancak araştırmacıdan kaynaklanmayan nedenlerden dolayı bu sivil toplum kuruluşlarıyla görüşme sağlanamamıştır.

Görüşme Yapılan STK Temsilcilerinin Kuruluştaki Konumları

Çalışma kapsamında sivil toplum kuruluşlarını temsilen görüşülen kişilerden ikisi genel başkan (DES, EĞİTİM-İŞ), biri yönetim kurulu başkanı (TÖZOK), ikisi genel başkan yardımcısı (EĞİTİM-BİR-SEN, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi), ikisi genel sekreter (TÜRK EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-SEN), biri yönetim kurulu üyesi (LDT), biri genel müdür (TED), biri eğitim masası sorumlusu (SETA), biri eğitim programları yöneticisi (TEGV), biri araştırma, eğitim ve yayın uzmanı (TİSK) ve biri de politika analistidir (ERG).

Araştırmanın yapılacağı kişilerle görüşme talebinde bulunulurken katılımcıların sivil toplum kuruluşunu temsil edebilecek yöneticiler olmasına dikkat edilmiştir. Bu anlamda katılımcıların bir kısmından kişisel olarak randevu alınırken, bir kısmından da sivil toplum

kuruluşunun araştırma konusu kapsamında önereceği en yetkili ve donanımlı kişileri önermesi istenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada STK temsilcilerinin görüşlerinin alınması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, görüşme formu görüşme yapılan herkes ile araştırmanın temel noktalarının konuşulmasını sağlamak üzere önceden hazırlanır. Burada araştırmacı, belirlenen alt konu veya başlıklarla ilgili bir konuşmayı yönlendirmekte, soruların kendiliğinden gelişmesini sağlamak ve odadaki konudan sapmadan bir konuşma akışı oluşturmada özgürdür (Patton, 2014, s.343). Bu nedenle görüşme sırasında katılımcılara gerekli yerlerde soruya ilişkin detaylı açıklama sağlayacak açıklamalar yapılmış, sorunun farklı algılandığı noktalarda bilgilendirmelere gidilmiş ve sorudan sapmaların yaşandığı durumlarda ise gerekli hatırlatmalar yapılmıştır. Bu süreçte katılımcıların görüşlerini eksiksiz ve kesintisiz bir biçimde aktarabilmesine özen gösterilmiştir.

Görüşme formu oluşturulurken ilk olarak, araştırmanın amaçları doğrultusunda yerli ve yabancı literatür ayrıntılı olarak taranmış ve konuya ilişkin çok sayıda soru oluşturulmuştur. Daha sonra araştırma konusunda uzman olan eğitim bilimleri alan uzmanları (3 kişi) ile birlikte sorular kapsam ve biçim açısından düzenlenerek toplam 5 sorudan oluşan bir forma dönüştürülmüştür. Ayrıca araştırma sorularına ait ayrıntılı veri toplanması amacıyla görüşme formunda bu 5 ana soruyu destekleyen yan sorulara da yer verilmiştir. Son olarak hazırlanan görüşme formu, ölçme ve değerlendirme uzmanları (3 kişi) ile soruların anlam ve anlaşılabilirlik açılarından değerlendirilmesi amacıyla Türkçe alanında uzmanlara (2 kişi) kontrol ettirilmiş ve gerekli görülen düzenlemeler yapılarak görüşme formuna son hali verilmiştir.

Görüşme formunda sivil toplum kuruluşlarının varlık sebebi ve hedef kitlesi, odaklanılan eğitim politikaları, eğitim politikalarına etki ederlerken kullanılan araç/yöntem ya da stratejiler ve eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algılarının belirlenmesi amacıyla oluşturulan toplam 5 temel ve 4 alt açık uçlu soru yer almaktadır. Bu soruların bazılarında sorunun net bir biçimde anlaşılması ve soruya ait daha net verilerin toplanması amacıyla ek sorular da bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 13 STK temsilcisi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bu STK'ların 5'i eğitim sendikası (EğİTİM-BİR-SEN, EğİTİM-SEN, TÜRK EğİTİM-SEN, DES, EğİTİM-İş), 3' dernek (TED, TZOK, LDT), 2'si vakıf (TEGV, SETA), biri işveren sendikaları konfederasyonu (TİSK), biri sektör meclisi (TOBB Türkiye Eğitim Meclisi) ve biri de İstanbul Politikalar Merkezi bünyesinde çalışmalarda bulunan kuruluş (ERG)niteliğindedir. Çalışmada görüşmeler STK'ların Ankara ve İstanbul'daki genel merkezlerinde, söz konusu STK temsilcilerinin odalarında gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler öncesinde araştırmacı tarafından STK temsilcilerden telefon/e-posta aracılığıyla randevu alınmış ve karşılıklı uygun tarihlerde bire bir görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Görüşmede araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formunun dışında veri kaybını önlemek amacıyla katılımcıların izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

Görüşme sonrasında ses kayıt cihazı tarafından kaydedilen görüşmeler ses dosyası olarak bilgisayara aktarılmış ve ardından araştırmacı tarafından deşifreleri yapılarak Word belgesi olarak metin dosyası oluşturulmuştur. Ses kayıt cihazı ile alınan kayıtların deşifre edilmesi sonucunda doğru ve eksiksiz olarak oluşturulan metin dosyası, talep eden STK temsilcilerine araştırma etiği açısından e-posta yolu ile iletilmiş, gerekli gördükleri yanıtlar üzerindeki kısmi değişiklikleri yaparak araştırmacıya tekrar göndermeleri istenmiştir.

Araştırmacı, düzenlenmiş metinleri ilk halleri ile karşılaştırmış ve bu karşılaştırmanın sonucunda katılımcıların yanıtlarında anlam açısından bir değişiklik yapmadıkları grlmştir.

Toplanan verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve şimşek, 2005, s.227). Verilerin analizinde ilk olarak araştırmacı tarafından ses kayıtlarının deşifre edilmesiyle oluşturulan görüşme kayıtları, araştırmanın her bir alt amacı için ayrı ayrı incelenerek, STK temsilcilerinin sorulara verdikleri yanıtlarda o alt amaca dair görüşlerin yer aldığı bölümler belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen bölümlerde araştırmanın alt amaçları olan sivil toplum kuruluşlarının varlık sebebi ve hedef kitlesine,

odaklanılan eğitim politikalarına, eğitim politikalarına etki ederlerken kullanılan araç/yöntem ya da stratejilere ve eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algılarına dair ifadeler içerik analizine tabi tutularak söz konusu alt amacı ifade eden kavram ve temalara dönüştürülmüştür.

Görüşme kayıtlarının incelenmesinin ardından araştırmanın ilk alt amacını oluşturan, sivil toplum kuruluşlarının varlık sebebi ve hedef kitlesinin belirlenmesi amacıyla, STK temsilcilerinin görüşmeler sırasında sorulara verdikleri yanıtlara ek olarak, sivil toplum kuruluşlarının resmi internet siteleri ve tüzükleri taranarak, amaçları, ilkeleri, misyon ve vizyonları, çalışma alanları gibi bölümler incelenmiş ve bu bölümlerde yer alan ifadeler yine içerik analizine tabi tutularak STK'ların hedef kitlesi ve varlık sebeplerine dair kavram ve temalara dönüştürülmüştür. Son olarak görüşme kayıtlarından ve STK'ların tüzük/web sayfalarından elde edilen kavram ve temalar bulgular kısmında tablolaştırılarak gösterilmiş ve bu kavram ve temaları vurguladığı düşünülen ifadeler ise tablonun sonunda "Görüşmede Öne Çıkanlar" ve "Tüzük/Web Sayfaları" başlıkları şeklinde açıklamalar halinde sunulmuştur.

Sivil toplum kuruluşlarının odaklandıkları eğitim politikalarının belirlenmesi şeklinde ifade edilebilecek ikinci alt amaç için ise görüşme kayıtlarının analizi sonucunda elde edilen kavram ve temalara ek olarak, araştırmacı tarafından sivil toplum kuruluşlarının web sayfaları, tüzükleri, amaçlar, ilkeler, misyon ve vizyonlar, çalışma alanları gibi bölümler tekrar incelenmiş ve odaklanılan eğitim politikalarını yansıttığı düşünülen ifadeler içerik analizine tabi tutularak kavram ve temalara dönüştürülmüştür. Bir sonraki aşamada sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları çalışmaların da odaklandıkları eğitim politikaları ile ilgili bilgi vereceği düşünüldüğünden, STK'ların resmi internet siteleri aracılığıyla kamuoyu ile paylaştıkları bilimsel çalışma ve toplantılar, projeler, kampanyalar, süreli yayınlar ve TV programları, basın açıklamaları, köşe yazıları, afişler gibi çalışmaları incelenerek, bu çalışmaların konuları da kavram ve temalara dönüştürülmüştür. Son olarak bu üç aşama sonucunda elde edilen kavram ve temalar gruplandırılarak 25 başlıkta toplanmış ve tablolaştırılarak sunulmuştur. Ardından birinci alt amaçta olduğu gibi bu 25 başlığı vurguladığı düşünülen ifadeler ise tablonun sonunda "Görüşmede Öne Çıkanlar", "Tüzük/Web Sayfaları" ve "Yapılan Çalışmalar" başlıkları ile açıklamalar halinde sunulmuştur.

Araştırmanın üçüncü alt amacını oluşturan STK'ların eğitim politikalarına etki ederlerken kullandıkları araç/yöntem ya da stratejilerin belirlenmesi ve dördüncü alt amaç olan STK'ların eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algılarının belirlenmesi şeklinde sunulan alt amaçlara dair veriler ise STK temsilcileri ile yapılan görüşme kayıtlarının içerik analizi sonucunda elde edilmiş ve elde edilen kavram ve temalar kategorize edilerek tablolaştırılmıştır. Yine diğer alt amaçlarda olduğu gibi görüşmeler sırasında STK temsilcilerinin tablodaki kavramları vurgulayan ifadeleri ise açıklamalar şeklinde tablonun sonunda belirtilmiştir.



BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmada cevap aranan sorulara ilişkin nitel veriler değerlendirilerek, bulgular ve yorumlar sunulmuştur.

STK'ların Varlık Sebeplerini ve Hedef Kitlelerini Nasıl Tanımladıkları

“Eğitim ile ilgili sivil toplum kuruluşları, varlık sebeplerini ve hedef kitlelerini nasıl tanımlamaktadır?” şeklinde tanımlanan çalışmanın ilk sorusuna ait verilerin toplanmasında, ilk olarak sivil toplum kuruluşlarının tüzük ve web siteleri taranmış, varlık sebepleri ve hedef kitleleri ile ilgili veriler toplanmıştır. Ardından sivil toplum kuruluşları temsilcilerine “Sivil toplum kuruluşunuzun varlık sebebi ve hedef kitlesi ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?” sorusu yöneltilerek kendilerini tanıtmaları istenmiştir. Katılımcılardan alınan cevaplar, tüzük ve web sitelerinden elde edilen verilerle birlikte analiz edilip, tablolaştırılarak sunulmuş, ardından görüşmeler sırasında STK temsilcilerinin tablodaki başlıklara vurgu yapan ifadeleri “Görüşmede Öne Çıkanlar” başlığında ve STK'ların varlık sebepleri ve hedef kitleleri ile ilgili tüzük ve web sitelerindeki yer alan ifadeler ise “Tüzük/ Web Sayfaları” başlıklarında açıklamalar halinde belirtilmiştir.

Tablo 3

STK'ların Varlık Sebeplerini ve Hedef Kitlelerini Nasıl Tanımladıkları

| | | <i>Hedef Kitleleri</i> | | | | |
|----------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------|-----------------|
| | | Öğretmen, Öğretim Elemanı, Öğrenci ve Eğitimin Diğer Paydaşları (Yönetici, Veli, Memur, Hizmetli vs.) | Eğitim Maksatlı Çalışan Özel Firmalar | Toplum/Kamuyu ve Diğer Sivil Toplum Kuruluşları | İş Adamları, Siyasetçiler | İşveren Camiası |
| Varlık Sebepleri | Eğitim çalışanlarının mesleki, ekonomik, sosyal, siyasi ve özlük hak ve menfaatlerinin korunması, | EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, TÜRK EĞİTİM-SEN, DESTÖZOK | | | | |
| | Eğitim, öğretim ve bilime dair kalitenin yükseltilmesi, | EĞİTİM-BİR-SEN, TED, TÖZOK | | | | |
| | Fırsat eşitliği, eğitime erişim ve eğitim hakkının güvence altına alınması, | EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, TEGV | | ERG, TEGV | | |
| | Bilimsel, demokratik, laik ve çağdaş eğitimin savunulması, | EĞİTİM-SEN, DES, EĞİTİM-İŞ, TÖZOK | | | | |
| | Anadilde eğitim hakkının savunulması, | EĞİTİM-SEN | | | | |
| | Parasız eğitim hakkının savunulması, | EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, DES | | | | |
| | Eğitim alanındaki milli hedeflerin geliştirilmesi, | DES, EĞİTİM-İŞ | | | | |
| | Demokrasi ve insan haklarına olan inancın geliştirilmesi, | EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, DES, EĞİTİM-BİR-SEN | | | LDT | |
| | Eğitim politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunma, | EĞİTİM-SEN, TÜRK EĞİTİM-SEN, TED | | TED, SETA, ERG | LDT | TİSK |
| | Eğitim alanında sivil inisiyatifin geliştirilmesi, | TEGV, TED | | TEGV | LDT | |
| | Devlet tarafından verilen temel eğitime destek olmak, | TEGV | | TEGV | | |
| | Kamu görevlileri ve hizmetleri üzerinde kamu otoritesinin sınırlarının azaltılması, | | | | LDT | |
| | Diğer sivil toplum kuruluşlarıyla ve toplumla ortak çalışmalar yürütme, kamuoyunu bilgilendirme, | TED, TÖZOK | | SETA | LDT | |
| | Okullar kurma, yurtlar açma ve burs verme, | TED, TÖZOK | | | | |
| | Özel okulların ve eğitim maksatlı çalışan özel firmaların gelişmesi, yaygınlaşması ve sorunlarının çözülmesi, | TÖZOK | | TOBB Türkiye Eğitim Meclisi | | |
| İşveren camiasının çalışma hayatındaki haklarının savunulması, | | | | | TİSK | |

Tablodaki veriler değerlendirildiğinde STK'ların hedef kitleleri 5 başlıkta, varlık sebepleri ise 16 başlıkta toplanmıştır. STK temsilcilerinin sorulara verdikleri yanıtlarda ve web sayfaları/tüzüklerinde bu başlıklara vurgu yapan ifadeler aşağıda ayrı ayrı sunulmuştur.

Hedef Kitleleri:

1. Öğretmen, Öğretim Elemanı, Öğrenci ve Eğitimin Diğer Paydaşları (Yönetici, Veli, Memur, Hizmetli vs.)

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

DES: “Yasaya ve tüzüğe münhasır hedef kitlesi bütün eğitim çalışanlarıdır. Yani okuldaki hizmetliden üniversitedeki profesöre kadar... Bütün eğitim çalışanları hedef kitemizdir ama bizim tüzüğümüze göre şöyle bir hedef kitemizde var; bütün eğitim bileşenleri, eğitimin bütün paydaşları yani öğrenciler, veliler bunların sorunları da bizim hem ilgi alanımıza hem de etki alanımıza giren hususlardır.”

EĞİTİM-BİR-SEN: “Hangi sendikanın hangi hizmet kolunda görev ve sorumluluk üstleneceği yöneltmelikle belirlenir. (...) Bizim yönetmeliğimize göre eğitim öğretim bilim hizmet kolunda üniversiteler, Kredi Yurtlar Kurumu, TODAİE ve Milli Eğitim kurumuna bağlı bütün iş yerleri bulunmakta. Dolayısıyla biz hizmetlerimizi gerek üniversitelerde (ÖSYM, YÖK dâhil), gerek üniversitelerin hastaneler haricindeki rektörlükler, dekanlıklar dâhil tüm eğitim öğretim bilim yapılan birimlerinde (...) ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın bütün okullarında, bütün kurumlarında, Kredi Yurtlar Kurumu'nda yürütmekteyiz. (...) Yani alanımız az önce ifade ettiğim birimler, orada çalışanlar, hizmet alanlar ve hizmet verenlere yöneliktir.”

EĞİTİM-İŞ: “Hedef kitemiz ise Milli Eğitim kurumunda görev yapan öğretmen, hizmetli ve memurlar, (...) üniversiteler ve (...) Kredi Yurtlar Kurumu. Buralarda örgütlüyük, yani eğitim bilim iş kolundayız.”

EĞİTİM-SEN: “Sivil toplum kuruluşları dediğimiz alan çok geniş bir alanı kapsıyor. Bu nedenle biz kendimizi tanımlarken demokratik kitle örgütü olarak tanımlıyoruz. (...) Biz bir sendikayız ve eğitim alanında faaliyet yürütüyoruz, eğitimin bir paydaşı olduğumuzu ifade ediyoruz. Örgütlü eğitim emekçileri bizim açımızdan bizim hedef kitemizi oluşturuyor.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Hedef kitemiz üniversite çalışanları, akademisyenler, orada çalışan diğer memurlar, hizmetliler, Kredi ve Yurtlar Kurumu çalışanları ve bir de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumlarda çalışan öğretmenler, memurlar ve hizmetlilerdir.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

DES: “Eğitim öğretim ve bilim hizmet koluna dâhil kamu kurum ve kuruluşları”

EĞİTİM-BİR-SEN: “Türkiye genelinde eğitim-öğretim ve bilim hizmet kolunda faaliyet gösterir.”

EĞİTİM-SEN: “Sendika Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri hizmet kolunda kurulmuştur. Bu hizmet koluna; eğitim, öğretim ve bilim alanındaki tüm iş yerleri dâhildir.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Sendika; Türkiye genelinde, eğitim, öğretim ve bilim hizmetlerini yürüten kamu kurum ve kuruluşları işyerlerinde faaliyet gösterir.”

TÖZOK: “Özel okul yönetici ve öğretmenleri (...)”

“Öğrencilerin ve velilerin hakları”

TEGV: “İlköğretim çağı çocukları”

TED: “Türk çocuklarına eğitim olanağı sağlamak, (...) Türk öğrencileri için yurtlar kurmak, (...) Türk çocuklarının ulusal, sosyal, kültürel ve sportif eğitimlerini yükseltmeye çalışmak”

2. Eğitim Maksatlı Çalışan Özel Firmalar

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: "Odalar Borsalar Birliği'nde her sektörle ilgili bir meclis var, bizimki de eğitim alanında çalışan kuruluşların birlikteliğiyle çalışan bir meclis, yaklaşık 27.000-30.000 civarında bir kurumu temsil ediyor diyebiliriz. Bunlar özel dershaneler, özel okullar, sürücü kursları, özel kurslar, rehabilitasyon merkezleri, özel eğitim kurumları, anaokulları, kreşler, eğitim yayıncıları vs. (...) Hedef kitlemiz, aslında özel firma olarak eğitim maksatlı çalışan her türlü firma bizim kuruluşumuzun kapsamında (...) kitap yayını yapanlar çocuk kitapları, ders kitapları eğitime destek amaçlı süreli yayın yapanlar, bilimsel teknik dergi yayınlayanlar, okul öncesi eğitim faaliyetleri yapanlar, engellilere dönük faaliyet yapanlar vs. (...) Yani her alanda oluşmuş sivil toplum kuruluşlarına bir üst çatı kuruluş gibi görev yapıyoruz, farklı kollarında çalışan ama temel olarak eğitim amacına hizmet sunan kurumların birlikteliği bu aslında."

3. Toplum/Kamuoyu ve Diğer Sivil Toplum Kuruluşları

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

ERG: "Hedef kitlemiz ise az önce belirttiğim gibi özel bir grup değil, (...) biz ürettiğimiz her şeyi zaten web sitemizde paylaşıyoruz. Gizli bir yayılımımız yok, gizli çalışmalar yapmıyoruz (...) bir katkımız olur diye ürettiğimiz veriyi insanlarla da, araştırmacılarla da paylaşmak istiyoruz. Bu nedenle hedef kitlesi genel kamuoyu, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları diyebilirim rahatlıkla."

LDT: "Hedef kitlemizi ise daha çok (...) toplum olarak görüyoruz."

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

TEGV: "Bütün sivil toplum kuruluşlarını paydaşımız olarak görür; işbirliği, dayanışma ve paylaşım içinde olmaya özen gösteririz"

SETA: "SETA'nın amacı, ulusal, bölgesel ve uluslararası sorunlara yönelik çalışmalar yapmak ve bunları kamuoyuna ve karar alıcılara sunmaktır"

TED: "Türk eğitim hayatına ve faaliyetlerine maddi ve bilimsel katkılarda bulunup destek sağlamak".

4. İş Adamları, Siyasetçiler

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

LDT: "Hedef kitlemizi ise daha çok iş adamları, siyasetçiler (...) olarak görüyoruz."

5. İşveren Camiası

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

TİSK: "Özel veya kamu sektörü ayrımı yapılmaksızın tüm işverenler."

Varlık Sebepleri:

1. Eğitim çalışanlarının mesleki, ekonomik, sosyal, siyasi ve özlük hak ve menfaatlerinin korunması,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-BİR-SEN: "Bu nedenle (...) sendikamıza üye olunabilen kurumların kamu çalışanlarının tüm ekonomik, özlük, mesleki hak ve menfaatlerini koruma (...) gayreti içerisindeyiz."

EĞİTİM-İŞ: "Varlık sebebimiz tabii ki üyelerimizin yani eğitim çalışanlarının (...) özlük, demokratik ve siyasi haklarını korumak ve geliştirmek, kuruluş gerekçemiz bu. Biz muhalif bir yapıyız. (...) Demokratik ve meşru zeminlerde siyasi erkin, idari erkin yaptıkları yanlışları deşifre

eden, yanlış yapmaya müsaitse onu engellemeye çalışan, üyelerimizin çıkarlarını koruyan cesur bir sendika. (...) Sınıfın sorunu bizim sorunumuz. (...) Biz Anadolu'nun damarıyız. Türkiye'nin damarıyız. Türkiye'den yana bir yapıyız biz öyle diyelim. Emekten yana bir yapıyız. Bizim birinci sorumuz bu varlık sebebimiz de bu.”

EĞİTİM-SEN: “Tabî ki varlık sebebimiz öncelikle işverene karşı üyelerimizin hak ve çıkarlarını savunmak (...) ama tabî şöyle bir handicap var bizim işveren dediğimiz kesim aynı zamanda hükümet, yani bizim karşımızda hem devlet hem de onun temsilcisi olarak hükümet var (...) bu tabî orantısız güç ilişkisi yaratıyor. (...) Elbette öncelikle üyelerimizin hak ve çıkarlarını korumak için varız”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “TÜRK EĞİTİM-SEN 1992 yılında kurulmuş ve 2002 yılında da 4688 sayılı “Kamu Görevleri Sendikaları Kanunu” uyarınca yasal bir statüye, zemine kavuşarak faaliyetlerine başlamıştır. Adından da anlaşılacağı gibi eğitim iş kolunda faaliyet gösteren bir sendika olduğumuzdan, eğitim çalışanlarının sosyal, ekonomik durumlarının iyileştirilmesi, (...) özlük ve sosyal hakları ile ilgili sorunların çözümü anlamında hem fikir üretilmesi hem de bu sorunların ülkeyi yönetenlere iletilmesi, çözümü için yetkililerle görüşülmesi (...) gibi bir misyonumuz var.”

✓ **Tüzük/ Web Sayfaları:**

DES: “eğitim çalışanlarının sorunlarını çözmeye, çalışma şart ve menfaatlerini geliştirmeye, başta eğitim çalışanları olmak üzere, öğrenci ve velilerden oluşan diğer eğitim bileşenlerinin de hak ve çıkarlarını korumaya”

“eğitim işkolunda çalışan tüm eğitimcilerin onuruna yakışır bir saygınlık kazanması ve onurlu birer meslek elemanı olmaları için yasal ve demokratik sınırlar içerisinde mücadele etmeye, çalışma koşullarını düzenleyen hükümlerin uluslararası ölçütlerinde üzerinde bir düzeye ulaşmasına, hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesine (...) çalışır.”

EĞİTİM-BİR-SEN: “Kamu görevlilerinin haklarının korunmasında ve geliştirilmesinde, çalışma hayatına ilişkin normların düzenlenmesinde, evrensel hukukun öngördüğü ilke ve kuralların (...) esas alınmasını ister.”

“Başta üyeleri olmak üzere özelde eğitim çalışanlarının genelde tüm kamu çalışanlarının, insan onuruna yaraşır ücret almalarını sağlayacak Anayasal ve yasal düzenlemelerin yapılması,”

“Öncelik üyelerinin olmak üzere eğitim çalışanlarının ve genel olarak tüm kamu çalışanlarının; onurlu, huzurlu ve mutlu şekilde çalışabileceği; özgür, adil, katılımcı, plânlı ve kaliteli çalışma ortamına kavuşmasının sağlanması”

EĞİTİM-İŞ: “Başta üyeleri olmak üzere tüm emekçilerin ortak ekonomik, sosyal, özlük, mesleki, sendikal hak ve çıkarlarını koruyup geliştirerek onlara daha onurlu ve saygın bir yaşam düzeyi sağlamak için mücadele eder.”

EĞİTİM-SEN: “İnsan hakları ve temel özgürlüklerin bütünlüğü içinde, din, dil, ırk, cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, siyasi düşünce farkı gözetmeksizin bütün üyelerinin ekonomik, demokratik, akademik, sosyal, kültürel, hukuksal, siyasi, mesleki özlük hak ve çıkarlarını koruyup geliştirmeyi, üyelerine insanca bir yaşam düzeyi sağlamayı savunur”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Hür sendikacılık anlayışı içerisinde, üyelerinin ekonomik, sosyal, kültürel ve mesleki hak ve menfaatlerini korumayı ve geliştirmeyi”

TÖZOK: “Özel Okullarda çalışan Yönetici, Öğretmen, Usta Öğretici ve diğer Personelin eğitim, sosyal güvenlik ve çalışma koşullarının düzenlenmesi gibi konularda birlikte hareket edilmesi için çalışmalar yapmak. (...) Öğrencilerin ve velilerin haklarının korunması için gerekli girişimlerde bulunmak ve çalışmalar yapmak.”

2. *Eğitim, öğretim ve bilime dair kalitenin yükseltilmesi,*

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

EĞİTİM-BİR-SEN:“(…) oradaki eğitim öğretim bilime dair kalitenin yükseltilmesi (...) gayreti içerisindeyiz.”

TÖZOK: “1951 yılında kurulmuş Türkiye Özel Okullar Derneği. O zamanki kuruluş amaçları çok farklı. (...) Yabancı okulların edindiği haklardan edinme, yabancı dilde eğitim verme, Türkiye’de eğitimin kalitesini yükseltme gibi. Bugüne gelindiğinde ise biz (...) mümkün olduğu kadar siyaset ve din konularına girmeden, eğitimin doğrularını yapmaya çalışıyoruz. (...) Şimdi sivil toplum örgütleri ya kendi üyelerinin çıkarlarını korumak yolunda hareket edebilir ya da topluma hizmet alanında ilerleyebilir. Biz topluma hizmet alanında ilerleyelim dedik. ‘Türkiye’ ismine başvurduk. (Türkiye ismi Bakanlar Kurulu’nun izni ile İçişleri Bakanlığı tarafından veriliyor). Bu ismi aldıktan sonra bizim gerçek görüşümüz şu şekilde sıralandı; yapacağımız işler 1) ülkenin, 2) öğrencinin, 3) velinin ve 4) öğretmenin yararına olmalı, çalışanlarla birlikte. (...) Yani genel olarak çalışmalarımızı bu çerçevenin üzerine oturtuyoruz. Resmi olarak, vizyonda, misyonda veya dernek amacıyla bu şekilde yazmaz. Bizim önceliğimiz önce ülke, öğrenci gibi şeyler dersiniz pek tüzük tekniğine uymuyor. Yazdıklarımızın içinde bunlar gizli ama gerçek hedefimiz bu. Önce Türkiye’nin kalkınması, öğrencinin daha kaliteli eğitim alması, velinin kaliteli eğitime ulaşması, daha ucuz ücretle zarar görmemesi, aldatılmaması, öğretmenin eğitim standartlarının yükseltilmesi, hizmet içi eğitimin kalitesinin artırılması, daha iyi ücret alması gibi...”

3. Fırsat eşitliği, eğitime erişim ve eğitim hakkının güvence altına alınması,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

ERG: “Eğitim reform girişiminin varlık sebebinin “herkes için kaliteli eğitim” sloganıyla ifade edebiliriz. Yani tüm çocukların eşit olduğu bir şekilde, hiçbir engele rastlamadan, engelle karşılaşmadan nitelikli eğitim alabilmesi için çalışıyoruz, bunun için araştırmalar yapıyoruz.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-BİR-SEN: “Her bireyin, Anayasanın ve evrensel hukukun öngördüğü eşitlik ilkesinin ruhuna uygun olarak fırsat ve imkân eşitliği çerçevesinde eğitim hizmetlerinden bihakın yararlandığı”

EĞİTİM-İŞ: “Ülkede yaşayan herkesin (...) eşit (...) ve nitelikli eğitim hakkı olduğunu savunmaya, bu hakkın yaşama geçirilmesi için mücadele eder.”

EĞİTİM-SEN: “Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda, (...) eşit (...) ve kamusal nitelikli eğitim görmesini savunur.”

ERG: “her çocuğun kaliteli eğitime erişiminin güvence altına alınmasıdır”

TEGV: “(...) TEGV’in kendi kurduğu noktalarda, kendi operasyonunu yöneterek, birçok eğitim programıyla ilköğretim çağı çocuklarına destek veriyoruz. Özellikle dezavantajlı bölgelerde çocukların eğitimine, çocukların bir takım temel becerilerini kazanmasına katkıda bulunmaya çalışıyoruz. Temel olarak varlık nedenimiz bu.”

4. Bilimsel, demokratik, laik ve çağdaş eğitimin savunulması,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-SEN: “ (...) eğitim alanında da amaçlarımız var onlardan da bahsetmek lazım. Eğitimle ilgili temel ilkemiz; eğitimin bilimsel, demokratik, laik (...) olması gerektiğini düşünüyoruz. Yani sadece üyelerimizin hak ve çıkarlarını savunmakla kalmıyoruz, aynı zamanda eğitimin içeriğine dair bir müdahaleyi öngörüyoruz ve mücadele ediyoruz”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

DES: “Herkesin bilimsel, nitelikli, demokratik (...) eğitim hakkından eşit bir şekilde yararlanmalarını sağlamaya”

EĞİTİM-İŞ: “Ülkede yaşayan herkesin çağdaş, bilimsel, laik, demokratik(...) eğitim hakkı olduğunu savunmaya, bu hakkın yaşama geçirilmesi için mücadele eder.”

EĞİTİM-SEN: “Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda, (...) demokratik, laik, bilimsel (...) eğitim görmesini savunur.”

TÖZOK: “Özel Okullardaki Eğitim-Öğretim çalışmalarının, Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda, laik, demokratik ve çağdaş değerlerle bütünleşen bir anlayış içerisinde gerçekleşmesi için çalışmalar yapmak”

5. Anadilde eğitim hakkının savunulması,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-SEN: “(...) Eğitimle ilgili temel ilkemiz; eğitimin (...) ana dilde olması gerektiğini düşünüyoruz.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-SEN: “Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda, herkesin kendi anadilinde, (...) eğitim görmesini savunur.”

6. Parasız eğitim hakkının savunulması,

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-İŞ: “Ülkede yaşayan herkesin (...) parasız (...) eğitim hakkı olduğunu savunmaya, bu hakkın yaşama geçirilmesi için mücadele eder.”

EĞİTİM-SEN: “Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda (...), parasız ve kamusal nitelikli eğitim görmesini savunur.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

DES: “Herkesin (...) parasız eğitim hakkından eşit bir şekilde yararlanmalarını sağlamaya”

7. Eğitim alanındaki milli hedeflerin geliştirilmesi,

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

DES: “Üyelerinin ve tüm eğitim bileşenlerinin gücüne dayanarak; (...) eğitim alanındaki milli hedeflerini geliştirerek (...)”

EĞİTİM-İŞ: “Üyelerinin üstün sorumluluk duygusuna ve eğitimin gücüne dayanarak; Atatürk’ün önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin (...) ulusal eğitim hedefini geliştirerek korumak ve sonsuza kadar yaşatmak için elinden gelen her türlü çabayı gösterir.”

8. Demokrasi ve insan haklarına olan inancın geliştirilmesi,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-İŞ: “Biz kendimizi demokratik kitle örgütü diye tanımlıyoruz. Çünkü sivil toplum örgütü denilen birçok yapıda demokrasinin işlemediğini düşünüyoruz. (...) Eğitim-İş’in kendine yüklediği bir misyon daha var, biz bu hakların ancak demokratik bir ülkede inşa edilebileceğini düşünüyoruz, dolayısıyla Mustafa Kemal’in Türkiye Cumhuriyeti’ni savunuyoruz ve bunu tüzüğümüzde belirtiyoruz.”

LDT: “(...) Türkiye’de demokrasinin, temel insan hakları perspektifinin güçlenmesi, Türkiye’nin dünyaya entegre bir ülke olması amacıyla çalışmalar gerçekleştiriyoruz.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

DES: “milletimizin demokrasiye, insan haklarına olan inancını geliştirmeyi”

EĞİTİM-BİR-SEN: “Temel insan hakları ilkelerine dayanan, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu, millet iradesine de milletin seçtiği idareye de saygı gösterilen, katılımcı demokrasinin yerleştiği (...)”

EĞİTİM-İŞ: “Eğitim yoluyla dostluğun, dayanışmanın, hoşgörünün, insan haklarına ve demokrasiye saygının geliştirilip güçlendirilmesi için mücadele eder.”

9. Eğitim politikalarına katkıda bulunma,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-SEN: “(...) Bir yanıyla da var olan politikaları deşifre etmek de bizim sorumluluğumuz. Varlık nedenimiz böyle ifade edilebilir.”

LDT: “Bizim varlık sebebimiz Türkiye’de açık toplum ideali etrafında politikalar geliştirmek (...)”

SETA: “(...) var oluş sebebimiz, en temelde (...) politika yapıcıları etkilemek yani onların kararlarını etkilemeye çalışmak. Hazırladığımız raporlarla, analizler vs. içeren yayınlarımızla, yayınladığımız çeşitli projeler ile politikayı etkilemek. Yani bizim temel amaçlarımızdan bir tanesinin bu olduğunu söyleyebiliriz.”

TİSK: “Lobi çalışmaları, çalışmalarımızın başında yer alıyor. Mecliste görüşmeler, mevzuatta etkili olmak için çeşitli kurumlara iş birliği gibi.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “(...) eğitimde karşılaşılan sorunlarla ilgili konunun tarafı olan yöneticilere, ülkeyi yönetenlere önerilerde bulunma gibi bir misyonumuz var. Tabi aynı zamanda bir sivil toplum örgütü olmamız sebebiyle de, içinde bulunduğumuz toplumun sorunlarını bilme ve bunlara çözüm üretme gibi bir görevi de yerine getiriyoruz.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-SEN: “İşverence yürütülen eğitim, öğretim ve bilim hizmetlerinin planlanmasına, programlanmasına, yönetilmesine ve denetimine taraf olarak katılır. Bu konuda projeler üretir ve yürütülmesini sağlar”

ERG: “Eğitimde izlediği gelişmeleri, dokuz yıldır yayımladığı Eğitim İzleme Raporları, araştırma ve politika belgeleriyle kamu ve kamuoyuyla paylaşarak, eğitim politikalarının süreç ve çıktılarını iyileştirmeye, kamuoyunu bilgilendirmeye çalışır.”

“Eğitim sistemimizin iyileştirilmesine ve karar süreçlerinin veriye dayalı olmasına katkıda bulunmak için nitelikli veri kaynağı olmaya çalışırız.”

LDT: “Liberal Düşünce Topluluğu’nun amacı (...) Türkiye'nin temel problemlerine liberal ilkelerle bağdaşan çözüm yolları bulmayı ve kamu politikasının oluşturulmasında etkili ve yetkili çevreleri bilgilendirmeyi hedeflemektedir.”

SETA: “SETA eğitim araştırmaları, Türkiye ve Dünyadaki temel eğitim, yükseköğretim, gençlik ve bilim politikaları alanlarındaki gelişmeleri ve değişimleri yakından takip ederek bu alanlar ile ilgili araştırmalar yapmaktadır. Çıkarılmış olduğu analiz, rapor, kitap ve diğer yayınlar ile (...) politika yapıcılara ışık tutma bakımından katkı sunmayı hedefler”

TED: “Türk Eğitim Derneği’nin Misyonu; Türk eğitim politikasının oluşturulmasında söz sahibi olmak.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: Türk millî eğitim sisteminin temel ilke ve hedeflerinin, 21’inci Yüzyılın ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde gerçekleşmesi için; uygulamada ortaya çıkan eksiklik, aksaklık ve yanlışlıkları tespit ederek, gelişen eğitim teknolojisi ışığında düzeltilmesi, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi yönünde yol göstermeyi, görüş ve önerilerde bulunmayı amaç edinmiştir.

10. Eğitim alanında sivil inisiyatifin geliştirilmesi,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

LDT: “(...) sivil ağların güçlenmesi, sivil organizasyonların eğitim ve ekonomi alanında, toplumun problemleri alanında artması ve toplumun kendi organizasyon kabiliyetini güçlendirmesi olarak görüyoruz ve bu yönde politikalar, düşünceler üretmeye çalışıyoruz.”

TEGV: “(...) Türkiye çok hızlı büyüyen, nüfusu çok genç, canlı ve dinamik bir ülke ve göç var. Devlet sürekli alt yapıya yetismekten eğitim kalitesine yatırım yapamıyor. Birçok çocuk, birçok nesil kayıyor arada. Dolayısı ile sivil toplum, devletin bu konudaki çabalarına katkıda bulunmalı.”

✓ **Tüzük/ Web Sayfaları:**

TED: “Türk Eğitim Derneği, eğitim alanında sivil inisiyatifin etkinleştirilmesini (...) hedefleyen çağdaş ve ilerici bir vizyona sahiptir.”

TEGV: “Eğitim sisteminde tartışılmaz ağırlığı olan devlet, kaynak yetersizliği ve yapısal sorunlar nedeniyle bu görevi yerine getirirken çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Gönüllü kuruluşların, özel sektörün ve vatandaşların, hayati önem taşıyan bu alanda devletin verimliliğini artıracak şekilde; destek olarak, örnekler yaratarak ve eksikleri tamamlayarak sorumluluğu paylaşmaları gerekmektedir.”

11. Devlet tarafından verilen temel eğitime destek olmak,

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

TEGV: “TEGV 1995 yılında, Türkiye'nin önde gelen birkaç iş adamı, iş kadını, akademisyen, sivil toplumcusu ve hayırseverlerin önderliğinde kurulmuş ve şöyle bir amaçla yola çıkmıştır. Eğitimin çok önemli ve stratejik olduğu inancıyla, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını desteklemek için, ilk akla gelen klasik yöntemler olan burs verme, yurt açma gibi yöntemlerle değil; temel eğitime katkı misyonunu, kendi kuracağı noktalarda, Türkiye'nin dört bir yanında, gönüllüler aracılığıyla ve kendi özel programlarıyla gerçekleştirmeye çalışmışlardır. (...) Vakfın temel misyonu devletin, özellikle ilköğretim, o zaman ki temel eğitim kabaca 6-16 yaş arası çocuklara verilen eğitime kalite anlamında destek olmak ve bunu da Türkiye'nin dört bir yanında gönüllüler aracılığıyla gerçekleştirmektir.”

✓ **Tüzük/ Web Sayfaları:**

TEGV: “Vakfımızın varoluş nedeni, devlet tarafından verilen temel eğitime katkıda bulunmaktır.”

12. Kamu görevlileri ve hizmetleri üzerinde kamu otoritesinin sınırlarının azaltılması,

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

LDT: “(...) ekonomi üzerindeki devlet müdahalesinin kaldırılması (...) ile ilgili de faaliyetler yürütüyoruz. (...) Bizim temel hedefimiz, kamu görevlileri ve hizmetleri üzerinde kamu otoritesinin sınırlarının azaltılması.”

13. Diğer sivil toplum kuruluşlarıyla ve toplumla ortak çalışmalar yürütme, kamuoyunu bilgilendirme,

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

LDT: “Bizim varlık sebebimiz (...) diğer sivil toplum kuruluşlarıyla ve toplumla ortak çalışmalar yapmaktır.”

SETA: “SETA genel itibariyle kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik olarak çalışan bir sivil toplum örgütüdür. Yani daha çok bir düşünce kuruluşu olarak tanımlayabileceğimiz bir kuruluş. (...) Eğitim SETA'nın kendi temel çalışma alanlarından bir tanesi. (...) Eğitim masası burada yaklaşık olarak 2007 den beri faaliyet gösteren bir masa. Yani genel itibariyle bir birim olarak ne yaptığımızı söyleyecek olursak, var oluş sebebimiz, en temelde kamuoyunu bilgilendirmek(...)”

✓ **Tüzük/ Web Sayfaları:**

SETA: “SETA eğitim araştırmaları, Türkiye ve Dünyadaki temel eğitim, yükseköğretim, gençlik ve bilim politikaları alanlarındaki gelişmeleri ve değişimleri yakından takip ederek bu alanlar ile ilgili araştırmalar yapmaktadır. Çıkarılmış olduğu analiz, rapor, kitap ve diğer yayınlar ile gerek kamuoyu oluşturma (...) bakımından katkı sunmayı hedefler”

TED: “Türk Eğitim Derneği’nin Misyonu; Araştırma projeleri ile eğitim sisteminin sorunları ve çözümleri üzerine toplumu bilinçlendirmek.”

TÖZOK: “Derneğin amaç ve faaliyetlerini, ülke gündeminde bulunan ekonomik ve sosyal konularda oluşturulan görüşlerini, eğitim kalitesinin ve standartlarının yükseltilmesi ile ilgili çalışmaları kamuoyuna ve ilgililere duyurmak için radyo, televizyon, gazete, dergi, kitap, broşür gibi yayın araçlarından yararlanmak, toplantılar, seminerler, kongreler, konferanslar düzenlemek.”

14. Okullar kurma, yurtlar açma ve burs verme,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

TED: “Bizim sivil toplum kuruluşumuz aslında Türkiye’nin ilk, en eski ve en büyük sivil toplum kuruluşu. 1928 yılında Büyük önder Mustafa Atatürk’ün talimatlarıyla kurulmuş bir sivil toplum kuruluşu burası. 3 amaç için kurulmuş: maddi olanakları olmayan yani fakir ama başarılı çocuklara burs sağlamak ve okutmak; yurt içinde ve yurt dışında nitelikli yabancı dilde eğitim veren okullar açmak ve eğitim öncüsü olmak. (...) Fakat diğer sivil toplum örgütlerinden bir farkımız, eğitim alanında aynı zamanda okullarımızın da olmasıdır. Ben bunu şöyle tanımlıyorum, biz ne yapacağımızı söyler nasıl yapıldığını da okullarımızda gösteririz.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

TED: “Türk Eğitim Derneği’nin Misyonu; Türkçe ve yabancı dilde eğitim veren okullar kurmak ve öğrencilerin barınmalarını sağlamak amacıyla yurtlar açmak. (...) Maddi imkânları yeterli olmayan başarılı çocuklara ülke genelinde burslar vererek, onlara eğitimlerine devam etme olanağı tanımak.”

TÖZOK: “Öğrenim görmek için ekonomik açıdan yetersiz olan öğrencilere öğrenimleri sırasında yardım etmek, burs vb imkânları sağlamak.”

15. Özel okulların ve eğitim maksatlı çalışan özel firmaların gelişmesi, yaygınlaşması ve sorunlarının çözülmesi,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: " varlık sebebimiz ise; eğitim alanında çalışan kuruluşların ortak görüşlerin sağlanması, gerekli yerlere iletilmesi, çatışmaların önlenmesi, bu kurumların birbirleriyle ilgili olan girişimlerinde uzlaşmanın sağlanması ve kurumların problemlerinin çözümü için gerekli girişimlerin yapılması vs. olarak açıklanabilir.”

TÖZOK: “(...) sivil toplum örgütleri ya kendi üyelerinin çıkarlarını korumak yolunda hareket edebilir ya da topluma hizmet alanında ilerleyebilir. Biz topluma hizmet alanında ilerleyelim dedik. ‘Türkiye’ ismine başvurduk. (Türkiye ismi Bakanlar Kurulu’nun izni ile İçişleri Bakanlığı tarafından veriliyor). Bu ismi aldıktan sonra bizim gerçek görüşümüz şu şekilde sıralandı; yapacağımız işler 1) ülkenin, 2) öğrencinin, 3) velinin ve 4) öğretmenin yararına olmalı, çalışanlarla birlikte. Eğer bu öncelik sırasına zarar vermiyorsa özel okulların lehine işler de yaparız dedik. (...) Ve son olarak bu amaçlara zarar vermedikçe özel okulların lehine işleri de takip ediyoruz.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)’ne bağlı bir sektör meclisidir. Bu meclisin varlık sebebi, özel sektörün ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalar yürütme, sorunlarına çözümler arama ve her alanda özel sektörün gelişimine katkıda bulunmadır.”

TÖZOK: “Özel Okulların, gelişmesi, yaygınlaşması ve yaşadığı sorunların çözülmesi, eğitim-öğretim alanındaki öncü ve başarılı çalışmaları ile Türk Milli Eğitim Sistemine yaptığı katkılarla kamuoyunda daha çok tanınması, rekabet kurallarına ve Özel Okullar İlkeleri’ne uygun biçimde faaliyette bulunması için gerekli olan çalışmaları yapmak”

16. İşveren camiasının çalışma hayatındaki haklarının savunulması,

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

TİSK: “TİSK bir konfederasyon. İşveren-sendika konfederasyonu ve TİSK’e bağlı 20 işveren sendikası var. Farklı sektörlerden. İşte tekstil, inşaat, gıda, eğitim... Dolayısıyla bizim varlık sebebimiz, işveren camiasının çalışma hayatındaki haklarının savunulması diyebilirim. Çünkü çalışma hayatı denildiğinde, hep algı işçiler yönünde oluyor ama madalyonun öbür yüzü de var. İşte biz öbür yüzüüz.”

Araştırmanın birinci sorusuna dair veriler değerlendirildiğinde; STK’ların hedef kitlelerinin “*Öğretmen, Öğretim Elemanı, Öğrenci ve Eğitimin Diğer Paydaşları (Yönetici, Veli, Memur, Hizmetli vs.)*” başlığında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu araştırma açısından beklenen bir bulgudur. Çünkü çalışma grubunda beş (DES, EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-BİR-SEN, TÜRK EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-İŞ) eğitim sendikası yer almakta ve hedef kitleleri eğitim öğretim ve bilim hizmet koluna dâhil kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personellerden oluşmaktadır. Ayrıca sendikaların bir sivil toplum kuruluşu olması nedeniyle de öğrencilerin ve eğitimin diğer tüm paydaşlarının da hedef kitlelerinde yer aldığını söylemek mümkündür. Bunun dışında TÖZOK’un dernek tüzüğünde özel okullarda çalışan yönetici ve öğretmenler ile öğrenciler ve velileri ifadelerinin; TEGV’in web sayfasında ilköğretim çağı çocukları ifadesinin ve TED’in tüzüğünde de Türk çocukları ve Türk öğrenciler olarak yer alan ifadelerin bu başlığı vurguladığını ve TÖZOK, TEGV ve TED’in de hedef kitlesinin “*Öğretmen, Öğretim Elemanı, Öğrenci ve Eğitimin Diğer Paydaşları (Yönetici, Veli, Memur, Hizmetli vs.)*” olduğunu söylemek mümkündür.

Bu STK’lar dışında görüşmeler sırasında TOBB Türkiye Eğitim Meclisi “*Eğitim maksatlı Çalışan Özel Firmaların*”, TİSK “*İşveren Camiasının*” ve LDT de “*İş Adamları, Siyasetçilerin*” hedef kitlesinde yer aldığını belirtmişlerdir. Son olarak ERG, LDT, TEGV, TED ve SETAise yaptıkları bilimsel çalışmalar, raporlar, analizler, projeler, uygulamalı çalışmalar ile toplumda bilinç oluşturma ve kamuoyunu bilgilendirme faaliyetleri yürütmekte ve bu yönüyle “*Toplum/Kamuoyu ve Diğer Sivil Toplum Kuruluşları*”nı hedef kitleleri olarak görmektedirler.

STK’ların varlık sebepleri değerlendirildiğinde ise, “*Eğitim çalışanlarının mesleki, ekonomik, sosyal, siyasi ve özlük hak ve menfaatlerinin korunması*”, “*Eğitim politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunma*”, “*Demokrasi ve insan haklarına olan inancın geliştirilmesi*” ve “*Fırsat eşitliği, eğitime erişim ve eğitim hakkının güvence altına alınması*” başlıklarının STK’lar tarafından en sık vurgulanan başlıklar olduğu görülmektedir. Burada “*Eğitim çalışanlarının mesleki, ekonomik, sosyal, siyasi ve özlük*

hak ve menfaatlerinin korunması” maddesinin en sık değinilen maddeler arasında yer alması,az önce bahsedilen nedenlerden dolayı beklenen bir bulgudur.

“Eğitim politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunma”, STK’ların varlık sebepleri arasında en sık vurguladığı diğer bir başlıktır. Burada TED, SETA ve ERG’nin yaptıkları çalışmalar aracılığıyla kamuoyunu ve politika yapıcıları etkileme yöntemi, TİSK’in lobi çalışmaları, TÜRK EĞİTİM-SEN’in önerilerde bulunma ve EĞİTİM-SEN’in ise varolan politikaları deşifre etme yöntemi aracılığıyla politikalarda etkili olmaya çalıştığı; bunlardan farklı olarak LDT’ninaçık toplum ideali etrafında politikalar geliştirmek yöntemiyle politikaların oluşturulmasına katkıda buldukları görülmektedir.

Ayrıca görüşmeler sırasında EĞİTİM-SEN’in varlık sebepleri arasında anadilde eğitimi, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN ve DES’in parasız eğitim hakkını vurguladıkları ve DES ve EĞİTİM-İŞ’in ise tüzüklerinde milli hedeflerin geliştirilmesine vurgu yapıldığı görülmektedir.

STK'ların Odaklandıkları Eğitim Politikaları

Çalışmanın ikinci sorusu "Sivil toplum kuruluşları, eğitim ile ilgili olarak hangi konulara/problemlere ya da politikalara odaklanmaktadır?" biçiminde tanımlanmıştır. Bu soruya ait verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından üç farklı yol izlenmiştir. İlk olarak çalışma grubunda bulunan sivil toplum kuruluşlarının tüzükleri ve web siteleri taranmış, amaçları, ilkeleri, misyon ve vizyonları, çalışma alanları gibi bölümler incelenerek odaklandıkları eğitim politikaları ile ilgili veriler toplanmıştır. Tüzük sivil toplum kuruluşlarının, amaçlarına, üyelik işlemlerine, faaliyetlerine, görev ve yetkilerine ve işleyişlerine ilişkin yasal metinlerdir. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşlarının tüzüklerinde, amaç, misyon ve vizyonlarında yer alan ifadeler o sivil toplum kuruluşunun hangi eğitim politikalarına odaklandıkları ile ilgili fikir vermektedir.

Bir sonraki adımda çalışma grubunda bulunan sivil toplum kuruluşlarının resmi internet siteleri aracılığıyla kamuoyu ile paylaşılan, bilimsel çalışmalar ve toplantıları, projeler, kampanyalar, süreli yayınlar ve TV programları, basın açıklamaları, köşe yazıları, afişleri gibi çalışmaları incelenerek odaklandıkları eğitim politikaları ile ilgili veriler toplanmıştır. Son olarak, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile görüşülerek, "Sivil toplum kuruluşunuzun eğitim ile ilgili olarak hangi konulara/problemlere ya da politikalara odaklandığı konusunda neler söyleyebilirsiniz? Bu konuda öncelikli alanlarınız nelerdir?"

sorusu yneltimi ve alınan cevaplar rafine edilerek odaklandıkları eğitim politikaları değerlendirilmiştir. Bu aşamaların sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek sivil toplum kuruluşlarının odaklandıkları eğitim politikaları belirlenmiş ve gruplandırılarak başlıklar halinde sunulmuştur.



Tablo 4

STK'ların Odaklandıkları Eğitim Politikaları

| | | Görüşmede öne çıkanlar | Tüzük/ Web Sayfaları | Yapılan Çalışmalar |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Müfredat, dersler, ders kitapları, öğretim programları, eğitimin içeriği, öğretme-öğrenme süreçleri, materyaller, öğrenme ortamları | DES, EĞİTİM-İŞ, LDT, TÖZOK | EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-SEN, TED, LDT | DES, EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, SETA, TED, TEGV, TÖZOK, ERG, LDTTOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 2 | Eğitimde kalite ve nitelik | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, ERG, TEGV, TÜRK EĞİTİM-SEN | DES, TÖZOK, ERG | DES, SETA, TEGV, ERG, EĞİTİM-İŞ, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 3 | Eğitim çalışanlarının çalışma koşulları, özlük hakları ve mali haklar | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, ERG, TÜRK EĞİTİM-SEN | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, TÜRK EĞİTİM-SEN, | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, TÜRK EĞİTİM-SEN, |
| 4 | Eğitime erişim, eşitlik, cinsiyet eşitliği, fırsat eşitliği, eğitim hakkı, okul terki, çalışan çocuklar, çocuk hakları, barınma problemi, burslar | ERG, TED, TEGV | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, TED, TEGV, TÖZOK, | DES, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, SETA, TED, TEGV, ERG, LDT, TİSK |
| 5 | Sınavlar, ölçme ve değerlendirme sistemleri, kademeler arası geçiş | SETA, TÖZOK | EĞİTİM-BİR-SEN | SETA, TED, TEGV, TÜRK EĞİTİM-SEN, TÖZOK, ERG, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 6 | Eğitim reformları | SETA, TÜRK EĞİTİM-SEN | DES, LDT | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, SETA, TED, TÜRK EĞİTİM-SEN, ERG, LDT, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 7 | Eğitim mevzuatı | TOBB, TÖZOK | EĞİTİM-BİR-SEN, TÖZOK | EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, TED, TÜRK EĞİTİM-SEN, TÖZOK, ERG |
| 8 | Hayat boyu öğrenme (yetişkin eğitimi, yaygın eğitim, hizmet içi eğitim) | TED | | TED, ERG, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 9 | Mesleki ve teknik eğitim, meslek yüksek okulları, piyasa-eğitim ilişkisi, işbaşında eğitim, staj | TİSK, TÜRK EĞİTİM-SEN | EĞİTİM-BİR-SEN, TİSK, LDT | EĞİTİM-İŞ, TED, TEGV, TÜRK EĞİTİM-SEN, ERG, LDT, EĞİTİM-BİR-SEN, TİSK |
| 10 | Özel okullar, dershaneler, kurslar | LDT, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi | TED, TÖZOK | SETA, ERG, LDT, EĞİTİM-BİR-SEN, TED, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 11 | Eğitimde özelleşme, yerelleşme, okulların ticarileştirilmesi, okul çeşitliliği (müfredat, okul, finansman, yönetim çeşitliliği) | EĞİTİM-SEN, LDT | EĞİTİM-BİR-SEN | LDT, TED |
| 12 | Çok kültürlülük, çiftdilcilik, yabancı öğrenciler, anadilde eğitim | EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, SETA | EĞİTİM-SEN | SETA, TEGV, ERG |

Tablo 4

STK'ların Odaklandıkları ... (devamı)

| | | Görüşmede öne çıkanlar | Tüzük/ Web Sayfaları | Yapılan Çalışmalar |
|----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 13 | Din Eğitimi | EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN | EĞİTİM-BİR-SEN | EĞİTİM-SEN, SETA, TED, TÜRK EĞİTİM-SEN, ERG, LDT |
| 14 | Öğretmen yetiştirme, istihdam politikaları | EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, TED | EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-SEN | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, SETA, TED, TEGV, TÜRK EĞİTİM-SEN, ERG, EĞİTİM-SEN, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 15 | Devletin eğitim üzerindeki etkisi, kamusal eğitim, eğitimde standartlaşma | EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, ERG, LDT | EĞİTİM-SEN, LDT | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-SEN, SETA, TÜRK EĞİTİM-SEN, LDT, EĞİTİM-İŞ |
| 16 | Eğitim yönetimi, teftiş sistemi, eğitim finansmanı, hesapverebilirlik, şeffaflık | ERG, LDT | EĞİTİM-SEN, ERG | DES, TÜRK EĞİTİM-SEN, ERG, LDT, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-SEN, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 17 | Yükseköğretim reformu, yükseköğretim yapılanması, YÖK, vakıf üniversiteleri | SETA, TED, TÜRK EĞİTİM-SEN | EĞİTİM-BİR-SEN | EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, SETA, TED, TÜRK EĞİTİM-SEN, LDT |
| 18 | Üniversitelerde seçim sistemi, insan kaynaklarının geliştirilmesi, akademik özerklik, Yükseköğretim kontenjanları, geçiş sistemi, akademik kadro ilanları, lisansüstü eğitim, uluslararasılaşma | SETA, TÜRK EĞİTİM-SEN | EĞİTİM-BİR-SEN | DES, EĞİTİM-SEN, SETA, TED, TÜRK EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM BİR-SEN |
| 19 | Teknoloji kullanımı, | TİSK, TÖZOK | TÜRK EĞİTİM-SEN, LDT | SETA, TEGV, TÖZOK, ERG, TED |
| 20 | Eğitim yayıncılığı | | | SETA, TEGV, ERG, TED, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 21 | Okul güvenliği, madde kullanımı, eğitimde şiddet | EĞİTİM-SEN, TÜRK EĞİTİM-SEN | | EĞİTİM-İŞ, TED, TEGV, TÜRK EĞİTİM-SEN, TÖZOK, ERG |
| 22 | Okul öncesi eğitim, erken çocukluk eğitimi | ERG, TED, TÖZOK | | TED, TEGV, TÖZOK, ERG |
| 23 | Laik, bilimsel, demokratik eğitim | DES, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN | EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, TÖZOK | DES, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, SETA, TED, ERG, LDT |
| 24 | Kaynaştırma ve özel eğitim, karma eğitim | | EĞİTİM-İŞ | SETA, TEGV, ERG, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN |
| 25 | Öğretmen-öğrenci ilişkisi | ERG | | |

Sivil toplum kuruluşlarının temsilcileriyle yapılan görüşmeler, tüzük/web sayfaları taramaları ve sivil toplum kuruluşlarının yaptığı çalışmaların incelenmesi sonucunda tablodaki başlıklara vurgu yapan ifadeler aşağıda sunulmuştur.

1. *Müfredat, Dersler, Ders Kitapları, Öğretim Programları, Eğitimin İçeriği, Öğretme-Öğrenme Süreçleri, Materyaller, Öğrenme Ortamları:*

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

DES: “bizim önceliğimiz verilen ücret ya da ideolojik konular değil, bütün eğitim bileşenlerinin güncel, ivedi ve temel sorunlarının çözümünü bilimsel pedagojik platformlarda masaya yatırmak ve ciddi nitelikli çözüm arayışları bağlamında bilimsel etkinlikler yapmaktır. (...) nedir mesela bunlar; yani örnek vermek gerekirse müfredattır (...)

EĞİTİM-İŞ: “sanat eğitiminin mesela bittiğini düşünüyoruz. 1913te Osmanlı’da sanat eğitiminin oranı %17lerdeyken haftalık dersin içinde, bugün %5lere düşmüştür. Sanat dersi, topluma estetik değerler kazandırıyor. Yani çocuğa estetik eğitim verilse sanat eğitimi verilse yeteri kadar çocuk şiddetten uzak olur.”,

“eğitim müfredatı ulusal olmalıdır.”

LDT: “En son bakanlığa müfredat havuzu diye bir şey önerdik. Liberal Düşünce Topluluğu olarak dedik ki (...) dersler, ders saatleri değişmeli. Hakkâri’de, Edirne’de aynı ders saatleri, aynı dersler okutuluyor. Bu eğitimin mantığına aykırı, eğitim o bölgede gerekli olan bilgiyle alakalı olmalı, ihtiyaçtan türemeli. (...) Derslerin de değişmesi gerekiyor, mesela her öğrencinin tarih, coğrafya dersi almasına gerek yok, finans, bilişim, piyasa işleyişine dönük derslere ihtiyaç var belki. Ancak bu dersler yok, zorunlu dersler var”

“Müfredatlara, ders kitaplarının içeriklerine bakıldığında, orada da ciddi problemler var. (...) okulu, öğretmeni, müfredatı yeniden tanımlamamız lazım. Mesela dil öğretiyor, öğretmiyor. (...) bizim müfredatımızın baştan sona böyle olması lazım, sorgulayan, soru soran, eleştiren...”

TÖZOK: “odaklandıklarımız (...) ağırlıklı olarak yabancı dil, Türkiye’de daha iyi nasıl öğretilir, fen konularında daha analitik düşünce nasıl sağlanabilir. (...) Yine güncel olarak eğitim programları nasıl olmalı konusu var.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-BİR-SEN: “Eğitim sisteminin ve müfredatının, ders kitapları ile tüm eğitim faaliyetlerinin içeriğinin, medeniyetimizi oluşturan kültürel zenginliklerin tamamını kapsayacak biçimde düzenlenmesinin ahlaki, vicdani ve insan hakları açısından bir gereklilik olduğunu savunur.”

“Eğitimin her aşamasında (...) müfredat programlarının güncelleştirilerek geliştirilmesi,”

EĞİTİM-SEN: “Ataerkil sistemin ve onun yarattığı zihniyetin eğitimdeki yansımalarının dönüştürülmesi için mücadele ederken okul müfredatlarına, okulöncesi eğitimden başlayarak tüm eğitim süreçlerinde kadın hakları ve kadın özgürlüğü, toplumsal cinsiyet eşitliği vb. derslerin konulması için çalışmalar yapar.”

LDT: Eğitim Politikaları Araştırma Merkezinin (EPAM) temel çalışma alanları şöyle sıralanabilir: (...) Müfredat ve öğretim programları”

TED: “Türk çocukları için yurt içinde ve yabancı ülkelerde dil öğretimini öngören okullar ve her çeşit kurslar açmak”

✓ Yapılan Çalışmalar:

DES: “Yabancı Dilde Eğitim Türkiye’ye Zarar Veriyor!”, “Türkiye İçin Değerler Eğitimi, Matematik, Fen, Sosyal Dersleri Kadar Önemlidir!”...

EĞİTİM-BİR-SEN: “Yabancı Dil Öğretimi için Önce Öğretmen / Ali Yalçın”, “Gecikmiş Bir Reform: Müfredatın Demokratikleştirilmesi”, “Müfredat-Kemalizm Açıklaması”...

EĞİTİM-İŞ: “Yeni Müfredat Eski Oyun”...

EĞİTİM-SEN: “Yeni Müfredatın Pilot Uygulama Yapılmadan, Bilimsel Açıdan Yeterince İncelenmeden Uygulanması Sakıncalıdır!”...

ERG: “Öğretim Programları İnceleme ve Değerlendirme – I Raporu”, “ERG’nin MEB Taslak Öğretim Programları İnceleme ve Değerlendirmesi”, “Yeni Müfredatta Bütünlük Yok.”, “Yeni Eğitim Müfredatı İçin Son Dönemeç”, “Eğitim 360° üzerinde yer alan eğitime dair kapsamlı veriler altı ana eksenle özetlenmiştir: (...) öğretmenler ve öğrenme süreçleri, eğitimin içeriği ve eğitim ortamları”...

LDT: “Ezberci Eğitimden Nasıl Kurtuluruz?”, “Yeni Kuşaklara Korku Aktarılıyor”...

SETA: “Yeni Müfredat: Değişimin Hızını Yönetmek”, “Türkiye’nin Yabancı Dil Öğretimiyle İmtihanı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”...

TED: “Ortaöğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları”, “Ortaöğretim Kurumlarında Fen Öğretimi ve Sorunları”, “İlköğretim Okullarında Sanat Öğretimi ve Sorunları”, “Felsefe Eğitimi ve Sorunları”, “Ulusal Eğitim Programı”, “Ders Saatleri: Ne Kadar Az Ne Kadar Fazla?” ...

TEGV: “Fen Eğlenerek Öğren Eğitim Programı”, “İlköğretim Kurumları’nda Haftalık Ders Çizelge Değerlendirme Çalışmayı”...

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “TOBB Yabancı Dil Eğitimi Konusunda Her Türlü Katkıya Hazır”...

TÖZOK: “Derslerin Enleri”...

2. Eğitimde Kalite ve Nitelik:

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

DES: “bizim önceliğimiz verilen ücret ya da ideolojik konular değil, bütün eğitim bileşenlerinin güncel, ivedi ve temel sorunlarının çözümünü bilimsel pedagojik platformlarda masaya yatırmak ve ciddi nitelikli çözüm arayışları bağlamında bilimsel etkinlikler yapmaktır. (...) nedir mesela bunlar; (...) Eğitim sisteminde niteliğin artırılması”

EĞİTİM-BİR-SEN: “(...) eğitim öğretim kolunda niteliğin, verimliliğin, kalitenin daha yüksek olmasını sağlamak. (...) sendikamıza üye olabilen kurumlardaki (...) eğitim-öğretim, bilime dair kalitenin yükseltilmesi.”

ERG: “Bizim odaklandığımız konular daha çok eğitimde nitelik, yani nitelikli bir eğitim sistemini nasıl Türkiye’ye sağlayabiliriz. Bu konuda ne eksikler var, oraya nasıl ulaşabiliriz.”

TEGV: “Eğitimi kabaca 3 başlık altında toplarsak; nitelik, nicelik ve eşitlik gibi. Daha çok nitelik ve eşitlik tarafına hizmet ediyor TEGV’in politikaları ve programları. Çünkü bizim çocukların okula kazandırılması anlamında bir politika önceliğimiz yok. Esas olarak amacımız eğitim kalitesine önem vermek. Çocukların o kritik yaşlarında, ilköğretim çağında almaları gereken temel bilgi, beceri, değer ve tutumlara, geliştirdiğimiz ve uyguladığımız programlar aracılığıyla katkıda bulunmaya çalışıyoruz.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Bir sendika olarak bizim görevimiz yalnızca çalışanların sosyal, özlük haklarının iyileştirilmesi değil, aynı zamanda eğitimin daha kaliteli bir hale gelmesi için de çaba göstermektir. Eğitimde kalitenin artması, toplumun daha dinamik ve kalkınmış olması için alt yapısının oluşturulması anlamında, sendika olarak da yine ülkeye yönetenlere karşı bir takım önerilerimizi projelerimizi anlatmak ifade etmek zorundayız.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

DES: “DES; (...) kamu hizmetlerinin ve eğitim hizmetlerinin halka etkin, verimli ve kaliteli bir şekilde sunulması amacını taşır.”

ERG: “Yapısal dönüşümün ana unsurları, (...) her çocuğun kaliteli eğitime erişiminin güvence altına alınmasıdır.”

TÖZOK: “Ülkenin öncelikli eğitim problemleri ve ekonomik konuları ile ilgili araştırmalar yapmak, eğitimin kalitesi ve standartların yükseltilmesi ile ilgili görüş ve öneriler oluşturmak üzere çalışmalar yapacak Vakıf kurmak.”,

“Derneğin (...) eğitim kalitesinin ve standartlarının yükseltilmesi ile ilgili çalışmaları kamuoyuna ve ilgililere duyurmak için radyo, televizyon, gazete, dergi, kitap, broşür gibi yayın araçlarından yararlanmak, toplantılar, seminerler, kongreler, konferanslar düzenlemek.”

✓ **Yapılan Çalışmalar:**

DES: “Eğitimde Yaygınlaştık Ama Kalitelileşemedik!”...

EĞİTİM-İŞ: “Parasız ve Nitelikli Eğitim-Barınma Hakkı Sağlamak Devletin Görevidir”...

ERG: “Tüm Türkiye’nin Önceliği Artık Demokratik, Nitelikli ve Eşitlikçi Bir Eğitim Olmalı”, “Okul Kalitesini Yukarıya Çekemedik”, “ERG: Öğretmen ve Eğitimin Niteliğinin Geliştirilmesi Şart!” ...

SETA: “Sayı Artıyor, Peki Ya Kalite?”...

TEGV: “Mobil Öğrenme Haftası: Kaliteli Eğitim İçin İnovasyon”...

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “Eğitimin kalitesi üretim gücümüzü doğrudan etkiliyor”...

3. *Eğitim Çalışanlarının Çalışma Koşulları, Özlük Hakları ve Mali Haklar:*

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

DES: “Yalnızca öğretmenlerin sorunlarını seslendiren bir sendikal anlayışın değil, öğrencilerin de, velilerin de sorunlarını, taleplerini dert edinen, bu konuyla ilgili bilimsel etkinlikler düzenleyen bir sendikal anlayışın öncülüğünü yapıyoruz.”

EĞİTİM-BİR-SEN: “(...) eğitim-öğretim, bilim hizmet kolu çalışanlarının sosyal, ekonomik demokratik haklarını geliştirmek, korumak daha bir itibarlı seviyeye çıkarmak, (...) sendikamıza üye olabilen kurumlardaki kamu çalışanlarının tüm ekonomik, özlük, mesleki hak ve menfaatlerini koruma (...) gayreti içerisindeyiz.”

EĞİTİM-İŞ: “EĞİTİM-İŞ’in demokratik kitle örgütü olarak tabi ki birinci sebebi sınıfın sorunları yani öğretmenin, hizmetlinin, memurun özlük haklarını korumaktır.”

EĞİTİM-SEN: “Biz EĞİTİM-SEN olarak eğitimle ilgili her konuya müdahil oluyoruz ve her konuda söz söylemeye çalışıyoruz. (...) eğitim emekçilerinin çalışma koşullarına (...) kadar.”

ERG: “Öğretmenlik politikası üzerinde çalışmalar yapıyoruz. Yani öğretmenlik mesleğinin çalışma şartları, saygınlığı, niteliği (...)”

TÜRK-EĞİTİM-SEN: “Bir sendika olarak bizim görevimiz yalnızca çalışanların sosyal, özlük haklarının iyileştirilmesi değil (...). Mesela, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerin problemleri ve çözüm yolları ile ilgili bir anket çalışması yaptık. (...) Özetle, TÜRK EĞİTİM-SEN yalnızca çalışanların sosyal, özlük hakları ile ücret sendikacılığı bağlamında bir sendikacılık yapmıyor. Onun da ötesinde bir sivil toplum örgütü olmamız sebebiyle içinde bulunduğumuz toplumun eğitim ile ilgili sorunlarını Türkiye gündemine taşıyoruz.”

✓ **Tüzük/ Web Sayfaları:**

DES: “DES; eğitim çalışanlarının mesleki, mali, özlük ve demokratik sorunlarının çözümü ve bu haklarının gelişimi için mücadele eder.”

“üyelerinin hak ve çıkarlarını korumaya ve geliştirmeye çalışır.”

“insanlık haysiyetine yakışır bir gelir, eşit işe eşit ücret adaleti, daha iyi çalışma şartları ve daha yüksek mesleki saygınlık kazandırmaya çalışır.”

“eğitim çalışanlarının sorunlarını çözmeye, çalışma şart ve menfaatlerini geliştirmeye, başta eğitim çalışanları olmak üzere, öğrenci ve velilerden oluşan diğer eğitim bileşenlerinin de hak ve çıkarlarını koruma (...) amacını taşır.”

EĞİTİM-BİR-SEN: “Başta üyeleri olmak üzere özelde eğitim çalışanlarının, genelde tüm kamu çalışanlarının, insan onuruna yaraşır ücret almalarını sağlayacak Anayasal ve yasal düzenlemelerin yapılması,”

“Öncelik üyelerinin olmak üzere eğitim çalışanlarının ve genel olarak tüm kamu çalışanlarının; onurlu, huzurlu ve mutlu şekilde çalışabileceği; özgür, adil, katılımcı, plânlı ve kaliteli çalışma ortamına kavuşmasının sağlanması,”

EĞİTİM-İŞ: “Başta üyeleri olmak üzere tüm emekçilerin ortak ekonomik, sosyal, özlük, mesleki, sendikalar hak ve çıkarlarını koruyup geliştirerek onlara daha onurlu ve saygın bir yaşam düzeyi sağlamak için mücadele eder.”

“Çalışma koşullarını düzenleyen hükümlerin uluslararası ölçütlere uyumunun sağlanması (...) için mücadele eder”

EĞİTİM-SEN: “Üyelerinin, emeğinin hakkını alıp insanca yaşayacak ücret almaları ve daha iyi çalışma koşullarına kavuşturulmaları için üyeleri adına işveren ile toplu sözleşme temelinde her düzeyde görüşme ve pazarlıkta bulunur.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Hür sendikacılık anlayışı içerisinde, üyelerinin ekonomik, sosyal, kültürel ve mesleki hak ve menfaatlerini korumayı ve geliştirmeyi,”

“Üyelerinin geleceğe güvenle bakmalarını sağlayacak sosyal güvenlik sisteminin geliştirilmesi ve bunlardan eksiksiz yararlanabilmeleri için gayret sarf eder.”

“Üyelerin ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatleri (...) ilgili ve yetkili kurumlara ve konfederasyona sunulmak üzere çalışmalar yapar, yaptırır ve öneriler sunar.”

✓ Yapılan Çalışmalar:

DES: “Öğretmenleri Mutsuz Bir Toplum Karanlıkta Kalır!”, “Özel Okul Öğretmenleri Asgari Ücretle Çalışacak”...

EĞİTİM-BİR-SEN: “Eğitim Çalışanlarının Sorunları ve Çözüm Önerileri”, “Öğretmenlik Mesleği ve Mesleğin Statüsü” ...

EĞİTİM-İŞ: “Nöbet Eylemi Broşür”, “Okul Öncesi Öğretmenlerin Sorunları ve Çözüm Önerileri”, “Haftada Birden Fazla Nöbet Verilemez”...

EĞİTİM-SEN: “Yükseköğretim Alanındaki İdari ve Teknik Personelin Sorunları ve Çözüm Önerilerimiz”, “İş Güvencemize ve Geleceğimize Sahip Çıkıyoruz”...

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Öğretmenlerin "Sosyo-Ekonomik Durumu ile İlgili" Anket Çalışması”, “Türkiye genelinde bordro yaktık”, “Ek zam için haykırdık, meydanlara sığmadık!”, “Ek zam için meclis kapısına dayandık”, “Okul yöneticilerinin 6 saat derse girme zorunluluğu kaldırılmalıdır / Musa Aktaş” ...

4. Eğitime Erişim, Eşitlik, Cinsiyet Eşitliği, Fırsat Eşitliği, Eğitim Hakkı, Okul Terki, Çalışan Çocuklar, Çocuk Hakları, Barınma Problemi, Burslar:

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

ERG: “Bizim odaklandığımız konular (...) Eşitlik yani her çocuk sosyo-ekonomik düzeyinden, yaşadığı bölgeden, çeşitli dezavantajlardan bağımsız olarak kaliteli ve nitelikli eğitim hizmetlerine erişim sağlayabiliyor mu? Sağlayamıyorsa bu nasıl sağlanabilir. Bununla ilgili çalışıyoruz”

TED: “Eğitimle ilgili her şeye odaklanırsanız biz. Yani yeni doğmuş bir çocuğun eğitim hakkından, yaşam boyu eğitim ilkesi ile beşikten mezara kadar dediğimiz eğitimin her alanıyla ilgileniriz.”

TEGV: “Türkiye eğitimde eşitsizliğin çok fazla olduğu ülkelerden birisi, eğitim sistemimiz maalesef eşitsizlik üretiyor. Bölgeler arası, okullar arası eşitsizlikler var. Hala cinsiyetler arası eşitsizlikler var. Biz bir şekilde dezavantajlı bölgelerde, dezavantajlı sosyo-ekonomik kökenden gelen çocuklara bir takım öğrenme fırsatları, eğitimde fırsat eşitliği ya da eğitim hakkının hakkıyla yerine getirilmesi konusunda katkı sunmaya çalışıyoruz. Dolayısı ile daha çok (...) çocuklara eşit eğitim hakkı, eşit öğrenme fırsatları sunulması konusunda programlar uyguluyoruz.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

DES: “DES; Herkesin bilimsel, nitelikli, demokratik ve parasız eğitim hakkından eşit bir şekilde yararlanmalarını sağlamaya (...) çalışır”

“(…) Cinsel Ayrımcılık, Sokak Çocuklarının Topluma Kazandırılması, Çocuk Hakları, Ailede Şiddet Gören Çocukların Korunması, Çocukların Aile Tarafından İşgücü Olarak Görülmesi, Yaşı Küçük Çocukların Çalıştırılması, Tüm dezavantajlı toplumsal kesimlerin Çalışma ve Sosyal Hayatta Fırsat Eşitliği Tanınması (...) alanında çalışmalar yapar.”

EĞİTİM-BİR-SEN: “Her bireyin, ... fırsat ve imkân eşitliği çerçevesinde eğitim hizmetlerinden bihakkın yararlandığı (...) eğitim sistemini (...) sağlamak için evrensel hukukun, uluslararası sözleşmelerin ve belgelerin, Anayasanın, kanunların, İLO kararları ile sair mevzuatın sağladığı hak ve yetkilere dayanarak her türlü mücadeleyi verir.”

EĞİTİM-İŞ: “Ülkede yaşayan herkesin eşit, parasız ve nitelikli eğitim hakkı olduğunu savunmaya, bu hakkın yaşama geçirilmesi için mücadele eder.”,

“Öğrencilerin haklarının önceliğini gözetir; çocukları, gençleri ve engellileri korumak için her türlü duyarlılığı ve çabayı gösterir.”

EĞİTİM-SEN: “Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda, cins ayrımcı olmayan, eşit (...) eğitim görmesini savunur.”,

“Ataerkil sistem ve onun yarattığı zihniyet ve politik alanı sorgulayarak cinsiyet özgürlüğünü ve eşitliğini sağlamayı esas alır.”,

“Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel, parasız ve kamusal nitelikli eğitim görmesini savunur.”,

“(…) uluslararası sözleşmelerde yer alan çocukların hakları ve eğitimi ile ilgili temel hakların ve özgürlüklerin takipçisi ve savunucusudur. Olumsuz koşullardaki çocukların eğitimi için çalışmalar yapar.”

TED: “Öğrencilerin barınmalarını sağlamak amacıyla yurtlar açmak”,

“Maddi imkânları yeterli olmayan başarılı çocuklara ülke genelinde burslar vererek, onlara eğitimlerine devam etme olanağı tanımak”,

“Kimsesizliği ve parasızlığı dolayısıyla okuma imkânı bulamayan ahlaklı, anlayışlı ve çalışkan Türk çocuklarına eğitim olanağı sağlamak”

“Gerek yurt içinde, gerek yabancı ülkelerde bulunan eğitim merkezlerinde Türk öğrencileri için yurtlar kurmak,”

TEGV: “TEGV’de din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı yapılmaz.”,

“Eğitim haktır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, bazı çocukların, sahip olabileceği tek güç, tek fırsattır.”

TÖZOK: “Özel okulların (...) fırsat eşitliğine uygun bir biçimde faaliyette bulunması (...) için gerekli kuralları belirlemek ve yürütülmesini sağlamak.”,

“Öğrenim görmek için ekonomik açıdan yetersiz olan öğrencilere öğrenimleri sırasında yardım etmek, burs vb imkanları sağlamak.”

✓ Yapılan Çalışmalar:

DES: “Kadınların 1-0 Yenik Başladığı Bir Türkiye Gelişemez!”...

EĞİTİM-İŞ: “Parasız ve Nitelikli Eğitim-Barınma Hakkı Sağlamak Devletin Görevidir”...

EĞİTİM-SEN: “2016 Yılı Sonu Eğitimde Cinsiyetçilik Raporu”, “Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Araştırması Sonuçları”...

ERG: “Türkiye Eğitim Sisteminde Eşitlik ve Akademik Başarı”, “İlköğretimde Öğrenci Devamsızlığının Azaltılması Politika Analizi ve Öneriler”, “Türkiye’de Eğitime Erişimin Belirleyicileri”, “Eğitim Hakkı ve Eğitimde Haklar”, “Eğitim Sisteminden Diplomasız Ayrılma Sorunu ve Çözüm Önerileri”, “Sosyal Adalet ve Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitimde Eşitlik Şart”, “Çocuk İşçilik Engellerden Biri”...

LDT: “Türkiye’nin Eğitim Sorunu ve Özgür Toplum için Reform Önerisi: İmkânlar, Zorluklar ve Ara Çözümler (Rapor) (I. Türkiye’de Eğitim Reformu İçin Ara Öneriler, II. Eğitimde Fırsat Eşitliği için Bir Öneri: Eğitim Kuponu)”...

SETA: “Türkiye’nin Eğitim, Öğrenim ve Çalışma Sürecinde Olmayan Gençleri”...

TED: “80. Yıl Uluslararası Eğitim Forumu: Eğitim Hakkı ve Gelecek Perspektifleri”, “En alt tabaka eşitsizliği: Göçmen geçmişi olan çocuklar dezavantajlı durumda mı?”, “Türkiye’de ve Başka Ülkelerde Okul Terkleri ve Devamsızlık”...

TEGV: “UNESCO: Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği e-Atlası”, “Eğitim ve Eşitlik İçin Yatırım”...

TİSK: “Kızlarımız eğitimde fırsat eşitliği bakımından dezavantajlı”...

5. Sınavlar, Ölçme ve Değerlendirme Sistemleri, Kademeler Arası Geçiş

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

SETA: “Biz öncelikle bir araştırma kuruluşuyuz. (...) Araştırma olarak ne yapıyoruz dediğimiz zaman aslında temel eğitimden yüksek öğretime kadar tüm alanlarda yayınlarımız söz konusudur. (...) Mesela en son TEOG öncesinde orta öğretime geçiş sistemiyle ilgili olarak, karar alıcıları, politika yapıcıları etkilemek adına kendi görüşlerimizi ifade eden bir analiz hazırlamıştık.”

TÖZOK: “Derneğimiz iki türlü çalışma yürütüyor. (...) Bir grup tamamen eğitim-öğretime yönelen grup. (...) Bu grupta 6 tane komisyon var. Bunlar; Okul öncesi komisyonu, ilkököl komisyonu, ortaokul komisyonu, lise komisyonu, rehberlik komisyonu, eğitim teknolojileri komisyonu. Bu komisyonlarda birçok konuda çalışmalar yürütülüyor (...) Mesela Türkiye PISA ve TIMSS sınavlarında neden geride ve bunu yükseltmek için neler yapılabilir gibi konular.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-BİR-SEN: “Her bireyin, (...) zorunlu eğitimden sonra yetenek, bilgi ve birikiminin objektif kriterlerle ölçüldüğü seçme sınavlarıyla alan sınırlaması olmaksızın hak ettiği yükseköğrenim programlarında eğitim görme hakkını kullanabildiği”

✓ Yapılan Çalışmalar:

EĞİTİM-İŞ: “ÖSYS Sonuçları MEB’in Kendi Başarısızlığıdır”...

EĞİTİM-SEN: “Sınavların Nasıl Olacağı Değil, Sınav Odaklı Eğitim Sistemi Tartışılmalıdır!”...

ERG: “İlköğretimden Ortaöğretime Geçiş Politika Analizi ve Öneriler”, “Türkiye PISA 2012 Analizi: Genel Bulgular ve Eğilimler”, “Yeni Ortaöğretime Geçiş Sistemi Üzerine Değerlendirmeler”, “PISA Karnemiz Neden Kötü?”...

SETA: “‘İyi İnsan’ı Test Skorları Belirlemiyor”, “TIMSS 2015 Sonuçlarının Anlattıkları”, “Türkiye’nin 2015’te Katıldığı Uluslararası Sınavlar”...

TED: “Hayat=180 dk”, “Hayat=195 dk”, “Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş Sistemi”, “TIMSS Araştırma Raporu”, “Türkiye’nin TIMSS 2015 Performansı Üzerine Değerlendirme ve Öneriler”, “Ortaöğretime Geçiş” Yerine Ortaöğretime Yeniden Düşünmek”, “PISA’nın Dönüşümü”...

TEGV: “PISA Testleri “Küresel Becerileri” ve Kültürel Farkındalığı da Ölçecek”...

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “Eğitim Meclisi, PISA sonuçlarını değerlendirdi”, “TOBB Türkiye Eğitim Meclisi “Sınav sistemi değişiklikleri”...

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Genel başkan yeni sınav sistemini değerlendirdi”...

TÖZOK: “PISA Değerlendirme Raporları”...

6. Eğitim Reformları

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

SETA: “Milli Eğitim Sistemi içerisinde bazı alınan hızlı kararlara yetişmek gerekiyor, bizde sorunlu gördüğümüz kararları etkilemek gerektiğini düşündüğümüz için farklı boyutlarda araştırmalar yapıyoruz”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Bizler eğitim sisteminde karşılaştığımız sorunları, değişik yöntemlerle kamuoyuyla ve yetkililerle paylaşıyoruz, (...) yapılan yanlışları Türkiye'nin gündemine taşıyoruz, konunun muhatapları ile her konuda görüşmeler gerçekleştiriyor ve eğitim sistemi ile ilgili düzenlenen toplantılara katılmak suretiyle görüşlerimizi anlatıyoruz. Mesela 4+4+4 sistemi Türkiye'nin gündemine geldiği zaman burada karışılacağımız sorunların neler olacağı ile ilgili ya da bu sistemin daha sağlıklı yürütülmesi anlamında neler yapılması gerektiği noktasında TÜRK EĞİTİM-SEN olarak konunun paydaşları ile görüşmeler yaptık.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

DES: “Eğitim gibi dominant ve her konu ile ilişkili bir alanda faaliyet yürüten sendikamız; (...) Eğitim Sistemi Reformları (...) gibi her türlü sorun ve konularla alakalı çalışmalar ve projeler hazırlar ve yürütür.”

LDT: “Eğitim Politikaları Araştırma Merkezinin (EPAM) temel çalışma alanları şöyle sıralanabilir: Genel eğitim politikaları, Okulların yeniden yapılandırılması”

✓ Yapılan Çalışmalar:

DES: “MEB Kırk Ölçmeli, Bir Biçmelidir!”, “Eğitimde Bütün Yapının Reforma İhtiyacı Var!”...

EĞİTİM-BİR-SEN: “4+4+4 Yeni Eğitim Sistemi Ne Getiriyor?”...

EĞİTİM-İŞ: “4+4+4”...

EĞİTİM-SEN: “Eğitimde Yaşanan Dönüşümün Boyutları Sunumu”

ERG: “Temel Eğitimin Kademelendirilmesi Sürecinin İzlenmesi”, “Erken Çocukluk Eğitimi ve “4+4+4” Düzenlemesi”...

LDT: “Eğitim Reformu, Fırsatlar, Engeller, Mehmet Ali İnkaya konulu müzakere toplantısı raporu”...

SETA: “Eğitimin Yeniden Yapılandırılması”, “Kesintili ve Sorunsuz Eğitim”...

TED: “Ortaöğretimde Dönüşüm Bir Yol Haritası”, “Eğitimde İnovasyon”...

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “12 yıllık zorunlu eğitim detaylarıyla görüşüldü”...

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Eğitim sisteminde reform niteliğinde köklü değişiklikler yapılmalı”, “Eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması paneli yapıldı”...

7. Eğitim Mevzuatı

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “(...) problemlerin çözümünde ister dernek kendi girişimini kullanarak takip ediyor ister biz TOBB' un desteğini arkamıza alarak takip ediyoruz örnek vereyim önümüzdeki günlerde eğitimle alakalı yönetmelikte düzenlemeler yapıldı. Düzenlemelerde sektörü ilgilendiren epey problemlili konu var biz oturduk bir toplantı yaptık, (...) yönetmelikte bütün problemlili konuları oturup tek tek bir rapor haine getirdik TOBB bu raporu gönderdi.”

TÖZOK: “Derneğimiz iki türlü çalışma yürütüyor. (...) Bir kesim sadece politikacılarla uğraşıp, kanunlarda, yönetmeliklerde ve diğer alanlarda teşvik gibi konuları inceleyen grup. Bir grup da tamamen eğitim-öğretime yönelen grup.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-BİR-SEN: “Eğitimin her aşamasında (Okul Öncesi Eğitim, İlk Öğretim, Orta Öğretim ve Yüksek Öğretim, Yaygın Eğitim) evrensel normlara uygun eğitim ve öğretim yapılabilmesine imkân

sağlamaya yönelik olarak mevcut yasa, yönetmelik ve müfredat programlarının güncelleştirilerek geliştirilmesi,"

TÖZOK: "Özel Okulların ülke genelinde yaygınlaşması ve bu doğrultuda sorun teşkil eden mevcut yasaların yeniden düzenlenmesi için gerekli çalışmaları yapmak"

✓ **Yapılan Çalışmalar:**

EĞİTİM-BİR-SEN: "Yüksek Öğretim Kanununa İlişkin Öneriler"...

EĞİTİM-İŞ: "Eğitimde Yıkım Yasasına Hayır!"...

EĞİTİM-SEN: "OHAL, KHK'ler ve Demokrasi Mücadelesi Sempozyumu Düzenliyoruz"...

ERG: "Yeni Anayasada Eğitim Nasıl Ele Alınmalı?", "ERG Meclisteki MEB Yasa Tasarısını Değerlendirdi"...

TED: "Yükseköğretimde Nasıl Bir Yasa", "Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde Yapılan Düzenlemelere İlişkin Değerlendirmeler"...

TÜRK EĞİTİM-SEN: "Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Neler Değişti", "MEB İzin Yönergesini değiştirdi", "Sınavı dayalı Yönetici Atama Yönetmeliği / Musa Akkaş", "Yönetici Ata(ma)maYönetmeliği ! / Talip Geylan" ...

TÖZOK: "Ortaöğretim Mevzuatı 2016"...

8. *Hayat Boyu Öğrenme (Yetişkin Eğitimi, Yaygın Eğitim, Hizmet İçi Eğitim)*

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

TED: "Eğitimle ilgili her şeye odaklanırsanız biz. Yani yeni doğmuş bir çocuğun eğitim hakkından, yaşam boyu eğitim ilkesi ile beşikten mezara kadar dediğimiz eğitimin her alanıyla ilgilenirsiniz."

✓ **Yapılan Çalışmalar:**

ERG: "Düşünme Gücü: Soran ve Sorgulayan Gençlik için Öğretmen Destek Projesi"...

TED: "Yaygın Eğitim ve Sorunları"...

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: "Hayat Boyu Öğrenme" sunumu...

9. *Mesleki ve Teknik Eğitim, Meslek Yüksek Okulları, Piyasa-Eğitim İlişkisi, İşbaşında Eğitim, Staj*

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

TİSK: "(...) TİSK olarak baktığımızda birinci önceliğimiz mesleki eğitim. (...) Çünkü işverenler açısından bakıldığında, nitelikli kalifiye eleman bulma sıkıntısı var. Çünkü eğitim sistemimiz işverenlerin ihtiyaç duyduğu nitelikte kalifiye eleman yetiştirmekte yetersiz. (...) Meslek lisesi mezunu bir genç çalışmak için geliyor, ara eleman olarak ama maalesef o kadar vasıfsız geliyor ki yani meslek lisesinden gelmiş ama hakikaten eline tornavida almamış. (...) Aynı şekilde meslek yüksek okullarında da bu sıkıntı var. (...) İşverenler okullardan yeni mezun olmuş çocukları işe aldığında, tekrar eğitmek zorunda kalıyor. "

TÜRK EĞİTİM-SEN: "Bizler eğitim sisteminde karşılaştığımız sorunları, değişik yöntemlerle kamuoyuyla ve yetkililerle paylaşıyoruz, (...) mesela Türkiye'deki teknik eğitimin problemleri, yapısal ve işlevsel değişim ihtiyaçları ile ilgili gerçekten çok ciddi çalışmalar yaptık."

✓ **Tüzük/ Web Sayfaları:**

EĞİTİM-BİR-SEN: "Üreten toplum ve insan odaklı istihdam anlayışıyla; mesleki ve teknik eğitimin yaygın hale getirilerek çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu atıl işgücünün harekete geçirilmesini,"

LDT: " Eğitim Politikaları Araştırma Merkezinin (EPAM) temel çalışma alanları şöyle sıralanabilir: (...) Piyasa ve eğitim ilişkisi"

TİSK: "Türkiye’de işgücü piyasasının ihtiyaç ve standartlarını dikkate alan, uygulamalı bir meslek eğitimi modelinin benimsenmesi ve yayılması için çaba harcamaktadır. Ulaşmak istediği hedef, mesleki eğitim ve istihdam arasında bir bağ kurulmasıdır."

✓ Yapılan Çalışmalar:

EĞİTİM-BİR-SEN: "FATİH Projesi Mesleki Eğitimi Uçurabilir mi? / Ali Yalçın"...

EĞİTİM-İŞ: "Mesleki ve Teknik Eğitim Sorunlar ve Çözüm Önerilerimiz"...

ERG: "Meslek Eğitiminde Kalite İçin İşbirliği Projesi Yayınları", "Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi: Finansman Yapısı ve Politika Önerileri", "Meslek Eğitiminde Kalite Projesi"...

LDT: "Liberal Düşünce Sayı 49: Eğitim, Piyasa ve Devlet"...

TED: "Türkiye’de Meslek Eğitimi ve Sorunları"...

TEGV: "Meslek Liselerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Raporu"...

TİSK: "TİSK ve MEB Arasında “Tehlikeli ve Çok Tehlikeli İşlerde Çalışanlara Yönelik Mesleki Eğitim İşbirliği Protokolü” İmzalandı"...

TÜRK EĞİTİM-SEN: "Sağlık meslek liselerinde sorunlar bitmiyor / Musa Akkaş"...

10. Özel Okullar, Dershaneler, Kurslar

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

LDT: "Üçüncü bir finansman şekli, ticari finansman şeklindedir. Eğitim yatırımcıları bu sektörün içerisine giremiyorlar, özel okul sistemi çok sınırlı olduğu için anormal özel okul fiyatları var."

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: "(...) odaklandıklarımızı şöyle özetleyebiliriz; (...) özel okullar, özel dershaneler, özel kurslar vs bunların tamamının problemlerini çözme, aralarındaki uyumu oluşturma, sektörün içinde bir bütünlük sağlama."

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

TED: "Türkçe ve yabancı dilde eğitim veren okullar kurmak"

TÖZOK: "Özel Okulların, gelişmesi, yaygınlaşması ve yaşadığı sorunların çözülmesi, eğitim-öğretim alanındaki öncü ve başarılı çalışmaları ile Türk Milli Eğitim Sistemine yaptığı katkılarla kamuoyunda daha çok tanınması, rekabet kurallarına ve Özel Okullar İlkeleri’ne uygun biçimde faaliyette bulunması için gerekli olan çalışmaları yapmak,"

"Özel Okullardaki Eğitim-Öğretim çalışmalarının, Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda, laik, demokratik ve çağdaş değerlerle bütünleşen bir anlayış içerisinde gerçekleşmesi için çalışmalar yapmak."

✓ Yapılan Çalışmalar:

EĞİTİM-BİR-SEN: "Özel öğretimin hâli ve sorunlarının halli / Ali Yalçın"...

ERG: "Dershanelerin Kapatılması Eğitimde Kaliteyi ve Fırsat Eşitliğini Sağlar mı?", "Eğitim İzleme Raporu: Özel Okulların Payı Nasıl Artıyor?", "Her 5 Liseliden Biri Artık Özelde Okuyor", "Eğitim Sistemi İçerisinde Özel Okullar", "ERG: Eğitimde Özel Okulların Payı Artıyor"

LDT: "Dershaneleri Değil, Okulları Kapatın / Atilla Yayla"...

SETA: "5 Soru: AYM’ nin Kritik Kararı ve Dershane Tartışmaları", "Dershaneler ve Eğitim Sisteminin Rehabilitasyonu", "Özel Okul Teşvikleri", "Çocuğunuza Özel Okul Seçmek İçin 5 Tavsiye"...

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: "Kurslara hayatımızın her alanında ihtiyaç duyuyoruz", "Eğitim Meclisi, özel eğitim kurumlarının, genel eğitimdeki payını tartıştı"...

TED: "Özel Okulları Sınıflandırmanın Amacını Anlamak"...

11. Eğitimde Özelleşme, Yerelleşme, Okulların Ticarileştirilmesi, Okul Çeşitliliği (Müfredat, Okul, Finansman, Yönetim Çeşitliliği)

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-SEN: "okulların ticarileştirilmesiyle ilgili süreç bizim için önemli. Buna karşı tüm gücümüzle mücadele ediyoruz."

LDT: "Bizim talebimiz, okul, mahalle ve bölgesel olarak okulların özel işletmecilere satılması ve kiralanması. (...) Bölgesel müfredatlar çıkmalı, eğitimin yerelleşmesini istiyoruz ancak yerelleşme derken kesinlikle olmaması gereken şey, okulların belediyelere devredilmesi. (...) Biz eğitimde özelleşmenin eğitim yatırımcıları üzerinde olması gerektiğini düşünüyoruz. Özetle bakanlıktan talep ettiğimiz 4 ana başlık var. Finansman çeşitliliği, okul çeşitliliği, müfredat çeşitliliği ve yönetim çeşitliliği, bu 4 çeşitlilik sağlanırsa eğitimde bir aşama kaydedebiliriz. (...) Finansman çeşitliliği olmadığı için, okul çeşitliliği de ortaya çıkmıyor. Yani standart okul sistemleri var. Bir ülkede standart okul sistemleri olmaz, çünkü insanlar eğitim konusunda, eğitim programları, müfredatlar konusunda düşünceler ortaya koyarlar, bunlar farklı okullarda denenir, bu da rekabetle birlikte eğitimin kalitesi için bir performans ortaya çıkarır. (...) Oysa okul işletmesi, basit bir işletmedir, market işletir gibi okul işletebilirsiniz. Ama standartlar bizde çok katı"

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-BİR-SEN: "Eğitim sisteminin ve eğitim hizmeti sunan kurum ve kuruluşların teşkilatlanmasının; (...) taşradan merkeze hızlı ve eksiksiz ulaşma özelliğine sahip yerelleşmenin sağlandığı kurumsallaşmış yapıya dönüştürülmesi,"

"Eğitim sisteminin ve eğitim hizmeti sunan kurum ve kuruluşların teşkilatlanmasının; (...) taşradan merkeze hızlı ve eksiksiz ulaşma özelliğine sahip yerelleşmenin sağlandığı kurumsallaşmış yapıya dönüştürülmesi,"

✓ Yapılan Çalışmalar:

LDT: "Türkiye'nin Eğitim Sorunu ve Özgür Toplum için Reform Önerisi: İmkânlar, Zorluklar ve Ara Çözümler (Rapor) (I. Türkiye'de Eğitim Reformu İçin Ara Öneriler, II. Eğitimde Fırsat Eşitliği için Bir Öneri: Eğitim Kuponu)"...

TED: "Öğretmen Özerkliği ve Okul Özerkliği Üzerine"...

12. Çok Kültürlülük, Çiftlilik, Yabancı Öğrenciler, Anadilde Eğitim

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-İŞ: "EĞİTİM-İŞ olarak ana dilde eğitimin Türkçe yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Ancak ana dilde eğitim Türkçe yapılırken diğer yerel dillerinde öğretilmesi, -eğitim demiyorum-devletin katkısıyla üstelik belediyelerin ya da devletin katkısıyla öğretilmesi gerektiğini de düşünüyoruz. (...) Ama ana dil eğitimimiz kesinlikle Türkçe olmalıdır diyoruz."

EĞİTİM-SEN: "(...) Eğitimle ilgili temel ilkemiz var bizim, eğitimin (...) ana dilde olması gerektiğini düşünüyoruz. (...) Ana dilde eğitim meselesi son derece önemli, (...) sağlıklı bir birey olabilmesi için çocukların ana dilde eğitim alması gerekiyor. Bu ülkede farklı dilde konuşan insanlar var başta Kürtler olmak üzere. Çok ciddi bir asimilasyona tabi tutulmuşlar ve bu asimilasyon her alanda yaşam boyu onları etkileyecek bir süreci beraberinde getirmiş, bu noktada mücadele ediyoruz."

SETA: "Biz daha çok politika odaklı çalışmayı tercih ederiz. (...) Şu an daha çıkmadı ama anadil ile ilgili sorun odaklılıktan ziyade, bir perspektif sunacak, karar alıcıların önünü açacak, dünyada bu işlerin nasıl yürüdüğünü gösterecek olan bir çalışmamız söz konusu."

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-SEN: "Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda, herkesin kendi anadilinde, (...) eğitim görmesini savunur."

✓ Yapılan Çalışmalar:

ERG: "Bir Arada Yaşamı ve Geleceği Kapsayıcı Eğitimle İnşa Etmek", "Çiftkillik ve Eğitim", "Bakan Yılmaz: MEB Okullarında 169 Bin Suriyeli Öğrenci Var", "Mülteci Çocukların Eğitimi için Geliştirilecek Politika Hak Temelli Olmalı", "Suriyeli Öğrenci Sayısı 450 bini buldu"...

SETA: "Suriyeli Çocukların Yıllara Göre Eğitim Verileri ve Okullaşma Oranları", "Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitiminde Yol Haritası", "Türkiye'nin Suriyeli Çocukları ve Eğitim Meselesi", "Anadilde Eğitim: Dünyada Yaygın Uygulama Modelleri"...

TEGV: "Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi Raporu"...

13. Din Eğitimi

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-İŞ: "Bir başka konu kesinlikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kaldırılmasını istiyoruz. Velilerin ve çocuğun isteği ile okutulabileceğini ama kesinlikle notla değerlendirilmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Yani evet çocuklar istediği zaman, veli istediği zaman bu ders seçmeli olarak verilebilir. Ancak zorunluluktan kaldırılmalı ve notla değerlendirilmemeli. Not unsuru kalsın."

EĞİTİM-SEN: " (...) herkes inancını yaşamalı ama hiçbir biçimde eğitim tek tipleştirmeye hizmet etmemeli. (...) Örneğin bu ülkede alevi insanlar var, ateist insanlar var, bunlara din kültürü gibi zorunlu din dersleri dayatılmamalı."

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-BİR-SEN: "Başta çocuklar ve gençler olmak üzere bütün bireylerin, temel hak ve özgürlüklerin ruhuna uygun şekilde din eğitimi ve öğretimi hakkından yararlanmasını sağlayacak ve çocuklar açısından bu hakkın kullanımına ilişkin kararın ebeveynleri tarafından verilmesine zemin hazırlayacak uygulama ve kuralların hayata geçirilmesini talep eder."

"Bireylerin (...) temel haklardan olan dil ve din öğrenimi ve dini inançlarının gereklerini yerine getirmelerine ilişkin temel haklarını kullanırken, hiçbir engelleme ile karşı karşıya kalmamasını"

✓ Yapılan Çalışmalar:

EĞİTİM-SEN: "Eğitimin Dinselleştirilmesi ve Şura Kararları Sunumu"...

ERG: "Türkiye'de Din ve Eğitim: Son Dönemdeki Gelişmeler ve Değişim Süreci", "Türkiye'de Din ve Eğitim: Değişim İhtiyacı", "Din Dersi için Uyarı"...

LDT: "Hasan Yücel Başdemir / Din Dersleri ve Aleviliğin Aktarılması", "Sivil Özgürlük Olarak Din ve Vicdan Özgürlüğü", "Din Eğitimi, Liberallik ve Mehmet Altan / Atilla Yayla"...

SETA: "Kemalizm Sorunu Olarak Zorunlu Din Dersleri", "Mahalle Baskısı ve Seçmeli Din Dersleri"...

TED: "Ortaöğretim Kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi ve Sorunları"...

TÜRK EĞİTİM-SEN: "Türkiye'de Din Eğitimi" Çalıştay Komisyon Raporları"...

14. Öğretmen Yetiştirme, İstihdam Politikaları

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-İŞ: "(...) ulusal bir müfredatımız, ulusal bir öğretmen yetiştirme politikamız olmalı."

EĞİTİM-SEN: " (...) Biz EĞİTİM-SEN olarak eğitimle ilgili her konuya müdahil oluyoruz ve her konuda söz söylemeye çalışıyoruz. (...)öğretmen yetiştirmeden tutalım, (...) ücretli ve benzeri istihdam biçimlerine kadar. (...) Yani kadrolu istihdam olması, ataması yapılmayan öğretmenlerin atamasının yapılması"

TED: "Ayrıca eğitimin en önemli unsurlarından biri öğretmendir, o yüzden öğretmen yetiştirmeye de çok önem veriyoruz."

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-BİR-SEN: "Her bireyin, (...) eğitimine uygun işlerde istihdam edildiği, eğitim ve istihdam politikalarının hayata geçirilmesini,"

"(...) sözleşmeli personel mevzuat ve uygulamalarına son verilmesini, sözleşmeli personel istihdamının tamamen kaldırılmasını"

EĞİTİM-SEN: "Üyelerini ilgilendiren atama, yer değiştirme, değerlendirme, görevde yükselme ve kararlara katılma gibi konularda adil bir düzenleme yapılmasına çalışır."

✓ Yapılan Çalışmalar:

DES: "Yeni Yılın İlk Eylemini Yapan DES, Atanamayan Öğretmenlerin Sesi Oldu!", "Rotasyon Yerine Teşvik Politikaları Uygulanmalıdır!"...

EĞİTİM-BİR-SEN: "Yanlış istihdam politikasının çaresi rotasyon değildir", "Sözleşmeli Öğretmenlik ve Mülakat Hakkında Basın Açıklaması"...

EĞİTİM-İŞ: "Öğretmen Uzmandır"...

EĞİTİM-SEN: "Öğretmen Atamalarında Sadece Mülakatın Kaldırılması Yetmez, Eğitimde Sözleşmeli ve Güvencesiz İstihdamdan Derhal Vazgeçilmelidir!"...

ERG: "Öğretmen Politikalarında Mevcut Durum ve Zorluklar", "20 Branşa 6 Yıl Öğretmen Ataması Yok! İşte, Ataması Yapılmayacak Branşlar", "2023'e Kadar İş yok"...

SETA: "Türkiye'de Aday Öğretmen Yetiştirme Modeli: İzleme ve Değerlendirme", "Öğretmen Yetiştirme ve Dikkat Eksikliği", "Eğitim Fakülteleri Suskun"...

TED: "Bilgi Çağında Öğretmen Eğitimi, Nitelikleri ve Gücü Bir Reform Önerisi", "Özel Eğitim Öğretmenliği: Yetiştirme Sürecine İlişkin Değerlendirmeler"...

TEGV: "Aday Öğretmen Yetiştirme Süreci ve Danışman Öğretmen Eğitimi Seminerleri Başladı"...

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: "Eğitim Meclisi üyeleri, öğretmen istihdam projeleri hakkında bilgilendirildi"

TÜRK EĞİTİM-SEN: "Sözleşmeli Öğretmenlik mi? Kölelik mi?", "Ataması Yapılmayan Öğretmenlere Destek Verdik", "4/C' liler Bu Ülkenin Vatandaşı Değil mi?", "4/C' ve Kadroya Alınmayan Sözleşmeliler için TBMM Önündeydik."...

15. *Devletin Eğitim Üzerindeki Etkisi, Kamusal Eğitim, Eğitimde Standartlaşma*

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-İŞ: "(...) eğitimin biz (...) kamusal olmasını istiyoruz. (...) Yani Eğitimin devlet tarafından parasız, ücretsiz olması. Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise hatta yükseköğretimin kesinlikle ve kesinlikle devlet tarafından parasız, eşit ulaşılabilir olmasını istiyoruz. (...) Bir de EĞİTİM-İŞ' in öne çıkardığı konuların biri de ulusal eğitim. Elbette bu 1946lara kadar uzatabilir ama bizzat 2002den sonra ulusal eğitimden çok tavizler verildiğini görüyoruz. Elbette ki eğitimin evrensel yanı vardır. Onu tartışıyoruz. Ama eğitim müfredatı ulusal olmalıdır."

EĞİTİM-SEN: "(...) hiçbir biçimde eğitim tek tipleştirmeye hizmet etmemeli."

ERG: "Bir de üstünde çalıştığımız konulardan biri (...) kamu politikalarının eğitime yaklaşımı"

LDT: "Mevcut eğitim sistemiyle devam etmemiz mümkün değil. (...) sürecin normalleşmesi ve herkesin paralı eğitimden yararlanabilmesi için devletin eğitim üzerinde dominant olan etkisini azaltması gerekiyor. (...)Yani standart okul sistemleri var. Bir ülkede standart okul sistemleri olmaz (...) bu kadar okulun, çalışanın, öğrencinin ihtiyaçlarının tek bir merkezden karşılanması mümkün değil. Biz bu sistemin bakanlığın müdahalesi olmadan daha iyi yürüyeceğini söylüyoruz. (...) devletin okullara müdahale etmesine gerek yok."

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-SEN: "Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel, parasız ve kamusal nitelikli eğitim görmesini savunur."

LDT: "Eğitim Politikaları Araştırma Merkezinin (EPAM) temel çalışma alanları şöyle sıralanabilir: (...) Devlet ve eğitim ilişkisi,"

✓ Yapılan Çalışmalar:

DES: "Liselerde Başörtüsünün Serbest Bırakılması ve Eğitimin Demokratikleşme Sürecini Değerlendirdik!"...

EĞİTİM-BİR-SEN: "Kılık Kıyafet Araştırması", " Serbest kıyafet eylemi kararı"...

EĞİTİM-İŞ: "65. Hükümet Programında Kamusal ve Bilimsel Eğitim Yok Sayılmıştır", "Kamusal, Bilimsel, Laik Eğitime Darbe Tasarısı Geri Çekilmelidir"...

EĞİTİM-SEN: "Kamusal Eğitim Çalıştayı Gerçekleştirildi"...

LDT: "Liberal Düşünce Sayı 49: Eğitim, Piyasa ve Devlet", "Liberal Düşünce Sayı 21: Eğitim, Özgürlük ve Refah", "Özgürlük, Eğitim ve Türkiye" sempozyumu, "Özgür Toplumun İlkeleri ve Türkiye'de Eğitim" projesi, "Parasız Eğitim, Eğitimde Devlet Tekeli Demektir", "Sivil Toplum ve Özgürlük Bağlamında Modern Dünyada Eğitim Sorunu / Ömer Çaha", "Türkiye'de Devletin Eğitime Müdahalesinin Yeterli Gerekçesi Var mı?"...

SETA: "Eğitimde Tektipçilik Yerine Ortak Kültür"...

TÜRK EĞİTİM-SEN: "Gündemimizin adı "Okullarda Serbest Kıyafet"..."

16. *Eğitim Yönetimi, Teftiş Sistemi, Eğitim Finansmanı, Hesapverebilirlik, Şeffaflık*

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

ERG: "Bir de daha çok bunlarla bağlantılı olarak üstünde çalıştığımız eğitimde şeffaflık, hesap verebilirlik, yönetim meseleleri, eğitimin finansmanı, bunlar da ilgilendiğimiz konular"

LDT: "En önemli problem, eğitimin finansmanı problemi (...) eğitim finansmanının bu denli vergilerle karşılandığı başka bir yer yok. Ancak baskıcı, diktatörlüğün olduğu, demokrasinin gelişmediği toplumlarda finansman kaynağı bir tanedir, o da devlet finansmanıdır, (...) Oysa 4 temel finansman ayağı vardır eğitimde. Birincisi vergilerle finansmandır. (...) İkincisi, bağışlar eğitim sisteminde çok önemlidir. (...) Üçüncü bir finansman şekli, ticari finansman şeklindedir. (...) Dördüncü bir finansman kaynağı ise prestijdir. (...). Devlet eğitim sistemini yalnızca temel insan hakları ve uluslararası mevzuat açısından ve kriminal açıdan denetlemeli diyoruz. (...) bizim derneğimiz, perspektif olarak ihtiyaçlara ve yeteneklere göre belirlenmiş, rekabet içerisinde bir eğitim sahası görmek istiyor. Bunun için de Milli Eğitim Bakanlığı'nın yalnızca bir koordinasyon kurumu olmasını istiyoruz."

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-SEN: "Eğitimin içeriğinin ve yönetiminin demokratikleşmesini; her kademedeki yöneticilerin işyerinde çalışanlar tarafından demokratik bir şekilde seçimle ve süreli görev almasını savunur."

"Öğrenci ve velilerin örgütlü olarak okul süreçlerine katılmaları için çalışmalar yürütür."

ERG: "Yapısal dönüşümün ana unsurları, eğitimde karar süreçlerinin veriye dayalı olması, paydaşların katılımıyla gerçekleşmesi,"

✓ Yapılan Çalışmalar:

DES: "2016 Eğitim Bütçesi, 2023 Hedefine Uygun Olmalı!"...

EĞİTİM-BİR-SEN: "Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçimi / Ramazan Çakırcı"...

EĞİTİM-İŞ: "Eğitim Harcamalarının Yükü Yine Velilerin Sırtına Yükleniyor"...

EĞİTİM-SEN: “Eğitim Yöneticilerinin ‘Sözlü Sınav’la Belirlenmesi, Torpil ve Siyasal Kadrolaşma Demektir!”...

ERG: “İlköğretim Kurumlarının Mali Yönetimi Araştırma Raporu”, “MEB 2017 Bütçesi Değerlendirmesi”, “Eğitime Daha Fazla Kaynak Ayrılmalı!”, “Eğitim 360° üzerinde yer alan eğitime dair kapsamlı veriler altı ana eksenle özetlenmiştir: eğitimin finansmanı”...

LDT: “Yüksek Öğretimin Finansmanı ve Harçlar Sorunu”, “Herkes Bedava Eğitim, Bedava Sağlık, Murat Çokgezen”...

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “Teftişler yerini rehberlik faaliyetlerine bırakıyor”...**TÜRK EĞİTİM-SEN:** “Nasıl Bir Milli Eğitim Bakanı? / Talip Geylan”...

17. Yükseköğretim Reformu, Yükseköğretim Yapılanması, YÖK, Vakıf Üniversiteleri

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

SETA: “Yükseköğretimde ise, sorun odaklılıktan ziyade daha çok politikayı belirlemeye yönelik olarak, kamuoyunu, politika yapıcıları bilgilendirme ve etkileme konusunda çalışmalarımız var. (...) Bir yükseköğretim reformunun temel ilkeleri neler olmalı? Nelere dikkat edilmeli? Yönetim yapısı nasıl olmalı? vs. gibi yayınlar yapma planlarımız var. (...) Yükseköğretimde özellikle üzerinde durduğumuz konulardan biri de (...) yükseköğretimin yapılanması. (...) Ayrıca bir kaç ay içerisinde yükseköğretim yönetim sistemlerine ilişkin olarak karşılaştırma bir rapor projemiz de var.”

TED: “(...) üniversitemiz yani TED üniversitesi olduğu için de aynı zamanda yükseköğretime de odaklanmış durumdayız.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Üniversite ile ilgili paneller, çalıştaylar düzenliyoruz. Hem üniversite sistemi ile alakalı hem de üniversitede çalışan akademisyen ve diğer personelin sorunları ile ilgili. (...) Mesela Türkiye de yükseköğretimin sorunları, beklentiler ve çözüm arayışları çalıştayları yaptık.”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-BİR-SEN: “Yüksek Öğretim Kurumlarının, bilimsel ürünler üretebilen, çağın gerektirdiği eğitim anlayışı ve materyallerine sahip olarak (...) evrensel normlara uygun, özgür, bilim ve ihtisas kurumları olmasını sağlayacak yükseköğretim sisteminin oluşturulmasını,”

✓ Yapılan Çalışmalar:

EĞİTİM-İŞ: “YÖK Kalkacak Yük Kalkacak”...

EĞİTİM-SEN: “YÖK ve Üniversite Yönetimleri Hukuku Yok Sayan, Fırsatçı Yaklaşımlardan Uzak Durmalıdır!”, “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Görüş ve Önerilerimiz”, “Anayasa Tartışmaları, Eğitim, Yükseköğretim Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı”, “Nasıl Bir Üniversite Nasıl Bir Rektör İstiyoruz?”...

LDT: “Üniversite Sistemimiz ve Üniversite Zihniyeti”...

SETA: “Nasıl Bir Üniversite?”, “YÖK Yerine ‘Vatandaş Meclisi’”...

TED: “Yükseköğretimde Değişmeler”...

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Üniversite Çalışanları YÖK’ün Otoriter Yapısından Şikâyetçi”, “YÖK toplantısında demokratik, yasaksız üniversite istedik”...

18. Üniversitelerde Seçim Sistemi, İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi, Akademik Özerklik, Yükseköğretim Kontenjanları, Geçiş Sistemi, Akademik Kadro İlanları, Lisansüstü Eğitim, Uluslararasılaşma

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

SETA: “Yükseköğretimde özellikle üzerinde durduğumuz konular akademik özgürlükler, (...) uluslararasılaşma.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Üniversite ile ilgili paneller, çalıştaylar düzenliyoruz. Hem üniversite sistemi ile alakalı hem de üniversitede çalışan akademisyen ve diğer personelin sorunları ile ilgili.”

✓ **Tüzük/ Web Sayfaları:**

EĞİTİM-BİR-SEN: “Yüksek Öğretim Kurumlarının, bilimsel ürünler üretebilen, çağın gerektirdiği eğitim anlayışı ve materyallerine sahip olarak iradi ve icrai anlamda üniversite yönetenlerinin bireysel düşüncelerinden de arınmış biçimde akademik özerkliğe sahip (...) yükseköğretim sisteminin oluşturulmasını,”

“Yüksek Öğretim Kurumlarında çalışan öğretim elemanları ve idari personelin; özlük, sosyal ve mali haklarının geliştirilmesi ve artırılmasını, iş güvencelerinin sağlanması, akademik unvanların ve kadroların üniversite yönetimlerin keyfi uygulamalarına göre değil, şeffaf bir yapıyla adil ve objektif kriterlere dayalı olarak elde edebilmelerine imkân sağlayacak bir sisteme kavuşturulmasını,”

✓ **Yapılan Çalışmalar:**

DES: “ÖYP ile Atanan Akademisyenler Meclisten Müjde Bekliyor!”...

EĞİTİM-BİR-SEN: “Üniversitelerde Özgürlük ve Özlük için Örgütlenme / Ramazan Çakırcı”...

EĞİTİM-İŞ: “Artık Akademide Özerklik YÖK!”...

EĞİTİM-SEN: “Doçentlik Kriterlerini Yargıya Taşıdık!”, “Rektörleri YÖK’ün Kriterleri Değil Üniversite Bileşenlerinin Tamamının İradesi Belirlemelidir!”, “Üniversitelerde Görevde Yükselme Sınavı Sorunu 15 Yıldır Çözülemiyor!”, “50/D Meclis Gündemine Geldi! Utanç Verici Bu Uygulamaya Oy Birliğiyle Son Verilsin!”, “YÖK’ün ÖYP Usul ve Esaslarında Yaptığı Akıl Almaz ve Hukuk Tanımaz Değişikliklerine Karşı Yargıya Gidiyoruz!”...

SETA: “Yükseköğretimin Yönetiminde Müttevelli Heyetleri”, “Üniversite Tercihi: Geleceğe Kesilen Bilet”, “YÖK, Bir Profesör Kaç Doçent Eder?”, “Girişimci Üniversitede Akademik Özgürlük”...

TED: “Yükseköğretime Giriş Sorunları”...

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Akademisyenlerimiz için eylemdeydik!”, “ÖYP değişikliğini yargıya götürdük.”, “Üniversiteler sorunu ve üniversite çalışanları araştırması”

19. Teknoloji Kullanımı,

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

TİSK: “(...) eğitim sistemiz işverenlerin ihtiyaç duyduğu nitelikte kalifiye eleman yetiştirmekte yetersiz. (...) Meslek lisesi mezunu bir genç çalışmak için geliyor, ara eleman olarak ama maalesef o kadar vasıfsız geliyor ki (...) güncel aletlere ve teknolojiye o kadar uzak ki, çünkü okuldaki teknoloji çok geri kalmış.”

TÖZOK: “Derneğimiz iki türlü çalışma yürütüyor. (...) Bir grup tamamen eğitim-öğretime yönelen grup. (...) Bu grupta 6 tane komisyon var. Bunlar; Okul öncesi komisyonu, ilkökul komisyonu, ortaokul komisyonu, lise komisyonu, rehberlik komisyonu, eğitim teknolojileri komisyonu. (...) Mesela yapılan çalışmalardan biri, Eğitim teknolojileri platformu”

✓ **Tüzük/ Web Sayfaları:**

LDT: “Eğitim Politikaları Araştırma Merkezinin (EPAM) temel çalışma alanları şöyle sıralanabilir: (...)Teknoloji ve eğitim ilişkisi”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Türk millî eğitim sisteminin temel ilke ve hedeflerinin, (...)gelişen eğitim teknolojisi ışığında düzeltilmesi”

✓ **Yapılan Çalışmalar:**

ERG: “FATİH Projesi Eğitimde Dönüşüm İçin Bir Fırsat Olabilir mi? Politika Analizi ve Önerileri”, “FATİH’in Başarısı Eğitim ve İçeriğe Odaklanılmasına Bağlı”...

SETA: “FATİH Projesi, Dershane Piyasasını Bertaraf Etti”...

TEGV: “Otizmliler çocukların eğitimi için yeni tablet uygulamaları geliştiriliyor”, “Eğitim Teknolojileri Zirvesi Gerçekleşti”, “Öğrenciler, Bilgisayarlar ve Öğrenme – İlişkilendirme”...

TED:“Günah Keçisi Teknoloji mi?”...

TÖZOK: “4.Eğitim Teknolojileri Konferansı”, “ETP16 Eğitim Teknolojileri Platformu 2016”...

20. Eğitim Yayıncılığı

✓ Yapılan Çalışmalar:

ERG: “18. EPS: Çocuk Kitapları ve Eğitim”...

SETA: “Eğlenceli, Yerli ve İlkeli Çocuk Yayıncılığı”, “TÜBİTAK’ın Çocuk Yayıncılığı ve Batıcılık”

TEGV: “Çocuk Kitabı Çizerleri Müzede Buluştu”

TED:“Akademik Yayıncılık ve Dergicilikte Kalite Politikaları ve Yönelimler Çalıştayı” Raporu...

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “Yayıncılık sektörünün pazarı da sorunları kadar büyük”...

21. Okul Güvenliği, Madde Kullanımı, Eğitimde Şiddet

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-SEN: “Eğitim sadece eğitim emekçilerinin sorunu değil, aynı zamanda bütün toplumun sorunu olduğu için mücadelemizin bir yanını da toplumsal mücadeleler oluşturuyor. (...) Biz EĞİTİM-SEN olarak eğitimle ilgili her konuya müdahil oluyoruz ve her konuda söz söylemeye çalışıyoruz. (...) öğretmen yetiştirmeden tutalım, (...) okul güvenliğine kadar.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “ (...) şiddet konusu, önemseydiğimiz konulardan; hem okullarda ki şiddet, hem kadına yönelik şiddetle alakalı çalışmalar yaptık. (...) Yine okullarımızda uyuşturucu kullanımı ile alakalı, yani kötü alışkanlıklar sigara, alkol ve diğer benzeri kötü alışkanlıklar ile ilgili hem öğrenci bazında hem de okullar, kurullar bazında anket çalışmalarımızı gerçekleştiriyoruz. (...) Yine okullarda uyuşturucu alarmı konulu bir anket çalışmamız oldu. Bunu da kitapçık haline getirdik.”

✓ Yapılan Çalışmalar:

EĞİTİM-İŞ: “Çocuk istismarına Hayır!”...

ERG: “Her Üç Öğrenciden Biri Zorbalığa Maruz Kalıyor!”, “Okulda Güvende Değilim”, “Akran Zorbalığı Ruh Sağlığımı Bozuyor”...

TED: “Okullarda Şiddetin Önlenmesi: Mevcut Uygulamalar ve Sonuçları”...

TEGV: “Dünyanın En İyi Zorbalık Karşıtı Programı”, “Cinsiyet temelli şiddeti önlemede eğitimin rolü”...

TÖZOK: “Okul Öncesi Eğitimde Çocuk Güvenliği’ Konulu Sempozyum”...

TÜRK EĞİTİM-SEN: “İlköğretim Okullarında Şiddet ve Taciz”...

22. Okul Öncesi Eğitim, Erken Çocukluk Eğitimi

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

ERG: “(...) temelde nitelik ve eşitlik. (...) Bir de daha çok bunlarla bağlantılı olarak üstünde çalıştığımız eğitimde şeffaflık, (...) kamu politikalarının eğitime yaklaşımı, (...) okul öncesi eğitim bunlar da ilgilendiğimiz konulardan”

TED: “Biz hem kendi okullarımızdaki eğitimle ilgili araştırmalarımızda, hem de Türkiye’nin eğitim sorunlarıyla ilgili çalışmalarımızda mutlaka bir öneri hazırlar ve ilgili kurumlara sunarız. Okul öncesi eğitim, ilköğretim, (...) odaklanmış durumdayız.”

TÖZOK: “Derneğimiz iki türlü çalışma yürütüyor. (...) Bir grup tamamen eğitim-öğretime yönelen grup. (...) Bu grupta 6 tane komisyon var. Bunlar; Okul öncesi komisyonu, ilköğretim komisyonu, ortaokul komisyonu, lise komisyonu, rehberlik komisyonu, eğitim teknolojileri komisyonu. (...) Mesela yapılan çalışmalardan (...) bir diğeri, Okul Öncesi Sempozyumu.

✓ Yapılan Çalışmalar:

ERG: “Her Çocuğa Eşit Fırsat: Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu ve Öneriler”, “Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi”...

TED: “Okulöncesi Eğitim ve Sorunları”, “Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, “Güçlü Bir Başlangıç 2017: Erken Çocukluk Eğitimi ve Bakımı”...

TEGV: “Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu ve Öneriler Bilgi Notu”, “Alternatif Bir Anaokulu”...

TÖZOK: “3.Okul Öncesi Sempozyumu”...

23. *Laik, Bilimsel, Demokratik Eğitim*

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

DES: “bizim önceliğimiz (...) bütün eğitim bileşenlerinin güncel, ivedi ve temel sorunlarının çözümünü bilimsel pedagojik platformlarda masaya yatırmak ve ciddi nitelikli çözüm arayışları bağlamında bilimsel etkinlikler yapmaktır. (...) nedir mesela bunlar; yani örnek vermek gerekirse (...) eğitim sisteminin demokratikleşmesidir. (...) eğitim sisteminin bilimsel, eleştirel ve analitik düşünceyi öncelik alan bir forma nasıl kavuşturulabileceği sorusuna cevap aramaktır.”

EĞİTİM-İŞ: “EĞİTİM-İŞ (...) nasıl bir eğitimi savunuyor işte burada ayrılıyor diğerlerinden, eğitimin biz bilimsel, laik, demokratik (...) olmasını istiyoruz. (...) Yani eğitimde bizim için birinci koşul bilimsellik ve laiklik.”

EĞİTİM-SEN: “(...) eğitimle ilgili temel ilkemiz var bizim, eğitimin bilimsel, demokratik (...) olması gerektiğini düşünüyoruz. (...) eğitimin içeriğinin laik olması bizim için önemli, laiklikle ilgili hassasiyetimiz var”

✓ Tüzük/ Web Sayfaları:

EĞİTİM-İŞ: “Ülkede yaşayan herkesin çağdaş, bilimsel, laik, demokratik (...) eğitim hakkı olduğunu savunmaya, bu hakkın yaşama geçirilmesi için mücadele eder.

EĞİTİM-SEN: “Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel (...) eğitim görmesini savunur.”

TÖZOK: “Özel Okullardaki Eğitim-Öğretim çalışmalarının (...) laik, demokratik ve çağdaş değerlerle bütünleşen bir anlayış içerisinde gerçekleşmesi için çalışmalar yapmak.”

✓ Yapılan Çalışmalar:

DES: “Türkiye, Eğitimde Demokrasi ve Eleştirel Düşünce Standardını Hızla Yükseltmeli!”...

EĞİTİM-İŞ: “Kamusal, Bilimsel, Laik Eğitime Darbe Tasarısı Geri Çekilmelidir”, “Laik Eğitim ve Emeğe Saygı Yürüyüşü”, “Dersimiz: Laiklik ve Atatürk”...

EĞİTİM-SEN: “Eğitimde Laiklik Uluslararası Sempozyum”...

ERG: “Demokratik Okullara Doğru”, “Tüm Türkiye’nin Önceliği Artık Demokratik, Nitelikli ve Eşitlikçi Bir Eğitim Olmalı”...

LDT: “Demokrasi Okulu”, 2002 – 2003”...

SETA: “Demokratik Eğitim Paketi”...

TED: “Demokrasi İçin Eğitim”, “Eğitimde Laiklik”...

24. Kaynaştırma ve Özel Eğitim, Karma Eğitim

✓ Yapılan Çalışmalar:

EĞİTİM-İŞ: “Çocuklarımız “Kızlı-Erkekli” Okuyacaklar”, “Karma Eğitime Son Verilmesine Geçit Vermeyeceğiz”...

EĞİTİM-SEN: “Okullarda Dini Gereksinimlerle Karma Eğitim Karşıtı Girişim ve Uygulamalara Derhal Son Verilmelidir!”...

ERG: “Kapsayıcı Eğitimin Durumu ve Öneriler”, “Türkiye’de Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim: Politika ve Uygulama Önerileri”, “Türkiye’nin Engelli Fotoğrafı”, “Engelli Çocuğun Eğitimi de Engelli”...

SETA: “Özel Eğitim Uzmanları Kaygılı!”...

TEGV: “Özel Eğitim Materyal ve Etkinlik Yarışması Düzenleniyor”, “Engelsiz Eğitim Programları Güncellendi”, “Otizmli çocukların eğitimi için yeni tablet uygulamaları geliştiriliyor”...

25. Öğretmen-Öğrenci İlişkisi

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

ERG: “Öğretmenlik politikası üzerinde çalışmalar yapıyoruz. Yani öğretmenlik mesleğinin şartları, saygınlığı, niteliği, öğretmenlerin çocuklarla olan ilişkileri, bunlar nasıl iyileştirilebilir. Çünkü niteliğin aslında en önemli bileşeni ve belirleyicisi öğretmendir. Bu yüzden öğretmenlerle ilgili özel çalışmalar yapıyoruz.”

Sivil toplum kuruluşlarının "eğitim ile ilgili olarak hangi konulara/problemlere ya da politikalara odaklanıyorsunuz" sorusuna verdikleri cevaplar ile eğitim politikalarına yön veren ulusal ve uluslararası belgelerde vurgulanan ifadeler karşılaştırıldığında; genel olarak sivil toplum kuruluşlarının odaklandığı eğitim politikalarının ulusal ve uluslararası belgelerde yer alan eğitim politikalarıyla uyumlu olduğu söylenebilir. Nitekim M. Güneş ve Güneş'e göre de Türkiye’de 1950’lerden günümüze bakıldığında sivil toplum alanı tarafından öngörülen eğitim politikaları ile devletin eğitim politikaları arasında temel bir farklılık olmadığı hatta politikaların örtüştüğü gözlemlenmektedir (2003, s.1). Bu, sivil toplum kuruluşlarının amacının, ülkenin sorunlarını ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve bu sorunlara dair öneriler geliştirme olduğu düşünüldüğünde beklenen bir sonuçtur.

Sivil toplum kuruluşlarının odaklandıkları eğitim politikalarının belirlendiği araştırma sorusuna ait veriler ayrı ayrı değerlendirildiğinde sivil toplum kuruluşları tarafından çok odaklanılan eğitim politikalarının “*Müfredat, Dersler, Ders Kitapları, Öğretim Programları, Eğitimin İçeriği, Öğretme-Öğrenme Süreçleri, Materyaller, Öğrenme Ortamları*” ve “*Eğitime Erişim, Eşitlik, Cinsiyet Eşitliği, Fırsat Eşitliği, Eğitim Hakkı, Okul Terki, Çalışan Çocuklar, Çocuk Hakları, Barınma Problemi, Burslar*” başlıklarında yoğunlaştığı görülmektedir.

Bunun yanında katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında verilen cevaplarda en çok değinilen eğitim politikaları “Eğitim Çalışanlarının Çalışma Koşulları, Özlük Hakları ve Mali Haklar”, “Eğitimde Kalite ve Nitelik” ve “Devletin Eğitim Üzerindeki Etkisi, Kamusal Eğitim, Eğitimde Standartlaşma” başlıklarında yoğunlaşırken; sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan çalışmalarda ise en çok vurgulanan eğitim politikaları “Müfredat, Dersler, Ders Kitapları, Öğretim Programları, Eğitimin İçeriği, Öğretme-Öğrenme Süreçleri, Materyaller, Öğrenme Ortamları” ve “Öğretmen Yetiştirme, İstihdam Politikaları” başlıklarında yer almaktadır.

Eğitim sisteminde yapılan değişikliklerin genel olarak program, araç-gereç, içerik, dersler boyutunda yoğunlaştığı düşünüldüğünde; sivil toplum kuruluşlarının en çok odaklandıkları eğitim politikalarının “Müfredat, Dersler, Ders Kitapları, Öğretim Programları, Eğitimin İçeriği, Öğretme-Öğrenme Süreçleri, Materyaller, Öğrenme Ortamları” başlığında toplanması beklenen bir bulgudur. Nitekim 19. Milli Eğitim Şurası'nda da "Öğretim Programları ve Haftalık Ders Çizelgeleri" başlığı altında, Okul öncesi eğitim, ilkökul, ortaokul ve lise alt başlıklarında program, dersler, müfredat ve ders saatleri ile ilgili tavsiye niteliğinde kararlar alınması (MEB, 2015a); bizlere Türk Milli Eğitim Sistemi'nin de bu politikalara odaklandığı ve bu konularda değişiklikler yaptığı ile ilgili fikir vermektedir. Burada SETA temsilcisinin “Genel itibariyle sorun odaklı çalıştığımızı söyleyebiliriz. Milli Eğitim Sistemi içerisinde bazı alınan hızlı kararlara yetişmek gerekiyor, yani sorunlu gördüğümüz, kararları etkilemek gerektiğini düşündüğümüz boyutlarda çalışmalarımızı yoğunlaştırıyoruz.” ifadesi bu bulguyu destekler nitelikte sivil toplum kuruluşlarının eğitimle ilgili alınan güncel kararlara yoğunlaştığının bir göstergesidir.

Çalışmada sivil toplum kuruluşları tarafından en çok odaklanılan diğer bir başlık olan “Eğitime Erişim, Eşitlik, Cinsiyet Eşitliği, Fırsat Eşitliği, Eğitim Hakkı, Okul Terki, Çalışan Çocuklar, Çocuk Hakları, Barınma Problemi, Burslar” ve yine sıklıkla vurgulanan “Eğitimde kalite ve nitelik” başlıkları ise; eğitim politikalarına referans noktası oluşturan ulusal ve uluslararası belgelerde (Onuncu Kalkınma Planı, 65. Hükümet Programı, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri) de en çok ele alınan eğitim politikalarındandır. Nitekim MEB'in 2015-2019 Stratejik Planında "eğitimde kalite ve niteliğin artırılması" ve "eğitim ve öğretime erişim" konuları, eğitim ve öğretim sisteminin sorun ve gelişim alanı olarak değerlendirilmiş; bu temaların altında eğitim hakkı ve fırsat eşitliği konuları da sorun alanları olarak belirlenmiştir (MEB, 2015b). Konuyla ilgili literatürde de yine eğitime erişim ve eğitim hakkı (ERG, 2009, 2015; İ.Gül, 2009; Gök,

2004; Gürel & Kartal, 2015), eğitimde fırsat eşitliği konuları (Aktay, 2002; Buluç, 1997; Hesapçıoğlu & Dünder, 2011; Merter, 2007; Petek & Önder, 2015; Ünal & Özsoy, 1999) ve eğitimde kalite ve nitelik sorunu (H.Gül, 2008; Karip & Köksal, 1996; Sarier, 2010; K.Yıldırım, 2012) en çok değinilen eğitim politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunun yanında her sivil toplum kuruluşunun kendi amacı doğrultusunda odaklandığı eğitim politikalarından da söz edilebilir. Örneğin; DES, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-İŞ, TÜRK EĞİTİM-SEN gibi eğitim sendikaları kendi üyelerinin özlük hakları, çalışma koşulları, istihdam biçimleri ile ilgili sorunlarını temele aldığından; “Eğitim Çalışanlarının Çalışma Koşulları, Özlük Hakları ve Mali Haklar” ve “Öğretmen Yetiştirme, İstihdam Politikaları” başlıkları da görüşmeler sırasında ve yapılan çalışmalarda sıklıkla vurgulanan eğitim politikalarındandır.

STK’ların Kullandıkları Araç/Yöntem ve Stratejiler

Çalışmanın üçüncü sorusu, sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarına etki ederlerken hangi araç/yöntem ya da stratejileri kullandıklarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla görüşmeler sırasında katılımcılara “Kararları etkilemek amacıyla ne tür çalışmalar yapıyorsunuz? Kullandığınız yöntem/araç ya da stratejiler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden alınan cevaplar kategorize edilerek tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 5

STK'ların Kullandıkları Araç/Yöntem ve Stratejiler

| | STK'ların kullandıkları araç/yöntem ya da stratejileri | Görüşmede öne çıkanlar |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Bilimsel Toplantı, Platform, Sempozyum, Panel, Forum, Konferans, Kurultay, Çalıştay ve Seminerler | DES, TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ, EĞİTİM-SEN, ERG, LDT, TEGV, TÜRK EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-BİR-SEN |
| 2 | Bilimsel Araştırma, Proje, Rapor, Analiz ve Akademik Yayınlar | TÜRK EĞİTİM-SEN, ERG, SETA, TED, TEGV, TİSK, EĞİTİM-BİR-SEN |
| 3 | Üniversiteler ile Akademik İşbirliği | ERG, EĞİTİM-BİR-SEN |
| 4 | Ulusal ve Uluslar Arası Kurum ve Kuruluşlarla İşbirliği | ERG, SETA, TEGV, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 5 | Diğer Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İşbirliği | TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ, TEGV |
| 6 | YÖK, MEB, Diğer Bakanlıklar ve Siyasi Partiler Düzeyinde Lobicilik Faaliyetleri | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-SEN, LDT, TED, TEGV, TİSK, TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ, TÜRK EĞİTİM-SEN, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |
| 7 | Yasal Olarak Miting Düzenleme, Eylem Yapma | TÜRK EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-BİR-SEN |
| 8 | İmza Toplama, İş Bırakma, Grev, Sivil İtaatsizlik Eylemi | EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-BİR-SEN |
| 9 | Basın Açıklamaları, Basın Toplantıları, Basın Lansmanları, Bildiriler | TÜRK EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-İŞ, EĞİTİM-SEN, SETA, TEGV, EĞİTİM-BİR-SEN |
| 10 | Resmi Yollarla Görüş Bildirme | TÜRK EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-SEN, EĞİTİM-BİR-SEN |
| 11 | Görsel Basın (TV Programları, Sosyal Medya, Web Siteleri, Mail ve SMS) | EĞİTİM-İŞ, ERG, LDT, TEGV, SETA, TED |
| 12 | Yazılı Basın (Yayınevi, Dergi, Gazete, Kitap, Afiş, Bülten, Köşe Yazıları) | TÜRK EĞİTİM-SEN, LDT, SETA, TED, TEGV, TİSK, EĞİTİM-İŞ |
| 13 | İdari Başvuru, Hukuk Sürecini İşletme | EĞİTİM-İŞ |
| 14 | Eğitim Programları, Kurslar | TÜRK EĞİTİM-SEN, TİSK |
| 15 | Etki Gücünün Değerlendirilmesi (Sayısal Büyüklük, Maddi Güç, Toplumsal Statü) | TED, TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi |

Sivil toplum kuruluşları, politikaların belirlenmesi sürecinde, kamuoyu oluşturma yoluyla bireylerin taleplerini ifade ederek, bu taleplerin dikkate alınmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca kamuoyunu harekete geçirerek, yönetim üzerinde genel bir denetim işlevini yerine getirdiği gibi; bazen de belirli çıkar gruplarının kendi isteklerinin belirlenen politikalara egemen olmaması hususunda yönetimi bilgilendirme ve etkileme işlevlerini de yerine getirir (İ.Yıldırım, 2004, s.80). Tablodaki veriler değerlendirildiğinde sivil toplum

kuruluşlarının kullandıkları araç/yöntem ve stratejilerin 15 başlık altında toplandığı görülmektedir. Katılımcılardan alınan cevaplarda bu başlıklara vurgu yapan ifadeler aşağıda sunulmuştur.

1. Bilimsel Toplantı, Platform, Sempozyum, Panel, Forum, Konferans, Kurultay, Çalıştay ve Seminerler

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

DES: “Biz DES olarak eylem, ücret ve ideoloji sendikacılığı yapmak yerine, pedagojik konulara, bütünsel olarak eğitimin sistematik sorunlarına dönük bilimsel çalışmalar yaparak, konuyu eğitim düzleminde hatta ülkemizin bütün sorunlarını eğitim düzleminde nitelikli kongreler, konferanslar, çalıştaylar, sempozyumlar maharetiyle masaya yatıran bir geleneği de başlatan bir sendikayız.”

EĞİTİM-BİR-SEN: “Bunun dışında ‘Eğitime Bakış’ adlı bir dergimiz var, yine akademik çevrelerden belirlediğimiz gündem konularına dair yazılar aldığımız hakemli bir dergimiz daha var. Bu yazıları akademik çevrelerin hizmetine sunarız.”

EĞİTİM-SEN: “Alternatif eğitim kurultayları düzenliyoruz. Alternatif eğitim çalışmaları yürütüyoruz yani eğitim nasıl olmalıdır sorusuna içerik olarak da cevap veriyoruz.”

ERG: “Bunun yanında Ankara’ya gidiyoruz, sunumlar yapıyoruz, seminerler düzenliyoruz, konferanslar yapıyoruz, çalıştaylar düzenliyoruz, eğitimin farklı faktörlerini bir araya getiriyoruz.”

LDT: “(...) biz sık sık çalıştay tarzı toplantılar yapıyoruz. Mesela geçen ay sayın bakan, müsteşar ve değerli hocaların da katıldığı bir toplantı yapmıştık.”

TEGV: “Ayrıca 2 yılda bir uluslararası forum yapıyoruz. İlkini 2013 yılında yaptık, dünyanın dört bir yanından çok iyi konuşmacıları getirdik.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “paneller, çalıştaylar, konferanslar düzenliyoruz. Yani paneller, yapılan çalıştaylar (...) diyebiliriz.”

TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ: “(...) sempozyumlar düzenleriz. Sempozyumlarımız da üçayaklıdır. Birincisi; gerçekten 1200 kişi ile salonda bilimsel bir çalışma yapıyoruz. Dünyanın en iyilerini getiriyoruz.”

2. Bilimsel Araştırma, Proje, Rapor, Analiz ve Akademik Yayınlar

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-BİR-SEN: “Kullandığımız yöntem araştırma, rapor (...) yoluyla alınan kararlara katkıda bulunmak (...) Onun ötesinde bizler sahada bir kısım araştırmalar yaparız. Mesela Eğitimciler Birliği Sendikasının EBSAM adında bir araştırma merkezi var. (...) Yaptığımız araştırmaları, anketleri, oluşturduğumuz raporları bakanlıkta ilgili birimlere, üniversitelere, bütün ülkemizde ki kütüphanelere göndererek eğitim öğretime dair ilgisi olan kişilerin dikkatine sunmuşuzdur.”

ERG: “Biz buna savunu çalışmaları ismini veriyoruz. Bazen çok teknik raporlar yazıyoruz, istatistiksel birtakım analizler yapıyoruz. Bunları yazarken izleyicisi kim olacak diye önceden bir planlama yapıyoruz. Daha sonra izleyicisi teknik bir grup insan değilse onlara araştırma raporu değil de, bir politika notu gibi bir not yazıyoruz. Çünkü kamuoyunu bilgilendirmek bizim için önemli.”

SETA: “Yayın bizim temel ilkimizdir. Bu analiz, rapor ya da perspektif olarak üç farklı şekilde olabilir. Perspektif dediğimiz bazı kısa sorunlara yönelik üç dört sayfalık bir metin olarak ortaya çıkar. Bu çok az kullandığımız bir yöntemdir. İkincisi analizler, bunlar dünya örneklerinin ele alındığı çalışmalar olarak ortaya çıkar. Bunlar da raporlarımıza göre daha kapsamlı incelemelerdir. Üçüncüsü de raporlardır. Hazırladığımız raporda ne söylemek istediğimizi zaten genel çerçevesinde ortaya koyarız.”

TED: “(...) tüm bunları öncelikle bir araştırma yaparak bilimsel veriler üzerinden sağlamaya çalışıyoruz. Mutlaka araştırma raporları yayınlıyoruz”

TEGV: “3 sene üst üste gönüllülük araştırmaları yaptık. Bunların hepsi sitemizde var örneğin.”

TİSK: “(...) ayrıca projeler geliştirebiliyoruz. (...) Ayrıca TİSK olarak bilgilendirme amaçlı mesleki eğitime ilişkin bazı çalışmalarımız da oluyor. Görüşlerimizin yer aldığı raporlar hazırlıyoruz, mesela işte OECD'nin eğitim raporlarını çok takip ediyoruz, onu rapor haline getirip sendikalarla, iş yerleriyle paylaşıyoruz, kamuoyuna haber bülteni olarak çıkarıyoruz.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “yine anket çalışmaları (...) diyebiliriz.”

3. Üniversiteler ile Akademik İşbirliği

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-BİR-SEN: “Bunun dışında ‘Eğitime Bakış’ adlı bir dergimiz var, yine akademik çevrelerden belirlediğimiz gündem konularına dair yazılar aldığımız hakemli bir dergimiz daha var. Bu yazıları akademik çevrelerin hizmetine sunarız.”

ERG: “(...) Akademiyle iletişim halindeyiz. Mesela bir çalışma yayınlanmadan önce illa ki bir akademisyenle, ekonometri uzmanıyla görüşüyoruz. ‘Metodumuz doğru mu?’, ‘Sizce başka nelere bakalım?’ gibi fikirler danışıyoruz.”

4. Ulusal ve Uluslar Arası Kurum ve Kuruluşlarla İşbirliği

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

ERG: “(...) Bakanlıkla da bire bir görüşmeleriniz oluyor. Onlar bazen bize ulaşıyorlar. Mesela ‘şöyle bir proje yürüteceğiz siz bunun arka plan raporlarını yapar mısınız?’ diyorlar. Ama o raporları bazen yayımlayamıyoruz. Çünkü Bakanlığın kendi gizlilik ve ilkeleri var ama biz bunları da baskı kurarak yayınlamaya, yayınlattmaya çalışıyoruz. İnsanların faydalanması için tabi ki. (...) Önümüzde ki hafta mesela Ankara’ya gidiyoruz farklı Bakanlıklardan birçok yetkili ile ‘Eğitim İzleme Raporu’nun danışma toplantısını yapacağız.”

SETA: “(...) Sonrasında Türkiye’nin çeşitli yerlerinde, çeşitli kurumlar tarafından toplantılara davet edilebiliyoruz. Buralarda da yine argümanlarımızı değişik platformlarda dile getiririz.”

TEGV: “(...) kimi zaman devlet kurumlarıyla (...) deneyimlerimizi paylaşıyor ve dâhil olduğumuz platformlarda (...) raporları herkese gönderip yaygınlaştırmaya çalışıyoruz. (...) Araştırma sonuçları ortaya çıktığında (...) kamudan (...) temsilcileri çağırıyor ve onlara bu bulguları sunuyoruz. Yani savunuculuk yapan sesini duyurmak isteyen herkes nasıl yapıyorsa bizde bu şekilde bu platformları kullanıyoruz. Bazı başka ağlara üyeyiz. Mesela UNICEF’in liderlik ettiği ‘Çocuğa karşı şiddetin önlenmesi’ ağına üyeyiz, C20’ye üyeyiz. Yani TEGV dediğim gibi çocukların ve gençlerin sesi olabileceği güvenilir platformlar olduğu sürece onlara katılıp katkı sunmaya gayret gösteriyor.”

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “Ayrıca bakanlıkların da zaman zaman sivil toplum örgütleriyle ortak çalışmalar yaptığını görüyoruz, bu çalışmalarda son zamanlarda iş biraz sınırlı kalıyor ancak ortak çalışmalar yapıldığı dönemde gerçekten faydalı sonuçlar alıyoruz.”

5. Diğer Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İşbirliği

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

TEGV: “(...) kimi zaman da (...) diğer sivil toplum örgütleriyle deneyimlerimizi paylaşıyor ve dâhil olduğumuz platformlarda (...) raporları herkese gönderip yaygınlaştırmaya çalışıyoruz. (...) Araştırma sonuçları ortaya çıktığında (...) sivil toplumdan temsilcileri çağırıyor ve onlara bu bulguları sunuyoruz. Yani savunuculuk yapan sesini duyurmak isteyen herkes nasıl yapıyorsa bizde bu şekilde bu platformları kullanıyoruz.”

TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ: “Bir de okullarla, üretenlerin ve hizmet sunanların, malzeme sunanların bir araya geldiği platformlar yapıyoruz. Bütün eğitime hizmet veren, lojistiğini sağlayan kurumlar oradadır. Intel, Microsoft, National Geographic gibi...”

6. YÖK, MEB, Diğer Bakanlıklar ve Siyasi Partiler Düzeyinde Lobcilik Faaliyetleri

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

DES: “(...) kamuya açık bilimsel etkinliklerimize YÖK’ten, bakanlıktan, hükümetten, bütün siyasi partilerden ilgilileri davet edip, görüşlerimizi bildiriyoruz.”

EĞİTİM-BİR-SEN: “(...) bakanlığın ilgili birimleriyle görüşerek o gündem konusuna dair gerek yönetsel, gerek eğitim açısından sorun çıkarmak yerine sorun çözmektir.”

EĞİTİM-SEN: “(...) Karar alıcılarla bir diyalogumuz da var elbette. Diyelim ki torba yasa çıkartılıyor görüşülüyor, müteveli heyetlerinin oluşturulması, üniversitelerin birleştirilmesi vb. dönüşüm süreciyle ilgili meclisteki kişileri, vekilleri, komisyonlarda görevli olanları ziyaret ediyoruz, görüşlerimizi ifade ediyoruz, dosyalarımızı sunuyoruz. Yani içerden bir müdahalede bulunulmaya çalışıyoruz ancak biz siyasi partilerden bağımsız bir oluşumuz.”

LDT: “(...) biz sık sık çalıştay tarzı toplantılar yapıyoruz. Mesela geçen ay sayın bakan, müsteşar ve değerli hocaların da katıldığı bir toplantı yapmıştık. Burada önerilerimizi Milli Eğitim Bakanlığı’na doğrudan ulaştırma imkânına sahip olduk. Bizim için tabi çok mutluluk verici bir şey. (...) Şu an derneğimizin bakanlığa görüşlerini birebir iletebilme şansı da var ama bu sürekli ve kalıcı bir imkân olur mu bilemiyorum.”

TED: “(...) tabi bir sivil toplum kuruluşu olmamız nedeniyle de (...) bu alandan sorumlu olduğunu düşündüğümüz ilgili kurum ve kuruluşlara da ulaşıp görüşlerimizi anlatıyoruz.”

TEGV: “Sivil toplum örgütleri çalıştığı kitlenin sesi de olmak zorundadır. Bu anlamda kimi zaman meclise gidiyoruz (...)”

TİSK: “Lobi çalışmaları, çalışmalarımızın başında yer alıyor. Mecliste görüşmeler, mevzuatta etkili olmak için çeşitli kurumlarla iş birliği, yaptığımız çalışmalardan.”

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “Bir taraftan da ikili diyaloglarla meseleyi çözmeye çalışıyoruz.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “konunun muhatapları ile her konuda görüşmeler gerçekleştiriliyor. (...) Ayrıca gerek eğitim ile alakalı gerekse çalışanların sorunlarına çözüm bulunacağı, yasaların düzenlendiği TBMM de grubu olan siyasi partilerle, iktidar milletvekilleri ile görüşmeler yapmak suretiyle bazı önerilerin verilmesini de sağlıyoruz.”

TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ: “Bir diğer madde de tabi ki dostluklar ve ilişkiler. Yani bahsettiğimiz maddeleri tadında götürdükten sonra, bu maddeye asılırız. İyi ilişkiler kurup doğruları anlattığımız ve iyi bir şeyler yapmaya çalıştığımızı ikna etmeye çalışırız. (...) Yani yapmaya çalıştığımız bu aşamada en çok politikayı üretenler ve yönetenlerle iyi ilişkiler kurup ikna etmek. (...) platformlar yaparsınız. Orada siyasetçilerle, devlet yöneticileriyle gece gündüz oturup derdinizi anlatırsınız. (...) Bunun dışında tabi sayısız bire bir görüşmeler gerçekleşir, ay da en az üç defa Ankara ziyareti olur yönetimin. Çeşitli kademeleri ziyaret ederler kimi gün Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kimi gün Maliye Bakanlığı kimi gün Milli Eğitim Bakanlığı gibi.”

7. Yasal Olarak Miting Düzenleme, Eylem Yapma

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-BİR-SEN: “(...) zaman zaman mağdurların yanında durmak, haksızlıklara karşı durmak anlamında mitingler de gerçekleştiriyoruz.”

EĞİTİM-İŞ: “Yargıya taşırken de kamuoyunun oluşması, dikkatini çekmesi için sokağa çıkıyoruz. Yine orada da demokratik ve meşru hakkımızı kullanıyoruz. Sokak dediğimiz nedir? (...) miting gibi. (...) yani kullandığımız yöntemler demek ki, (...) yürüyüşler, mitingler (...)”

EĞİTİM-SEN: “(...) Bizler öncelikle müzakere ve diyalogdan yanayız. Görüş bildiririz müzakereye bulunmaya çalışırız, müzakere eğer sonuçlanmazsa kamuoyu desteği yaratmaya çalışırız. Kamuoyu

desteği yaratmak için de halkla birlikte bir şeyler yapmamız lazım. Bu amaçla sokak ayağını örgütleriz mitingler (...) dâhil çeşitli yöntemlere başvururuz. Ama öncelikli olarak görüşlerimizi her zaman ifade etmeye çalışıyoruz yani basitten karmaşığa doğru, azdan çoğa doğru. (...) Ama bunlardan en etkili sokak diye düşünüyorum. Tabii ki konuya göre değişir. Sonuçta her şeyi aynı yöntemle çözemezsiniz ama sokağın bir etkisi var, sokakta verilen mücadelenin hem kamuoyu yaratması açısından hem de baskı oluşturması açısından bir etkisi var”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “gerektiğinde mitingler (...)”

8. İmza Toplama, İş Bırakma, Grev, Sivil İtaatsizlik Eylemi

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-BİR-SEN: “Belki demokratik bir kısım konular söz konusu olduğu zaman temaslarımız, görüşmelerimiz ve taleplerimizin karşılanmaması durumunda demokratik bir hak olan iş bırakma eylemi (...) da yapıyoruz. (...) Yine çalışanların demokratik haklarının kazanılması anlamında sivil kıyafet giyme gibi sivil itaatsizlik eylemi başlatarak kamu kurumlarında imza kampanyaları da başlattık.”

EĞİTİM-İŞ: “Yaptığımız bunlar ama tabi ki greve de gidiyoruz. (...) yani kullandığımız yöntemlerin en sonunda iş bırakmalar ya da grevler var ama tabi kitlesel olmadığı zaman çok fazla işe yaramıyor.”

EĞİTİM-SEN: “(...) Görüş bildiririz müzakerede bulunmaya çalışırız, müzakere eğer sonuçlanmazsa kamuoyu desteği yaratmaya çalışırız. (...) Bu amaçla sokak ayağını örgütleriz (...) grev dâhil çeşitli yöntemlere başvururuz. Ama öncelikli olarak görüşlerimizi her zaman ifade etmeye çalışıyoruz yani basitten karmaşığa doğru, azdan çoğa doğru. (...) Ama bunlardan en etkili sokak diye düşünüyorum. Tabii ki konuya göre değişir. Sonuçta her şeyi aynı yöntemle çözemezsiniz ama sokağın bir etkisi var, sokakta verilen mücadelenin hem kamuoyu yaratması açısından hem de baskı oluşturması açısından bir etkisi var”

9. Basın Açıklamaları, Basın Toplantıları, Basın Lansmanları, Bildiriler

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-BİR-SEN: “Belki demokratik bir kısım konular söz konusu olduğu zaman temaslarımız, görüşmelerimiz ve taleplerimizin karşılanmaması durumunda demokratik bir hak olan (...) kitlesel basın açıklaması ve belki biraz tartışma ortamları da yapıyoruz. (...) Aksi durumlar söz konusu olacak olduğunda yani eğitiminin menfaatine olmayan bir durum söz konusu olduğunda tekrar bakanlığı uyarmak gerekirse de, basın açıklamalarıyla gerekirse kitlesel eylemlerle itirazlarımızı gerekçeleriyle birlikte sunarak uyarılarımızı yaparız.”

EĞİTİM-İŞ: “Yargıya taşırken de kamuoyunun oluşması, dikkatini çekmesi için sokağa çıkıyoruz. Yine orada da demokratik ve meşru hakkımızı kullanıyoruz. Sokak dediğimiz nedir? Basın açıklaması, basın toplantıları (...) gibi.”

EĞİTİM-SEN: “(...) Görüş bildiririz müzakerede bulunmaya çalışırız, müzakere eğer sonuçlanmazsa kamuoyu desteği yaratmaya çalışırız. (...) Bu amaçla sokak ayağını örgütleriz (...) basın açıklamaları, bildiriler (...) dâhil çeşitli yöntemlere başvururuz. Ama öncelikli olarak görüşlerimizi her zaman ifade etmeye çalışıyoruz yani basitten karmaşığa doğru, azdan çoğa doğru. (...) Ama bunlardan en etkili sokak diye düşünüyorum. Tabii ki konuya göre değişir. Sonuçta her şeyi aynı yöntemle çözemezsiniz ama sokağın bir etkisi var, sokakta verilen mücadelenin hem kamuoyu yaratması açısından hem de baskı oluşturması açısından bir etkisi var.”

SETA: “Daha sonrasında biz araştırmalarımızın savunusunu, öncelikli olarak lansmanını yaparak gerçekleştiririz. Lansmanını yaparken de duruma göre bakanlığın ya da yükseköğretimin en üst düzey temsilcilerini davet ederiz. Genelde de bu tür aktivitelerimize teşrif ederler.”

TEGV: “(...) dâhil olduğumuz platformlarda basın lansmanlarıyla raporları herkese gönderip yaygınlaştırmaya çalışıyoruz. (...) ayrıca zaman zaman basın toplantısı yaparak da araştırmaların sonuçlarını paylaşıyoruz. (...) sonuçlar ortaya çıktığında basına davet gönderiyoruz. Kamudan, sivil toplumdaki temsilcileri çağırıyor ve onlara bu bulguları sunuyoruz. Yani savunuculuk yapan sesini duyurmak isteyen herkes nasıl yapıyorsa bizde bu şekilde bu platformları kullanıyoruz.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “(...) Ayrıca çeşitli konularda basın açıklamaları yapıyoruz”

10. *Resmi Yollarla Görüş Bildirme*

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

EĞİTİM-BİR-SEN: “Kullandığımız yöntem (...) şura çalışmalarına katkıda bulunmak (...) Bunun dışında bakanlıkların ilgili birimleriyle yönetmelik vs. belirlendiği zaman sağlıklı bir yapı oluşması için biz görüşlerimizi beyan ederiz.”

EĞİTİM-SEN: “(...) Diyelim ki torba yasa çıkartılıyor görüşülüyor, müteveli heyetlerinin oluşturulması, üniversitelerin birleştirilmesi vb. dönüşüm süreciyle ilgili (...) görüşlerimizi ifade ediyoruz, dosyalarımızı sunuyoruz.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “eğitim sistemi ile ilgili düzenlenen toplantılara katılmak suretiyle görüşlerimizi anlatıyoruz.”

11. *Görsel Basın (TV Programları, Sosyal Medya, Web Siteleri, Mail Ve SMS)*

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

EĞİTİM-İŞ: Ayrıca televizyon programları yapıyoruz (...). Kamuoyu oluşturmaya çalışıyoruz.”

ERG: “(...) daha çok katılımcılığa inandığımız için paylaşım önem veriyoruz. Bunu yaparken televizyonlar yani medyayı da çok etkin bir şekilde kullanıyoruz.”

LDT: “(...) Ufuk Coşkun İstanbul’dadır. O televizyon programlarına katılır.”

SETA: “(...) zaman zaman kamuoyunda, televizyonlarda (...) temel iddialarımızı dile getirmeye çalışırız. (...) Ayrıca sosyal medya da etkin olarak kullandığımız yöntemlerden. SETA’da özellikle bu süreci yönlendiren arkadaşlar var. Twitter ya da diğer sosyal medya araçları üzerinden yazılarımızın, videolarımızın paylaşılması gibi...”

TED: “Özellikle yazılı ve görsel basını kullanıyoruz. Yani her türlü medya araçlarını da kullanarak yaygın bir çalışma sürdürüyoruz.”

TEGV: “Yaptığımız faaliyetlerin en etkili bir şekilde duyurulması için 270 bin kişilik bir Facebook, 15 bin kişilik bir Twitter sayfamız var. Sosyal medya araçlarımızın yanında web sitemiz var”

12. *Yazılı Basın (Yayınevi, Dergi, Gazete, Kitap, Afiş, Bülten, Köşe Yazıları)*

✓ **Görüşmede Öne Çıkanlar:**

EĞİTİM-İŞ: “Ayrıca (...) dergiler, gazeteler, bültenler, kitaplar çıkartıyoruz. Kamuoyu oluşturmaya çalışıyoruz.”

LDT: “Bizim dergimiz var. ‘Liberal Düşünce’ dergisi. Bu dergimizin eğitim sayıları var. Mesela son sayımız eğitim reformu ile ilgili. (...) Köşe yazılarımız var, mesela ben eğitim reformuyla ilgili bir yazı yazdım. Hemen bir hafta önce de bir başka arkadaşımız yazdı, bu şekilde gazeteyi de kullanıyoruz. (...) Onun dışında Ufuk Coşkun İstanbul’dadır. (...) bir gazetede yazar. Ayrıca bir yayınevimiz var, Liberte Yayınları, bu şekilde bütün medya araçlarını kullanıyoruz. ”

SETA: “(...) zaman zaman kamuoyunda (...) köşe yazıları, gazeteler ya da hafta sonu eklerinde görüş olarak temel iddialarımızı dile getirmeye çalışırız. Yani bu şekilde kamuoyunu bilgilendirme, politika yapımcıları etkileme konusunda medya araçlarını kullanırız.”

TED: Özellikle yazılı ve görsel basını kullanıyoruz. Yani her türlü medya araçlarını da kullanarak yaygın bir çalışma sürdürüyoruz.”

TEGV: “Ayrıca 2 yılda bir uluslararası forum yapıyoruz. (...) Sonuçlarını kitap olarak bastırdık ve herkese göndermeye çalıştık, sonuçta bunlar insanlar üzerinde etkili olması açısından yaptığımız çalışmalar. (...) Dergilerde, bültenlerde bütün araştırma sonuçlarımızı paylaşıyoruz. Geniş bir ağa sahibiz. Onların hepsiyle mail yoluyla, sms yoluyla ve ikili ilişkiler gibi çeşitli yöntemlerle iletişim kuruyoruz.”

TİSK: “(...) Görüşlerimizin yer aldığı raporlar hazırlıyoruz (...) kamuoyuna haber bülteni olarak çıkarıyoruz.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Bir sivil toplum örgütü olması hasebiyle içinde bulunduğumuz toplumun eğitim ile ilgili sorunlarını Türkiye gündemine taşıyor, görüşlerimizi kamuoyuyla ve ilgililerle paylaşıyoruz. Bültenlerimiz var, dergilerimiz var, mesela bunlardan birisi akademik bir dergi olan ‘Eğitim ve Toplum’ dergisi. (...) afiş çalışmaları ile yapılan yanlışları Türkiye’nin gündemine taşıyoruz”

13. İdari Başvuru, Hukuk Sürecini İşletme

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-İŞ: “Kararları etkilemek için demokratik meşru yolların hepsini kullanıyoruz. Öncelikle idari başvuruda bulunuyoruz diyoruz ki bu yaptığımız yanlış, olmazsa bunu yargıya taşıyoruz.”

14. Eğitim Programları, Kurslar

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

TİSK: “Yine işverenin ihtiyacı olduğu alanda MEB ile protokoller imzalıyoruz. MEB tarafından bu protokol kapsamında meslek eğitim merkezi, halk eğitim merkezi ya da herhangi bir meslek lisesiyle görüşülerek eğitim programı hazırlanıyor, eğitimler veriliyor, belgeler alınıyor dolayısıyla işveren belgeli işçisini çalıştırmış oluyor, işçi de eğitim almış oluyor.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “eğitim programları yapıyoruz, gerek öğretmenlere gerek akademisyenlere yönelik kurslar düzenliyoruz”

15. Etki Gücünün Değerlendirilmesi (Sayısal Büyüklük, Maddi Güç, Toplumsal Statü)

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

TED: “(...) tabi bir sivil toplum kuruluşu olmamız nedeniyle de yönetim kurulu başkanının ve yönetim kurulunun etkisiyle, bu alandan sorumlu olduğumu düşündüğümüz ilgili kurum ve kuruluşlara da ulaşıyor görüşlerimizi anlatıyoruz.”

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi: “Birkaç yöntem kullanıyoruz. Birincisi TOBB ciddi bir kuruluş ve o kuruluşun gücünü biz çok iyi değerlendiriyoruz. Hazırlanmış olan çalışmalar Odalar ve Borsalar Birliğinin görüşü olarak ilgili birimlere aktarılıyor. Mesela bizim muhatap olduğumuz MEB, Çalışma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Sosyal Politikalar Bakanlığı, hatta yayıncılar açısından değerlendirildiğinde Kültür Bakanlığı gibi farklı bakanlıklara görüşümüz TOBB’un görüşü olarak gönderiliyor. Bu bizim çok önemli bir kaynak. İkincisi derneğimizin de sivil toplum örgütü olarak bir etkinlik alanı var. Mesela ben dershanecilik alanında çalışıyorum, bir başka arkadaşımız özel okullar dernek başkanı, o alanları da kullanarak oluşturduğumuz genel teklifleri de gerekli yerlere bu yolla iletiyoruz.”

TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ: “Bu çok zor bir soru. Birincisi sizi dinlemeleri için güçlü bir dernek olmanız gerek. Güçlü bir dernek birkaç şekilde olunabilir. Çok üyeniz vardır, çok kaliteli okullar üyenizdir veya maddi gücünüz yüksektir, basını etkileyebiliyorsunuzdur ya da politikacılarla aranız iyidir. Sonuncudan başlarsak, geçmişe baktığımız zaman; koalisyon hükümetleri, sık sık değişen politikacılar olduğu için politikayla çok yakın ilişkiler kurmak bir dernek için çok da doğru değildir. O politikacı veya o siyasi parti gittiği zaman bir anda sizin bütün işleriniz kesilir. Dolayısıyla bu yönetime başvurmayız. İlkine gelince, sayısal büyüklük önemlidir. “5900 okulun 5000’ni temsil ediyorum.” dediğiniz zaman sendikaymışsınız gibi politikacı sizi dinler. Bunu rakamsal olarak örneklersek, bize 1020 okul falan üye. Bu yeterli bir olgunluk bana göre. Küçükü büyüklü bütün yabancı okullar, Rum okulları hariç bütün azınlık okulları, bütün güçlü vakıf okulları (Işık, Terakki, Darüşşafaka vs.), Türk özel okulları bizim üyemizdir.”

Siyasi etki açısından sivil toplum kuruluşlarını ikiye ayırmak mümkündür. İlki siyasal amaçlardan bağımsız olarak varlıklarını sürdüren, üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan, meslek örgütleri, işçi ve işveren sendikaları gibi kendilerini partiler üstü bir pozisyonda konumlandıran sivil toplum kuruluşlarıdır. İkincisi ise, genellikle baskı grubu niteliğinde olan, gücünü üyelerinin çokluğundan, saygınlığından ya da maddi kaynaklarından alan ve hizmet sağlamaktan ziyade kamu politikalarını etkilemeye çalışan dernekler gibi sivil toplum kuruluşlarını ifade eder (İ.Yıldırım, 2004, s.78). Genel olarak sivil toplum kuruluşlarının politika belirleme süreçlerine etkisi, yürütme erkini destekleme, denetleme, sorgulama, sınırlandırma, yönlendirme ve baskı yapma boyutlarını kapsamaktadır. Bu faaliyetleri gerçekleştirirken de kamuoyu oluşturma, teklif götürme, görüş öneri veya rapor sunma, proje geliştirme, siyasal iktidarı etkileme faaliyetleri, yetkililerle istişare toplantıları düzenleme, bazı araştırma ve raporlar hazırlama, paneller veya sempozyumlar düzenleme, platformlar oluşturma, benzer kuruluşlarla işbirliği halinde ortak projeler yürütme ve bu faaliyetler sonucunda beklentilerin karşılanamaması durumunda ise tehdit etme, boykot-grev eylemleri, imza toplama, kitlesel eylemler-yürüyüşler-mitingler, protesto gösterileri, şiddet içeren veya itaatsizlik gibi pasif nitelik gösteren direniş eylemleri gibi yollara başvururlar (Emini, 2013).

Sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarına etki ederlerken hangi araç/yöntem ya da stratejilerini kullandıkları yönündeki soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde; eğitim politikalarını etkilemede farklı yöntemlere başvurdukları görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının kullandığı yöntemlerden “*Basın Açıklamaları, Basın Toplantıları, Basın Lansmanları, Bildiriler*”, “*Görsel Basın*”, “*Yazılı Basın*”, “*Bilimsel Araştırma, Proje, Rapor, Analiz ve Akademik Yayınlar*” vb kamuoyunu etkilemeye dönük yöntemlerken; “*İdari Başvuru, Hukuk Sürecini İşletme*”, “*Resmi Yollarla Görüş Bildirme*” ve “*Etki Gücünün Değerlendirilmesi (Sayısal Büyüklük, Maddi Güç, Toplumsal Statü)*”, “*YÖK, MEB, Diğer Bakanlıklar ve Siyasal Partiler Düzeyinde Lobicilik Faaliyetleri*” ise Milli Eğitim Bakanlığı, Hükümet ve yasama organı üzerinde doğrudan etkili olan yöntemlerdir. Bunun yanında kamuoyunu etkilemeye dönük faaliyetlerin de yönetim erkini dolaylı olarak etkilediği ve bir baskı süreci işlettiği söylenebilir. Çalışma bazında bazı sivil toplum kuruluşları meydanlara çıkarak “*Yasal Olarak Miting Düzenleme, Eylem Yapma*”, “*İmza Toplama, İş Bırakma, Grev, Sivil İtaatsizlik Eylemi*” gibi radikal yöntemlerle karar vericiler üzerinde baskı oluşturmaya çalışırken; TÖZOK, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi, TEGV, TED, SETA, LDT, TİSK ve ERG gibi bazı sivil toplum kuruluşları ise bu tür

radikal yöntemlere başvurmadan karar vericiler üzerinde etkili olmaya çalışmaktadırlar. Burada EĞİTİM-SEN temsilcisinin “(...) en etkilisi sokak diye düşünüyorum. Tabii ki konuya göre değişir. Sonuçta her şeyi aynı yöntemle çözemezsiniz ama sokağın bir etkisi var, sokakta verilen mücadelenin hem kamuoyu yaratması açısından hem de baskı oluşturmaya açısından bir etkisi var” sözleri kullanılan radikal yöntemlerin etkisine değinmektedir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarını etkilemede en sık kullandıkları yöntemin “YÖK, MEB, Diğer Bakanlıklar ve Siyasi Partiler Düzeyinde Lobicilik Faaliyetleri” olduğu görülmektedir. Demokratik rejimlerde iktidarı etkilemenin en hızlı ve en etkili yöntemlerinden biri de siyasi partileri etkilemektir. Doğrudan politikayla ilgili olmasalar dahi, devletin ekonomik ve sosyal görevler üstlenmeleri nedeniyle siyasi talepleri olan sivil toplum kuruluşlarının böyle bir yöntemden uzak kalmaları beklenemez (İ.Yıldırım, 2004, s.83). Lobicilik veya kamu simsarlığı olarak da adlandırılan bu süreç, özellikle kamuoyunun büyük bölümünü arkasına almış sivil toplum kuruluşlarının iktidar üyeleri veya siyasal partiler ile doğrudan ilişki kurarak, iktidarı kendi istemleri doğrultusunda etkileme ve siyasal, hukuksal ya da yönetsel kararları üyelerin çıkarları doğrultusunda değiştirmeye çalışmada kullandıkları bir yöntemdir (Çelik & Aykanat, 2006).

Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Politikaları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algıları

Çalışmanın son araştırma sorusu “Sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları üzerinde etkilerine ilişkin algıları nelerdir?” biçiminde ifade edilmiştir. Bu soruya yanıt bulabilmek amacıyla sivil toplum kuruluşu temsilcilerine aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

1. Sivil toplum kuruluşunuzun eğitim politikalarına ilişkin kararlara nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
2. Sivil toplum kuruluşunuzun karar alıcılarla, eğitim alanındaki ilişkilerinde; yaklaşımı, talepleri ve gücü hakkında görüşleriniz nelerdir?
 - a. Politik süreçlerde karar alıcılarla ilişkilerinizi nasıl yorumluyorsunuz?
 - b. Bugüne kadar çalışmalarınızın hangi kararlar üzerinde etkili olduğunu düşünüyorsunuz?
 - c. Karar süreçlerinde daha fazla katılım ve etkiye sahip olabilmek için başka neler yapabilirsiniz?

d. Bu konuda kamu yöneticilerinden beklentileriniz nelerdir?

Mintzberg'e göre karar, eylem için gerekli unsurların tanımlanmasıyla başlayan ve belirli bir yargının oluşmasıyla biten dinamik faktörler ve faaliyetler dizisi olarak tanımlanmıştır (Mintzberg'den aktaran Frishammar, 2003, s.318). Karar verme eğitim yönetiminin vazgeçilmez bir unsuru ve yöneticilerin de en önemli sorumluluğudur, çünkü diğer bütün resmi kurumlar gibi eğitim kurumu da temelde karar vermeye dayalıdır (Hoy & Miskel, 2010, s.300). Verilen kararların anlaşılmasında, benimsenmesinde ve etkili bir biçimde uygulamaya konulmasında, karara katılma önemli rol oynar (Aydın, 2005, s.130). Çünkü bir kararın etkileyeceği birey ya da gruplar o kararın alınmasına ne kadar çok katılırsa, kararın uygulanmasını da bir o kadar kolaylaştırır ve destekler (Bursalıoğlu, 2005, s.82). Karardan etkilenen birey ya da grupların kendilerini ifade etmeleri, demokratik sivil toplum kuruluşları aracılığıyla gerçekleşir. Toplumdaki değişik kesimler, kimlikler, ancak birtakım sivil toplum kuruluşlarına üyelik yoluyla pekiştirildiğinde, bireylerin kendilerini ilgilendiren konularda karar alma süreçlerine katılımları sağlanabilir (Akatay & Sevinç, 2004). Yönetim erkinin uyguladığı politikalar sivil toplum kuruluşları tarafından savunulduğu takdirde toplum tarafından kolaylıkla benimsenmesine karşın, olumsuz politikalara karşı sivil toplum kuruluşlarının muhalefeti uygulamaları zorlaştırabilir (Erözden, 1998, s.18).

Çalışmaya katılan sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin yukarıda bahsedilen sorulara verdikleri cevaplar analiz edilerek, STK'ların eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algıları ve STK'ların karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde; yaklaşımı, talepleri ve gücü başlıklarında tablolştırılarak sunulmuştur.

Tablo 6

STK'ların Eğitim Politikaları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algıları

| | | STK'ların Eğitim Politikaları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algıları | | | | |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|----------------------------------------------------------------------|------------------|----------------------------------------------------------------------|-----------------------|--------------------------|
| | | Etki Yok | Sınırlı Etki Var | Etki Var | Çokça Etki Var | |
| STK'ların karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde; yaklaşımı, talepleri ve gücü | Yaklaşımı | Kişisel İlişkilere Dayalı | | EĞİTİM-SEN, LDT, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi, TÜRK EĞİTİM-SEN, TÖZOK | SETA, TEGV | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, TED |
| | | Kurumsal İlişkilere Dayalı | EĞİTİM-İŞ | | ERG, SETA, TISK | EĞİTİM-BİR-SEN, TED |
| | Talepleri | İletişime Açık, Katılımcı ve Paylaşımçı Olmaları | | TOBB Türkiye Eğitim Meclisi, TÖZOK | ERG, SETA, TEGV, TISK | EĞİTİM-BİR-SEN, TED |
| | | Demokratik Olmaları | | EĞİTİM-SEN, TÜRK EĞİTİM-SEN | | DES |
| | | Cesur Davranmaları | | LDT | | |
| | | Veri Temelli Politika Geliştirmeleri | | TÜRK EĞİTİM-SEN | ERG, TEGV | |
| | | Talep Yok | EĞİTİM-İŞ | | | |
| | Gücü | Etki Gücü Var | | TOBB Türkiye Eğitim Meclisi, TÜRK EĞİTİM-SEN, TÖZOK | ERG, TISK | DES, EĞİTİM-BİR-SEN, TED |
| | | Etki Gücü Kısmen Var | | LDT | SETA, TEGV | |
| | | Etki Gücü Yok | EĞİTİM-İŞ | EĞİTİM-SEN | | |

Tablodaki veriler değerlendirildiğinde STK'ların eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algıları 4 başlıkta; karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde yaklaşımı 2, talepleri 5 ve gücü ise 3 başlıkta toplanmıştır. STK temsilcilerinin sorulara verdikleri cevaplarda bu başlıklara vurgu yapan ifadeleri aşağıda ayrı ayrı sunulmuştur.

*STK'ların Eğitim Politikaları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algıları:**1. Etki Yok*

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-İŞ:“Ancak demokratik kurumlar demokratik şekilde diğer yapılardan düşünce alır. (...) demek istediğim düşüncelerimizi söylemek istiyoruz da söyletmiyorlar. (...) öğretmenin bağlı bulunduğu sendikanın görüşü alınmıyor. Siyasi iktidarca (...) sivil hükümet örgütü dedikleri hükümetin oluşturduğu, hükümetin yapılandığı örgütlerden görüş alınıyor. (...) yani EĞİTİM-İŞ'in eğitim politikalarına katkı verme arzusu var, bunun için mücadele ediyoruz. Bunla ilgili her gün yazı

yazıyoruz ancak dikkate alınmıyoruz.(...) Karar süreçlerine katılabilmemiz için öncelikle karar vericilerin demokratik bir kültüre sahip olması lazım. (...) Yani demokrasiye inanmayan, farklılıkları kabul etmeyen, eğitim iş kolundaki sendikaların gerekliliğine inanmayan kişilerin karar verme süreçlerine müdahale etme şansımız yok.(...) Her şeye rağmen diğer sendikalarla beraber farklılıklarımızı bir kenara koyarak ortaklaşabilesek, karar alıcılar ne kadar diktatör yapıya sahip olursa olsun, ne kadar hukuk tanımaz olursa olsun bize gelebileceğini düşünüyoruz.”

2. Sınırlı Etki Var

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-SEN:“Evet, bir etkimiz var ama bunun sınırlı bir etki olduğunu söyleyebilirim. Bu öyle güçlü bir etki değil. Fakat bu sınırlılık bile birçok şeyin pervasızca yapılmasının önüne geçiyor. İşimiz güç yani yel değirmenlerine karşı savaşıyoruz diyebiliriz. (...) Hükümetler doğal olarak, kendi istedikleri doğrultusunda toplumu şekillendirmeye çalışıyorlar. Bunun için, bizim gibi demokratik kitle örgütlerine müdahale edebiliyorlar veya kendilerine yakın sivil toplum kuruluşları oluşturabiliyorlar. Yani bir nevi paralel sivil toplum oluşturarak, bunun üzerinden müdahalelere başlıyorlar. (...) Karşımızda çok yönlü bir güç var. Her türlü olanağı, yasama erkini elinde tutan, paralel sivil toplum kuruluşu yaratan ve maddi olanakları son derece fazla olan bir güç. Bütün bunlar tabii ki bizim etki gücümüzü çok çok sınırlandırıyor. (...) Oysa MEB’in eğitimle ilgili her konuda mutlaka bizim görüşümüzü alması, bizi bu süreçte dâhil etmesi gerekir.”

LDT:“Eğitim politikalarına ilişkin kararların bizden kaynaklandığını söyleyemesek de zaman zaman Milli Eğitim Bakanlığı’nın bizim talep ve beklentilerimiz doğrultusunda politikalar geliştirdiğini görüyoruz. (...) Yani bizim etkimiz var mı yok mu tam emin değiliz ama beklentilerimiz doğrultusunda politikalar geliştiğini görüyoruz. Aslında tek bir cümle ile söylemek gerekirse umut ettiğimiz etkiliyor olmamız. Etkiliyor diyebilmemiz için bakanlığın daha cesur adımlar atması lazım.(...) Aslında alınan kararlara daha fazla katılım ve etki için elimizde yeterince araç var bizim. Zaten kamuoyu baskısını hükümet üzerinde hissettirmek bizim tarzımız değil, çünkü biz daha çok entelektüel, akademik bir topluluğuz. Biz yazmaya çizmeye devam edeceğiz. Bizim katılım süreçlerini etkilemek için başka araçlara ihtiyacımız yok.”

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi:“Biz meclis olarak belirlediğimiz ortak politikalarla bakanlıklara katkı sunmaya çalışıyoruz tabii her dönem arzu ettiğimiz düzeyde politikalara tesir ettiğimizi söylememiz mümkün değil, döneme göre değişiyor. (...) Son dönemde kararların yukarıdan alındığı bir yaklaşım hâkim olduğu için biraz sıkıntılarımız var, yani bizde bu yaklaşımdan sektör olarak az veya çok etkilendik. (...) Yani bizi ilgilendiren eğitim politikalarına tamamen tesir ettiğimiz dönem de oluyor hiç tesir etmediğimiz dönem de oluyor.”

TÜRK EĞİTİM-SEN:“Yapmış olduğumuz anket ve araştırma sonuçlarının birçok yerde değerlendirildiğini ve yetkililer tarafından da zaman zaman dikkate alındığını görüyoruz. Yaptığımız çalışmalar gerçekten faydalı çalışmalar, bu nedenle karar alıcıların da bunları değerlendirdiklerini düşünüyoruz. (...) Bizim talebimiz bir değişiklik yapılırken, konunun tarafı olan kesimlerden yani sendikalar, öğrenciler, veliler, akademisyenler vs. görüşlerin alınması ama son zamanlarda bu konuda ciddi anlamda sorunlar yaşandığını görüyoruz. (...) Karar süreçlerinde daha etkili olmayla ilgili sürekli olarak kafa yoruyoruz. Türkiye’nin gündeminde ne varsa, katkı sağlamak için her türlü yol ve yöntemi deniyoruz. Yani çalıştay, panel, basın açıklaması, miting vs. sesimizin bir şekilde duyurulması, toplumda karşılaştığımız sorunların kamuoyu ile paylaşılması için her türlü yol ve yöntemde başvuruyoruz.”

TÖZOK:“Eğitim politikalarına etkimiz oluyor zaman zaman tabii ki. Ancak dernekler politikaya olan etkilerini hiçbir zaman ilan etmezler. Çünkü ilan ederlerse çok zor alırlar o izinleri. Daima doğruyu siyasiler bulup onlar gerçekleştirmiştir.(...) Karar süreçlerinde daha fazla katılım ve etki için, son 8 yıldır, 6-8 tane güçlü dernek var, onlarla ortak çalışıyoruz. Genel müdürlüğün, Müsteşarlığın ya da Bakanın karşısına 4 ve ya 6 dernek birlikte gidiyoruz. Biz aramızda oturup anlaştık taleplerimiz bunlar diyoruz. Bu şekilde çok kolay oluyor o zaman.”

3. Etki Var

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

ERG:“Belirli konularda farkındalığın oluşmasında etkimiz olduğunu düşünüyorum. Hem kamuoyunda, hem de kamu politikaları nezdinde, yani bürokratlar, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı nezdinde, onların gündemi olmayan konuları gündeme getirme konusunda olumlu bir etkimiz olduğuna inanıyorum. (...) Yani biz en azından eğitim politikalarını izlediğimizi hissettirebiliyoruz ve bunun onların üzerinde hesap verme ve şeffaf olma yönünden olumlu bir baskı yarattığına inanıyorum. (...) Bilgilendirme, farkındalık yaratma, denge ve denetleme sistemlerini daha sürdürülebilir hale getirme ve bazı politikalar üzerinde etkili olmak gibi konularda da faydalı işler yaptığımızı ve etkili olduğumuzu da düşünüyorum.”

TİSK:“Kararların alınmasında etkili olduğumuzu görüyoruz ama yeterli mi değil maalesef henüz değil. (...) Karar süreçlerinde daha fazla katılım ve etkiye sahip olmak için gerçekten ciddi çalışmalar yapıyoruz, bu çalışmalara devam edebiliriz ve farklı yeni ihtiyaçlar çıkarsa ona göre yeni planlar şekillendirebiliriz.”

SETA:“Kararlara etki ediyoruz mutlaka ama kararları biz vermiyoruz. Yani karar vericilerin alacakları kararlara benzer şeyler söylemişsek, o zaman bizim de söylediklerimizden yararlanıyorlar ancak doğrudan kararları belirlediğimizi düşünmüyorum. Bence bizim daha çok kamuoyunu bilgilendirmek konusunda bir etkimiz var.(...) Karar süreçlerinde daha fazla etkiye sahip olmak için yapılan yayınların artırılması gerekir. Yani Türkiye’de eğitim sisteminin iyileşmesi adına araştırma kuruluşları artmalı, raporlar, analizler yayınlanmalı, dinamik tartışmalar yapılmalıdır.”

TEGV:“Bence TEGV’in kararlara en büyük etkisi, 20 yılda bu yarattığı modelle öğretmenlere, öğretmen adaylarına ve zaman zaman Milli Eğitim Bakanlığı’na örnek olmasıdır. (...) Yani gönüllü, öğretmen, aile, idareci olarak bambaşka bir eğitim yaklaşımı ve kültürü görüp, bundan etkilenen ve bundan deneyim kazanan bir kitle var. (...) Bir yandan da, sivil toplum örgütü olarak çalıştığımız kitlenin sesi olmanız gereken durumlar da var. Yani Türkiye’de çocuklara yönelik geniş çaplı bir politika geliştirildiği zaman, biz de deneyimlerimiz üzerinden mecliste, ilgili devlet kurumlarında ve daha birçok platformda görüşlerimizi bildiriyoruz. (...) Ayrıca bizi ilgilendiren konularda ERG, AÇEV ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla ortak yaptığımız çalışmalarla da kararlar üzerinde etkili olmaya çalışıyoruz. (...) Ancak bu tür araştırmaların eğitim politikalarına ne kadar etki ettiğini net olarak ölçmek çok zor. Bu, Milli Eğitim Bakanlığının sizi ne kadar dinlediğine ve sizin yaptığınız çalışmalarını kendi çalışmalarına ne kadar entegre ettiğine dair yaklaşımıyla da ilişkilidir. (...) Ama etkili olduğuna inanıyoruz ve zaman zaman buna dair gözlemlerimiz de oluyor. (...) Kararlarda daha fazla katılım ve etkiye sahip olmak için, sadece çağrıldığında gidip konuşan değil, konuştuğunda sözünü dinleten bir sivil toplumun olması gerekiyor. Yani görüşlerini çatışarak değil; iletişimle, uygun dille, uzlaşarak anlatmalı ve yaptığı çalışmalarını, deneyimlerini duyuracağı platformları yaratmalıdır.”

4. Çokça Etki Var

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

DES:“Eğitim politikalarına katkımız, etkimiz çokça oluyor. Yani iktidar partisi ya da iktidar partisinin eğitim politikalarıyla ilgili görevlendirdiği bakan veya merkezdeki, taşradaki bürokratlar, bizim bu demokratik vizyonumuzdan, kamuya dönük çalışmalarımızdan, eleştirilerimizden, telkinlerimizden, tavsiyelerimizden çokça istifade ediyorlar. Bunun dışında özel olarak bizden fikir almak, yol haritası belirleme sürecinde düşüncelerimizi, fikirlerimizi istemek yönünde de çokça başvuruyorlar. (...) Ciddi katkımız olduğunu düşünüyorum ben. Ama tabi bu katkımızın, bu etkimizin ve bu etkileşimin dahasağlıklı, daha nitelikli ve daha da yüksek bir çığaya kavuşturulması gerekiyor. Bunla ilgili çabalarımız da elbette ki devam ediyor. (...) O yüzden karar süreçlerinde daha fazla katılım ve etkiye sahip olabilmek için niceliksel değil niteliksel anlamda hedefler belirlemek gerekiyor.”

EĞİTİM-BİR-SEN:“Eğitim politikalarına ilişkin kararlara ciddi etkimiz oluyor, evet. Özellikle Milli Eğitim Şuralarında isabetli iknalarımız oluyor, ülkemizin ihtiyacı olan önerilerde bulunuyor olmalıyız ki, önergelerimizi gerekçeleriyle sunduğumuz zaman kabul ediliyor. Gerek 17, gerek 18 ve son yapılan 19. Milli Eğitim Şurasında da bizim düşüncemizde olan, bizim anlayışımızda olması gereken kararları Milli Eğitim Şurası kararı olarak geçirmeyi sağladık.”

TED:“Özellikle de bu son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı alacağı pek çok kararda Türk Eğitim Derneğinin görüşünü alır, sorar. Kararların alınmasında çok önemli etkimiz olduğunu düşünüyoruz.. (...) Karar süreçlerinde zaten biz beklenen ölçüde bir etki ve yetki içerisindeyiz. (...) Türk Eğitim Derneği'nin Türkiye'de 30 tane okulu ve bir üniversitesi var bu nedenle biz 22.000 öğrenciye sahibiz. Bunların anne ve babalarını düşünürsek zaten Türkiye algısı üzerinde önemli bir farkındalık yaratmış durumdayız verdiğimiz eğitimle. Bu bizim diğer sivil toplum kuruluşlarına göre avantajlı tarafımız.”

STK'ların karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde yaklaşımı:

1. Kişisel İlişkilere Dayalı

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-BİR-SEN:“Politik süreçlerde karar alıcılarla ilişkilerimiz genel prensiplerimiz çerçevesinde gerçekleşmektedir. (...) Yani öyle bir politika izlemelisin ki muhalefet de, iktidar da sana haklı diyebilmeli. (...) biz bunu dengeli bir biçimde yürütmeye çalışıyoruz. Doğrularımızı raporlarla, araştırmalarla, bilimsel verilere dayalı olarak sunuyoruz. (...) Yani siyasi bir polemige alet olmadan, kendi doğrularımızı savunuyoruz. Geldiğimiz noktada çok başarılıyız. Süreçleri iyi yönettik diyebiliriz.”

EĞİTİM-SEN:“Biz siyasi partilerden, oluşumlardan bağımsız bir örgütüz. Ama karar alıcılarla bir diyalogumuz var elbette. Gerekliğinde meclisteki kişileri, vekilleri, komisyonlarda görevli olanları ziyaret ediyor, görüşlerimizi ifade ediyor, dosyalarımızı sunuyoruz. Yani içerden bir müdahalede bulunmaya çalışıyoruz.”

LDT:“Politik süreçlerde karar alıcılarla ilişkilerimizi yorumlayacak olursak, hiç değilse dinliyorlar. Yani şu anki Milli Eğitim Bakanlığı'nın bizim perspektifimize yakın olduğunu düşünüyorum ama bürokrat ve siyasilerin “sizin bilmediğiniz bazı şeyler var” türünde söylemleri oluyor, ben bunu bir kaçış yöntemi olarak görüyorum. (...) Umudumuz var, önerdiğimiz politikaların karşılanacağına dair. Yani irade olarak, anlayış ve perspektif olarak Milli Eğitim Bakanlığı ile aramızda fikri bir ayrılık olduğunu düşünmüyorum”

SETA:“Karar alıcılarla ilişkilerimiz kimi zaman kurumsal, kimi zaman kişisel ilişkiler şeklinde yürüyor. (...) SETA'nın dış politika, siyaset gibi diğer alanlarına kıyasla, milli eğitim camiasıyla etkileşimi biraz daha zayıf olmuştur. Gerek kişisel, gerek kurumsal olarak elbette bir araya geliyor, argümanlarımızı istişare ediyoruz ancak bu kararları değiştirme anlamına gelmiyor. Çünkü karar alıcılar politik riskleri de göz önüne alıyorlar mutlaka.”

TED:“Karar alıcılarla kurumsal ilişkilerin dışında, kişisel ilişkilerde de her zaman bulunuruz. Çünkü uzlaşma içerisinde, karşılıklı fikir alışverişinde bulunarak, farklı görüşler bile olsa onları iyi gerekçelendirerek anlatmak, ziyaretler yapmak, iyi ilişkiler kurmak çok önemlidir.”

TEGV:“Karar alıcılarla ilişkilerimiz genel olarak iyi, çünkü TEGV 20 yılda hem yerelde hem ulusal düzeyde topluma ve kamuya bir güven vermiştir. Ancak Türkiye'nin genel politik ikliminden herkes gibi sizin de etkilendiğiniz zamanlar oluyor. Dolayısı ile bu tür dönemlerde sizinde ilişkileriniz biraz zor yürüyor.”

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi:“Karar alıcılarla ilişkilerimiz tabi eskisi gibi değil Türkiye bu konuda mesafe aldı (...) ancak olması gereken yerde de değil, Türkiye'nin katılıma, daha çok insanın görüşüne ihtiyacı var. Alınacak kararlarda o alanda çalışan insanların ne yaşadığını bilmeye ihtiyaç var, yani en önemli problem; siz alanı ne kadar iyi bilerseniz bilin, alanda oturup birlikte çalışma yapmanız lazım. (...) Bizim bazı tekliflerimiz oluyor, yetkililere götürüyoruz kendi politikalarına ters görmezlerse tamam diyorlar ama genel olarak karar alıcıların danışma ile ilgili problemleri olduğunu söyleyebiliriz.”

TÜRK EĞİTİM-SEN:“Eğitimde karşılaştığımız sorunların çözümü anlamında yine biz çözüm üretmeye devam edeceğiz, bu nedenle karar alıcılarla ilişkilerimizi iyi tutmaya çalışıyoruz. Yanlış yapsalar dahi bu yanlıştan vazgeçmeleri noktasında yapmış olduğumuz çalışmalarını yetkililerle paylaşıyoruz.”

TÖZOK:“Biz karar alıcılarla ilişkilerimizde önce kendimizi tanıtmaya çalışıyoruz, tanıdıktan sonra tutumları son derece olumlu oluyor. Gerçekten bize inanıyorlar. (...) Çünkü bir zaman sonra bizim bunu kendi çıkarlarımızı hırsımız için değil, bütün dernekler için yaptığımızı anlıyorlar. (...) Aslında

politikacılar ve bürokrasiyle çok nadiren kötü olursunuz. Yani iyidir ilişkileriniz ancak her zaman sonuç alamazsınız.”

DES:“Genelde karar alıcıları iki şekilde ele alabiliriz; siyasiler ve bürokratlar. Siyasiler daha çok danışıyor, fikir alıyor, konsensüs kaygısı taşıyor. Ancak bürokratlar öyle değil. Bürokratlarda böyle bir anlayış, böyle bir kültür yok. Açıkçası böyle bir vizyon da yok. Bunun nedeni birazda bürokratların torpille, siyasi referanslarla belirlenmesi. Yani bulunduğu konumu sindirerek (...) bütün süreçleri bilerek gelse konsensüsün, istişarenin, danışmanın ne kadar hayati bir süreç olduğunu bilir.”

2. Kurumsal İlişkilere Dayalı

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-BİR-SEN:“MEB müfredat hazırlarken biz raporlar sunarız, kitap hazırlanırken leh de ya da aleyhte görüş bildiririz kendilerine. Yine Bakanlıkların ilgili birimleriyle, yönetmelik vs belirlendiği zaman da (...) biz yine görüşlerimizi beyan ederiz.”

EĞİTİM-İŞ:“Karar alıcılar ara sıra bizden görüş alıyorlar ancak o görüş laf olsun diye istenen bir görüş. (...) Yani bizim karar alıcılarla belki çağdaş, insani bir ilişkimiz var ama politik duruşumuz, dünyaya bakışımız, eğitim sistemimize bakışımız farklı olduğu için bizim düşüncelerimiz, bizim eğitime, eğitim emekçilerine bakışımız ne yazık ki milli eğitimde karşılık bulmuyor.”

ERG:“Çeşitli istişare toplantılarına alınacak kararlarda düşüncelerimizi almak için çağırıyoruz lakin bizi dinliyorlar mı yoksa dinlemiyorlar mı orası tartışılır. Özellikle son dönemde içine kapanık bir MEB var, 4+4+4 kararından sonra aldıkları eleştiriler yüzünden savunmacı davranıyorlar. (...) Karar alıcılarla ilişkilerimiz son derece profesyonel. Genel olarak olumsuz bir durum yok. Ama bahsettiğim gibi MEB’in 4+4+4 sonrası sadece bizle değil, bütün sivil toplumla ve medyayla ilişkilerinde değişiklikler oldu. Özellikle 3-4 sene öncesine kadar, daha rahat veri alıyor, daha fazla toplantıya çağırılıyor ve biz de onları daha fazla toplantıya çağırıyorduk.”

SETA:“Karar alıcılarla ilişkilerimiz kimi zaman kurumsal, kimi zaman kişisel ilişkiler şeklinde yürüyor. Tabi kamuoyunda bilinen ve etki gücü olan bir sivil toplum kuruluşu olmamız nedeniyle, kurumsal ilişkilerde belirli bir saygınlığımız var. (...) Gerek kişisel, gerek kurumsal olarak elbette bir araya geliyor, argümanlarımızı istişare ediyoruz ancak bu kararları değiştirme anlamına gelmiyor. Çünkü karar alıcılar politik riskleri de göz önüne alıyorlar mutlaka.”

TED:“Biz kamuya mal olmuş bir kurumuz. 1928 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla kurulan dört kurumdan biriyiz. (...) Dolayısıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının da TED’e bakışı bu çerçevede şekillenir. Bu nedenle ilişkilerimizi de bu şekilde yürütür, geliştirir ve bir karara da götürürüz.”

TİSK:“MEB bünyesindeki çeşitli kurullarda görüşlerimizi dile getiriyoruz ve dile getirmekle kalmayıp kayda geçirilmesini de sağlıyoruz. Bunun haricinde çeşitli kurullarda üyeliklerimiz var, MEB’in yürüttüğü çeşitli projelerde yer alıyoruz, dolayısıyla ortaya çıkan eylem planlarında çok fazla rolümüz oluyor. Onun haricinde MEB ile imzaladığımız çeşitli protokoller var. Dolayısıyla aslında çok işin içindeyiz, çok iç içe geçmiş durumdayız. (...) Karar alıcılarla ilişkilerimizde, biz her zaman iş birliğine çok açık olduğumuzu her platformda dile getiriyoruz, eğitim işverenler için çok önemli ancak her iki tarafında iş birliğine açık olması gerekiyor bu konuda çok yol kat ettik daha da kat etmemiz gerekiyor.”

STK’ların karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde talepleri:

1. İletişime Açık, Katılımcı ve Paylaşımçı Olmaları

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-BİR-SEN:“Kamu yöneticilerinden beklentilerimiz, (...) her düşünceyi değerlendirmeleri, farklı görüşlere ve istişareye açık olmaları.”

ERG: “Genel olarak Milli Eğitim Bakanlığı’nın içine kapanık halinden çıkması gerektiğine inanıyorum. Daha açık görüşlü, açık fikirli, paylaşımcı ve katılımcı olmalarının önemli olduğunu düşünüyorum. Yani sivil toplumu, araştırmacıları, üniversiteleri daha fazla dahil etmeliler karar alma süreçlerine.”

SETA:“Kamu yöneticilerinden beklentime gelince, açıkçası bakanlığın bizim dediklerimizi yapma zorunluluğu yok diye düşünüyorum. Kararları alacak olanlar onlar. Ancak bizim SETA olarak bakanlıktan beklediğimiz, istediğimizde istatistiki bilgilerin, verilerin bizimle paylaşılması.”

TED:“Kamu yöneticilerinden sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalarını bekliyorum. Yani sivil toplum kuruluşları (...) zaman zaman farklı siyasi görüşlerde olabilirler, kamuya vermek istedikleri mesajlar farklı olabilir ama karar alıcılar, toplumu temsil eden her türlü sivil toplum kuruluşunun görüş ve önerilerine açık olmalı ve karar sürecinde hepsinin eşit temsil edilebilir olmasına önem göstermelidir.”

TEGV:“Bizim en büyük dileğimiz kamu yöneticilerinin iyi niyetle çalışan STK’ları dinlemesi, gerçekten kaliteli, etkili bir iletişim içinde bulunmaları ve (...) politikaları uygulayıp, değerlendirirken de bu işbirliğini sürdürmeleri.”

TİSK:“Kamu yöneticilerinden beklentilerimiz, eğitimde bizim ihtiyaçlarımızı gözetmeleri ve bizimle daha fazla işbirliği yapmaları.”

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi:“Kamu yöneticilerinden, bizimle daha çok iletişim kurmalarını istiyoruz. Alanı biz biliyoruz tek başımıza karar alalım diye bencilliğimiz yok, elbette siyasetin kendine has tercihleri olacaktır ama serbest piyasa şartlarının olmadığı yerde özel sektör gelişmez.”

TÖZOK:“Kamu yöneticilerinden beklentimiz ise, bürokrasinin değişmesi. Bürokrasi elinde ki gücü kaybetmemek için ödün vermemeye çalışıyor. Kesinlikle ellerindeki güçten vazgeçmek istemiyorlar. Bu da birçok soruna neden oluyor tabii.”

2. Demokratik Olmaları

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

DES:“Kamu yöneticilerinden bir beklentim yok benim. Yani bu yapıyla bir beklenti talibi olmak çok sağlıklı bir durumdur. Bu yöneticiler demokratik, eşitlikçi, adil kriterlerle belirlensin yeter. Yani eğitim yöneticileri ve bürokratlarının belirlenmesinde torpil, kadrolaşma, adam kayırma, iltimas, hemşericilik, partililik gibi alt kültür hastalıklarından kurtulursak zaten daha etkili olmak, daha sağlıklı iletişim kurmak adına bir sorunumuz da kalmaz. (...) Bu partisel hastalıklar ve eğitimdeki bu tip zaaf lar giderilmediği müddetçe dillendireceğim beklentilerin de ayağı yere basmaz, sağlıklı olmaz.”

EĞİTİM-SEN:“Kamu yöneticilerinden hukuka uygun davranmalarının dışında beklediğimiz bir şey yok. (...) Yani demokrasiye, hukuk kurallarına uysunlar ve katılımcı bir demokrasi için adım atsınlar bu yeter.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Kamu yöneticilerinden beklentimiz yöneticilerin adil olması, çalışanlar arasında bir ayrıma, kutuplaşmaya yol açıcı davranışlardan ve uygulamalardan kaçınmaları yönünde.”

3. Cesur Davranmaları

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

LDT:“Kamu yöneticilerinin, sivil inisiyatifin söylediklerinden daha fazlasını anlaması lazım. Anlamak için gayret sarf etmeli. Biz bunları zaten yapıyoruz demek doğru bir şey değil. Beklentimiz daha cesur olmaları. (...) Biz artık eğitim sisteminde revizyon değil reform istiyoruz.”

4. Veri Temelli Politika Geliştirmeleri

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

ERG:“ERG olarak politikacılardan bizim en büyük beklentimiz, veri temelli politika geliştirmeleri. Tamam, milyonlarca insan analiz edilsin, veri toplansın gibi bir beklentimiz yok. Ama çok büyük değişiklikler yapılacakken daha fazla insana danışılın, pilotu yapılsın, bir anda herkese uygulanmasın. Bunlar hep veri temelli politika süreçlerinin farklı adımları. Bu tip bir beklentim var profesyonel olarak.”

TEGV:“Karar alıcılardan beklentimiz, çabalarımıza destek olması. Bizim en büyük dileğimiz (...) sivil toplumun deneyimlerinden, elde ettiği bulgulardan da yararlanarak veri temelli politikalar, kararlar geliştirmesi.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Yöneticiler tarafından dünyada ki gelişmelerin takip edilmesi ve Türk toplumunun talep ve ihtiyaçları dikkate alınarak bir eğitim politikası geliştirilmesi de bizim en büyük beklentimiz.”

5. Talep Yok

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-İŞ:“Kamu yöneticilerinden bir beklentimiz yok, yani demokrasiden, insan haklarından, sanattan, eğitimden yeterince beslenmediğini düşündüğümüz bu anlayıştan bir şey beklemiyorum ben.”

STK'ların karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde gücü

1. Etki Gücü Var

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

DES:“Bugüne kadar yönetici atamadan, müfredata, 4+4+4 sisteminin yapılanmasına, seçmeli derslerden, zorunlu derslerin muhtevasına yine eğitimde fırsat eşitliği ve hayat boyu öğrenme politikalarının oluşmasına kadar birçok konuda etkili olduğumuzu kendileri de söylüyor. (...) Sendikacılık aslında niteliksel bir faaliyet yani çok üyenizin olması yalnızca daha çok ekonomik güç demek. Yani bizden 20- 30 kat fazla üyesi olan, 25- 30 yıllık sendikalara bakıyoruz (...) eğitim adına bir şey yaptıkları yok. (...) O yüzden karar süreçlerinde daha fazla katılım ve etkiye sahip olabilmek için niceliksel değil niteliksel anlamda hedefler belirlemek gerekiyor. Bizde bu hedefler doğrultusunda çalışmalarımızı ulusal çitadan uluslararası segmente taşımaya gayret ediyoruz. Ve tüm siyasi partileri, tüm ideolojik merkezleri (...) kırma veya yok sayma pahasına güçlü ve derin bir duruş sergiliyoruz. Bunu tabi daha da güçlendireceğiz. (...)”

EĞİTİM-BİR-SEN:“Bugüne kadar kararlarımız ciddi anlamda etkili olmuştur. Bunun en bariz örneği 17, 18 ve 19. Milli Eğitim Şuralarıdır. Hatta alınan kararlar, şunu basına yansıtmıştır: “19. Milli Eğitim Şurası, sanki Milli Eğitim Şurası değil EĞİTİM-BİR-SEN şurası oldu” gibi... (...) Mesela kademeli eğitim, öğretmenlere ek ödeme alınması, 4B’li öğretmenlerin kadroya geçirilmesi, (...) başörtüsü yasağı, (...) katsayı adaletsizliğinin kaldırılmış olması, Kur’an-ı Kerim ve Peygamber efendimizin hayatıyla ilgili derslerin seçmeli ders olarak sunulması, Turizm Otelcilik ve Meslek okullarından alkollü içecek hazırlama dersinin kaldırılması (...) gibi önemli birçok kazanımımız var. (...) kimi zaman eğitimin, eğitim öğretim hizmetleri alan gençlerin menfaatine olmayan bir durum söz konusu olduğunda, gerek basın açıklamalarıyla gerekse kitlesel eylemlerle itirazlarımızı, şerhlerimizi gerekçeleriyle birlikte dile getiririz. Şu zamana kadar yaptığımız birçok uyarıda da haklı olduğumuz ortaya çıkmıştır, geri dönüş olmuştur.”

ERG:“Aslında nasıl bir güce sahip olduğumuz konusu çok iddialı bir konu. İlişkilerin daha az gergin hale gelmesi çok önemli her şeyden önce. Çünkü kulak tıkandığı zaman yaptığımız işe, etkiden bahsetmek mümkün olmuyor. (...) Eğitim Reformu Girişimi olarak bizim politika etkilemek gibi bir amacımız da var. (...) Biz veriye ve kanıta dayalı olarak bir şeyler üretiyoruz, hem Türkiye’den hem de uluslararası verileri kullanarak bu işi yapıyoruz. (...) Bence çalışmalar böyle özenli ve bütüncül yapıldığı zaman, alınan tepki de genel olarak daha önemli oluyor. (...) Mesela 4+4+4 yasası ile birlikte okula başlama yaşının 1 yıl geriye alınmasının çocuk gelişimi açısından sakıncalı olabileceğini söyledik, okulların ve öğretmenlerin buna hazır olmadıklarını belirttik. MEB’le istişare çalışmalarını sürdürdük ve bunun sonucunda okula başlama yaşı 6 ay ileri alınmış durumda. Bunu sadece biz yaptık diyemem lakin ERG’nin çalışmalarının yoğun olduğunu ve katkılarının büyük olduğunu düşünüyorum. (...) Yine 4+4+4’ün eğitim komisyonu tartışmaları sırasında açık öğretimin ortaokula çekilmesi ile ilgili bir öneri gelmişti. Biz bunun kız çocuklarını çok fazla eve kapatacak bir durum olduğunu, 1998 yılından beri kız çocuklarının okullaşmasındaki artış oranını geriye çevirme riski olan bir öneri olduğunu ve bunun aslında görünmez bir risk olacağını düşünüyorduk. (...) Bu konuda baya yoğun savunu çalışması yaptık ve daha yasa geçmeden işe yaradı. Bu fikirden vazgeçildi. Birde

Meslek Liselerine dağılımı ortaokula çekelim gibi bir fikir oldu yine komisyon tartışmalarında. Biz de dedik ki; mesleklere bu kadar erken yönelme, meslek lisesi sisteminin zayıf olduğu Türkiye gibi ülkelerde farklı risklere yol açabilir. (...) Bu konuda da bizim savunu çalışmalarımız oldu. Tabi sadece bizim değil, diğer kurumlarda işin içindeydi ve bu da işe yaradı bundan da vazgeçildi. Ben yaptığımız savunu çalışmalarının karşılıklı atılan adımlarda baya işe yaradığını düşünüyorum.”

TED:“Bugüne kadar dershanelerin kapatılma sürecinde TED’in 2005 yılında başlattığı “Hayat eşittir 180 dakika mı?” kampanyası ve (...) yaptığımız diğer çalışmaların çok etkisi olmuştur. Diğer bir örnek, 4+4+4 sistemiyle okul öncesi yaşının bizim çabalarımız ve görüşlerimizle 66 aya çıkarılmasını sağladık. (...) Yine üniversitemizin olması sebebiyle özellikle yükseköğretim alanındaki birçok kararda da, mesela eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılmasında ve öğretmen yetiştirilmenin yeniden gözden geçirilmesinde çıkarttığımız araştırmaya dayalı, veriye dayalı raporlar her zaman dikkate alınmıştır. (...)Biz hem STK’yız, hem de Türkiye’ye nitelikli eğitim sunan bir kurumuz. Bu nedenle hem etki, hem yetki alanımız hem de ulaşabildiğimiz toplum oldukça geniş.”

TİSK: “Etki gücümüzün olduğunu söyleyebilirim. Mesela okul yönetim modelleri. Biz yerelde işverenlerin, işçilerin, belediyelerin, sanayi odalarının, ticaret odalarının, ailelerin ve öğrencilerin birer temsilcilerinin yer aldığı bir okul yönetim kurulu oluşturulması gerektiğini düşünüyoruz, MEB bunun üzerinde çalışıyor son birkaç yıldır. (...) Başka bir örnek, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, bizim de aktif olarak yer aldığımız projede, önerilerimiz sonucunda kuruldu. (...) Yine bulunduğu ilin istihdam ve mesleki eğitim politikasını oluşturma görevini yerine getiren “İl istihdam mesleki eğitim kurulları” var, kurulmasında TİSK çok aktifti, TİSK temsilcisi de mutlaka yer alıyor şuan bu kurulda.”

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi:“Bugüne kadar birçok konuda kararlar üzerinde etkili olduğumuzu söyleyebiliriz, mesela 5580 sayılı kanunun birçok hükmü özel sektörün beklentilerini kısmen karşılayacak şekilde çıktı. Burada dönüşümle ilgili düzenlemelerde ciddi katkılarımız oldu. Yine Kültür Bakanlığı’nın yayınlarla ilgili yayıncılardan oluşan bir kurul oluşturması, özel okullara da ücretsiz kitap verilmesi, eğitim desteği ve özel okulların bina standartları ile ilgili konularda kararların alınmasında da katkımız olduğunu söylemek mümkün.”

TÜRK EĞİTİM-SEN: “Bugüne kadar okullarda ki uyuşturucu alışkanlıkları ile ilgili yaptığımız çalışmalar çok ses getirdi. Hem sanat hayatında hem de yazılı basında çok iyi yer buldu. Yine 4+4+4 eğitim sistemi ve üniversite çalışanlarının sorunları ile ilgili TÜRK-EGİTİM SEN’in görüşleri kamuoyunda çok iyi yer buldu. Bunlar birçok kesim tarafından paylaşıldı. Bunun örnekleri oldukça fazladır. Yani yapmış olduğumuz çalışmaların önerilerinin de zaman zaman yetkililer tarafından dikkate alındığına ve bizim tekliflerimizin bir çözüm olarak görüldüğüne tanık olduk. Bu anlamda etki gücümüz olduğunu söyleyebilirim.”

TÖZOK:“Bugüne kadar eğitim programları konusunda çok etkili olduk. Türkiye’de esnetilebilecek son noktaya kadar esnettik. Sınav sisteminde nispeten etkili olduk. (...) Bunun dışında özel okullara da ders kitapları, süt vs. verilmesi ile ilgili konuda da etkimiz oldu.”

2. Etki Gücü Kısmen Var

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

LDT: “Bugüne kadar gayri Müslim okullarının desteklenmesi, kılık kıyafetin serbest olması, andımızın kaldırılması, özel okullara yapılan teşvikler, müfredatta esneme, Millî Güvenlik dersinin kaldırılması gibi kararlarda etkili olduğumuzu tahmin ediyoruz.”

SETA:“Bugüne kadar etkili olduğumuz kararlara örnek verirsek, mesela akademik özgürlükler bildirgesinin yayınlanması, okula başlama yaşının yukarı çekilmesi, andımızın kaldırılması, millî güvenlik derslerinin kaldırılması, başörtüsünün serbest olması vs. bunların hepsini dile getirdik ama kararları bizim aldığımızıza dair bir iddiam yok. Ben sadece şunu söyleyebilirim, 2011 sonrasında alınan birçok karar bizim politikalarımızla örtüşüyor.”

TEGV:“Politika ve dâhil olma konularına geldiğimizde ise; eğer memlekette çok karamsar, olumsuz, gergin bir ortam yoksa özellikle son 10 yılda politika geliştirme süreçlerinde sivil toplumun daha çok dinlendiğini söyleyebilirim. Bugüne kadar çalışmalarımızın hangi kararlar üzerinde etkili olduğuna dair net olarak bir şey söyleyemem. Bunu söyleyebileceğim bir verim yok ama (...) Millî Eğitim Bakanlığının program düzeyinde seçmeli derslerinin bizim programla çok benzediğini uzun zamandır görüyoruz.”

3. Etki Gücü Yok

✓ Görüşmede Öne Çıkanlar:

EĞİTİM-İŞ: “Alınan kararlarda yargı yoluyla düne kadar etkiliydik. (...) Çünkü siyasal iktidarın idari işlemlerinin hukuka uygun olup olmadığını denetleme bizim görevimiz. (...) ancak şu anda yargı bakımından da etkili olamamaya başladık. Şu anda etkili olabildiğimizi söyleyemeyiz. Ama her şeye rağmen yine de çok çalışarak direniyoruz. Üyelerimizin, mensuplarımızın haklarını korumaya, geliştirmeye çalışıyoruz.”

EĞİTİM-SEN:“İşverenimiz aynı zamanda devlet yani bütün olanaklara sahip bir güç, dolayısıyla mücadele ettiğimiz şeylerde çok da etkili olamıyoruz.(...) Bugüne kadar EĞİTİM-SEN’in özelleştirmeler ve kamuda kılık kıyafetle ilgi süreçte etkili olduğunu düşünüyorum, onun dışında diğer süreçlerde çok da etkin olmadığımızı, olamadığımızı söyleyebilirim.”

Toplumı etkileyen kararların alınmasından önce, bu kararlardan etkilenecek grupların görüşlerinin alınması demokratik yönetim sürecinin bir gereğidir. Ancak karar alıcı konumundakilerin, toplumun herhangi bir konudaki görüşünü, beklentilerini ve taleplerini doğrudan alması her durumda mümkün değildir. Bu nedenle toplumun alınacak kararlara katılımının sağlanması için bazı araçlara ihtiyaç vardır. Sivil toplum kuruluşları, toplumdaki farklı kesimlerin kendilerini ifade etmelerinin mümkün kılınmasında, kararlarda söz sahibi olmasında ve etkin olarak yönetime katılımının sağlanmasında önemli bir araçtır. Katılmalı yönetim olarak ifade edilen bu süreç, demokratik yönetim biçiminin de en temel gereklerindedir. Katılmalı yönetim anlayışı ise, konuyla ilgili uzmanlığa sahip, kararların uygulanmasında sürece dâhil olan ve kararların sonuçlarından etkilenen tüm bireylerin karar sürecine katılımını gerektirmektedir.

Demokratik yönetim anlayışında, politika ile eğitim iç içedir, çünkü demokrasiyi yaşatan eğitimidir. Bu noktada eğitimin yalnızca bireysel değil toplumsal faydaları da düşünüldüğünde, eğitim amaçlarının kararlaştırılmasında salt yönetenlere değil yönetilenlere de söz hakkı verilir (Bursalıoğlu, 2005, s.219).

Veriler incelendiğinde çalışmaya katılan tüm sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarına ilişkin kararların alınmasında etkili olmak istedikleri görülmektedir. Genel olarak DES, EĞİTİM-BİR-SEN ve TED eğitim politikalarını önemli oranda etkilediklerini düşünürken; EĞİTİM-SEN, LDT, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi, TÜRK EĞİTİM-SEN ve TÖZOK karar süreçlerini sınırlı oranda veya zaman zaman etkilediklerini dile getirmektedirler. Bunun dışında EĞİTİM-İŞ karar süreçlerine etkilerinin olmadığını; TİSK yeterli görmeseler de karar süreçlerinde etkili olduklarını ve ERG, SETA ve TEGV ise karar süreçlerini etkilediklerini ancak bunun ne oranda olduğunu bilmediklerini aktarmışlardır. Burada TEGV temsilcisinin “ (...) araştırmaların eğitim politikalarına ne

kadar etki ettiğini net olarak ölçmek çok zor. Bu, Milli Eğitim Bakanlığının sizi ne kadar dinlediğine ve sizin yaptığınız çalışmalarını kendi çalışmalarına ne kadar entegre ettiğine dair yaklaşımıyla da ilişkilidir” sözü bunun nedenini açıklamaktadır.

“Politik süreçlerde karar alıcılara ilişkilerinizi nasıl yorumluyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplarda katılımcıların birebir görüşmeler, ziyaretler, düşüncelerini ifade etme, iyi ilişkiler kurma, kendi doğrularını savunma gibi *kişisel ilişkilere dayalı yaklaşıma* daha fazla değindikleri görülürken; EĞİTİM-BİR-SEN, EĞİTİM-İŞ, ERG, TİSK, TED ve SETA’nın ise verdikleri cevaplarda rapor sunma, görüş bildirme, toplantılara çağırılma, projelerde yer alma gibi *kurumsal ilişkilere dayalı yaklaşımı* vurguladıkları görülmektedir. Bununla birlikte EĞİTİM-BİR-SEN ve SETA’nın ise cevaplarında hem kurumsal hem de kişisel ilişkilere dayalı yaklaşıma değindikleri görülmektedir.

STK temsilcileri eğitim alanındaki ilişkilerinde karar alıcılardan en fazla “İletişime Açık, Katılımcı ve Paylaşımçı Olmaları”ni talep ederken; EĞİTİM-SEN, TÜRK EĞİTİM-SEN ve DES “Demokratik Olmaları”ni, TÜRK EĞİTİM-SEN, ERG, TED ve TEGV “Veri Temelli Politika Geliştirmeleri”ni ve LDT ise daha cesur davranmalarını beklediklerini dile getirmişlerdir. Bunun dışında EĞİTİM-İŞ temsilcisi ise, “*demokrasiden, insan haklarından, sanattan, eğitimin yeterince beslenmediğini düşündüğümüz bu anlayıştan bir şey beklemiyorum ben*” yanıtıyla karar alıcılardan talebinin daha temel ve yaklaşımsal boyutta olduğunu belirtmiştir.

Son olarak STK’ların karar alıcılara eğitim alanındaki ilişkilerinde etki güçleri değerlendirildiğinde; “Bugüne kadar çalışmalarınızın hangi kararlar üzerinde etkili olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplardan yola çıkılarak DES, EĞİTİM-BİR-SEN, ERG, TED, TİSK, TOBB Türkiye Eğitim Meclisi, TÖZOK ve TÜRK EĞİTİM-SEN’in karar alıcılar üzerinde bir etki gücü olduğunu düşündüklerini söylemek mümkündür. Burada DES temsilcisinin “ (...) *birçok konuda etkili olduğumuzu kendileri de söylüyor*” sözü ve EĞİTİM-BİR-SEN temsilcisinin “*Bugüne kadar kararlarımız ciddi anlamda etkili olmuştur. Bunun en bariz örneği 17, 18 ve 19. Milli Eğitim Şuralarıdır. Hatta alınan kararlar, şunu basına yansıtmıştır: ‘19. Milli Eğitim Şurası, sanki Milli Eğitim Şurası değil EĞİTİM-BİR-SEN şurası oldu’ gibi...*” yanıtı iddialı ve dikkat çekici olması açısından önemlidir.

Ayrıca LDT, SETA ve TEGV'in karar alıcılar üzerinde kısmen etki güçlerinin olduğunu ve EĞİTİM-İŞ ve EĞİTİM-SEN'in ise yanıtlarında karar alıcılar üzerinde etki güçlerinin olmadığını dile getirdikleri görülmektedir.



BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sorularına dair sonuç ve tartışmalar sırası ile sunulmuş ve araştırma sonuçları doğrultusunda politika belirleyiciler, uygulayıcılar ve araştırmacılar için ayrı ayrı öneriler getirilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde araştırma sonucunda ulaşılan bulgular, ilgili literatür ile ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

STK'ların Varlık Sebeplerini ve Hedef Kitlelerini Nasıl Tanımladıklarına Dair Sonuç ve Tartışma

“Sivil toplum kuruluşlarının, varlık sebebi ve hedef kitlesi nedir?” şeklinde belirlenen araştırmanın birinci sorusuna dair sonuçlar, hedef kitlesi ve varlık sebebi olarak 2 ayrı başlıkta sunulmuştur.

STK'ların hedef kitlelerini değerlendirdiğimizde, “Öğretmen, Öğretim Elemanı, Öğrenci ve Eğitimin Diğer Paydaşları (Yönetici, Veli, Memur, Hizmetli vs.)”, “Eğitim Maksatlı Çalışan Özel Firmalar”, “Toplum/Kamuoyu ve Diğer Sivil Toplum Kuruluşları”, “İş Adamları, Siyasetçiler” ve “İşveren Camiası” olmak üzere 5 başlıkta toplandığı görülmektedir.

Varlık sebepleri ise, STK temsilcileri ile yapılan görüşme sonuçları ve STK'ların Tüzük/ Web Sayfalarından alınan verilerin değerlendirilmesi sonucunda toplam 16 başlıktan oluşmaktadır. Bunlar;

1. Eğitim çalışanlarının mesleki, ekonomik, sosyal, siyasi ve özlük hak ve menfaatlerinin korunması,
2. Eğitim, öğretim ve bilime dair kalitenin yükseltilmesi,
3. Fırsat eşitliği, eğitime erişim ve eğitim hakkının güvence altına alınması,
4. Bilimsel, demokratik, laik ve çağdaş eğitimin savunulması,
5. Anadilde eğitim hakkının savunulması,
6. Parasız eğitim hakkının savunulması,
7. Eğitim alanındaki milli hedeflerin geliştirilmesi,
8. Demokrasi ve insan haklarına olan inancın geliştirilmesi,
9. Eğitim politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunma,
10. Eğitim alanında sivil inisiyatifin geliştirilmesi,
11. Devlet tarafından verilen temel eğitime destek olmak,
12. Kamu görevlileri ve hizmetleri üzerinde kamu otoritesinin sınırlarının azaltılması,
13. Diğer sivil toplum kuruluşlarıyla ve toplumla ortak çalışmalar yürütme, kamuoyunu bilgilendirme,
14. Okullar kurma, yurtlar açma ve burs verme,
15. Özel okulların ve eğitim maksatlı çalışan özel firmaların gelişmesi, yaygınlaşması ve sorunlarının çözülmesi,
16. İşveren camiasının çalışma hayatındaki haklarının savunulmasıdır.

Benzer şekilde Şirin (2008) tarafından yapılan çalışmada da sivil toplum kuruluşları varoluş nedenleri ve amaçları bakımından 2 grupta ele alınmıştır. İlk grupta yer alan sivil toplum kuruluşlarının işçi ve işveren konfederasyonu ya da meslek sendikaları (DİSK, EGİTİM-SEN, HAK-İŞ, MÜSİAD, TÜRK EGİTİM-SEN, TÜRK-İŞ, Türkiye Özel Okullar Birliği ve TÜSİAD) özellikleri göstermesi nedeniyle, üyelerinin özlük hakları, hak ve çıkarlarının korunmasına yönelik çalışmalarda buldukları ve öncelikle üyelerinin hak ve çıkarlarını gözetmek amacına hizmet ettikleri görülmektedir. İkinci grupta yer alan sivil toplum kuruluşları (AÇEV, ERG, Tarih Vakfı ve TED) ise temelde birey ve yurttaş bağlamında ülkenin eğitim sistemine ilişkin kaygı ve çalışmalara öncelik vermekte, varoluş nedenlerini bu şekilde belirtmektedirler.

STK'ların Odaklandıkları Eğitim Politikalarına Dair Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın ikinci sorusu olan sivil toplum kuruluşlarının eğitim ile ilgili olarak odaklandıkları konu/problem ya da politikalar, 25 başlıkta gruplandırılmıştır. Bu politikalar şunlardır;

1. Müfredat, dersler, ders kitapları, öğretim programları, eğitimin içeriği, öğretme-öğrenme süreçleri, materyaller, öğrenme ortamları
2. Eğitimde kalite ve nitelik
3. Eğitim çalışanlarının çalışma koşulları, özlük hakları ve mali haklar
4. Eğitime erişim, eşitlik, cinsiyet eşitliği, fırsat eşitliği, eğitim hakkı, okul terki, çalışan çocuklar, çocuk hakları, barınma problemi, burslar
5. Sınavlar, ölçme ve değerlendirme sistemleri, kademeler arası geçiş
6. Eğitim reformları
7. Eğitim mevzuatı
8. Hayat boyu öğrenme (yetişkin eğitimi, yaygın eğitim, hizmet içi eğitim)
9. Mesleki ve teknik eğitim, meslek yüksek okulları, piyasa-eğitim ilişkisi, işbaşında eğitim, staj
10. Özel okullar, dersaneler, kurslar
11. Eğitimde özelleşme, yerelleşme, okulların ticarileştirilmesi, okul çeşitliliği (müfredat, okul, finansman, yönetim çeşitliliği)
12. Çok kültürlülük, çiftdillilik, yabancı öğrenciler, anadilde eğitim
13. Din Eğitimi
14. Öğretmen yetiştirme, istihdam politikaları
15. Devletin eğitim üzerindeki etkisi, kamusal eğitim, eğitimde standartlaşma
16. Eğitim yönetimi, teftiş sistemi, eğitim finansmanı, hesapverebilirlik, şeffaflık
17. Yükseköğretim reformu, yükseköğretim yapılanması, YÖK, vakıf üniversiteleri
18. Üniversitelerde seçim sistemi, insan kaynaklarının geliştirilmesi, akademik özerklik, Yükseköğretim kontenjanları, geçiş sistemi, akademik kadro ilanları, lisansüstü eğitim, uluslararasılaşma
19. Teknoloji kullanımı,
20. Eğitim yayıncılığı
21. Okul güvenliği, madde kullanımı, eğitimde şiddet
22. Okul öncesi eğitim, erken çocukluk eğitimi
23. Laik, bilimsel, demokratik eğitim

24. Kaynaştırma ve özel eğitim, karma eğitim

25. Öğretmen-öğrenci ilişkisi

STK'ların odaklandıkları eğitim politikalarının değerlendirilebilmesi için Türk eğitim sisteminin odaklandığı eğitim politikalarının belirlenmesi gereklidir. Bu anlamda ilk olarak ulusal eğitim politikalarına referans noktası oluşturduğu düşünülen uluslararası belgelerin incelenmesi yerinde olacaktır. Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler, Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (EİT / ECO), Karadeniz Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (KEİT) ve İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)Türkiye'nin eğitim alanında çalışmalar gerçekleştirdiği uluslararası kuruluşlardır (ABDİGM, 2017).

Bu kuruluşlardan ilk olarak Birleşmiş Milletler ile olan ilişkilere bakmak yerinde olacaktır. 25-27 Eylül tarihlerinde gerçekleştirilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Türkiye'nin de içinde bulunduğu 193 ülkenin imzası ile kabul edilmiştir. 2030 yılına kadar tüm dünya ülkeleri için belirleyici bir rol üstleneceği düşünülen 'Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nde eğitim, "*Nitelikli Eğitim: Herkes için Kapsamlı ve Kaliteli Bir Eğitimin Sağlanması ve Yaşam Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi*" küresel hedefi başlığı altında ele alınmakta ve genel olarak *eğitime erişim, eğitim hakkı, fırsat eşitliği, erken çocukluk gelişimi ve bakımı, okul öncesi eğitim, cinsiyet eşitliği, eğitimde kalite, okuryazarlık ve sayısal okuryazarlık, temel bilimsel becerilerin kazanılması, yetişkin eğitimi, etkili öğrenme ortamları, eğitim-istihdam ilişkisi, mesleki ve teknik eğitim, yükseköğretime erişim, öğretmen eğitimi, öğretmen niteliğinin artırılması ve okul güvenliğine dair eğitim politikalarını içeren alt hedeflere yer verildiği* görülmektedir(United Nations, 2015). Bunun dışında Birleşmiş Milletlerin eğitim alanında bir alt örgütü olan UNESCO'nun faaliyetlerini yürüttüğü temel eğitim alanlarına bakıldığında ise genel olarak *erken çocukluk bakımı ve eğitimi, eğitim ve toplumsal cinsiyet eşitliği, sağlık ve refah için eğitim, sürdürülebilir kalkınma için eğitim, acil durumlarda eğitim, eğitim politikası ve planlaması, küresel vatandaşlık eğitimi, yüksek öğretim, bilgi ve iletişim teknolojileri, okuryazarlık, eğitim hakkı, okulda şiddet ve zorbalık, iş ve yaşam için beceriler, öğretmenler, eğitimde kapasite geliştirme* gibi eğitim politikalarına vurgu yapıldığı görülmektedir (UNESCO, 2017). Yine Birleşmiş Milletlerin çocuk haklarının uygulanmasını destekleme konusunda uzmanlaşmış kurumu olan UNICEF'in ise genel olarak *çocuk koruma, dezavantajlı durumdaki çocuklar, sosyal katılım, cinsiyet eşitliği, erken çocukluk gelişimi, eğitimde yenileşme, kapsayıcı eğitim, kaliteli eğitim, aile eğitimi* gibi eğitim politikalarına odaklandıkları söylenebilir (UNICEF, 2017). Son olarak

Birleşmiş Milletlerin özerk uzman kuruluşlarından bir diğeri olan Dünya Bankası ise çalışmalarında genel olarak *eğitime erişim, eğitim finansmanı, eğitim ve teknoloji, öğretmenler, eğitim yönetimi, okula dayalı yönetim, standartlar, müfredat ve ders kitapları, eğitim tesisleri, kız çocuklarının eğitimi, erken çocukluk gelişimi, yükseköğretim politikalarına* değinmektedir (World Bank, 2017).

Avrupa Birliği eğitim programlarına bakıldığında, genel olarak hayat boyu öğrenme, mesleki eğitim, yükseköğretim ve yetişkin eğitimi konularında(Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi, 2017) ve Avrupa Konseyi ile ilişkilere bakıldığında ise çocuk hakları, eğitimde kalite, yerelleşme, eğitim yönetimi, denetimi, yüksek öğretim, yüksek öğretimde yönetişim, çok dillilik ve kültürlerarası eğitim, dil eğitimi, tarih eğitimi, yabancı öğrenciler, hizmet içi eğitim, öğretmenlerin mesleki gelişimi, müfredat geliştirme, şiddet ve suçların önlenmesi gibi konularda Türkiye ile işbirliği gerçekleştirildiği görülmektedir (ABDİGM, 2017).

Benzer şekilde Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (EİT / ECO) ile işbirliği konularına bakıldığında program geliştirme, bölgesel özelliklerin programlara yansıtılması, dil eğitimi (bölgedeki dillerin öğretimi), eğitim teknolojileri, hizmet-içi eğitim programları, edebiyat, tarih, coğrafya eğitimi gibi eğitim politikalarına değinildiği ve Karadeniz Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (KEİT) ile de genel olarak yüksek öğretim, orta öğretim, meslekî eğitim, yaygın eğitim politikalarında ortak çalışmalara önem verildiği görülmektedir (ABDİGM, 2017).

Son olarak OECD'ye bakıldığında ise eğitimle ilgili çalışmalarını genel olarak *erken çocukluk ve okullar, okul ötesi beceriler, eğitimde yenileşme, işgücü piyasaları, beşeri sermaye ve eşitsizlik ve araştırma ve bilgi yönetimi* konularında gruplandığı görülmektedir (OECD, 2017).

Bu belgelerde değinilen ortak hedef ve stratejilerle de şekillendiği düşünülen Türk eğitim politikalarına yön veren ulusal belgelerde ise (65. Hükümet Programı ve 10. Kalkınma Planında yer alan hedefler ve 19. Milli Eğitim Şurasında alınan tavsiye niteliğindeki kararlar) *eğitime erişim, okul terki, fırsat eşitliği, okullar arasında kalite farklılıkları, okul türlerinin azaltılması, geçiş sistemleri, erken çocukluk eğitimi, kız çocuklarının eğitimi, eğitimde kalite ve nitelik, eğitim ortamları, müfredat, eğitim ve öğretim programları, öğretim materyalleri, dersler ve ders saatleri, eğitim-istihdam ilişkisi, mesleki ve teknik eğitim, YÖK, yükseköğretimde hesap verebilirlik, özerklik ve uluslararasılaşma, öğretmen*

yetiştirme politikaları, öğretmen niteliğinin artırılması, yaşam boyu öğrenme, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim, okul güvenliği (fiziksel ve psikolojik güvenlik), demokratik ve bilimsel eğitim, eğitimde uluslararası hareketlilik ve işbirliği, ölçme ve değerlendirme sistemleri, eğitim finansmanı, değerler eğitimi, eğitim yönetimi, teknoloji kullanımı ve özel eğitim politikalarına değinilmektedir (MEB, 2015a; T.C. Başbakanlık, 2015; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013).

STK'ların Kullandıkları Araç/Yöntem ve Stratejilere Dair Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın “Sivil toplum kuruluşları, eğitim politikalarına etki ederlerken hangi araç/yöntem ya da stratejileri kullanmaktadırlar?” şeklinde belirlenen üçüncü sorusu ile ilişkili olarak STK'ların politikaları etkilemede aşağıdaki yöntemlere başvurdukları görülmektedir.

1. Bilimsel toplantı, platform, sempozyum, panel, forum, konferans, kurultay, çalıştay ve seminerler
2. Bilimsel araştırma, proje, rapor, analiz ve akademik yayınlar
3. Üniversiteler ile akademik işbirliği
4. Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği
5. Diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği
6. YÖK, MEB, diğer bakanlıklar ve siyasi partiler düzeyinde lobicilik faaliyetleri
7. Yasal olarak miting düzenleme, eylem yapma
8. İmza toplama, iş bırakma, grev, sivil itaatsizlik eylemi
9. Basın açıklamaları, basın toplantıları, basın lansmanları, bildirimler
10. Resmi yollarla görüş bildirme
11. Görsel basın (TV programları, sosyal medya, web siteleri, mail ve sms)
12. Yazılı basın (yayınevi, dergi, gazete, kitap, afiş, bülten, köşe yazıları)
13. İdari başvuru, hukuk sürecini işletme
14. Eğitim programları, kurslar
15. Etki gücünün değerlendirilmesi (sayısal büyüklük, maddi güç, toplumsal statü)

Konuyla ilgili literatürde de sivil toplum kuruluşlarının eğitimle ilgili politika belirleme süreçlerini etkilemek için teklif götürme, görüş öneri veya rapor sunma, proje geliştirme (Çarkçı, 2007), iktidarın üyeleri veya siyasi partiler ile doğrudan ilişki içerisinde olma, hukuki yollarla etkileme, bilimsel araştırma ve raporlar hazırlama, ikna yöntemi, para veya

maddi çıkar sağlayarak ikna etme, açlık grevi, yürüyüş, miting veya kitlesel eylem türünde etkileme (Çelik & Aykanat, 2006); kampanya düzenleme, kulis faaliyetinde bulunma (Ateş & Nohutçu, 2006), diğer sivil toplum kuruluşları, iş, moda, sanat ve spor dünyası, özel ve kamu sektörü temsilcileri ile işbirliği, üniversiteler ile akademik işbirliği, ilgililere resmi yazı/mektup vb. ile görüş iletme, basın toplantıları-açıklamaları, hukuk sürecini işletme (gerektiğinde konuyu mahkemeye taşıma), bilimsel toplantı, sempozyum vs. gerçekleştirme, TBMM, Hükümet ve bakanlıklar düzeyinde lobi etkinlikleri (Şirin, 2009), başka ülkelerin benzer kuruluşlarıyla işbirliği halinde ortak yürütülen projeler, tehdit etme, boykot-grev eylemleri, imza toplama, kitlesel eylemler-yürüyüşler-mitingler, protesto gösterileri, şiddet içeren veya itaatsizlik gibi pasif nitelik gösteren direniş eylemleri (Emini, 2013) gibi yöntemler kullandıkları görülmektedir. Yine benzer şekilde YADA vakfı tarafından gerçekleştirilen çalışmanın bulgularına göre de bilimsel araştırma, bilimsel yayın (kitap, rapor vs.), konferans, kongre, panel, sempozyum düzenleme, imza kampanyaları düzenleme, basın açıklaması veya basın toplantısı düzenleme, miting yapma, sokak eylemleri/gösterileri, ilgili kurumlara etkinliklerin sonuçlarını gönderme, milletvekili ile görüşme, kamuda etkili bir kişiyle görüşme, medyayı kullanma STK'ların kullandıkları etkinliklerdendir (YADA, 2015a).

Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Politikaları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın dördüncü sorusu “Sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algıları nelerdir?” şeklinde belirtilmiştir. Bu soruya dair sonuçlar 4 başlıkta ele alınabilir.

Birincisi, STK'lar genel olarak eğitim politikalarını sınırlı oranda ya da zaman zaman etkilediklerini düşünmektedirler. Burada karar alıcı konumundakilerin kendi istedikleri doğrultusunda toplumu şekillendirmeye çalışmaları, paralel sivil toplum oluşturmaları, maddi olanaklarının güçlü olması, sivil toplum kuruluşlarına bakış açıları, kararların merkezi bir anlayışla alınması gibi nedenler STK'lar tarafından eğitim politikalarına etkilerini sınırlandıran nedenler olarak belirtilmiştir. Karataş'ın (2008) yaptığı çalışmada da katılımcıların genel olarak politik süreçlerde seslerini yeteri kadar duyuramadıkları ve bunun gerekçesinin ise büyük oranda devletin tutumu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Şirin (2008) tarafından yapılan çalışmada da çalışma grubundaki sivil toplum

kuruluşlarının büyük bir çoğunluğunun karar süreçlerine kısmen katılabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yine YADA vakfı tarafından gerçekleştirilen çalışmada STK'ların doğrudan politika yapım süreçlerine ne ölçüde dahil edildikleri araştırılmış ve bu oranın %16.1 düzeyinde kaldığı görülmüştür (YADA, 2015a).

İkinci olarak STK'lar karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde kişisel ve kurumsal ilişkilere dayalı yaklaşımı benimserken; cevaplarında genel olarak birebir görüşmeler, ziyaretler, düşüncelerini ifade etme, iyi ilişkiler kurma, kendi doğrularını savunma gibi kişisel ilişkilere dayalı yaklaşıma vurgu yapmaktadırlar.

Üçüncüsü STK'lar karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde kamu yöneticilerinden iletişime açık, katılımcı ve paylaşımcı olmalarını, demokratik olmalarını, cesur davranmalarını ve veri temelli politika geliştirmelerini beklemektedirler. Tayşir ve Pazarcık (2011) tarafından yapılan çalışmada eğitim alanında faaliyet gösteren STK'ların devlet kurumlarından, yerel yönetimlerden ve yasama organından, kamuya yararlı derneklere verilen harcama üst sınırının artırılmasını, çalışma koşullarının kolaylaştırılmasını, yasal düzenlemeler yapılırken STK'lara danışılmasını, projelere destek verilmesini, STK'larla işbirliği içinde olunmasını ve katılımcı olmalarını talep ettikleri görülmektedir. Benzer şekilde Karataş (2008) tarafından yapılan çalışmada da çalışma grubundaki STK'ların hemen hemen hepsinin devletin sivil toplum kuruluşlarına güvenmesini ve söylediklerine kulak vermesini, her konuda görüşlerinin alınmasını, bazı alanların sivil toplum kuruluşlarına bırakılmasını, sorumluluğu sivil toplum kuruluşları ile paylaşmasını ve sivil toplum kuruluşu tarafından önerilen tekliflere olumlu yaklaşılmasını talep ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. YADA vakfı tarafından yapılan bir diğer çalışmada da birlikte çalışma talebi, destek talebi, karar alma süreçlerine katılma, ortak projeler gerçekleştirme STK'ların ziyaretlerinde kamu yöneticilerinden talepleri olarak karşımıza çıkmaktadır (YADA, 2015a).

Son olarak dördüncü başlıkta STK'ların büyük bir çoğunluğu karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde genel olarak etki güçlerinin olduğunu, geçmişte bazı kararların alınmasında etkili olduklarını dile getirmişlerdir. LDT, SETA ve TEGV etki güçlerinin olup olmadığı konusunda net bir şey söyleyemediklerini ancak geçmişte alınan birçok karara ilişkin çalışmalarının olduğunu ve bu kararların alınmasında etkili olduklarını tahmin ettiklerini söylemişlerdir. EĞİTİM-İŞ ve EĞİTİM-SEN ise alınan kararlarda çok da etkili olmadıklarını ve bu nedenle de karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde etki

güçlerinin olmadığını dile getirmişlerdir. Bu bulguyu destekler nitelikte Karataş (2008) tarafından yapılan çalışmada da genel olarak katılımcıların çok azının sivil toplum kuruluşlarının tartışmasız bir etki gücüne sahip olduğu, yarıya yakınının kısmen etki gücü olduğu ve yarıdan daha az bir kısmının ise politikaların belirlenmesinde etki gücü olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Benzer şekilde YADA vakfı tarafından yapılan çalışmada STK yöneticilerinden STK'ların etkilerini değerlendirmeleri istenmiş ve STK yöneticileri, Türkiye'de faaliyet gösteren STK'ların etki gücünün zayıf olduğu dile getirmişlerdir (YADA, 2015b).

Bu araştırmanın sonuçları, STK'ların eğitim politikaları üzerindeki etkilerine ilişkin algılamalarında ve karar alıcılarla eğitim alanındaki ilişkilerinde; yaklaşımları, talepleri ve güçlerinde farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Bu farklılıklar sivil toplum kuruluşlarının farklı amaçları ve öncelikli alanları ile açıklanabilir. Bu araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak; politika belirleyicilere, sivil toplum kuruluşlarına ve araştırmacılara yönelik olarak önerilerde bulunulabilir. Bu öneriler şunlardır:

Öneriler

Politika belirleyiciler için:

- STK'ların en azından bir kısmı eğitim politikalarını sınırlı oranda ya da zaman zaman etkilediklerini, kararların alınmasında görüşlerinin alınmadığını, alınsa dahi bu görüşlerin ancak alınacak kararlarla uyumlu olduğunda ciddiye alındığını düşünmektedir. STK'ların eğitimle ilgili kararların alınmasında karar alıcılarla ilişkiler kurumsal olarak yeniden düzenlenmeli, STK'ların etkin katılımlarının sağlandığı bir ortam oluşturulmalı ve politikaların oluşturulmasında ilgili sivil toplum kuruluşlarının sunduğu teklifler değerlendirilmelidir.
- STK'lar eğitim alanındaki ilişkilerinde kamu yöneticilerinden en çok iletişime açık, katılımcı ve paylaşımcı olmalarını ve demokratik olmalarını beklemektedirler. Bu nedenle karar alıcılar siyaseten “samimî”, “şeffaf”, "demokratik" ve “ön yargısız” bir toplumsal katılım geleneği oluşturmalıdır.

Sivil Toplum Kuruluşları için:

Sivil toplum kuruluşları, eğitimle ilgili karar süreçlerinde daha fazla katılım ve etki için;

- Eğitimle ilgili politikalara dair sundukları teklifleri bilimsel araştırmalar neticesinde elde edilen bulgular ışığında belirlemelidir.
- Diğer sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yürütmeli, kendi aralarında işbirliği yapmalı ve alınan kararlar üzerinde etkili olabilmek adına ortak görüş içerisinde birlikte hareket etmelidir.
- Birey-devlet ilişkilerini düzenlemedeki işlevlerini çağdaş normlar çerçevesinde yeniden düşünmeli, uzlaşmacı ve şeffaf bir yapılanma oluşturulmalıdır.
- Kullandıkları yöntemleri yeniden değerlendirmeli ve karar süreçlerini etkilemede daha işlevsel ve yapıcı bir rol üstlenmelidir.

Araştırmacılar için:

- Sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları ile ilişkili olarak kendi amaçlarını, yöntem-strateji-araçlarını ve politikalar üzerinde etkilerini nasıl tanımladıkları, değerlendirdikleri ve bu konularda bakış açılarını betimlemek bu araştırma açısından alana önemli bir katkı olarak görülebilir. Ancak konunun yalnızca sivil toplum kuruluşları açısından ele alınmış olması bu araştırmada aynı zamanda bir sınırlılık olarak ifade edilmiştir. Bu alanda daha bütüncül bir bilgi birikimi ve bakış açısının oluşturulabilmesi için sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarına etkileri ve bu konuda bürokrasi ve siyasetle ilişkilerinin bürokrasi ve siyaset taraflarının da görüşleri alınarak değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konuda yapılacak olası çalışmaların alanda önemli bir bilgi açığının karşılanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- AB (2017). *AB Programları Hibeleri*.<https://www.ab.gov.tr/101.html> sayfasından erişilmiştir.
- Abay, A. R. (2004a). *Sivil toplum ve demokrasi bağlamında sivil dayanışma ve sivil toplum örgütleri*.
<http://www.siyasaliletisim.org/pdf/siviltoplumvesivildayanisma.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Abay, A. R. (2004b). 17 ağustos 1999 doğu Marmara depreminden sonra Adapazarı'nın yeniden yapılanmasında sivil toplum örgütlerinin rolü. *Birinci Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Kitabı*, 259-274.
- ABDİGM (2017). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü*.<http://abdigm.meb.gov.tr/www/uluslararasi-kuruluslar/kategori/8> sayfasından erişilmiştir.
- Adem, M. (1993). *Atatürkçü düşünce ışığında eğitim politikamız*. İstanbul: Cumhuriyet.
- Adem, M. (1997). Ulusal eğitim politikamız nasıl olmalıdır? *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 52(1), 51–65.
- Akbulut, E. (2011). *Sivil toplum kuruluşlarının kurumsal itibar yönetimi sürecinde halkla ilişkiler uygulamalarının rolü*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akatay, A. & Sevinç, İ. (2004). Cumhuriyetten günümüze sivil toplum kuruluşlarının gelişim süreci. *I. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı*, 91-118.
- Akay, H. (2012). *Sivil toplum kuruluşlarının yönetim anlayışındaki değişime etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

- Aksay, E. (2009). *Türkiye’de eğitim alanındaki sivil toplum kuruluşları. CIVICUS Uluslararası sivil toplum endeksi projesi (STEP) II Türkiye Yan Raporları*. İstanbul.
- Aktay, Y. (2002). Eğitimde küresel imkânlar-küreselleşen dünyada eğitimde fırsat eşitliği ve özgürleşim fırsatları üzerine. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(1), 7-22.
- Al, H. (2014). Eğitim hizmetlerinin sunumunda yönetim arayışları: Charter yöntemi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 9(1), 127- 136.
- Aliefendioğlu, Y. (1999). Siyasal partiler ve sivil toplum örgütleri. *Anayasa Yargısı*, 16, 95-115.
- Althusser, L. (1994). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları* (Y. Alp& M. Özışık, Çev.). (4.b.). İstanbul: İletişim.
- Apple, M. W. &Beane, J.A. (2011). *Demokratik okullar: Güçlü eğitimden dersler* (M. Sarı, Çev.). Ankara: Dipnot.
- Apple, M. W. &Christian-Smith L. K. (1991). The politics of the textbok. M.W. Apple &L.K. Christian-Smith (Ed.). *The politics of the textbook* içinde (s. 1-21). New York:Routledge.
- Apple, M. W. (1993). The politics of official knowledge: Does a national curriculum make sense? *Teachers College Record*, 95(2), 222-241.
- Apple, M. W. (2002). *Official knowledge: democratic education in a conservative age*. (2.b.). New York: Routledge.
- Apple, M. W. (2004a). *Ideology and curriculum*. (3.b.). New York:Routledge
- Apple, M. W. (2004b). *Neoliberalizm ve eğitim politikaları üzerine eleştirel yazılar* (F. Gök, Çev.). Ankara: Eğitim Sen.
- Apple, M. W. (2009). Müfredatın ve eğitimin yeniden yapılandırılması/neo-liberalizmin ve yeni muhafazakârlığın gündemi. H. A. Giroux, M. Apple, P.McLaren, P.Freire&D. Harvey, (Ed.). *Eleştirel pedagoji söyleşileri* (E. Ç. Babaoğlu, Çev.) içinde (s. 45-91). İstanbul: Kalkedon.
- Apple, M. W. (2012). *Eğitim ve iktidar* (E. Bulut, Çev.). (2.b.). İstanbul: Kalkedon.
- Aristo (2010). *Politika* (E. Uysal, Çev.). (2.b.). İstanbul: Dergâh.

- Ateş, H.& Nohutçu, A. (2006). Kamu hizmeti sunumunda gönüllü kuruluşlar ve devlet. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11, 245-276.
- Atılğan, G. (2013). İdeoloji. G. Atılğan & E. A. Aytekin (Ed.).*Siyaset bilimi: kavramlar, ideolojiler, disiplinler arası ilişkiler* içinde (s. 285-298). (3.b.). İstanbul: Yordam.
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (2017). <http://www.ua.gov.tr/ana-sayfa-sayfasından-erişilmiştir>.
- Aydın, A. (2015). *Eğitim politikası*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, M. (2005). *Eğitim yönetimi*. (7.b.). Ankara: Hatiboğlu.
- Aypay, A. (2015). *Eğitim politikası*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ayşir, E. A. & Pazarcık, Y. (2011). *Türkiye'nin önde gelen sivil toplum kuruluşlarının yönetsel ve örgütsel analizi*. İstanbul: Beta.
- Azıklı, S. (1996). Devlet-sivil toplum ve yerel yönetimler.*Türkiye Günlüğü*, 43, 52-57.
- Bakır, K. (2014). *Demokratik eğitim, John Dewey'in eğitim felsefesi üzerine*. (3.b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Barrett, M. (2004).*Marx'tan Foucault'ya ideoloji* (A. Fethi, Çev.). İstanbul: Doruk.
- Bauman, Z. (2012). *Siyaset arayışı* (T. Birkan, Çev.).(2.b.). İstanbul: Metis.
- Bayhan, V. (2002). Demokrasi ve sivil toplum örgütlerinin engelleri: Patronaj ve nepotizm. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*,26(1), 1-13.
- Bobbio, N. (2004). Gramsci ve sivil toplum kavramı. J.Keane (Ed.). *Sivil toplum ve devlet, Avrupa'da yeni yaklaşımlar* (L. Köker, A. Çiğdem, M. Küçük, E. Akın, A. Bora & A. Nur, Çev.) içinde (s. 91-118). Ankara: Yedi Kıta.
- Bogdan, R.C.,& Biklen, S.K. (1998). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. (3.b.). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Bourdieu, P. & Passeron, J. C. (1990). *Reproduction in education, society and culture*.(2.b.). London: Sage.
- Buluç, B. (1997). İlköğretim ikinci kademe okullarında eğitimde fırsat eşitliği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(1), 11-21.
- Burkaz, V. (2014). Platon ve Rousseau'da insan doğası bağlamında eğitim. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 101-112.

- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*.(13.b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Caniklioğlu, M. D. (2007). Sivil toplum ve Türkiye demokrasisindeki izdüşümleri. Ankara: Seçkin.Cihan, M. (2006). John Locke ve eğitim. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 173-178.
- Creswell, J. W. (2012). *Educationalresearch: planning, conducting, andevaluatingquantitativeandqualitativeveresearch*. (4.b.). Boston: Pearson.
- Çağlar, İ., Kendirli, S. &Çağiran, S. (2005). Sivil toplum kuruluşlarının (STK) yerel yönetimlerin etkinliği içerisindeki yeri ve öneminin belirlenmesi: Çorum örneği. *II.Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Küresel Eşitlik Bildiriler Kitabı*, 345-355.
- Çaha, Ö. (1994). Osmanlı'da sivil toplum.*A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49(3), 79-99.
- Çaha, Ö. (1997). 1980 sonrası Türkiye'sinde sivil toplum arayışları. *Yeni Türkiye*, 18, 28–64.
- Çaha, Ö. (2000). *Aşkın devletten sivil topluma*. İstanbul: Gendaş.
- Çaha, Ö. (2003). Bir kez daha sivil toplum üzerine. *Sivil Toplum Dergisi*, 1, 21-28.
- Çaha, Ö., Çaylak, A.& Tutar, H. (2013). *TR2 bölgesi sivil toplum kuruluşları profili*. <http://www.serka.gov.tr/store/file/common/60fadba6b6cec97b0c07f5b2f41137f3.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016). *4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu gereğince kamu görevlileri sendikaları ile konfederasyonların üye sayılarına ilişkin 2016Temmuz istatistikleri hakkında tebliğ*. https://www.csqb.gov.tr/media/3341/2016_uyesayilari.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2017). *6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu gereğince; işkollarındaki işçi sayıları ve sendikaların üye sayılarına ilişkin 2017 Temmuz ayı istatistikleri hakkında tebliğ*.<https://www.csqb.gov.tr/media/5605/2017-temmuz-ay%C4%B1-%C4%B0statistigi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Çarkçı, A. (2007). Üç açıdan kentsel/yerel politika sürecinde sivil toplum kuruluşları. *Sivil Toplum Dergisi*, 4, 17-18.

- Çarkoğlu, K. & Cenker, K. (2011). On the relationship between democratic institutionalization and civil society involvement: new evidence from Turkey. *Democratization*, 18(3), 751-773.
- Çelik, A. & Aykanat, Ş. (2006). Sivil toplum örgütlerinin siyasal iktidarı etkileme yöntemleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 215-226.
- Çetin, H. (2001). Devlet, ideoloji ve eğitim. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*.25(2). 201-211.
- Dernekler Dairesi Başkanlığı (2017a). *Yıllara, nevilere ve illere göre dernek ve üye sayısı*.<https://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/yillara-nevilere-ve-illere-g%C3%B6re-dernek-ve-uye-sayisi.aspx> sayfasından erişilmiştir.
- Dernekler Dairesi Başkanlığı (2017b). *Derneklerin faaliyet alanlarına göre dağılımı*<https://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/derneklerin-faaliyet-alanina-gore.aspx> sayfasından erişilmiştir.
- Dewey, J. (1996). *Demokrasi ve eğitim*(T.Yılmaz, Çev.). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Dinçer, M. (2003). Eğitimin toplumsal değişme sürecindeki gücü. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(3), 102-112.
- Doğan, İ. (2000). *Sivil toplum, ondan bizde de var*. İstanbul: Sistem.
- Doğan, İ. (2011). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Nobel.
- Drucker, P. (2011). *Büyük değişimler çağında yönetim* (Z. Dicleli, Çev.). İstanbul: Optimist.
- Dunkerley, D. & Fudge, S. (2004). The role of civil society in European integration. *European Societies*, 6(2), 237-254.
- Dursun, D. (2012). *Siyaset bilimi*. (6.b.). İstanbul: Beta.
- Eagleton, T (2011). *İdeoloji*(M. Özcan, Çev.). (3.b.). İstanbul: Ayrıntı.
- Emini, F.T. (2013). Sivil toplum kuruluşlarının politika belirleme sürecindeki rolü: TÜSİAD örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 43-56.
- Eraslan, L. (2011). *Sivil toplum ve eğitim*. Ankara: Maya Akademi.
- Ercan, F. (1999). 1980'lerde eğitim sisteminin yeniden yapılanması: küreselleşme ve neoliberal eğitim politikaları. F. Gök (Ed.). *75 yılda eğitim içinde*(s.23-38). İstanbul: Tarih Vakfı.

- ERG (2009). *Eğitimde eşitlik politika analizi ve öneriler*.
http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Egitimde_Esitlik_Politika_Analizi_ve_Oneriler_1.pdf sayfasından erişilmiştir.
- ERG (2015). *Eğitim izleme raporu 2014-2015*.http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/EIR2014_04.09.15.WEB.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Erginer, A. (2012). Eğitimin politik temelleri. M. D. Karlı (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 77–100). Ankara: Pegem Akademi.
- Ergün, M. (1987). *Eğitim sosyolojisi*. (3.b.). Ankara: Ocağ.
- Eroğlu, M. (2010). John Locke'un devlet teorisi. *Akademik Bakış*, (21). 1-15.
- Eroğul, C. (2013). Siyaset. G. Atılğan & E. A. Aytekin (Ed.). *Siyaset bilimi: kavramlar, ideolojiler, disiplinler arası ilişkiler* içinde (s. 17-29). (3.b.). İstanbul: Yordam.
- Erözden, O. (1998). STK'lar ve hukukî çerçevede yenilik talepleri üzerine notlar. T. Ulaş (Der.). *Merhaba sivil toplum* içinde (s. 13-23). İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği.
- Ertugay, F. (2012). Siyaset. H. Çetin (Ed.). *Siyaset bilimi* içinde (s. 4-21). Ankara: Orion.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. (6.b.). Boston: McGraw-Hill.
- Freedon, M. (2011). *İdeoloji* (H. Gür, Çev.). Ankara: Dost.
- Frishammar, J. (2003). Information use in strategic decisionmaking. *Management Decision*, 41(4), 318-326.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji* (C. Güzel, Çev.). İstanbul: Kırmızı.
- Gök, F. (2004). *Eğitim hakkı: Türkiye gerçeği*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulmuş bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Gökçe, F. (2009). *Değişme sürecinde devlet ve eğitim*. (5.b.). Ankara: Tekağaç Eylül.
- Göle, S. N. (1994). Toward an autonomization of politics and civil society in Turkey. M. Heper & A. Evin (Ed.). *Politics in the third Turkish Republic* içinde (s. 113-126). Boulder: Westview.

- Gönenç, A. A. (2001). *Sivil toplum düşünsel temelleri ve Türkiye perspektifi*.
<https://serdargunes.files.wordpress.com/2014/08/sivil-toplum-aysenur-akpinar.pdf>
sayfasından erişilmiştir.
- Guttek, G. (2006). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar* (N. Kale, Çev.). (3.b.). Ankara:
Ütopya.
- Gül, H. (2008). Türkiye'nin eğitim sorunları, AKP'nin eğitime bakışı ve çözüm önerileri.
Toplum ve Demokrasi, 2(3), 181–196.
- Gül, İ. I. (2009). Eğitime erişim: eğitimde ayrımcılık yasağı ve fırsat eşitliği. I. Tüzün
(Der.). *Eğitim hakkı ve eğitimde haklar: Uluslararası insan hakları belgeleri ışığında
ulusal mevzuatın değerlendirilmesi içinde* (s. 17-99). İstanbul: Eğitim Reformu
Girişimi.
- Güner, F. M. & Memiş, M. Ü. (2008). Sivil toplum kuruluşlarında muhasebe şeffaflığı.
İktisat İşletme ve Finans, 23(271),7-28.
- Güneş, M.& Güneş, H. (2003). *Türkiye'de eğitim politikaları ve sivil toplum*. Ankara: Anı.
- Gürel, N.,& Kartal, S. (2015). Türkiye'de eğitime erişimin bazı değişkenlere göre
incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(2), 593-608.
<http://jobaf.gazi.edu.tr/ilkonline/article/view/5000113378/5000105919> sayfasından
erişilmiştir.
- Güriz, A. (2010). *Kapitalist ideoloji*.(2.b.). Ankara: Phoenix.
- Güven, İ. (2000). *Türkiye'de devlet, eğitim ve ideoloji*. Ankara: Siyasal.
- Harber, C. (1991). International contextsforpolitical-education. *EducationalReview*, 43(3),
245-255.
- Heper, M. (1992). The strongstate as a problem for the consolidation of democracy Turkey
and Germany compared. *Comparative Political Studies*,25(2), 169-194.
- Hesapçioğlu, M. (2009). Türkiye'de cumhuriyet döneminde eğitim politikası ve felsefesi.
M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, (29), 121-138.
- Hesapçioğlu, M.,& DüNDAR, S. (2011). *Türkiye'de eğitimde fırsat eşitliği ve
postmodernizm*. Konya: Eğitim.
- Heywood, A. (2011). *Siyasi ideolojiler* (Ö. Tüfekçi, Çev.). (3.b.). Ankara: Adres.

- Heywood, A. (2012). *Siyaset* (B. B. Özipek, Çev.). (7.b.). Ankara: Adres.
- Hobbes, T. (2011). *Leviathan* (S. Lim, Çev.). (9.b.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi teori, araştırma ve uygulama*. (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel.
- Ivashevskii, S. L. (2011). Education and ideology. *Russian Education and Society*, 53(6), 42-48.
- İnal, K. (2004). *Eğitim ve iktidar*. Ankara: Ütopya.
- İnal, K. (2008). *Eğitim ve ideoloji*. İstanbul: Kalkedon.
- Judge, A. (1995). NGOs and Civil Society: Some Realities and Distortions the challenge of 'Necessary-to-Governance Organizations' (NGOs). *Transnational Associations*, 47(3), 156-180.
- Kalaycıoğlu, E. (1998). Sivil toplum ve neopatrimonyal siyaset. E. F. Keyman& A. Y. Sarıbay (Der.). *Küreselleşme-sivil toplum ve İslam içinde*(s. 111-135). Ankara: Vadi.
- Kapani, M. (2012). *Politika bilimine giriş*. (30.b.). Ankara: Bilgi.
- Karaköse, H. (2007). *Siyasi düşünce tarihi*.(2.b.). Ankara: Nobel.
- Karataş, İ. H. (2008). *Türk eğitim sisteminde sivil toplum kuruluşları: konumları ve işlevleri*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karip, E. & Köksal, K. (1996). Etkili eğitim sistemlerinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(2), 245-257.
- Karip, E. (2005). Küreselleşme ve Lizbon eğitim 2010 hedefleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*,11(2), 195-209.
- Keane, J. (2004). Despotizm ve demokrasi: Sivil toplum ile devlet arasındaki ayrımın kökenleri ve gelişimi 1750-1850. J. Keane (Ed.), *Sivil toplum ve devlet Avrupa'da yeni yaklaşımlar* (L. Köker, A. Çiğdem, M. Küçük, E. Akın, A. Bora, A. Nur, Çev.) içinde (s. 47-91) . Ankara: Yedi Kıta.
- Keyman, E. F. & İçduygu, A. (2005). *Citizenship in a globalworld: European questions and Turkish experiences*. London: Routledge.
- Keyman, F. (2006). *Türkiye'de sivil toplumun serüveni: imkânsızlıklar içinde bir vaha*. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM).

- <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/t/u/turkiye-de-sivil-toplumun-seruveni.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Kongar, E. (2012). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. (16.b.). İstanbul: Remzi.
- Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü (2015). *Türkiye kooperatifçilik raporu-2014*. [http://koop.gtb.gov.tr/data/55eed8331a79f5b38818fc61/%C3%9CLKE%20RAPORU%202014%20\(25.08.2015\).pdf](http://koop.gtb.gov.tr/data/55eed8331a79f5b38818fc61/%C3%9CLKE%20RAPORU%202014%20(25.08.2015).pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Laclau, E. (1998). *İdeoloji ve politika* (H. Sarıca, Çev.). (2.b.). İstanbul: Belge.
- Laswell, H. (1936). *Politics; Whogetswhat, when, how*. New York: McGraw-Hill.
- Mahçupyan, E. (1997). *İdeoloji ve modernite*. İstanbul: Patika.
- Mannheim, K. (2004). *İdeoloji ve ütopya* (M.Okuyavuz, Çev.). (2.b.). Ankara: Epos.
- Mardin, Ş. (2012). *İdeoloji*.(15.b.). İstanbul: İletişim.
- Mason, J. (2003). *Qualitative researching*. (2.b.). London:Sage.
- McLellan, D. (2012). *İdeoloji* (B. Yıldırım, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- MEB (2015a). *19. Milli Eğitim Şurası*. <http://www.meb.gov.tr/19-mill-egitim-srasi-sona-erdi/haber/7594/tr> sayfasından erişilmiştir.
- MEB (2015b). *Millî Eğitim Bakanlığı 2015–2019 Stratejik Planı*.http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Merter, F. (2007). Kızların okullaşması açısından bazı Avrupa Birliği topluluğu üyesi ülkeler ve Asya ülkelerinin karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 221-244.
- Neziroğlu, İ. (1997). Askeri müdahaleler ve birey özürlü sivil toplum örgütleri. *Yeni Türkiye*,18, 296-303.
- OECD (2015). *İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı ve Türkiye*.<http://www.oecd.org/turkey/42122130.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- OECD (2017). <http://www.oecd.org/> sayfasından erişilmiştir.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.

- Örs, B. (2008). İdeoloji: karmaşık dünyayı anlaşılır kılmak. B. Örs (Ed.), *19. yüzyıldan 20. yüzyıla modern siyasal ideolojiler* içinde (s. 3-46)(2.b.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Özbek, S. (2011). *İdeoloji kuramları*. İstanbul: Notos.
- Özbudun, E. (1999). Türkiye’de sivil toplum ve demokratik konsolidasyon. E.Özdalga&S. Persson (Ed.). *Sivil toplum, demokrasi ve İslam dünyası* içinde (s. 111-127). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Özdem, G. (2007). *Türkiye’de 1980 sonrası uygulanan eğitim politikalarının ilköğretim okullarında yarattığı dönüşümün değerlendirilmesi (Ankara ili örneği)*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özden, Y. (2008). *Eğitimde yeni değerler: eğitimde dönüşüm*.(7.b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Özgen, H. & Türk, M. (1996). Kar amacı gütmeyen örgütlerde yönetim. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 177-185.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Peker, A. (1996). Dünya bankası: ‘Büyüme’ söyleminden ‘iyi yönetme’ söylemine. *Toplum ve Bilim*, (69), 6-61.
- Petek, H. & Önder, E. (2015). Ortaokulların fırsat ve imkân eşitliği açısından değerlendirilmesi (Burdur il örneği). *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 1098-1114.
- Pierson, C. (2000). *Modern devlet*(D.Hattaloğlu, Çev.). İstanbul: Çiviyazıları.
- Platon (2011). *Devlet* (S. Eyüboğlu& M. Ali Cimcoz, Çev.). (21.b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Poggi, G. (2012). *Modern devletin gelişimi- Sosyolojik bir yaklaşım* (Ş. Kut&B. Toprak, Çev.). (6.b.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Poulantzas, N. (1992). *Siyasal iktidar ve toplumsal sınıflar*. (Ş. Süer & L. F.Topaçoğlu, Çev.). İstanbul: Belge.
- Roskin, M. G. (2014). *Çağdaş devlet sistemleri: Siyaset, coğrafya, kültür* (B. Seçilmişoğlu, Çev.). (7.b.). Ankara: Adres.

- Rousseau, J. J. (2003). *Emile-bir çocuk büyüyor* (Ü. Akagündüz, Çev.). (2.b.). İstanbul: Selis.
- Ryfman, P. (2006). *Sivil toplum kuruluşları* (İ.Yerguz, Çev.). İstanbul: İletişim.
- Salamon, L. M., Hems, L. C. & Chinnock, K. (2000). Then on profit sector: for what and for whom?, *Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project*, no. 37. Baltimore: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies.
- Sarıbay, A.Y. (1998). *Siyaset, demokrasi ve kimlik*. Bursa: Asa.
- Sarıer, Y. (2010). Ortaöğretime giriş sınavları (OKS-SBS) ve PISA sonuçları ışığında eğitimde fırsat eşitliğinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 107-129.
- Saygılıoğlu, N. & Arı, S. (2003). *Etkin devlet kurumsal bir tasarı ve politika önerisi*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi.
- Schaffer, S. (1994). *Participationforeducationalchange: a synthesis of experience*, (UNESCO International Institute for Educational Planning). http://www.usc.es/ceta/recursos/documentos/participation_educational_change.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Schwarzmantel, J. (2008). *Ideology and politics*. London:Sage.
- Scott, D. (2014). *Eğitim araştırma ve politikalarının eleştirel değerlendirilmesi*. (A. Aypay, Çev.). Ankara: Nobel.
- Sönmez, V. (2005). *Eğitim felsefesi*. (7.b.). Ankara: Anı.
- STGM (2012). *Sivil toplum iş başında*.<http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/sivil-toplum-is-basinda-2sayfasından> erişilmiştir.
- Swingewood, A. (1975). *Marx and modern social theory*. New York: Halsted.
- Şahin, M. (2007). *Kamu ekonomisi ve sivil toplum kuruluşları*. Ankara: Seçkin.
- Şahin, M. & Uysal Ö. (2007). Sivil toplum kuruluşlarının devlet tarafından finansmanı üzerine bir tartışma, *Maliye Dergisi*, 153, 1-13.
- Şimşek, U., Küçük, B. & Topkaya, Y. (2012). Cumhuriyet dönemi eğitim politikalarının ideolojik temelleri. *Turkish Studies*, 7(4). 2809-2823.

- Şirin, H. (2008). *Eğitimin siyasal işlevleri ve Türkiye'deki sivil toplum örgütlerinin bu işlevlere ilişkin görüşlerinin analizi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şirin, H. (2009). Sivil toplum örgütlerinin eğitime ilişkin karar alma süreçlerine katılımları üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 169-182.
- Şişman, M. (2010). *Eğitim bilimine giriş*.(6.b.). Ankara: Pegem Akademi.
- T.C. Başbakanlık (2015). 65. Hükümet Programı. http://www.basbakanlik.gov.tr/forms/_global/_government/pg_GovernmentProgram.aspx sayfasından erişilmiştir.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*. http://www.dap.gov.tr/yeniDosyalar/Kaynaklar/Onuncu_Kalkinma_Plani.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Talas M. (2011). Sivil toplum kuruluşları ve Türkiye perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR) Dergisi*, 29, 387-401.
- TESK (2017). *İllere göre esnaf, işyeri, nüfus ve oda bilgileri (30.09.2017)*.<http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/sicil/4.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Tezcan, M. (2006). Eğitimin siyasal temelleri. V. Sönmez (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 333-348). Ankara: Anı.
- Toprak, Z. (1983). 1909 Cemiyetler Kanunu. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* içinde (c. 1, s. 205-208). İstanbul: İletişim.
- Tosun, E. G. (2001a). Türkiye'de devlet-sivil toplum ilişkisi bağlamında demokrasinin pekişmesinin önündeki engellere ilişkin kuramsal ve pratik bir yaklaşım. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 1(1), 224-243.
- Tosun, E. G. (2001b). *Demokratikleşme perspektifinden devlet-sivil toplum ilişkisi*. İstanbul: Alfa.
- Tosun, E. G. (2003). Birleştirici demokrasi devlet-sivil toplum ilişkisinin yeniden yapılandırılması için bir analiz aracı olabilir mi? *Sivil Toplum*, 1(1), 29-45.
- Tural, N. & Karakütük, K. (1991). Eğitim politikası ve uygulaması. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 15(82), 16-24.

- Turan, Ş. (1993). Tarih boyunca siyasal ahlâk. T. Alkan (Ed.). *Siyasal ahlâk ve ahlâksızlık* içinde (s. 315-336). Ankara: Bilgi.
- Türkdamar, A. (2011). Sivil toplum, katılım ve mülkî idare. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 148, 31-34.
- Türköne, M. (2014). *Siyaset*. İstanbul: Etkileşim.
- TÜSEV (2006). *Türkiye’de sivil toplum: Bir değişim süreci uluslararası sivil toplum endeksi projesi Türkiye ülke raporu*. İstanbul: TÜSEV.
- TÜSEV (2011). *Türkiye’de sivil toplum: bir dönüm noktası CIVICUS Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP) Türkiye ülke raporu II*. İstanbul: TÜSEV.
- Uluğ, F. (1985). *Açıklamalı eğitim yönetimi sözlüğü*. Ankara: TODAİE.
- UNESCO (2015). *UNESCO Türkiye Milli Komisyonu*.
<http://www.unesco.org.tr/?page=3:0:2:turkce> sayfasından erişilmiştir.
- UNESCO (2017). <https://en.unesco.org/> sayfasından erişilmiştir.
- UNICEF (2017). <http://www.unicef.org.trsayfasından> erişilmiştir.
- United Nations (2015). *The millennium development goals report 2015*.
[http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Uslu, İ. (1999). *Bir sosyal siyaset vasıtası olarak kar gütmeyen kuruluşlar: A.B.D örneği*.
Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, I. (2005). "İktisat İdeolojisi"nin yeniden üretim süreci olarak eğitim. *Ekonomik Yaklaşım*, 16(57), 35-50.
- Ünal, L. I.,& Özsoy, S. (1999). Modern Türkiye'nin Sisypnos miti: Eğitimde fırsat eşitliği. Fatma Gök (Ed.), *75 yılda eğitim* içinde (s. 39-72). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü (2013). *Yeni vakıfların kuruluş amaçlarına göre dağılımı*.<http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik198.xlssayfasından> erişilmiştir.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü (2017). *Yeni vakıf sayıları (1980-28.07.2017)*.<https://www.vgm.gov.tr/Documents/webicerik194.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Vergin, N. (2011). *Siyasetin sosyolojisi*. (8.b.). İstanbul: Doğan.

- Weber, M. (2006). *Meslek olarak siyaset* (A. Timuçin& M. Sert, Çev.). İstanbul: Çiviyazıları.
- Weber, M. (2014). *Bürokrasi ve otorite* (H. B. Akın, Çev.). (7.b.). Ankara: Adres.
- Williams, R. (2012). *Anahtar sözcükler: Kültür ve toplumun sözvarlığı* (S. Kılıç, Çev.). (12.b.). İstanbul: İletişim.
- World Bank (2015). *Türkiye genel bakış*.
<http://www.worldbank.org/tr/country/turkey/overview#2> sayfasından erişilmiştir.
- World Bank (2017). <http://www.worldbank.org/> sayfasından erişilmiştir.
- Wynne, S. A. (2007). *Political science/Political philosophy 48: Teacher certification*. (2.b.). Boston: XAMonline.
- YADA (2015a). *Türkiye’de sivil toplumun gelişimi ve sivil toplum kamu işbirliğinin güçlendirilmesi projesi verileri sivil toplum kuruluşları*.<http://en.yada.org.tr/pdf/c9b3f2a6d1595bde1124f6df6e830903.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- YADA (2015b). *Türkiye’de sivil toplumun gelişimi ve sivil toplum kamu işbirliğinin güçlendirilmesi projesi sivil toplum kuruluşlarına yönelik algı ve yaklaşımlar*.<http://en.yada.org.tr/pdf/b4402e8f14173672f0d783253efcc9db.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yalçınkaya, A. (2011). Augustinus: İradenin reddi. M. A. Ağaoğulları (Ed.),*Sokrates’ten Jakobenlere Batı’da siyasal düşünceler* içinde (s.125-150). İstanbul: İletişim.
- Yapıcı, M. (2006). Eğitim politikaları ve etkileri. *Üniversite ve Toplum Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 6(2). <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=270> sayfasından erişilmiştir.
- Yayla, A. (1998). *Siyaset teorisine giriş*. Ankara: Siyasal.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. (2001). *Sosyal bütünleşme açısından sivil toplum örgütleri (Isparta uygulaması)*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi sivil toplum kuruluşları ve yönetim*. Ankara: Seçkin.

- Yıldırım, K. (2012). PISA 2006 verilerine göre Türkiye’de eğitimin kalitesini belirleyen temel faktörler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 229-255.
- Yıldız, Ö. (2007). Sivil toplum örgütleri, ‘özerklik’: kavramsal bir açılım. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,6(1), 53-58.
- Yılmaz, A. (1997). Sivil toplum, demokrasi ve Türkiye. *Yeni Türkiye*, 18, 86-97.
- Yılmaz, A. (2001). Bertrand Russell ve eğitim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,(10), 66-71.
- Yılmaz, M. (1997). Sivil toplumun kısa tarihi ve aktüel bazı meseleleri, *Yeni Türkiye*, 18, 368-372.
- Zabcı, F. (2011). Aristoteles: yüce bir amaç olarak siyaset. M. A. Ağaoğulları (Ed.), *Sokrates’ten Jakobenlere Batı’da siyasal düşünceler* içinde (s. 125-150). İstanbul: İletişim.



EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

Görüşme formu, *görüşme kabul formu* ve *görüşme soru formu* olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

I. GÖRÜŞME KABUL FORMU

Sayın Katılımcı,

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü doktora öğrencisiyim. Bu form “Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları’nın Eğitim Politikaları Üzerindeki Etkileri” başlıklı doktora tezime ilgili veri toplamak amacıyla düzenlenmiştir.

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerinin araştırıldığı bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veriler **sadece araştırma amaçlı ve araştırmacı tarafından kullanılacaktır**. Katılımcı bilgilerinin üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı araştırmacı tarafından temin edilmektedir.

Araştırmaya gönüllü olarak katıldığınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Hilal KAHRAMAN

Bu görüşme kabul formunu okuyup onaylayarak verdiğim bilgilerin bilimsel amaçla kullanılmasını kabul ediyorum.

Görüşme tarihi:.....

Görüşme saati:

Görüşme yeri:

II. GÖRÜŞME SORU FORMU

- 1) Sivil toplum kuruluşunuzun varlık sebebi ve hedef kitlesi ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?
- 2) Sivil toplum kuruluşunuzun eğitim ile ilgili olarak hangi konulara/problemlere ya da politikalara odaklandığı konusunda neler söyleyebilirsiniz? Bu konuda öncelikli alanlarınız nelerdir?
- 3) Sivil toplum kuruluşunuzun eğitim politikalarına ilişkin kararlara nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
- 4) Kararları etkilemek amacıyla ne tür çalışmalar yapıyorsunuz? Kullandığınız yöntem/araç ya da stratejiler nelerdir?
- 5) Sivil toplum kuruluşunuzun karar alıcılarla, eğitim alanındaki ilişkilerinde; yaklaşımı, talepleri ve gücü hakkında görüşleriniz nelerdir?
 - a. Politik süreçlerde karar alıcılarla ilişkilerinizi nasıl yorumluyorsunuz?
 - b. Bugüne kadar çalışmalarınızın hangi kararlar üzerinde etkili olduğunu düşünüyorsunuz?
 - c. Karar süreçlerinde daha fazla katılım ve etkiye sahip olabilmek için başka neler yapabilirsiniz?
 - d. Bu konuda kamu yöneticilerinden beklentileriniz nelerdir?



GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...